

amanda Hodgkinson
BRITANNIA
RUAD 22

Strada Ficțiunii

BRITANNIA
ROAD 22
^

Strada Ficțiunii

de MWr- Al d, ^
racreu siradj ^ p ^ ^ j
Perpendiculari pe modem-
Noul Efervescența. De
tradiție buni Cu seraiuri,

pakzzo^m și hamace. Cu
zgârie-nori și Br-cade. Cu
clădiri invizibile. O stradă
care se construiește pe
măsură ce ți-o imaginezi.

Iată-î şi pe omul cu umbrelă
colorată, care ştie drumul,
dar se lasă purtat de suflul
imaginaţiei. Ghidul tău. Şi,

cum pe Strada Ficțiunii
contează și
plimbarea, nu doar
destinația, cămai întâi un
tur. ☐

Turul Gluc. Urmărește
dreptunghiul colorat % vor
acompania doar clasicii care
au trecut testul timpului.

Turul Contemporan.
Urmărește pătratul colorat.
Te vor întâmpina autori care
DU «du neapărat pentru
premierii și vă descoperi
debutanții cbi ar de la debut,

Turul Btticler. Urmărește
cercul colorat Ești în rețea
cu scriitori din cemaikibiqi
topuri ale lumii.

a

ES

Gieție coordonată
de ALEXANDRA
RUSU
Amanda
Hodgkinson s-a
născut în 1964 la Somerset,

Marea Britanie. Și-a Ricut
studiile de masterat în
scriere creativă la University
of Kast Anglia. în prezent,
locuiește în sud-vestul

Franței și are o rubrică la
ziarul *La * Dépêche*
du Midi, din Toulouse.
Este, „j de asemenea,
correspondenta mai multor

publicații britanice pe teme
de turism european.
BriUnitia Road
22 (22 Brilatutia
Road, 2011) este primul

ei roman și va fi publicat în
SUA, Franța, Germania,
»aia, Italia, Olanda, Grecia,
Israel, Brazilia,

J. Angus Reid

Australia și Norvegia

„0»m]ul „Când m-am hotărăs
sî scriu un roman a cărui
acţiune să se petreacă în
jurul celui de-al Doilea
Război Mondial, m- a
interesat cum au reuşit

oamenii să-ți reclădească
universul casnic pe timp de
pace, cum au încercat să
depășească traumele
războiului, cum au făcut față
presiunii de a avea din nou
vieți «normale».

Britunm Roud 23
este
un romaD ca un labirint de
secrete ;i trădări, despre ce
pot face oamenii pentru a

supraviețui când nimic nu
mai e cum a fost.”
j . nt'' 3 ^'

Ar»»'*

AMANDA HODGKINSON

**BRITANNIA
ROAD22**

Traducere din limba
engleză de Laura
Sandu

EDITURA ALLFA
22 **BRITANNIA**
ROAD Amanda
Hodgkinson

Copyright ©
Amanda
Hodgkinson, **2011**

First published in
Great Britain in the
English language

by Penguin Books
Ltd.
BRITANNIA
ROAD 22

**Amanda
Hodgkinson**

Copyright © 2011
Editura **ALLFA**
Descrierea CIP a
Bibliotecii
Naționale a

**României
HODGKINSON,
AMANDA**

Britannia
Road 22 / Amanda
Hodgkinson; trad.:
Laura Sandu. -
Bucureşti: ALLFA,

2011 ISBN 978-973-
724-352-2

I. Sandu, Laura
(trad.)

$$821.111-31=135.1$$

Toate drepturile
rezervate Editurii
ALLFA. Nicio parte
din acest volum nu
poate fi copiată fără

permisiunea scrisă
a Editurii **ALLFA**.

Drepturile de
distribuție în
străinătate aparțin
în exclusivitate
editurii.

All rights reserved.
The distribution of
this book outside
Romania, without
the written

permission of
ALLFA, is strictly
prohibited.
Copyright © 2011
by **ALLFA**

Editura **ALLFA:**
Bd. Constructorilor
nr. 20A, et. 3,
sector 6, cod
060512 - București

Tel.: 021 402 26 00
Fax: 021 402 26 10
Distribuție:

Tel.: 021 402 26 30;
021 402 26 33

Comenzi:

comenzi@all.ro
www.all.ro

Alexandru Novac

Crenguța Năpristoc
Niculina Ionescu
Alexandra Rusu

Design copertă:
*Mamei și tatălui
meu. Cu
dragoste.*

„Și cei morți au
nevoie de
povești.”
Zbigniew
Herbert

**1946,
primăvara.
Spre Anglia**

Băiatul era
totul pentru ea.
Micuț și
neastămpărat,

avea ceva din
nervozitatea unei
sălbăticiuni
scoase din

ascunzătoare.
Inimile
întunecate ale
celor pierduți,

ale celor regăsiți
și ale celor nici-
odată uitați
trăiau, toate, în

trupul acestui
copil, în ochii lui
viori. îl iubea cu
aceeași forță

neiertătoare care
face pădurile să
crească din
adâncul

pământului, dar
tot se temea că
nu era de-ajuns
pentru a-l ține

lângă ea. Așa că-l
ducea în Anglia,
convinsă că
Janusz o să-l

iubească la
rândul lui și o să-
l ocrotească.

Pe lista
pasagerilor de la
bord era trecută
ca Silvana

Nowak. Douăzeci
și șapte de ani.
Căsătorită.
Mama unui băiat,

Aurek Josef, în
vârstă de șapte
ani.

— Ocupația?
a întrebat-o
soldatul britanic,
verificând actele

de identitate pe
care i le dăduse.

S-a uitat la
hârtiile de pe

biroul lui și a
văzut pagini
întregi pline cu
nume de femei.

în dreptul tuturor
scrisă că sunt
casnice sau
menajere.

în spatele ei,
alte sute de
femei, îmbrăcate
la fel ca ea, în

haine primite de
pomană,
așteptau în
tăcere, împreună

cu copiii lor. Pe o
pancartă aflată
deasupra capului
soldatului,

regulile care se
aplicau pe vapor
erau detaliate în
mai multe limbi,

inclusiv în
poloneză. *Toate*
păturile și
așternuturile vor

*rămâne în pro-
prietatea navei.
Orice obiect furat
va fi confiscat.*

Silvana și-a
strâns mai tare
băiatul. Soldatul
i-a aruncat o

privire fugară,
apoi s-a uitat din
nou în hârtii. Ea
știa de ce. îl

stingherea
vederea unei
femei așa de
neîngrijite și a

unui băiețel așa
de agitat. Și-a
dus o mână la
baticul de pe cap,

să se asigure că e
la locul lui, iar cu
cealaltă l-a
înghiontit pe

Aurek, încercând
să-l facă să stea
drept.

— Ocupați
a?
— Supravi
ețuitoare, a

şoptit, primul
cuvânt care i-a
venit în minte.

Soldatul nu
a privit-o. A
ridicat stiloul.

— Casnică
sau menajeră?

— Nu știu,
a spus.

Apoi,
conștientă de
coada care se
foia

nerăbdătoare în
spatele ei, a
răspuns:
— Casnică.

Asta a fost
tot. Au
înregistrat-o, i-au
scris frumos

numele într-un
caiet, cu cerneală
neagră
permanentă. I s-a

dat un număr de
transport și i-au
prins la rever o
etichetă cu

informațiile pe
care le trecuseră
și pe lista de
pasageri. Dovada

că ea și băiatul
erau mamă și fiu.
Era un început
bun. Până la

urmă, nimeni nu
poate contesta
sau pune la
îndoială un

document oficial.
Doar titulatura
de *casnică* părea
discutabilă.

Silvana era
sigură că nimeni
n-ar putea crede
că există vreo

legătură între ea

și cuvintele *casă*
și *nevastă*¹.

¹ În engleză,
cuvântul *housewife*

Toată
noaptea, în
vreme ce marea
purta vasul și pe

călătorii de la
bord către un alt
ținut, Silvana s-a
străduit să-și

amintescă. Și-a
găsit un loc pe
unul dintre
coridoarele

aglomerate de
sub punte și s-a
așezat cu brațele
încrucișate, cu

picioarele
strânse sub ea.
întoarsă astfel
cătref sine, cu

Aurek ascuns sub
palton, respira
greu aerul plin
de miros de

transpirație și de
fum și încerca să-
și amintească
viața ei cu

Janusz, vibrațiile
motoarelor
marcând
trecerea

timpului. Și,
totuși, o vizitau
mereu aceleași
amintiri. Cele pe

care n-ar fi vrut
să le aibă. Un
drum pe care n-
ar fi vrut să

meargă, un cer
murdar, plin de
stropi de ploaie
și de avioane

Silvana l-a
tras pe Aurek
mai aproape de
ea și l-a ținut

strâns,
legănându-l
înainte și-napoi,
în timp ce

amintirile se
îndepărtau.
Copilul a scos o
mână slăbănoagă

de sub haină, iar
ea i-a simțit
degețelele
căutându-i fața.

Și cum se făcea
că dragostea și
pierderea erau
atât de strâns

legate? Pentru
că, oricât de mult
l-ar fi iubit pe
băiat, și-l iubea

cu disperare, ca
și cum viața ei
toată ar fi depins
de el, pierderea

era întotdeauna
acolo, mereu pe
urmele ei.

Când zorii
au început să
picure lumină în
obscuritate,

Silvana era prea
obosită ca să se
mai poată gândi
la ceva și a închis

în cele din urmă
ochii, lăsând
zgomotul
motoarelor,

monoton ca
bătăile unei
inimi, s-o poarte
într-un

binecuvântat
somn fără vise.

Dimineața a
adus cu ea un

soare arzător și
adieri sărate.
Silvana și-a făcut
loc prin mulțime

către puntea
superioară, cu
Aurek agățat de
paltonul ei.

Ținându-se de
balustradă, l-a
lăsat să se
ghemuiască la

picioarele ei,
sprijinit de ea.
Dedesubt, la
mare distanță,

erau valuri verzi,
și ea le privea
încercând să-și
imagineze cum

va fi Anglia, o
țară despre care
nu știa altceva
decât că acolo

trăia acum
bărbatul ei,
Janusz.

Ea se
pierduse, iar el o
găsise. El credea
probabil că se

întoarce în
trecut; că ea va fi
la fel cum o
lăsase, soția lui

tânăă, cu bucle
roşcate prinse cu
agrafe, zâmbind
şi ţinându-l în

brațe pe fiul lor
iubit. Nu avea de
unde să știe că
trecutul era mort

și că ea era
fantoma soției lui
de altădată.

S-a sprijinit
de balustradă,
amețită de
tangaj. își lăsase

țara mult în
urmă, iar acum
nu se mai vedeau
malurile, nu mai

era niciun petic
de pământ după
care să plângă,
doar apă cât

vedei cu ochii și
așchii orbitoare
de lumină
spintecând

valurile. Nu-l mai
văzuse pe Janusz
din ziua în care
acesta părăsise

Varșovia, în urmă
cu șase ani lungi.
Oare o să-l mai
recunoască? își

amintea de ziua
în care se
cunoscuseră,
data căsătoriei,

măsura lui de la
pantofi; faptul că
era dreptaci. Dar
la ce-i folosea

colecția asta
ciudată de date și
fapte?

A aruncat o
privire către
mare, cu valurile
ei fremătând

neîncetat. II
iubise odată.
Măcar de atâta

lucru putea fi
sigură.

Dar așa de multă
vreme se

întindea pierdută
între ei! Şase ani,
care păreau o
sută. Putea ea,

într-adevăr, să
spună că este
bărbatul ei doar
pentru că-și

amintea ce
număr poartă la
cămașă?

Aurek a tras-
o de mână și
Silvana s-a lăsat
în genunchi,

ștergându-și
buzele cu dosul
mânecii,
încercând să

zâmbească.
Pentru băiat
facea călătoria
asta. Un băiat

trebuie să aibă
un tată. în
curând, aveau să
lase trecutul în

urmă, iar Anglia
avea să devină
prezentul lor. Iat-
o convinsă că vor

putea să trăiască
fiecare clipă fără
să se gândească
la ziua de ieri,

fără amintiri care
să-i amenințe și
fără povești care
să-i urmărească.

Și-a trecut
degetele prin
părul scurt al
copilului, iar el

și-a încolăcit
brațele în jurul
gâtului ei. Era în
drum către o

nouă viață și
ducea cu ea
propria bucătică
de Polonie.

**Britannia
Road 22,
Ipswich**

„Pare o casă
cu noroc”, se
gândește Janusz.
Face un pas în

spate, pentru a
vedea mai bine
casa de pe
Britannia Road,

de la numărul 22,
și admiră
proprietatea
îngustă,

construită din
cărămidă roșie,
cu cele trei
ferestre ale ei și

ușa albastră. Ușa
are un vitraliu
colorat; un
răsărit galben,

încadrat de o
bordură verde,
cu o pasăre
albastră în

centru. E tipic
englezesc și-l
face să

zâmbească. Este
exact ce căuta.

Casa e
ultima din şirul

de clădiri
terasate și se află
lângă un teren
bombardat, dar,

cumva, a scăpat
fără stricăciuni.
Singurul semn e
o crăpătură în

geamul colorat, o
linie care trece
prin pasărea
albastră și din

cauza căreia
aceasta pare că
ar avea probleme
dacă ar încerca

să zboare. În
afară de asta,
pare că războiul
nici n-ar fi atins

clădirea. Știe că
e imposibil, dar îi
place ideea.
Poate casa își va

împărți norocul
cu el, cu soția și
cu fiul lui.

— Nu vă
faceți probleme
pentru
panoramă, spune

agentul imobiliar,
arătând spre
terenul pustiu pe
care aleargă

copii cu fețele
murdare. O să se
rezolve rapid. O
să punem iar

oraşul pe
picioare, cât ai
zice peşte.

își potrivește
manșetele
jachetei de tweed

și-i înmânează un
set de chei.
— Pofțiți.
Sunt ale

dumneavoastră.
Sper să vă simțiți
bine aici. Pot să

vă întreb de unde
sunteți ?

Janusz
așteptase

întrebarea asta.
Primul lucru pe
care vor să-l știe

oamenii este de
unde vii.

— Polonia,
zice. Sunt
polonez.

Agentul
imobiliar scoate
o tabacheră din
buzunarul

interior al
jachetei.

— Vorbiți
o engleză al

naibii de bună!
Ați fost în
armată, nu-i așa?

Și asta e a
doua întrebare.
Ce cauți aici ?
Dar Janusz se

simte în largul lui
în țara asta. Știe
cum se poartă
oamenii și cum

merg lucrurile.
Trebuie să te
exprimi simplu și
la obiect. Dă-le

de înțeles că ești
de partea lor și
sunt fericiți.

Prima oară
când îl întrebase
cineva de unde e,
pe vremea în

care faptul că era
străin îl
neliniște, pentru
că îl vedea ca pe

un semn din
naștere, ca pe o
pată de culoarea
vinului de porto

care-ți sare în
ochi, încercase,
din nefericire, să
răspundă. Nu era

de mult în Anglia,
de-abia de un an,
și entuziasmul
nenorocit și

gălăgios pentru
război al noilor
săi tovarăși
iscase un fel de

foc în inima lui. O
văpaie puternică
i-a aprins sângele
și i-a dat un curaj

pe care nu-l
avusese niciodată
până atunci. Era
într-o cantină

plină de fum, cu
o mulțime
zgomotoasă de
soldați din

Forțele Aeriene
Regale, care
beau bere de
culoarea uleiului

de motor, iar el s-
a apucat să-și
spună povestea,
întreaga

Și-a dat
seama prea
târziu că totul
părea prea

complicat și că
oricum nu-l
asculta nimeni.
Nimeni nu voia

să știe de femeile
pe care le lăsase
el în urmă. A
continuat,

împotmolindu-se
în vocabular,
sfârșind pierdut
în propriile

regrete,
bolborosind
cuvinte poloneze
în halba de bere,

vorbind despre
lucruri dureroase
precum
dragostea și

onoarea. Când a
părăsit cantina și
a ieșit în aerul
revigorant al

serii, când a
privit cerul
scăpărând de
stele, i-a părut

rău pentru
fiecare cuvânt
prostesc pe care-
l spusese.

își îndreaptă
spatele și-și
alungă lucrurile
astea din minte.

— Am
luptat în Forțele
Aeriene Regale,
spune, cu voce

clară și fermă.
Trupele
poloneze. Am

venit în 1940. De-
atunci sunt aici.

— Aha.

Aşa deci...

Bărbatul
zâmbește și-i
oferă o țigară.

— Și eu
am fost în
armată. Am
cunoscut câțiva

flăcăi de-ai
voștri. Mari
băutori,
polonezii!

își aprinde
țigara, aruncă
bățul de chibrit

pe jos și-i întinde
cutia lui Janusz.

— Ai avut
garnizoana pe-
aici, așa-i ?

— Nu,
spune Janusz,
luând cutia de
chibrituri și dând

încet din cap, în
semn de
mulțumire. Ne-
am mișcat mult.

Eu am fost
demobilizat la
Devon și mi s-a
oferit un loc de

muncă, aici sau
în nord.

— Ei, o să
vedeți că e o

zonă destul de
liniștită. Ipswich
e un târgușor
drăguț. Și v-ați

luat casa asta la
fix! Am o listă
lungă de-un
metru cu clienți

care-o voiau.
Dacă n-ați fi
bătut la ușa mea
chiar înainte să-

mi încep
programul, ar fi
luat-o altul. E o
casă bună pentru

familiști. Aveți...
Aăă...
— Familie
? Am o soție și un

fiu. O să vină-n
Anglia luna
viitoare.

— O
familie reunită,
deci. Mă bucur s-
aud asta.

Janusz trage
din țigară, scoate
un rotocol de fum

și-l privește apoi
destrămându-se.
— Sper.
Au trecut șase

ani de când nu i-
am mai văzut.

Agentul
imobiliar îl

privește uimit,
aplecându-și
capul într-o
parte.

— Greu...
Dar stați liniștit,
gândiți-vă c-aveți
casa asta, o

slujbă și că
familia vine-
ncoace. Dacă le

adunați, v-alegeți
cu un final fericit.

Janusz râde.
Exact asta speră
și el.

— Aşa e,
zice. Un final
fericit.

Când
ofițerul de la
Crucea Roșie i-a
spus că Silvana și

Aurek au fost
găsiți într-un
lagăr britanic de
refugiați, n-a fost

în stare să
zâmbească.
— Sunt
într-o stare

gravă, a zis
ofițerul. Vorbea
aproape șoptit.
Au trăit într-o

pădure. Cred că
erau acolo de
multă vreme.
Mult noroc. Sper

să fie bine pentru
voi toți.

Janusz
învârte pe deget

inelul cu cheile
de la noua lui
casă, privind cum
spatele învelit în

jacheta de tweed
al agentului
imobiliar coboară
sacadat dealul.

Deci asta e. E
pace. Și el are o
casă. Un cămin
în care să-i

primească pe
Silvana și pe
Aurek, când vor
sosi. Tatăl lui ar

fi fost mândru de
el, pentru că-și
reunește familia.
Pentru că-și face

datoria. Pentru
că se gândește la
viitor. Churchill
însuși a spus că

trupele poloneze
ar trebui să se
bucure de
cetățenia și de

libertatea
Imperiului
Britanic, iar
Janusz l-a crezut.

Marea Britanie e
acum țara lui.

Dacă va mai
vorbi vreodată cu

părinții și
surorile lui, dacă
într-o zi îi vor
răspunde la

scrisori și-l vor
găsi aici, speră
ca ei să-nțeleagă
că orașelul ăsta e

locul în care a
ales să trăiască.

Bagă cheile
în buzunar și se

gândește la
alegerea pe care
a facut-o. Când i
se oferiseră două

slujbe, una într-o
fabrică de
biciclete din
Nottingham și

alta într-o uzină
constructoare de
mașini dintr-un
orășel din estul

Angliei, se
duse la
bibliotecă, ceruse
o hartă a Marii

Britanii și pusese
degetul mare pe
Ipswich. Un oraș
mic, cu port,

așezat de-a
lungul liniei
șerpuite a unui
estuar albastru,

care înainta spre
mare. Cu degetul
mic putea trece
peste porțiunea

albastră și atinge
Franța. Asta l-a
ajutat să se
hotărăscă. Avea

să trăiască în
Ipswich, fiindcă
așa avea să fie
mai aproape de

Hélène. Era un
motiv stupid, mai
ales că-ncerca
din răputeri să

uite, dar îi mai
alina durerea.

Cască și
oftează din

rărunchi. E bine
aici. E aer curat,
cât de cât, și e
liniște. Casele de

cărămidă, lipite
unele de altele,
se înșiră în trepte
la vale. în

depărtare, turla
unei biserici, cu
vârful acoperit de
schelărie, se

avântă spre cer.
Janusz nu știe
dacă schelăria e
acolo pentru

finalizarea unor
reparații mult
așteptate sau din
cauza

stricăciunilor
provocate de
război. Și nici nu-
i pasă. Nu mai

crede în
Dumnezeu. Acum
își pune
speranțele în

lucruri practice.
Un loc de muncă
unde să meargă
în fiecare zi. O

familie de care să
aibă grijă și
poate, cândva, un
pic de fericire.

Dincolo de
biserică, şirurile
de case se
înghesuie între

râu și furnalele
înalte ale
fabricilor. în
spatele lor sunt

câmpuri și
păduri. Deasupra
lui Janusz, cerul
e gri ca o gumă

de mestecat, dar
niște petice
albastre mai
răzbat din loc în

loc. Hélène ar fi
spus că e destul
albastru cât să
croiești o

pereche de
pantaloni de
jandarm.

își aprinde
altă țigară și
gândurile îi
zboară spre

Franța. Pentru
câteva clipe își
savurează
slăbiciunea,

dulce și bună ca
o linguriță de
zahăr în plus
într-o cană cu

ceai amar de
cazarmă. Se
gândește la casa
de țară cu micul

ei acoperiș roșu
de țiglă și cu
obloanele de
lemn vopsite în

albastru. Hélène
stând în ușa de la
bucătărie. Pielea
ei bronzată și

accentul cald, din
sud, viața din
ochii ei.

își termină
țigara și începe
să bântuie din
nou prin casă,

făcând planuri și
liste cu lucrurile
care trebuie
înlocuite sau

cârpite.
Trăntește la
perete ușa din
spate și iese cu

pași mari în
grădină. O
bucată de
pământ lungă,

dreptunghiulară.
Bucata lui de
pământ. Se vede
că iarba n-a mai

fost cosită de ani
de zile, iar
urzicile și murii
cresc în voie. în

fundul grădinii e
un stejar bătrân.
Pare perfect
pentru o căsuță

în copac, în care
să se joace fiul
lui. Iar după ce-o
să tundă iarba și-

o să plivească
buruienile, aici o
să pună ronduri
cu flori și o

parcelă cu
zarzavat. O
grădină engle-
zească

adevărată,
pentru familia
lui.

Janusz se
oprește în fața
ușii, cu lista cu
lucruri de făcut,

și se uită la copiii
care se joacă pe
terenul pustiu de
lângă casă. E

greu de crezut că
băiatul lui,
Aurek, va fi în
curând unul de-al

lor. O să fie un
tată bun pentru
băiat. E hotărât
să îndrepte

lucrurile. în
lumina difuză a
după-amiezii,
copiii strigă și

chiuie, iar
chiotele lor se
pierd printre
țipetele ascuțite

ale pescărușilor
de pe chei. Când
le aude pe femei
chemându-i prin

case la ceai,
încuie și pleacă
să-și petreacă
ultima noapte în

camera
înciriată.

La primărie,
completează

formularele și
așteaptă la coadă
să primească
ajutorul pentru

mobilă și vopsea,
din partea
guvernului.
Mobila e adusă

dintr-un depozit
de lângă stația
de autobuz și e
toată la fel.

Masivă,
colțuroasă,
făcută dintr-un
lemn șubred,

pătat și închis la
culoare.
Cumpără tapet
de la Woolworths

: „Zile de vară” -
crem, stropit cu
șiruri de
trandafirași roșii

dispuse în
diagonală.
Cumpără cât să-i
ajungă pentru

salonaşul din faţă
şi pentru
dormitorul
principal. Ia

tapet și pentru
camera lui
Aurek, rugând-o
pe vânzătoarea

care-i spune c-
are un fiu de
aceeași vârstă să-
l ajute.

îmbracă
pereții din hol și
bucătărie într-un
tapet bej, palid,

ornat cu frunze
de bambus
răsucite și
crenguțe subțiri,

de un verde-
deschis. Sus, pe
hol și în baie,
pune tapet

trandafriu. Pe
pereții din
camera lui Aurek
sunt formații de

avioane gri. E o
cameră destul de
mare. Într-o zi,
dacă o să meargă

totul bine, o s-o
împartă cu un
frate.

În fiecare
seară, vine de la
lucru și se apucă
să meștească

prin casă,
oprindu-se doar
atunci când simte
că nu mai poate.

Când pune capul
jos, are senzația
că brațele-i sunt
tot întinse,

vopsind și lipind
tapet.

Noaptea,
singur în pat,

visează. Intră în
casa părintească,
urcând în fugă
treptele de la

intrare. Ușa
masivă se
deschide și-și
strigă mama, dar

știe c-a ajuns
prea târziu și c-
au plecat toți.
Într-una dintre

camerele goale,
cu tavan înalt,
stă o femeie
brunetă,

îmbrăcată într-o
rochie galbenă.
Se ridică, își
scoate rochia și îi

face semn, dar
apoi, cu o viteză
uluitoare,
fulgerător ca un

pește care înoată
în șuvoi, visul își
schimbă direcția
și femeia dispăre.

Tresare și
deschide ochii ;
inima îi bate cu
putere, își duce

mâna spre locul
dureros din
vintre și-și
afundă fața-n

pernă. E convins
că singurătatea
asta o să-l
omoare.

Gara
Victoria e uriașă;
chiar și la șapte
dimineața, locul

e zgomotos și
plin de oameni
pierduți, care-l
apucă pe Janusz

de braț și-i pun
întrebări la care
nu poate
răspunde. își

șterge
transpirația de
pe frunte cu o
batistă și se uită

la ceas. A tot
repetat cuvintele
pe care i le va
spune când o va

vedea : „A trecut
mult timp”. E o
propoziție
nepretențioasă,

și totuși
încărcată de
înțeleșuri.

Se trezește
încercând să-și
amintească
expresii în

poloneză, dar a
folosit atât de
mult limba
engleză, încât și-

a pierdut
elocvența. E ca
atunci când
încerci să-ți

amintești numele
colegilor de
școală pe
jumătate uitați ;

prea mare efortul
și o răscolire
nedorită a
trecutului.

Adevărul e că
limba lui maternă
e prea încărcată
de nostalgie.

După ce Silvana
va învăța
engleză, le va fi
mai ușor. Va

trebui să învețe,
pentru că-și vor
construi o nouă
viață aici. „Bine-

ați venit în
Marea Britanie”
sunt alte cuvinte
pe care se

gândește c-ar
putea să le
folosească.

Călătorii iau
cu asalt
persoanele.
Valizele sunt

aruncate unele
peste altele în
cărucioare și
peste tot vezi

baloturi cu haine
zdrențuite și alte
obiecte
personale.

Oamenii trec pe
lângă el,
estompându-se în
nuanțe de gri,

cafeniu și
bleumarin. Se
uită prin mulțime
și încearcă să nu

se gândească la
Hélène, la faptul
că-și imaginase
cândva că pe ea

o s-o întâmpine
aici după război.
Apoi vede o
femeie care se

uită spre el. O
fixează pentru
câteva clipe.
Chipul ei se

distinge dintre
alte chipuri din
mulțime și o
recunoaște, plin

de emoție. Îi
revine totul în
minte. E Silvana.
Soția lui. Ridică

mâna ca să-și
scoată pălăria, o
pălărie oribilă de
fetru, cu boruri

Janusz nu
scapă din ochi
baticul, iar când
se apropie vede

păsările brodate
pe el: aripile
deschise care îi
adie peste frunte

și se ascund apoi
sub bărbia
Silvanei. Pare
mai slabă,

îmbătrânită, are
pomeții mai
ascuțiți decât își
amintea. Când îl

recunoaște,
scoate un mic
țipăt.

Un copil
slăbuț, brunet
sare în brațele ei.
Să fie Aurek? Să

fie el ? Ultima
oară când îl
văzuse era țânc,
un bebeluș

dolofan, cu părul
buclat. Nici
pentru prima
tunsoare nu era

suficient de
mare. încearcă
să-i deslușească
chipul, să

găsească ceva
familiar în
trăsăturile lui,
dar copilul se

cațără pe mama
lui ca o maimuță,
trăgându-i
baticul de pe cap,

încleştându-şi
braţele în jurul
gâtului ei şi

îngropându-și
fața la pieptul ei.
Janusz
rămâne nemișcat

în fața lor, o
clipă, și curajul îl
părăsește. Dacă a
făcut o greșeală

prostească și
oamenii ăștia
sunt familia
altcuiva ? Dacă

tot ce i se păruse
că recunoaște
fusesse privirea
rătăcită pe care

femeia o poartă
în ochi și
propriile lui

dorințe
stinghere?

— Silvana?

Femeia se
luptă cu copilul,
încercând să-și

tragă baticul la
loc.

— Janusz?
Te-am văzut în

mulțime. Am
văzut că te uitai
după noi...

— Părul
tău... spune el,
uitând toate

replicile repetate
dinainte.

Silvana își
duce mâna la cap

și baticul îi cade
pe umeri. își
ferește privirea.

— îmi pare
rău, spune el și
nu știe dacă își
cere scuze

pentru că a zărit-
o sau pentru că i
se pare că deja a

făcut-o să se
simtă prost.

— Serios, n-am
vrut... Ce mai
faci?

Silvana își trage
baticul la loc pe
cap și îi înnoadă

colțurile sub
bărbie.

— Soldații l-au
tăiat.

Cuvintele se
disting cu greu în
zarva și
scârțâitul

trenurilor care
vin și pleacă și
printre strigătele
conductorilor de-

a lungul
peroanelor.
Janusz face un

pas timid către
ea.

— Am trăit
în pădure, zice

ea. Ți-au spus ?
Ne-au găsit
soldații și ne-au
anunțat că

războiul s-a
terminat. L-au
tăiat din cauza

păduchilor. O să
crească la loc.

— A, nu
contează...

înțeleg, spune
Janusz, deși nu
înțelege.

Copilul ține
strâns un obiect
de lemn. E ceva
vag familiar.

Janusz se
încruntă.

— E morişca pe
care a făcut-o
tatăl tău ?

Silvana deschide
gura să spună
ceva, dar se
răzgândește.

Observă că se
îmbujorează
ușor. Sigur că e
morișca. Lemnul

închis la culoare,
cioplit... Trebuie
să fie morișca.
Zâmbește ușurat,

liniștindu-se
dintr-odată.
Bineînțeleș că
este familia lui.

— Ai păstrat-o
până acum ? Pot
s-o văd ?

întinde mâna, dar
băiatul strânge
jucăria la piept și
scoate un mârâit.

— E obosit,
spune Silvana.
Călătoria l-a
obosit.

E șocant să vezi
un copil așa de
slab. Chipul fiului
lui are un soi de

transparență,
pielea întinsă
scoțând în
evidență

structura osoasă;
pe Janusz îl
doare inima ca o
vânătaie moale.

— Aurek? E
mic, nu-i așa?
Salut, puștiule!
Nu te speria.

Sunt... sunt tatăl
tău.

— Ai
mustață, spune

Silvana,
trăgându-l pe
băiat pe celălalt

şold. E diferit.

Arăţi altfel.

— Mustăţa? O
am de ani de zile.

Am și uitat de
când.

— De șase ani,
spune ea.

El dă din cap.

— Și ai mei?
Știi ceva de ei?

De Eve? Știi unde
e?

Ochii Silvanei se
întunecă.

Pupilele i se
dilată și
strălucesc și e
sigur c-o să-i

spună că Eve a
murit. Că au
murit cu toții. își
ține respirația.

— Nu ştiu, zice
ea. îmi pare rău.
Nu ştiu unde
sunt.

— Nu ştii?
— Nu i-am mai
văzut după ce-ai
plecat.

De ani de zile
aștepta să
primească vești
despre familia

lui. Sperase că
Silvana o s-aducă
scrisori, vești de
la ei. Se privesc

tăcuți, până când
Janusz vorbește
din nou.

— Ei bine, ați
ajuns.

Silvana răspunde
șoptit, așa că

trebuie să se
aplece spre ea ca
s-audă ce spune.

— Nu-mi vine
să cred. Nu-mi
vine să cred c-am
ajuns. Janusz

râde, ca să nu-l
copleșească
lacrimile. îi
strânge mâna,

petrecându-și
degetele peste
ale ei. Se simte
dintr-odată

obosit. Singurul
lucru pe care-l
poate face acum

e s-o privească în
ochi.

— Cred că
ne-am schimbat

amândoi... dar nu
contează, spune,
încercând să
pară relaxat. Pe

dinăuntru
suntem aceiași.
Timpul nu

schimbă
sufletele.

De cum rostește
cuvintele, își dă

seama că e o
minciună. Și ea
își dă seama. O
vede în ochii ei.

Războiul a
schimbat pe
toată lumea. Și
părul Silvanei nu

e doar prea
scurt. A devenit
cărunt.

**Polonia,
1937**

Silvana

Prima oară
când Silvana l-a

văzut pe Janusz,
el înota. Era anul
1937, spre
sfârșitul

primăverii, și
peste toate
domnea un fel de
apatie, ca și cum

apariția bruscă a
soarelui ar fi
transformat
orașul într-un

copil care nu
vrea decât să se
joace pe stradă
cât e ziua de

lungă. Silvana
ieşise din tura de
după-amiază, de
la cinematograful

Kine, unde lucra
ca plasatoare.
Lumina zilei o lua
mereu prin

surprindere după
întinericul din
sală, așa că s-a
oprit pe trotuar,

lăsând vântul să
se joace cu tivul
fustei și razele
soarelui să-i

mângâie obraji.
Avea optsprezece
ani și singurul
lucru de care era

sigură în acel
moment era că
nu voia să se
ducă direct

acasă. Că o
plimbare în
lumina soarelui,
chiar fără țintă,

era de preferat
tăcerilor
deprimante care
o învăluiau din

clipa în care intra
în căsuța
părinților ei.

A luat-o pe
strada principală
mărginită de
copaci, a

traversat piața cu
fântână arteziană
și cu case înalte
și vechi și a

apucat-o apoi pe
o alee prăfuită,
umbrită de
biserica din

cărămidă roșie și
de presbiteriu.
Odată trecută de
aceste clădiri

masive, a lăsat
umbrele în urmă
și razele soarelui
au călăuzit-o pe

drumul care
ieşea din oraş. La
câteva sute de
metri mai în faţă

se vedea casa
părinților ei, o
construcție de
lemn cu un

singur nivel,
vopsită în aceeași
nuanță de
albastru ca

celelalte case
țăărănești de la
periferie. Silvana
s-a oprit și a

părăsit drumul,
intrând într-o
livadă de meri.
Livada

apartținuse
cândva familiei
lor, dar tatăl ei o
vânduse. Acum

Sil vana s-a oprit
în lumina filtrată
de frunzele
pomilor și a

tras ;idânc aer în
piept, știind că,
orice urma să i se
întâmpie în viață,

oriunde urma să
ajungă – și spera
să ajungă undeva
cât mai departe

de oraşelul acela
de provincie -,
avea să iubească

întotdeauna locul
ăsta.

A apucat-o
pe o potecă ce

ducea la râu,
aruncând o
privire l ugară
înapoi, spre casă.

Mama ei, Olga,
era probabil în
bucătărie, hând
din votca pe care

o distila în staul,
din lichidul
limpede și
arzător, făcut din

sfeclă de zahăr
sau hrean, sau, în
anii săraci, din
ceapă sau din

soc. Da, s-a
gândit. Mama ei
era probabil
heată,

înconjurată de
toate creaturile
nenorocite pe
care le strângea

în jurul ei: pisoi
care i se agătau
de fustă; câțeluși
care făceau

tumbe la
picioarele ei și
rodeau picioarele
mesei; pui fără

aripi și iepurași
orfani, pe care-i
hrănea din oră-n
oră și pe care-i

îngrijea așa cum
își îngrijise
altădată copiii
muribunzi.

Printre
vecini trecea
drept o femeie
bună, care nu

avusese o viață
ușoară, fiind
nevoită să
crească o fiică

năzuroasă.
Silvana ştia că
era un strop de
adevăr în asta:

fusesse un copil
năzuros și era în
continuare aspră
și încăpățânată,

dar nu mai aspră
decât fusese
mama ei cu ea. Și
mai erau și frații

ei. Cei trei băieți
născuți înaintea
ei, care nu
reuşiseră să se

facă mari.
Printişorii
mamei, sugari
pentru

totdeauna, care
clipiseră și
scânciseră în toți
anii copilăriei ei.

Silvana le ştia
poveştile pe de
rost.

Când soția
lui rămăsese
gravidă prima
oară, Josef, tatăl

Silvanei, se
apucase să
sculpteze o
morișcă dintr-o

bucată de lemn
de cireș din
livadă, dar
lemnul acela, se

părea, le adusese
ghinion. În orice
caz, nu avea spor
la cioplit, nefiind

prea priceput.
Când s-a născut
copilul, morișca
era făcută pe

jumătate. După
ce copilul de
numai trei luni a
murit, cam în

aceeași vreme în
care au pierdut
recolta de
cartofi, Josef a

continuat să
sculpteze. N-a
observat cuțitul
care i se

afundase în
degetul mare,
făcându-i o rană
adâncă ce

sângerase mult
până să se
încidă. Când era
mică, Silvanei îi

plăcea să-i ia
degetul și să-și
treacă arătătorul
peste marginea

După
moartea celui de-
al doilea fiu, Olga
începuse să bea

din votca pe care
până atunci le-o
vânduse altor
țărani. Josef încă

nu terminase
morişca. Vânduse
deja pământurile

și mai lucra doar
în livadă.

— Nu se
poate să se-

ntâmpile de trei
ori, i-a spus el
Olgăi. Mai
încercăm.

După
moartea celui de-
al treilea copil,
Olga a știut că

morişca e
blestemată. A
îngropat-o în
grădină,

înfășurată într-o
șuviță din părul
ei, ca să alunge
răul. Josef a

dezgropat-o într-
o noapte fără
lună și a ascuns-o
în șopron. S-a

dus la nevasta lui
și i-a spus că
vrea să-ncerce

din nou să facă
un copil.

Rece ca un
cuptor stins,

Olga de-abia
dacă s-a uitat la
fetița căreia i-a
dat naștere în

anul următor.
Silvana Olga
Valeria
Dabrowski. Josef

credea c-au
scăpat de
blestem. A
terminat morișca,

a şlefuit-o, i-a
legat o fundă de
mâner şi i-a dat-o
fetiţei lui celei

sănătoase și
încăpățânate.

Dar Olga n-a
putut să-și uite

băieții. Le
păstra hainele
într-un dulap
încuiat, învelite

în hârtie de
mătase. Cămăși
de noapte
albastre brodate

cu oițe, botoșei
albi tricotați,
căciulițe azurii
cu ciucuri, trei

păturele
croșetate, subțiri
ca borangicul.
Când a mai

crescut, Silvanei
i s-a dat voie să
atingă tivurile și

să pipăie
gulerășele.
— Ai grijă!
a avertizat-o

Olga. Pentru
mine, sunt mai
prețioase ca
aurul.

Când avea
zece ani, Silvana
a furat hăinuțele.
N-a putut să se

abțină. Le-a scos
în grădină să se
joace cu ele, dar
a început să

plouă, așa că a
alergat înapoi în
casă. Olga le-a
găsit a doua zi în

tufele de zmeură,
pline de noroi,
mototolite și
rupte.

— M-am
înșelat în privința
ta, a zis, încuind-
o pe Silvana în

camera ei. Ești o
fetiță
mincinoasă.
Cere-ți iertare

pentru ce-ai
făcut.

Silvana
bătea în ușă,

tipând s-o lase să
iasă. Nu voia să-
și ceară iertare.

Olga i-a
vorbit prin gaura
cheii.

— Un
băiat nu s-ar
purta niciodată
aşa.

— Băieții
tăi sunt morți! a
strigat Silvana,
orbită de propria

furie. Eu sunt
copilul tău ! M-
auzi ? Eu sunt
copilul tău!

— Tu ești
un pui de drac !
i-a strigat maică-

sa. Tu ai trăit, iar
băieții mei, nu !

De-a lungul
anilor, Silvana a

învăţat să le ţină
piept tuturor :
mamei nebune,
tatălui bun de

nimic și
fantomelor
apăsătoare ale
fraților morți ;

toți prinși între
cei patru pereți
ai casei.

În lumina
amurgului, a
alungat o viespe
care-i dădea

târcoale și s-a
uitat lung la
casă. Părea
liniștită, deși era

plină de
probleme, și s-a
întrebat dacă
toate casele pot

să prezinte o
fațadă așa de
bună, să arate
așa de

dreptunghiular și
de corect, în
vreme ce pe
dinăuntru sunt

pline de uși
trântite și de voci
ridicate. S-a mai
uitat o dată la

fumul care ieșea
pe coș, apoi s-a
întors și s-a
îndreptat

hotărâtă spre râu
și spre joagă.
Sălciile
plângătoare se

legănau pe
deasupra apei
scânteietoare a
râului, iar

bâzâitul
insectelor era la
fel de puternic și
neînterupt ca

mecanismul
morii. De-a
lungul malului,
prin iarbă, fusese

tăiată o potecă.
Și-a dat jos
pantofii și a
rămas în șosete;

iarba părea
elastică. A zărit
un grup de
băieți, care

râdeau și săreau
de pe mal în râu.
Rușinată, cu
pantofii

bălângându-i-se
într-o mână și cu
șosetele înverzite
de iarbă, s-a

gândit să se
întorcă. Apoi
unul dintre tineri
i-a atras atenția.

Era blond și avea
spatele lat și
vânjos. Nu era
prea înalt, dar

părea solid și
Silvana nu-și
putea desprinde
privirea de el.

S-a oprit să-l
vadă cum se
aruncă în apă. El
a închis ochii și

și-a îndreptat
spatele. Și-a
ridicat mâinile
deasupra

capului, s-a
afundat încet
până la genunchi
și apoi s-a lansat,

încordându-și
mușchii
gambelor și
degetele de la

picioare și
despicând
suprafața apei,
care s-a undulat

în urma lui. Când
a ieșit, s-a uitat
la Silvana, și-a
scuturat părul ud

și i-a zâmbit.
Soarele
transforma
picăturile de apă

de pe pielea lui
albă în diamante
minuscule. A ieșit
la mal, trupul lui

sclipind ca un
obiect nou-nouț.
Silvana i-a

zâmbit la rândul
ei, fermecată.
Janusz era
singurul fiu al

unei familii cu
cinci fiice, iar în
ochii Silvanei era
tot atât de

strălucitor, pe
cât erau ele de
cenușii. Cinci
surori, toate cu

trăsături șterse,
și Janusz, cel mai
mare, cu ochi de
un albastru de

Prusia și părul
blond-deschis,
aproape alb. O
sticlă de votcă

într-un bar plin
cu bere neagră.
Pentru că era
singurul băiat, el

avea să ducă mai
departe numele
familiei. Taică-
său i-o repetase

până la refuz,
sperând că fiul
lui o să studieze
Dreptul la

universitate și o
să devină un om
important în
societatea

poloneză. Maică-
sa voia să-l vadă
preot.

Silvana
vedea ce fiu bun
era Janusz, cum
încerca din toate

puterile să-și
mulțumească
părinții. Dar mai
știa și că nu-l

interesa deloc să
studieze Dreptul.
Lui Janusz îi
plăceau

mașinăriile, orice
avea metal, zimi
și șuruburi, pe
care să le

demonteze și să
le facă la loc.
Era, cu adevărat,
cel mai deștept

bărbat pe care-l
cunoștea.

Janusz
locuia într-o casă

cu trei niveluri și
cu vedere la
parcul municipal.
Tatăl lui lucra la

primărie și toți
membrii familiei
se mândreau cu
bunele lor

maniere. Aşa de
bune erau
manierele lor,
încât aproape că

reuşiseră să-şi
ascundă
dezamăgirea
când, la doar

câteva luni de la
prima lor
întâlnire, Janusz
o dusese pe

Silvana acasă și
le explicase
părinților că avea
de gând să-și

facă datoria și să
se însoare cu
iubita lui.

Pe-atunci,
Janusz credea din
tot sufletul în
Dumnezeu. Nu

lipsea niciodată
de la slujbă și, de
câte ori avea
ocazia, îi ținea

predici Silvanei
despre voința
Domnului în
privața lor, a

tuturor. Silvanei
îi plăcea să-l
asculte, deși
lucrurile astea n-

o atingeau prea
tare. Mentea ei
era prea ocupată
să viseze la

starurile de
cinema
americane.
Duminica, la

slujbă, stătea
lângă surorile lui
cu priviri
plictisite, care se

plâneau că le
dor cefele de
atâta uitat la
ferestrele

cocoțate sus, pe
pereții de piatră,
în timp ce
borurile

pălăriilor lor
cafenii de fetru
se îndreptau,
pline de dorință,

spre lumea de
afară. Sora lui,
Eve, spunea
despre Janusz că-

— Da' să nu
crezi cumva că
Janusz e timid, i-
a precizat ea

Silvanei. Are o
grămadă de
lucruri de spus,
doar că a crescut

printre fete și
mama e așa cum
e... Bietul Jan, a
fost așa de

cocoloșit, că
singurul lui
mijloc de apărare
e tăcerea.

Eve era la
mijloc, între cele
două surori mai
mari, care nu se

gândeau decât la
căsătorie, și cele
două mai mici,
care se purtau de

parcă ar fi fost
gemene și
mergeau peste
tot braț la braț.

Prin urmare,
spunea că pe ea
n-o ia nimeni în
seamă și că e

liberă să facă tot
ce-și dorește. Eve
iubea muzica.
Vioara era

pasiunea ei și
exersa ore-n șir,
uneori ieșind din
cameră cu părul

castaniu făcut
vâlvoi și cu
chipul pistruiat
ca al lui Janusz,

răvășit de atâta
concentrare.
Fusesse
întotdeauna mai

apropiată de
fratele ei decât
celelalte surori,
iar Silvanei de ea

îi plăcea cel mai
mult.
în acea vară
dintâi, când

discuția despre
un posibil război
cu Germania nu
interesa pe

niciunul dintre ei,
Silvana și Janusz
și-au petrecut
timpul liber pe

malul râului sau
plimbându-se cu
bicicleta prin

împrejurimile
oraşului.

— Nu
vreau să ne

despărțim, i-a
spus Janusz, pe
când stăteau
întinși pe iarbă,

la umbra unui
cedru.

Ea a râs și i-
a luat mâna într-

a ei. Părea atât
de serios!

— Janusz,
de-abia am ajuns

aici. Putem să
stăm toată ziua
împreună.

— Da, dar
pe urmă o să mă
părăseşti.

— N-o să
te părăsesc. O să
ne vedem din nou
măine.

— De ce
trebuie să te duci
la muncă
diseară ? Am

văzut cum se uită
bărbații la tine
când le rupi
biletele. Vin la

film doar ca să te
vadă pe tine.

— Nu fi
prostuț, iubesc

filmele. îmi place
slujba mea.

O supărase,
aşa că a fost
răutăcioasă:

— Oricum,
îmi place când se
uită bărbații la
mine. Ce să fac

dacă sunt
frumoasă ?
Poate-ar trebui
să fii atent. S-ar

putea să mă
plictisesc și să
fug cu
altcineva...

Și-a smuls
mâna dintr-a ei și
i-a dat o palmă,
rapid, ca atunci

când vrei să
alungi o muscă
de pe obrazul
cuiva. Silvana s-a

întors cu spatele
la el, ca și cum ar
fi lovit-o foarte
rău, dar știa că

lucrurile stăteau
exact invers. Ea
îl lovide pe el.
Când l-a privit,

era roșu la față și
avea ochii umezi,
ca și cum ar fi
fost pe punctul să

izbucnească în
plâns. Era așa de
încântată.
încântată că

reacționase. Mă
iubește, s-a
gândit.

S-a prefăcut
furioasă. S-a
ridicat și a dat să
plece, iar el a

sărit în picioare
și a alergat după
ea. Când nu s-a
mai zbatut în

brațele lui, a
sărutat-o înfocat,
strecurându-i o
mână pe sub

rochie. O apăsa,
urmărind
curbura sânelui,
terenul

accidentat al
coastelor, ca și
cum ar fi căutat
un mod de a

pătrunde
înăuntru; ca și
cum ar fi vrut să-i

găsească inima și
s-o ia cu el.
— E deja a ta,
i-a șoptit.

S-a oprit din
sărutare și a
privit-o în ochi.
Apoi a luat-o de

mână și a dus-o
în pădure.
Silvana știa că
pășiseră peste un

prag, împreună,
și că nimic nu
mai putea fi la fel
ca înaintea

palmei. Au
pătruns mai
adânc în pădure
și, cu cât înaintau

mai mult printre
ferigi, cu atât se
facea mai
întuneric, iar

copacii creșteau
tot mai aproape
unii de alții.

— Am putea
să mergem mai
departe, a zis
Janusz, ferind din

calea ei o
creangă. Să ne
facem o cabană
și să trăim aici.

Aş putea să te am
doar pentru
mine.

Silvana a început
să râdă.

— Ți-ar plăcea,
nu-i așa?

Era puțin
speriată, dar și-a
îndreptat bărbia
spre el și a

încercat să pară
încrezătoare.

— Mi se rup
ciorapii, a spus.

Apoi, simțind
dintr-odată
nevoia să-l
tachineze, și-a

ridicat poalele
rochiei.

— Uită-te cum
s-a dus firul!

I-a arătat locul în
care ciorapul
negru de bumbac
se deșirase.

- Va trebui să-mi cumperi unii noi.
- Ia să văd.

— Nu. Nu, nu-i
nimic.

I-a dat mâna la o
parte. L-a privit
îmbufnată.

— Presupun că
o să dai iar în
mine.

El a clătinat încet
din cap.
— Niciodată.
N-o să-ți fac rău

niciodată. O să te
ador mereu.
Nimeni nu-i mai
vorbișe așa până

atunci. A
îngenuncheat și
și-a băgat mâna
ușor pe sub fusta

ei, iar degetele
lui reci pe coapsa
ei caldă au făcut-
o să tresară. El

gâfâia de parcă
tocmai s-ar fi
oprit din alergat.
Când a încercat

să-și strecoare
degetele în
lenjeria ei, l-a
respins.

— Te rog, a
spus. Stai un pic.
— Ce s-a-
ntâmplat ? Acum

stătea în
picioare, cu
buzele lipite de
urechea ei. Ai

mai făcut asta
vreodată?
A dat din cap.

— Niciodată.
Tu?

— Nu, dar
vreau. Tu nu
vrei ?

Ea a tras aer în
piept și a
încuviințat cu o

mişcare a
capului.

— Ba da, a
şoptit. Vreau.

A sărutat-o din
nou și au căzut în
genunchi printre
ferigi.

Era ca și cum ea
ar fi fost lumea.
Ea era lumea
întreagă și-l lăsa

s-o exploreze. Și
așa s-a ales cu
copilul. În ziua în
care Janusz a

dus-o în pădure.
Avea să-și
amintească
mereu că în ziua

aia se simțise
enormă, o femeie
uriașă, simțise că
se topea toată,

lăsându-se în
voia propriului
trup, dintr-odată
generos, în timp

ce fiul lor
începea să se
formeze în
pântecele ei.

— Te iubesc, i-
a spus Janusz
dup-aceea. Te
iubesc.

Au rămas culcați,
ținându-se de
mână. Silvana a
închis ochii și și-a

ascultat inima
domolindu-se.
Revenea la
dimensiunile

obişnuite, un
vânticel îi înfiora
picioarele goale,
iar în minte i se

adunau îndoielile
cu privire la ce
făcuseră.

— Chiar mă
iubești ? a
întrebat ea. De
ce ?

— Cum adică
de ce ? Te iubesc
și gata.

— Vreau să
ştiu de ce.
Voia să-i spună
că o iubea pentru

că era frumoasă
și pentru că pe
ea o căutase
toată viața.

(Vedea multe
filme pe vremea
aia și era foarte
impresionată de

comediile
muzicale
americane.)

— Pentru că
așa merg
lucrurile, a zis el,
după un moment

de liniște.
Oamenii se
îndrăgostesc.
— Aha!

— Dar tu mă
iubești?
Silvana s-a uitat
la chipul lui dulce

și serios, a văzut
dorința din ochii
lui, gulerul
descheiat și

bretelele care-i
atârnau. I-a atins
ușor obrazul, iar
el a mârâit, i-a

prins mâna și a
sărutat-o.

— Da, i-a spus.
Da, cred că da.

— Arată-mi, i-a
şoptit el. Mai
arată-mi o dată.
Şi aşa a făcut.

**Polonia,
1939**

Janusz

Janusz s-a
dat jos cu greu

din troleibuzul
aglomerat și a
intrat într-o mare
de oameni, pe

Strada Prosta.
Ținându-și
pălăria la piept,
s-a strecurat

printre bărbații și
femeile care erau
așa de înghesuiți
unii într-alții,

încât se mișcau
ca un mușchi
care se
contractă,

împingându-l
spre Gara
Centrală din
Varşovia.

II apăsa
ceva pe piept și
se întreba dacă
respiră greu din

cauza atmosferei
încărcate ce
prevestea o
furtună sau din

cauza fricii de
viitor. Un miros
de canal se ridica
din gurile cu

zăbrele de pe
străzile pietruite.
Căldura zilei se
lăsase peste oraș

ca o pânză
îmbibată cu
praful din trafic,
cu mirosul de

bălegar și cu
miasmele de
legume putrede
și de piață de

pește. De câteva
săptămâni se
vorbea despre o
criză alimentară,

iar țărani
începuseră să-și
aducă produsele
în oraș și să le

vândă la
suprapreț
familiilor de
orășeni care-și

umpleau
pivnițele cu
provizii. Janusz
se uita la

clădirile înalte
care îl înconjurau
și dincolo de ele,
la soarele

S-a strecurat
pe lângă un grup
de fete, apoi pe
lângă niște țărani

și țărânci cu
șaluri și basmale,
a simțit o mână
care-i umbla prin

buzunar și a sărit
într-o parte,
nimerind lângă
mai mulți soldați

și sperând că
hoții de buzunare
o să-l lase în pace
dacă o să vadă că

pleacă pe front,
să lupte pentru
patrie.

— Ce
îmbulzeală
nenorocită, nu-i
aşa ? a zis un

soldat care
mergea alături
de el.

— Groazni
că, a strigat
Janusz drept
răspuns, fericit

că găsise pe
cineva cu care să
vorbească.

S-a uitat
peste umăr și a
încercat să i se
adreseze direct

bărbatului, să
găsească ochii
care

corespundeau
vocii.

— Ești...

Dar soldatul
dispăruse, iar el
vorbea cu spatele
pălăriei cuiva.

Ajuns la
gară, s-a luptat
să-și facă loc
înăuntru, ținând

strâns la piept
ordinul de
mobilizare. De
câteva

săptămâni, la
radio, toți
bărbații apti de
serviciu militar

erau somați să
meargă la cea
mai apropiată
gară, unde se

puteau înrola în
armata Poloniei,
ca să-și apere
țara. De câteva

săptămâni, inima
lui Janusz palpita
și bătea să-i
spargă pieptul,

trezindu-l în
miezul nopții cu
ritmurile ei. Nu
mai exista nicio

îndoială că avea
să izbucnească
războiul. Și iată-l
aici, în mijlocul

haosului - gara
era chiar mai
împăimântătoare
decât străzile

aglomerate;
genunchii îi
tremurau, iar
inima îi galopa

furioasă între
coaste, ca și cum
ar fi încercat să
epuizeze toate

S-a uitat
înapoi la scările
pe care tocmai le
coborâse și la

fâșia îngustă de
cer de deasupra
lor. Ar fi fost
imposibil să-și

croiască drum
înapoi pe trepte,
către aerul încins
de afară. Trebuia

să meargă
înainte. S-a
întors cu spatele
la scări și și-a

făcut loc cu greu
printre oamenii
care se zdrobeau
unii pe alții.

Trenurile
erau pline până
la refuz de familii
care încercau să

părăsească
Varșovia, iar
vagoane întregi
erau ocupate de

soldați. Tras
încolo și încoace,
luptându-se
pentru un loc,

Janusz a dat
chiar și peste
copii care
plângeau, dar n-a

avut timp să se
oprească și să-i
ajute. Peste tot
pe unde se uita,

vedea copii
buimaci și i-a
trecut prin cap
că, dacă i s-ar

întâmpla ceva,
dacă ar fi să
moară pe front,
copiii aceia

rătăciți ar fi
ultima lui
amintire din
Varșovia. Pentru

ei urma să lupte,
pentru fiii și
ficele Poloniei.

Un soldat
nervos i-a zis să
se grăbească și
să urce în tren.

— în
care ? l-a
întrebat Janusz.

Bărbatul i-a
făcut semn în
direcția unui
peron.

— Ruta
401. Varşovia-
Lvov. Te dai jos
la Przemysl, la

patru sute
nouășunu de
kilometri de-aici.
Au nevoie de

oameni pentru
apărarea
oraşului. Hai,
dispari odată!

Pe la
amiază, pălăria îi
dispăruse, fusese
buzunărit (i se

furase portofelul
cu actele de
identitate și
câțiva zloți), i se

dăduse o
uniformă și un
rucsac și se
îmbarcase într-un

tren cu
locomotivă
diesel, în direcția
sud-est.

Prin
vagoane, soldații
cântau și
glumeau, dar

Janusz a rămas
tăcut. Se ruga ca
Silvana și Aurek
să nu pățească

nimic. își luase la
revedere fără
prea multă
ceremonie, ca și

cum ar fi plecat
să cumpere
ziarul. I se
păruse că o astfel

de despărțire era
mai bărbătească.
În urmă cu
câteva zile se

întâlnise cu tatăl
lui și așa îl
sfătuiuse bătrânul
să facă.

— Pleacă
repede. Pe femei
le-apucă mereu
plânsul și iese

urât. Despărțirile
trebuie să fie
scurte. Fii
puternic și-o să

fii un soldat bun.
Privirea tatălui
coborâse în
pământ, mâna

plutise peste
umărul lui
Janusz. Dar,
orice-arfi, să te-

ntorci acasă
întreg!

Acum, lui
Janusz îi părea

rău că plecase
aşa cum o făcuse.
În realitate, nu
din bărbăţie le

întorsese așa de
repede spatele
soției și fiului
său, ci din cauza

lacrimilor
fierbinți care-i
umpluseră ochii
când o sărutase

pe Silvana pe
obraz. Tatăl lui
se înșelase. Ea
fusesse cea

curajoasă,
petrecându-l fără
lacrimi, ținându-

și fiul strâns în
brațe.

Pe culoarul
vagonului, Janusz

stătea sprijinit de
ușă, legă- nându-
se înainte și-
napoi în ritmul

trenului, și privea
cum se schimbă
peisajul, de la
case înalte și

clădiri
industriale, la
ogoare și fâșii
întunecate de

pădure
intercalate
printre cătune și
ferme.

Ca să-i
treacă timpul mai
ușor, compunea
scrisori în gând,

unele serioase
cătrel tatăl lui, în
care îi povestea
în detaliu despre

regimentul în
care mergea să
se înroleze. A
trecut în revistă

argumentele cu
privire la
posibilul sfârșit
al războiului și a

ajuns la concluzia
că, ținând cont
de puterea
armatei poloneze

și de ajutorul
promis de
britanici și de
francezi, nemții

vor fi mai mult ca
sigur obligați să
părăsească
teritoriul polonez

și Hitler va trebui
să plece acasă cu
coada-ntre
picioare. Sau cel

puțin așa ziceau
ziarele și, la fel
ca toți ceilalți, și

el voia să creadă
că așa va fi.
Orele
treceau și

peisajul plat
devenise ușor
deluros, cu râuri
și păduri, iar

Janusz a început
să se gândească
la Silvana și să-și
închipuie cum o

să-i povestească
despre oraşul
spre care se
îndrepta. Ştia că

e un loc cu
istorie, plin de
castele și flancat
de munți.

Trenul se
oprea în fiecare
târgușor,
lăsându-i pe unii,

luându-i pe alții.
Vagoanele și
locomotiva
înaintau lent și

zgomotos spre
destinație, iar
Janusz îi scria
sonete Silvanei,

în gând,
numărând
versurile ca să fie
sigur că tehnic

sunt corecte.
Folosea imagini
și expresii
frumoase și o

vreme s-a simțit
aproape ca un
erou. S-a uitat la
ceilalți soldați

din jur și le-a
scris și lor
scrisori ima-
ginare, lăudându-

se cu nevasta lui.
Le-a descris
buclele roșcate,
rotunjimea

molatică a
sânilor,
amploarea caldă
a coapselor ei.

„Soția mea e
frumoasă,
seamănă cu
sirena din

Varşovia,
simbolul oraşului
nostru”, a şoptit
doar pentru el,

S-a așezat
pe rucsac, a băut
ceai și a mâncat
ouă murate și

covrigi,
distribuite din
căruțul care
trecea pe culoar.

în sfârșit, ziua s-a
topit în negura
străpunsă de
lumina stelelor și

trenul a oprit
peste noapte într-
o gară mică, de
țară. Janusz și-a

făcut pernă din
rucsac și și-a
cuprins
genunchii cu

brațele. Era
nespus de obosit.
înconjurat de
soldați care

sforăiau,
înghesuiți unii
într-alții ca vitele
și aburind de

transpirație,
Janusz a închis
ochii și a
adormit.

A doua zi de
dimineață, în
adierea
răcoroasă care

venea dinspre
dealurile
profilate la
orizont, a compus

iarăși scrisori în
gând, unele către
preotul care
preda la școala

din oraşul lui şi
alte în
franceză, către
profesoara lui de

istorie, de care
fusese legat în
mod special. Era
aşa de cufundat

în propriile
gânduri,
încercând să-și
amintească

gramatica
franceză, încât i-
a luat ceva până
să-și dea seama

că trenul se
oprise brusc în
mijlocul
pustiului. S-a

uitat în sus, la
cer. La orizont se
profilau câteva
avioane care

zburau în direcția
lor.

— Luftwaff
e! a strigat un

soldat și l-a
împins pe Janusz
din ușă, cu
brutalitate. Dă-te

dracului din
drum, au
mitralierele
țintite spre tren!

— Dar nu
suntem încă-n
război.

Soldatul a
deschis ușa
vagonului.

— Spune-
le asta și
nemților.

în jurul lui,
bărbații înjurau,
iar femeile și
copiii țipau și

plângeau.
Oamenii dădeau
ușile de perete,
se îmbrânceau și

se înghionteau
pentru a ajunge
la ieşiri, săreau
pe linia de cale

ferată mărginită
de muri și
alergau pe câmp,
să se

adăpostească în
șanțuri și în
păduri.

A sărit și el
din tren și s-a
luat după un
grup de bărbați,

oprindu-se într-
un șanț. De acolo
s-a strecurat în
stufăriș și s-a

ghemuit, gâfâind.
Uniforma îi era
grea și picături
de transpirație i

se prelingeau pe
față, intrându-i în
ochi. Când
avioanele treceau

pe deasupra, își
acoperea capul
cu brațele.
Simțea un fel de

căldură pe spate
și auzea
zgomotul
motoarelor,

subțire și
amenințător.
Apoi, când i se
părea că

zgomotul o să-l
asurzească
definitiv,
avioanele îi

treceau pe
deasupra
capului,
ridicându-se mai

sus, către nori, și
virând spre linia
orizontului.

— Se joacă
cu noi, i-a spus
un bărbat aflat
lângă el, în timp

ce avioanele
dispăreau în nori.
— Unde s-
au dus ?

— Nu s-au
dus nicăieri. O să
se-ntoarcă, ai să
vezi. Asta fac de

câteva zile,
raiduri din astea.
Fără bombe,
doar cu

mitraliere care
deschid focul
asupra satelor și
gărilor,

împuşcând civili
pe capete. Tactici
de intimidare.

Janusz s-a
uitat peste
marginea
șanțului,

încercând să
vadă unde se
duseseră
avioanele. în

depărtare, pe o
luncă înverzită, a
văzut o țărancă
tânără. Ceva din

felul în care se
mișca, o anumită
duritate, care o
făcea să pară mai

mult băiat decât
fată, i-a amintit
de sora lui, Eve,
și inima i-a

tresărit. Fata
stătea în mijlocul
unui cârd de
gâște care

începuseră să se
adune în jurul ei.
Patru avioane au
ieșit atunci din

nori și au virat
înapoi spre tren,
plonjând
deasupra

ogoarelor. Janusz
a văzut-o pe fată
ducându-și mâna
streașină la ochi.

A strigat la ea,
dar era prea
departe și nu l-a
auzit. A urmat

ceva ca un răpăit
de ploaie pe un
acoperiș de tablă
și și-a dat seama

Crimă a fost
cuvântul care l-a
străfulgerat. Și
apoi n-a mai fost

niciun cuvânt,
doar pete roșii în
spatele
pleoapelor

strânse și așchii
de zgomot ca
niște pocnitori
explodându-i în

urechi. S-a
împieticit și s-a
împiedicat,
câzând cu fața în

șanț și lovindu-se
la cap. Durerea l-
a curentat. Vede
niște puncte

argintii, care
mureau repede.
Și-a simțit pieptul
apăsat, ca și cum

plămânii i-ar fi
fost storși. Nu
mai putea

respira. S-a lăsat
întunericul.

Când și-a
revenit, era

întins pe burtă.
Tuşind şi
îmecându-se, s-a
ridicat,

sprijinindu-se în
genunchi și-n
mâini, inspirând
aerul cu nesaț.

Avioanele
dispăruseră,
lăsând în urma
lor dăre de fum

albastru și miros
de ulei de motor
și de arsură. Și-a
dat seama că se

afla destul de
departe de tren
și că șanțul era
adânc, ascun-

zându-l privirilor.
Și-a dus mâna la
cap și a simțit că
era plin de

sânge. Fusesse
împuşcat? Apoi a
văzut ce-l rănise:
o piatră care

ieşea din balta de
pe fundul
şanţului. Era
mânjită cu

sângele lui. își
pierduse probabil
cunoștința în
urma căzăturii. A

încercat să se
ridice, dar
picioarele nu mai
voiau să-l

asculte. „O să mă
ridic”, s-a gândit.
„Trebuie să mă
ridic.”

Știa că sunt
soldați în
apropiere, iar o
dată sau de două

ori i-a zărit
deasupra lui, pe
marginile
înverzite. A

rămas tăcut și
ascuns în stuful
înalt, fiind prea
slăbit ca să strige

după ajutor. L-a
cuprins oboseala
și a alunecat într-
un somn agitat.

Prin ceața
viselor, a auzit
trenul punându-
se în mișcare și

îndepărtându-se,
dar își simțea
picioarele prea
grele, așa că s-a

lăsat din nou
furat de somn.

La sfârșitul
zilei, în lumina

scăzută, s-a târât
afară din șanț și
s-a culcat pe
spate, uitându-se

la cer. Ce avea să
facă acum ? Și-a
pipăit cu grijă
umflătura de

deasupra
ochiului. Sângele
se uscăse. S-a
ridicat în capul

oaselor, apoi,
încet, în picioare.
Larma găștelor în
depărtare i-a

adus aminte de
fată, așa că a
luat-o anevoie pe
câmp, în direcția

din care se
auzeau păsările.
Gâștele se
strânseseră în

jurul ei, sâsâind
și unduindu-și
gâturile spre el
în timp ce se

apropia. N-a avut
curaj să atingă
cadavrul, așa că
s-a așezat lângă

el și a plâns. Ce
fel de soldat era
el? Leșinase și
zăcuse într-un

șant, în vreme ce
oamenii din jurul
lui aveau nevoie
de ajutor. S-a

pedepsit o vreme
cu aceste
gânduri, până ce,
într-un final, a

apucat-o pe fata
moartă de
subsuori și a
întors-o spre el.

Un chip
zbârcit, încadrat
de un păr lung și
alb privea fix

dincolo de el. Era
o bătrânică de
statura unui
copil. Nu putea

să-și adune
gândurile. Cine
era bătrâna?
Unde dispăruse

fata? Să se fi
înșelat el ? I-a
atins obrazul.
Era rece. Fața lui

era fierbinte.
Cum putuse să
creadă că era o
femeie tânără ?

A ridicat
trupul și l-a cărat
până la marginea
ogorului,

așezându-l sub
un copac. I-a dat
jos încălțările din
coajă de

mesteacăn,
pătate de sânge,
i-a aranjat

hainele și i-a
închis ochii.

Avea
douăzeci și doi

de ani și se
pierduse de
regimentul lui
înainte de a se

înrola. Cerul
bubuia de tunete.
Furtuna care
amenința de mai

multe zile se
dezlănțuise în
sfârșit. Cerul s-a
întunecat și

ploaia a început
să cadă în rafale,
mușcătoare ca o
perdea de ace,

purtată în valuri
orizontale de
vijelia puternică.
Janusz și-a

ridicat gulerul și
a luat-o la pas.
Spera că merge
în direcția bună,

către Varșovia.
Nu știa unde
altundeva să se
ducă.

Ipswich

Din cele
văzute de Silvana
până acum,
Marea Britanie e

o țară la fel de
distrusă ca a ei.
Semnele
războiului sunt

peste tot, în
clădirile
incendiate pe
lângă care trec,

în cozile de la
magazine și în
fețele inexpresive
ale oamenilor.

Crezuse că-și va
putea lăsa
tristețile negre în
urmă, în Polonia,

dar și aici
durerea se
ascunde în
fiecare cotlon,

insistentă și
încăpățânată,
învîind trecutul,
în vreme ce ei îi e

limpede că toată
lumea are nevoie
să uite. Dar e ea
îndreptățită să

aibă astfel de
gânduri ?
Propriile amintiri
o amenință

constant, iar
uitarea nu-i deloc
un lucru ușor.

Și totuși,
urcând cu pași
mici în urma lui
Janusz dealul

abrupt și pietruit,
pe lângă casele
din cărămidă
roșie care se

înghesuie pe
marginea
străzilor de
suburbie, se

simte hotărâtă,
dacă nu chiar
puțin optimistă.
Felul în care

Janusz s-a uitat la
băiat, când s-au
întâlnit în gară, i

s-a părut duios. II
acceptase.

Ar vrea să-i
mulțumească,

dar el merge
prea repede și
trebuie să-l
îndemne

încontinuu pe
Aurek să țină
pasul cu ea.
Tocmai când se

gândește că e
destul de cald ca
să-și dea haina
jos și să meargă

cu ea pe braț,
Janusz se oprește
în dreptul ultimei

case din șirul de
cărămidă roșie.

— Am
ajuns, îi anunță,

zâmbind. Asta-i
cheia. Bun venit
acasă!

îi aşază
cheia în palmă.
Aurek atinge
cheia, iar ea i-o

întinde ca s-o
vadă mai bine.

— Haideti!
spune Janusz. Am

uns broasca și-
am reparat
balamalele. Ușa
era înțepenită,

dar... hai,
încearcă! Bagă
cheia și-ncearcă!

Ea bagă
cheia în broască
și o întoarce
ușor, iar ușa se

deschide și se
vede un hol
întunecat și
strâmt, cu o ușă

în stânga, o scară
în dreapta și o
altă ușă în fundul
holului.

— Poate c-
ar trebui să te
iau în brațe,
spune Janusz. Să

te trec pragul. Ca
să facem
lucrurile cum se
cuvine.

Silvana se
opune, dar el îi
cuprinde talia cu
o mână și o ia în

brațe, ținând-o
strâns. I se taie
răsuflarea când

se simte săltată
de pe pământ.
— îți mai
aduci aminte, o

întreabă el, cu
buzele
atingându-i
urechea, când

ne-am luat
primul nostru
apartament și am
vrut să te trec

pragul în brațe,
dar erai...

— Eram
însărcinată, zice

Silvana,
terminând
propoziția.

Janusz se
clatină ușor,
încercând să

intre pe uşă cu
soţia lui în
braţe, iar
Silvanei îi scapă

un început de
chicot printre
buze,

surprinzând-o cu
uşurătatea lui.

Pentru o
clipă, îşi

amintește de fata
care era pe
vremuri. Se
gândește la

uniforma ei de
plasatoare, la
culoarea acesteia
- roșu de

Burgundia, la
marginile aurii
ale gulerului și
ale manșetelor.

Se gândește la
livada de meri
din spatele casei
părinților ei și la

amurgurile în
care Janusz o
aștepta acolo. îi
vin în minte

gândurile astea
inutile, care o fac
prea conștientă
de minciunile pe

care le-a adus cu
ea din Polonia.
Când o lasă jos,
în hol, de-abia

are timp să-și
îndrepte
paltonul, înainte
ca Aurek să se

arunce în brațele
ei și să-și
îngroape fața în
gulerul ei.

— Nu-ți fie
frică, îi spune ea.
E tatăl tău.

Aurek îi
soptește frenetic:
— *Nie*. Nu.
Nu.

— N-o să
ne facă niciun
rău.

— Sigur că
nu, spune Janusz
și ea își ridică
privirea spre

chipul lui
încrunat.
 îi zâmbește
ca pentru a-și

cere scuze, se
desprinde din
îmbrățișarea
strânsă a fiului ei

și privește în jur.
Casa pare rece și
miroase a vopsea
proaspătă.

Sunetul pașilor
lor se aude cu
ecou, pe măsură
ce înaintează pe

holul strâmt,
cătref bucătăria
din fundul casei.
E o cămăruță

plăcută, cu o
masă de lemn și
trei scaune de
culoarea paiului.

Mai sunt acolo o
mașină de gătit și
un ibric
deformat, așezat

pe poliță. La
ferestre, perdele
din dantelă
uzate.

— Am
spălat perdelele,
spune Janusz.
Știu că sunt

vechi și cam
uzate, dar, după
ce-o să ne
instalăm, putem

să ne luăm unele
noi.

Silvana se
uită în jur și vede

că alte mâini au
lustruit clanțele
ușilor și alte tălpi
au format o mică

adâncitură în
podeaua de
piatră, lângă
chiuvetă.

— Cine-a
locuit aici
înainte?

Janusz pare
surprins de
întrebarea ei.

— Nu știu.
Contează?

Silvana
clatină din cap.

Ştie că ea este
intrusul aici. Şi-i
e teamă că şi
casa o ştie.

— Uite!
Janusz ia un
pachet de pe

masa din
bucătărie.

— Un
cadou pentru
tine. E un șorț.

îl probează.
Partea de jos e
din bumbac roșu,
cu o bandă

albastră în talie.
În Polonia,
fiecare tânără
nevastă primește

un șorț. Poate că
și-n Anglia există
același obicei.
Oricum ar fi, îi

mulțumește de
mai multe ori.
Janusz își trece
un deget de-a

lungul gulerului,
ca și cum l-ar
strânge puțin. Un
gest pe care și-l

amintește bine,
unul dintre
ticurile lui de om
timid, în tinerețe.

— Vreau
să vezi grădina, îi
spune și descuie
ușa din spate,

deschizând-o la
perete. E un pic
cam sălbatică,
dar am tăiat

iarba și am făcut
niște ronduri
pentru trandafiri,
acolo. Și am

început să pun
zarzavaturi.
Vreau să avem o
grădină

englezească
adevărată.

Silvana
încuviințează din

cap, deși nu știe
prin ce se
deosebește o
grădină

englezească de
oricare altă
grădină. Peluza
lungă e curată și

rondurile de fiori
sunt proaspăt
săpate, iar
pământul e

întunecat și dens
ca zațul de cafea.
Aurek țâșnește
pe lângă ea și

aleargă pe iarbă,
schimbându-și
direcția la
întâmplare, ca o

muscă prinsă
într-un borcan.
Janusz se
sprijină de ușă,

iar Silvane se
uită la el. E un
bărbat lat în
umeri, cu chip

obosit și ochi
albaștri,
puternici.
Costumul pe

care-l poartă face
cute la spate.
Pare un străin, în
el; pare puțin

englez. Arată și
mai bătrân. Dar
la ce se aștepta?
Amândoi sunt

mai bătrâni. Se
întreabă dacă el
bănuiește câtă
speranță a

investit în el, în
viața asta nouă,
în casa asta
închiriată. Pare

nedrept să-i
ceară așa de
mult, dar, după
atâta timp în

care au fost
despărțiți, are de
ales ? Trebuie să-
i fie loială

băiatului. Băiatul
are nevoie de un
cămin. Trebuie
să facă în așa fel

încât Janusz să-
nțeleagă.

Janusz se
întoarce și se
uită la ea.

— Deci nu
i-ai mai văzut pe-
ai mei după ce-
am plecat?

Silvana se
îmbujorează. De-
aia a căutat-o și a
adus-o aici?

Ca să-i dea vești
despre familia lui
?

— Nu, a
spus ea, cu
privirea-n
pământ. îmi pare

rău. Nu știu
nimic nici despre
părinții mei. Nu

ştiu ce li s-a-
ntâmpat.

îşi scoate
şorţul şi-l pune

pe masă, în timp
ce Aurek intră
alergând în
bucătărie, cu o

păpușă stricată
în mână, ceva
roz, fără brațe,
fără haine, cu

ochi rotitori și cu
păr negru, mat.
Zâmbește larg și
o ridică

triumfător în fața
lui Janusz.

— Ia să
vedem!

Janusz
întinde mâna să
ia păpușa, dar
Aurek se

ghemuiește în
spatele mamei,
scoțând un fel de
mârâit. Silvana

acționează fără
să gândească,
împingându-l,
protejându-și

copilul. Vede
consternarea de
pe chipul lui
Janusz și regretă

imediat gestul
făcut.

— îmi pare
rău. N-am vrut...

Nu e obișnuit să-
și împartă
lucrurile cu
nimeni. Am fost

singuri multă
vreme... El...
își caută
cuvintele,

încercând să-i
explice, când o
voce de femeie îi

face pe toți să se
întoarcă.

— Bună
ziua, e cineva
acasă ?

Femeia stă
în hol, cu o țigară
în mână. Silvanei
îi pare trecută de

cincizeci de ani.
Pare o femeie
respectabilă,
trecută prin

viață. E roșcată,
întă, cu umeri
neobișnuit de lați
pentru o femeie

și statura ei o
face pe Silvana
să se simtă mică
și străină.

Femeia poartă o
fustă din tweed și
o bluză albă
acoperită de

metri întregi de
șorț, cu un model
lăbărțat și aiurit
- panseluțe

decolorate și
trandafirași roz,
care înfloresc
chiar deasupra

şoldurilor şi
peste hectarele
pieptului ei lat.

— Ah!
zice. Mi s-a părut
mie că aud voci.
Sunt doamna

Holborn, vecina
de-alături.

Silvana îi dă
drumul lui Aurek,

iar el se trage
înapoi și fuge în
grădină,
strângând

păpuşa la piept.
Janusz se apleacă
uşor şi o salută
pe femeie. O

clipă, pare că-i va
săruta mâna, ca
un gentleman
polonez, dar apoi

se îndreaptă de
spate și dă mâna
cu ea,
bărbătește.

— Doamna
Holborn, ați spus
? Ne pare bine de

cunoștință. Bună
ziua.

Silvana vede
că Janusz se uită

la ea și-și dă
seama c-ar trebui
să spună ceva. își
amintește cele

câteva cuvinte
englezești
învățate de la
soldați, la

cursurile pe care
le-a frecventat în
lagăr.

— Bună
ziua, spune ea cu
grijă. Bună ziua
și

dumneavoastră,
doamnă.

— încântat
ă, spune doamna
Holborn.

Face un pas
spre uşa din
spate şi Silvana îi
vede privirea

fixată pe Aurek,
care se joacă în
grădină.

— E
băiatul vostru ?
— Da, e
fiul meu, spune

Janusz, iar
Silvana aude
mândria din

vocea lui. îl
cheamă Aurek.
— Au...
cum ? Scuze, n-

am înțeles. Poți
să mai spui o
dată ?

— Aurek,
repetă Janusz
mai rar.

— Ah, ți se
împleticește
limba-n gură! Nu
pot să zic c-am

mai auzit numele
ăsta pân-acum.

— în
poloneză
înseamnă „bălai”.

Silvana se
uită la Aurek,
care aruncă
păpuşa în sus şi o

prinde la loc. Nu
e nimic bălai în
părul lui aspru și
negru.

— Când
era mic, era
bălai, spune
Janusz, iar

Silvana își dă
seama că s-au
gândit amândoi
la același lucru.

— Ca tatăl
lui, zice Silvana,
aprobând din
cap.

— Se
schimbă atât de
mult, nu-i așa ?
spune doamna

Holborn, făcând
un semn cu mâna
spre Aurek, un
gest care

Silvanei i se pare
reconfortant, de
parcă femeia s-ar
fi familiarizat

deja cu fiul lor.
Fata mea a fost
la fel, continuă.
Când era mică,

avea o claie de
bucle roșcate, de-
ai fi zis că era a
lăptarului! Dacă

ați vedea-o acum
- nu mai stă cu
noi -, ați zice că
v-am mințit,

fiindcă-i brunetă.
Nu mai are un fir
de păr roșcat. În
fine, știți ceva,

nouă pe-aici nu
prea ne plac
fandoselile.

Trebuie să-mi
ziceți Doris.
Janusz
zâmbeste.

— Doris.
Eu sunt Janusz
Nowak. Poți să-
mi spui Jan, dacă

ți se pare mai
ușor, iar pe soția
mea o cheamă
Silvana.

— Perfect!
Ei, o să fac tot ce
pot, dar sunt de
groază când vine

vorba de nume
străine. Să mă
iertăți dac-o să le
mai greșesc. Te-

am tot văzut
venind și plecând
și m-am gândit că
te muți aici.

Trebuie să faceți
cunoștință cu
Gilbert al meu,
când s-o întoarce

de la muncă. S-ar
putea să vă știți
deja. Lucrați

împreună la
Burtons, nu ?

Silvana se
uită pe fereastră.

Soarele se
înroșește pe cer,
străpungând
norii cu razele lui

rozalii. Pe ușa
deschisă intră un
ciripit de
păsărele, iar în

fundul grădinii,
Aurek se cațără
în stejar. Gândul
îi fuge la pădurea

în care a locuit
împreună cu
băiatul. La
ascunzătoarea

lor, care acum e
probabil plină de
pământ și de
frunze. Animalele

au luat-o în
stăpânire.
Rădăcinile au
pătruns prin

pereții ei de
pământ. Pădurea
acoperă deja

urmele trecutului
ei.

Janusz o
atinge ușor pe

umăr, iar ea
tresare. încearcă
să-și construiască
un zâmbet.

— Cee?

— A fost
de acord să ne
facă o fotografie.

Haide, cheamă-l
pe Aurek!

Doris agită
un aparat de

fotografiat și îi
zâmbește larg.

— Nu prea
mă pricep la

mașinării. Sper
să nu-l stric.

în fața ușii
de la intrare,

Silvana stă lângă
Janusz. își
aranjează
baticul,

prinzându-l
strâns sub
bărbie, și
încearcă să se

relaxeze atunci
când îi simte
mâna
cuprinzându-i

tală și trăgând-o
mai aproape de
el. Urmează un
moment în care

stau toți trei
nemișcați și
așteaptă, aranjați
în cadru,

uitându-se spre
aparatură,
imortalizați deja
în imaginea pe

care își închipuie
că o va surprinde
aparatul. Janusz,
cu o mină

serioasă, Silvana
ținându-și baticul
la locul lui,
Aurek, agățat de

picioarele
Silvanei.

După ce o
developează,

Janusz pune
fotografia într-o
ramă și Silvana o
așază pe cămin,

în salonul din
față. „Dovada”,
se gândește
Silvana. Suflă pe

sticlă, să se
aburească, și o
șterge cu
mâneca,

lustruind
îmaginea. Iată-i
în alb și negru,
un tată, o mamă

și băiatul lor,
reuniți. Familia
ei. Acum, nimeni

nu mai poate să i-
o ia.

Silvana e în
baie și își

săpuneste
măinile îndelung,
până le acoperă
cu un strat gros

de spumă. Simte
că trăiește în lux
pentru că are o
bucată întreagă

de săpun numai
pentru ea. Se
uită în oglindă și
se întreabă dacă

să-și spele părul.
Părul ei scurt și
însipicat. Ochii i
se umplu de

lacrimi ori de
câte ori se vede
în oglindă. „Sunt

aşa de urâtă”, se
gândeşte.

Cum ar
putea Janusz s-o

dorească, dacă
ea arată așa ? Ca
o pușcăriașă. Așa
arată. Ca cineva

care a comis o
crimă. O
purtătoare de
vești rele. Asta

citise pe chipul
lui Janusz, când îi
spusese că nu se
mai văzuse cu

părinții lui, după
ce el plecase din
Varșovia.
Durerea se

văzuse limpede
în ochii lui. II
dezamăgise.

își săpunește
părul, își freacă
scalpul cu
unghiile,

clăbucul îi intră
în ochi, dar
mirosul de săpun
e așa dulce și

curat și
înviorător, încât
e tentată să ia o
gură de spumă,

ca să o curețe și
pe dinăuntru, așa
cum o curăță pe
dinafară.

— Ești
bine? strigă
Janusz, apoi îl

aude bătând la
ușă.

Săpunul îi
sare din mână și

cade sub
chiuvelă. II
caută, cu

apa prelingându-
i-se pe față, cu
ochii strâns
închiși.

— Da, da,
termin imediat!

— Ai lăsat
apa să curgă
mult.

— Scuze.

Pescuiește
săpunul din
spatele țevelor. Ia
un prosop și-și

șterge fața,
îchide robinetul
și ascultă pașii
lui Janusz pe

palier,
îndepărtându-se.
își scoate hainele
și intră în apa

fierbinte, scu-
fundându-se cu
totul, picioarele

lovindu-i-se de
peretele căzii.

Va vrea
Janusz să știe ce i

s-a întâmplat în
timpul
războiului ? Va
vrea să știe cum

a ajuns să
trăiască în
pădure ? Dar el ?

Are și el secrete?
N-o să-l întrebe.

Deja i-a
povestit cum a

ajuns în Marea
Britanie, în 1940,
deși felul în care
a făcut-o, pe

scurt, în fraze
concise, n-a
lămurit-o prea
tare. I-a spus

despre vremea
când a fost
soldat, i-a descris
țara în care o

adusesse, livezile
de cireși din sud,
îmbujorarea
violetă a

ținuturilor
mlăștinoase din
nord.
Deocamdată, n-a

întrebat-o nimic
despre ea și
despre băiat. E
mai bine așa. Se

uită în jos, își
trece mâinile
peste sâni și apoi
le coboară spre

burta scobită,
unde le lasă să se
odihnească,
împreunate. Ce

trup demn de
milă are să-i
ofere! Oare o s-o
mai găsească

Janusz
atrăgătoare,
după toți anii
ăștia?

Janusz se
pregătește să
bată din nou la
ușă, când Silvana

iese în sfârșit din
baie. Pare curată
și lustruită.
Obrajii îi sunt de

un roz
strălucitor, dar
altfel pare mică
și tristă, ca o

pisică udă, ca și
cum, făcând baie,
ar fi intrat la apă.
O ia de braț și o

conduce în
dormitor. E
momentul pe
care l-a visat și

de care s-a
temut. Prima lor
noapte împreună.

în
dormitorul
matrimonial sunt
două paturi de

câte o persoană.
Silvana se întinde
într-unui și
Janusz o

înveleşte cu
pătura. Se aşază
lângă ea, pe
marginea patului,

și o privește cum
își aranjează
funde de pe

cămaşa de
noapte.

— Îţi
place? o

întreabă. Ți place
casa? Nu-i așa
că-i un miracol?
Că suntem din

nou împreună? O
să-ți placă-n
Anglia. E o țară
frumoasă.

Se uită în jos
și îi observă
mâna stângă. Nu
poartă verigheta.

— Am
pierdut-o, spune
Silvana. Nu mai
adaugă nimic.

— O să-ți
iau alta, îi spune,
simțindu-se
generos și bun.

Trebuie să-i
explice cum stau
lucrurile în
Marea Britanie.

— O
femeie măritată
trebuie să poarte
verighetă. Aici,

oamenii se uită la
mâinile femeilor.
Se uită să vadă
cine ești.

întinde
mâna să-i atingă
părul și simte

cum ea se trage
ușor înapoi.
— îmi pare
rău că n-am vești

de la ai tăi. Aș fi
vrut să am ceva
să-ți transmit.

— Nu
contează. Eu
scriu în
continuare

scrisori, să ştii.
De fiecare dată
folosesc altă
adresă, doar-doar

oi nimeri la
cineva care să
știe ceva de ei.
Cred că le-am

scris tuturor
locuitorilor din
oraşul nostru. Le-

am trimis scrisori
și părinților tăi.

— Părinții
ori mei? Ți-au
răspuns?

— Nu, dar
funcționarul de la
Crucea Roșie mi-
a spus c-ar putea

să treacă ani
buni până s-
ajungă scrisorile.
Nu mi-am pierdut

speranța. Și
uite ! Tu ești aici.
O ia de mână.

— Ești
bucuroasă că te-
am găsit? După
toți anii ăștia, nu

eram sigur...
Trebuie să te-
ntreb. Nu știam

dacă n-ai întâlnit
pe altcineva...
Silvana clatină
vehement din cap

și lui îi pare rău
c-a întrebat.

— L-am avut pe
Aurek.

E o tăcere între
ei. în sfârșit,
Silvana e cea
care o rupe.

- Şi tu?
- Eu? Nu. Pe
nimeni.

Cu răspunsul
ăsta, are senzația
că a traversat o
prăpastie

adâncă, Hélène și
trecutul
rămânând în
urmă, departe.

*N-am avut pe
nimeni. Și iată-l
în prezent, unde-
și dorește cu*

atâta ardoare să
fie.

— Te-am
așteptat, șoptește

și crede ce
spune.

În mintea lui sunt
mii de întrebări.

E avid să știe
cum a fost viața
ei. Nu înțelege
cum a

supraviețuit în
pădure, deși a
mai auzit de
nenumărați

săteni care și-au
abandonat casele
și și-au căutat
adăpost în

sălbăticie. Orice
întrebare care îi
vine în minte se
risipește înainte

să-i ajungă pe
buze. Nu a venit
încă timpul
întrebărilor. Pare

atât de obosită.
Umbre violet îi
colorează pielea
subțire de sub

ochi. N-ar fi mai
bine s-o
învelească și s-o
lase să doarmă?

Silvana bate
pătura flaușată
cu palma, ușor.

— Vrei să te-
ntinzi lângă
mine?

— Pot? Să ştii
că, dacă e prea
devreme...

Se minunează și
el de naivitatea
propriilor
cuvinte. Prea

devreme? După
șase ani, poate
vrea să spună
prea târziu.

— Obişnuia
m să-mi imaginez
asta, spune ea şi
Janusz îi aude

tremurul din
voce. Tu și cu
mine. O casă.
Toți trei,

împreună din
nou. E tot ce mi-
am dorit.

Ridică pătura și
se dă mai încolo,
ca să-i facă loc.
Janusz stinge

lampa de lângă
pat. îi ridică
cămașa de
noapte și mâinile

îi alunecă de-a
lungul trupului
ei, o aude oftând
adânc. Un tremur

il străbate.
Oftatul acela. E
oftatul fetei pe
care a iubit-o

odată, dar acum
vine dintr-o
femeie pe care n-
o cunoaște deloc.

Oasele
şoldurilor ei, ca
nişte umeri
dislocaţi, i se

ridică din burtă.
Corpul ei e
numai unghiuri și
depresiuni.

Silvana îi ia mâna
și i-o așază pe
sân. E moale și
cald, și plin. A

trecut atâta
vreme de când n-
a mai atins o
femeie, și vine

peste ea cu
mişcări
stinghere.

— E bine-
aşa ?
îi e teamă să
se lase cu toată

greutatea, dar ea
își deschide
coapsele și îl
trage, șoptindu-i

numele,
încolăcindu-și
picioarele în jurul
lui. În întuneric,

prinde cu mâna
capătul saltelei,
apoi Hélène îi
apare în minte și

încide ochii, ca
să scape de ea.
Trebuie să pună
punct acestei

nebunii. Silvana
răsufă tot mai
sacadat și
geamătul ei scurt

în urechea lui îi
trimite un val
fierbinte de
plăcere prin tot

corpul, risipindu-
i celelalte
gânduri. Poate c-
o să reușească.

Să trăiască aici,
împreună. S-o
uite pe Hélène.
Să fie o familie.

își lipește obrazul
de părul ei scurt
și aspru, îi sărută
urechea, i-o

linge, îi îndoaie
lobul cu dinții.

Ceva îi
atinge mâna. Se

mișcă ușor, de-
abia conștient de
senzație. Degetul

lui mic e tras cu
putere.

— Ce...
Tresare. Cine e?

Ce naiba se-
ntâmplă?

Se
rostogolește și

cade între cele
două paturi. Se
ridică buimac.

— Aurek ?
spune Silvana.

Janusz
aprinde lumina și

copilul îl
privește,
ținându-l cu
ochii larg

deschiși și
întunecați.
Privirea băiatului
trădează un simț

al proprietății, o
dârzenie de
adult, care-l
amuțesc. își

încheie nasturii
de la pijama și îl
privește cu
asprime.

— Aurek?
Ce cauți aici?
Întoarce-te-n pat!

Silvana dă
pătura la o parte
și întinde mâinile
spre copil.

— Nu, nu,
lasă-l să rămână.

— Ce
vrea? Ce este,

Aurek? Te-ai
speriat de ceva?

Aurek își
privește mama și

scoate un
mieunat slab.

— îi e sete,
spune Silvana. Te

rog să nu ridici
vocea.

Băiatul se
urcă în pat mai

repede decât îi ia
lui Janusz să
protesteze și
Silvana îl

îmbrățișează. II
vede pe băiat
luându-și locul,
vede cum mâna

lui mică se
întinde după
sânul Silvanei, își

cufundă capul, ia
sfârcul în gură.

— Nu, zice
Janusz. Nu. Gata.

N-ai voie. Aurek,
dă-te jos! Du-te
la tine-n pat!

Chipul
Silvanei e
inexpresiv,
imposibil de citit.

— îmi pare
rău, spune ea, cu
bărbia sprijinită
de creștetul

băiatului. Data
viitoare. Când
Aurek n-o să mai

aibă nevoie de
mine.
Polonia

Silvana

Tatăl lui
Janusz le-a găsit

însurăteilor un
mic apartament
în Varşovia. Două
camere la ultimul

etaj al unei
clădiri înalte. Și-
au împachetat
lucrurile într-o

valiză și un cufăr
și au luat
autobuzul spre
oraș.

— Ar
trebui să te trec
pragul, a zis

Janusz, băgând
cheia în broască.

Silvana a
șovăit. Era așa de

frumos, cu ochii
lui albaştri,
strălucitori!
Nimeni n-o mai

privise așa cum o
facea el, de parcă
ar fi văzut ceva
diferit în ea, un

adevăr pe care-l
căuta de mult.
Normal că voia
să fie trecută în

brațe peste
pragul noului lor
cămin. Era
datoria lui de soț.

— Nu știu
ce să zic, Jan. N-o
fi periculos?
Pentru copil,

vreau să spun ?
Uite, mai bine-ți
dau mănușile și
pălăria. Poți să le

treci pe ele, în
locul meu.

A văzut
dezamăgirea de

pe chipul lui și
optimismul ei a
pălit în fața
îndoielii. Poate se

gândea că era o
greșeală să facă
un copil așa de
repede. Se

însurase cu ea
doar pentru că
așa se cuvenea?
De fapt, Janusz

ar fi trebuit să fie
la universitate
acum, nu să
roage o fată de la

țară gravidă să-l
lase să o treacă
pragul unui
apartament dintr-

o mansardă.
Poate că era
dezamăgit de
întorsătura pe

care o luaseră
lucrurile. Părinții
lui nu fuseseră

de acord cu
căsătoria lor.

Dar, chiar și-
așa, Janusz nu

dădea niciun
semn c-ar fi fost
frustrat de noua
lui viață.

— Vîno
aici, a zis rîzînd
și a luat-o pe sus,
prostîndu-se,

gâfâind și
umflându-și
obrajii, de parc-
ar fi avut o

povară uriașă în
brațe. A făcut un
pas, apoi a lăsat-

o jos, dincolo de
prag.

Silvana s-a
uitat împrejur, la

micul
apartament. în
sfârșit, avea casa
ei.

Janusz a
sărit pe masa de
la bucătărie.

— Poți să
urci aici? Vreau
să-ți arăt
priveștiștea. Te țin

bine, n-o să ți se-
ntâmpie nimic,
promit!

Pe fereastra
din acoperiș se
vedeau vârfurile

copacilor din
parc.

— E
minunat, a spus

ea oftând. Masa
se legăna ușor
sub greutatea

lor. Oraşul e
minunat.

— Avem o
priveleşte

frumoasă. Cea
mai frumoasă din
Varşovia, aş
spune.

A ajutat-o să
coboare și i-a dat
un cadou

împachetat în
hârtie aurie.

— Uite,
ăsta-i cadoul meu

de nuntă pentru
tine.

Era un
colier. Un lanț de

argint cu un
pandativ din
sticlă colorată.
Un cerculeț

albastru, nu mai
mare decât un

*grosz*¹ Pe
fundalul albastru
era un copac
făcut din cercuri

minusculle de
sticlă verde și
aurie.

— E de la
Jaraslaw, unde se
fabrică cele mai
bune cristaluri și

obiecte din sticlă.
E un copac. Ca să
ne-aducem
aminte de... de

prima oară când
am... De ziua aia
din pădure...

— îmi
amintesc, a zis
Silvana.

A ridicat
micul pandantiv
în lumină și
copacul a sclipit,

începea o viață
nouă acum, cu
bărbatul iubit. Și
scăpase în sfârșit

de părinții ei și
de fantomele
fraților.

Silvana a
iubit oraşul din
primul moment.
Îl simţea viu,

strălucitor.
Femeile din oraș
aveau părul scurt
și purtau pălării

minuscule, cu
voaletă, cloșuri
de catifea sau
berete lăsate pe

ceafă. Până și
mersul lor era
diferit. Făceau
pași mari pe

asfalt și-și
scoteau bărbile
în față. Silvana,
pe de altă parte,

cu pălăria ei de
paie și hainele
țărănești, își

scotea burta
înainte.
Janusz i-a
adus o carte,

*Albumul lumii
filmului: O
prezentare în
imagini a*

*starurilor
cinematografiei
de azi. La
cafenea*

Blikle, unde, în
fiecare
dimineață, la
unsprezece, se

oprea să
mănânce pateuri
vieneze, Silvana
studia cu atenție

fotografiile se pia
cu actrițe și
actori, degetele
ei urmărind

liniile pomeților
proeminenți și
ale tenului neted,
ale sprâncenelor

boltite și ale
buzelor în forma
arcului lui
Cupidon. în cele

din urmă, a intrat
într-o frizerie și a
arătat o poză din
cartea ei.

Părul ei
lung, castaniu, a
fost tăiat scurt,
iar bucele s-au

răsucit în spirale
pe podea. Silvana
și-a privit reflexia
repetată în

oglinzile
dreptunghiulare.
Imitându-le pe
celelalte femei

din salon, și-a
întors capul într-
o parte și-ntr-
alta, aprobator,

în timp ce
coafeza mătura
grămezile de păr
de pe jos.

Acasă, în
timp ce se
schimba în
dormitorul

înghesuit din
apartamentul lor,
în fața oglinzii
ovale, rămasă în

furoul roz de
satin, Silvana s-a
privit. Și-a dat
capul pe spate;

avea părul scurt,
tuns bob,
strălucitor. Avea
nouăsprezece ani

și credea că știe
tot ce e de știut
despre lume.
Janusz

Căsuța era
făcută din
bușteni și era
nevopsită, cu

excepția
ferestruicilor, ale
căror tocuri erau
albe. Un acoperiș

de stuf, ros de
şobolani, ca o
pălărie cu
borurile lăsate, îi

dădea
construcției un
aer sumbru,
părăsit. Era o

casă simplă,
țărănească, mai
dărăpănată decât
unele, dar nu mai

rea decât altele.
Tatăl lui Janusz
ar fi zis că e
„cuibul unui

sărăntoc care n-
are mai mult de
un acru de
pământ”.

Janusz o
văzuse de pe
culmea dealului
și coborâse, în

speranța că va
găsi pe cineva
care să-l îndrepte
spre drumul

către Varșovia. A
bătut, dar nu i-a
răspuns nimeni.
I-a dat ocol de

câteva ori, iar în
cele din urmă a
deschis ușa și,

aplecându-se, a
intrat.

Casa avea
două camere cu

duşumele din
pământ bătătorit,
iar într-una
dintre ele se

găseau o vatră
înnegrită, o masă
de bucătărie și
un scaun. într-un

coş de răchită de
lângă uşă erau
depozitaţi
cartofii.

Singurele
decorațiuni din
cameră erau
niște iconițe

albicioase din
hârtie, aliniat
de-a lungul
pervazului.

în cealaltă
încăpere, lângă
perete, era o
laviță pe care

dormeau o pisică
și câțiva pisoi.
Într-un colț, a
găsit un cufăr din

lemn sculptat, în
care erau lenjerii
și pături. O ladă
de zestre, pe

care erau pictate
bucete de flori
și păsări. Ca cele
pe care le

primeau fetele în
ziua nunții. Nu
era nimic altceva
acolo, în afara

mirosului
mucegăit al
sărăciei și
singurătății.

în curte,
gâștele gâgâiau
și găinile
scurmau în

țărână și în
straturile groase
de găinaț. Din
cauza ploilor de

noaptea trecută,
curtea era plină
de noroi și în aer
plutea un miros

greu, care l-a
făcut pe Janusz
să tușească și să
se țină cu mâna

de nas. Nu era
nimeni acolo și
casa aparținea, a
bănuț, femeii

care ieşise să
pască găştele şi
care murise.

în ciuda
promisiunii pe
care și-o făcuse,
că se va întoarce

la Varşovia, s-a
simțit obligat să
rămână. A hrănit
gâștele și a făcut

curat în cotețul
găinilor. A
măturat curtea și
a reparat gardul

rupt. A curățat
căsuța cu două
camere și a
așezat crenguțe

de rozmarin din
grădina cu
zarzavat pe
podele, ca să

îndulcească
aerul.

Noaptea,
dormea în

scaunul de lângă
cămin și o visa pe
Silvana. Ziua, își
ocupa timpul cu

diverse treburi
pe lângă casă.
Voia să îndrepte
lucrurile. Nu și-a

pus întrebări. A
aranjat și a făcut
ordine și s-a
îngrijit de

legumele din
grădină.

Afară, în
spatele căsuței,

ascunsă de un
pâlc de copaci
bătrâni, a găsit o
movilă acoperită

cu iarbă deasă,
marcată cu o
cruce de
mesteacăn.

Lemnul crucii era
ros și vechi,
bătut de
intemperii și

ajuns la o nuanță
de gri cavernos.
Nu era niciun
nume, nu se știa

cine fusese
îngropat acolo. S-
a așezat lângă
movilă,

gândindu-se la
bătrână, la trupul
ei aflat încă acolo
unde îl lăsase el,

și s-a simțit
apăsător de o
singurătate care
i-a adus un gust

rău în gură, iar
ochii au început
să-l usture din

pricina lacrimilor
sărate.

Și la ei în
orășel era o

femeie bătrână, o
fință cocoșată,
căreia îi
crescuseră niște

fire de păr pe
barbă, ca puful
de pasăre, lucru
care lor, copiilor,

li se părea foarte
amuzant. Era
nebună, scuipa și
înjura de câte ori

o necăjeau. Tatăl
lui îi explicase
odată, când
Janusz și alți

băieți aruncaseră
cu pietre în
ferestrele ei, ca
s-o facă să iasă și

să țipe, că
bătrâna era
singură. II
pusese să se

așeze și îi
spusese cuvântul
cu precauție, ca
și cum ar fi fost

vorba despre
ceva rușinos, un
cuvânt care nu se
cadea să fie

folosit în
prezența fiului
său.

— Singură
tatea e o boală
de care oricine se
poate molipsi.

Când bunicul tău
a murit în
războiul
împotriva

bolșevicilor,
bunica ta s-a
molipsit de boala
asta. A răpus-o

când eram eu
mic.

— Dar te
avea pe tine,
spusese Janusz.

Cum ar fi
putut bunica să
fie singură, dacă
avea copii ?

— Poți să
fii singur în cea
mai mare dintre
mulțimi, a spus

tatăl lui și Janusz
s-a uitat la chipul
rigid, așezat în
gulerul apretat

ca un ou într-o
cănuță, fără să
știe dacă tatăl lui
vorbea acum

despre bunică
sau despre el
însuși. Să fi
însemnat asta că

toți oamenii mari
din lume sunt
singuri ? Că,
atunci când o să

crească, o să se
molipsească și el
de boala asta?

— Nu-l
mai avea pe
bărbatul ei, a

continuat tatăl.
Asta a distrus-o.
A oftat, s-a
ridicat și l-a

bătut ușor pe
Janusz pe umăr.
— Deci n-o
mai chinui pe

bătrâna asta.
într-o zi s-ar
putea să te simți
singur și să

regreți că te-ai
purtat așa.

Janusz s-a
uitat din nou la

mormântul fără
nume. Știa ce are
de făcut. A găsit
câteva scânduri

în grămada de
lemne și apoi, cu
un fir de lână
dintr-un ghem, a

prins bine o
scândură de
lemnul cel vechi,
până ce a reușit

să îndrepte cât
de cât crucea.
Apoi s-a pus pe
treabă, tăind și

cărând
trunchiurile
copacilor bătrâni,
până a obosit așa

de tare, că n-a
mai putut să facă
altceva în afară

de a se băga în
casă să se culce.
A reparat și
pompa de apă

din curte. A găsit
o găleată cu var
și s-a hotărât să
văruiască ramele

ferestrelor. în
anumite zile
stătea pur și
simplu în curte și

se uita la găște,
gândindu-se la
fiul și nevasta lui,
aflați la așa mare

depărtare, și
încercând să-și
dea seama cum
de reușise să se

piardă într-atâta
și de ce îi
plăceau așa mult
starea asta de

amorțea și
locul ăsta uitat
de lume. Cu
trecerea

săptămânilor, a
pierdut noțiunea
timpului, până
când, într-o

dimineață, s-a
trezit și și-a dat
seama că mai are

un singur lucru
de făcut.

A doua zi, în
zori, a început să

sape o groapă
lângă mormântul
fără nume. Când
soarele după-

amiezii a aruncat
umbre lungi pe
spatele lui,
groapa era

suficient de
adâncă. A băut o
cană de apă de la
pompa din curte,

a aprins focul în
vatră, a luat o
cuvertură din
lada de zestre și

a plecat în
căutarea trupului
bătrânei.

A știut că se
apropie, după
norul de muște
care-i venea în

întâmpinare.
Cadavrul era
acoperit de ele, o
masă de un

albastru-
metalizat,
mișcându-se și
lucind vibrant. La

vederea lor, i s-a
întors stomacul
pe dos. Era vina
lui că o lăsase

acolo atâta
vreme. Și-a dat
seama acum că
toate reparațiile

și treburile din
gospodărie
fuseseră un mod
de a amâna

momentul ăsta. A
desfăcut
cuvertura și a
aruncat-o peste

cadavru,
înfășurându-l, cu
muște cu tot. În
timp ce o căra

înapoi spre casă,
aproape că s-a
temut că bătrâna
e încă vie și că

ea, nu roiul de
muște, era cea
care fremăta și

pulsa pe sub
cuvertură.

A lăsat
povara pe fundul

gropii și a
început să
arunce pământ
cu lopata,

lucrând cât de
repede putea,
până ce bâzâitul
muștelor a

început să se
audă înăbușit, și
abia atunci a

încetinit ritmul și
nu s-a mai grăbit.
La final, a
spus *Tatăl*

nostru. S-a
sprijinit în coada
lopeții și s-a uitat
la ogoare. Acum,

că făcuse acest
ultim lucru, ştia
că nu mai poate
zăbovi prea mult.

Nu mai avea ce
face aici. S-a
gândit dacă să
mai rămână o

săptămână. Ar fi
prins începutul
lui octombrie, pe
urmă chiar

trebuia să plece.
Avea să vină
iarna în curând și
era posibil să-l

prindă zăpada.
Trebuia să
ajungă înapoi la
Varșovia.

Cel mai bun
plan era să
găsească un sat
și să afle vești

despre război.
Apoi avea să
meargă acasă,
să-i vadă pe

Silvana și pe
Aurek. Să-și vadă
familia. Să le
spună tuturor că

e bine și să o ia
de la capăt, ca și
cum nimic din
toate astea nu s-

ar fi întâmplat.
Avea să le spună
că a luptat
pentru țară și

nimeni nu
trebuia să afle
vreodată despre
tren și despre

cum rămăsese el
în urmă, când
acesta plecase.

S-a ridicat și
a dat să se
îchine, când a
văzut ceva care l-

a făcut să ia din
nou lopata. Doi
bărbați veneau
pe câmp. Doi

bărbați în
uniforme.

Le-a ieșit în
întâmpinare, în

curte. De
aproape, nu
păreau să aibă
stofa de soldați.

Unul dintre ei
era un puști
lungan și deșirat,
cu fața osoasă și

cu palmele prea
mari față de
încheieturi.
Celălalt părea

hotărât, cu
sprâncene negre
și dese și cu un
nas suficient de

mare pentru a fi
luat drept evreu.
Avea picioarele
scurte și pieptul

bombat și
mergea apăsat.
Uniformele nu
stăteau bine pe

ei. Haina
băiatului era
scurtă la mâneci.
Cea a bărbatului

era prea strâmtă
la piept.

— *Dzien*
dobry, a zis

băiatul. Bună
ziua.

— Puteți să
lăsați lopata din

mână, a zis
bărbatul mai în
vârstă. Vrem
doar ceva de

mâncare și după
aia o să ne
vedem de drum.

Janusz nu a
coborât lopata.
— De unde
veniți ?

— De la
Lvov. Am fugit de
ruși.

— De
ruși ?
— S-au
întors împotriva

noastră, acum.
Nu ştiaţi ?
— Nu ştiu
nimic. M-am

pierdut de
regimentul meu
acum o
săptămână.

S-a
încruntat. O
săptămână? Nu,
sigur a trecut

mai mult de-atât.
S-a uitat la
celălalt bărbat.

— Deci, ce
se-ntâmplă ?

— Acum trei
săptămâni,

nemții au intrat
în Varșovia. Au
trecut granița
dinspre

Pomerania,
Prusia de est,
Boemia, Moravia
și Slovacia. Nu

eram deloc
pregătiți. Acum
rușii vor și ei

ceva din
acțiune...

Tânărul s-a
băgat și el în

discuție. Și-a dat
ochii peste cap în
timp ce vorbea,
arătându-și albul

ochilor ca un cal
înainte să
țâșnească.

— Am fost
trădați. S-au
pișat pe Polonia
din două părți.

Janusz s-a
uitat la fețele
nerase ale

bărbaților, a
văzut oboseala
din ochii lor. Nu
înțelegea cum de

lucrurile se
mişcaseră așa de
repede. Bărbatul
mai vârstnic

trebuie să fi
observat deruta
de pe chipul lui
Janusz. A vorbit

încet și cu grijă,
explicând ce se
întâmpla.
Varșovia era în

măinile nemților.
Rușii intraseră la
început în
Polonia ca aliați

și se
transformaseră
rapid în forță de
ocupație, mult

prea rapid pentru
ca polonezii să
înțeleagă ce se
întâmpla. Acum

țara era
împărțită între
cele două puteri.

— Bruno
Berkson, a spus
bărbatul mai
vârstnic,

întinzându-i
mâna. Și el e
Franek, Franek
Zielinski. Am

făcut parte din
trupele de
apărare de la
granița de est.

Când au venit
rușii, ofițerii ne-
au dat ordin să
nu atacăm. Am

coborât armele și
rușii ne-au luat
tot, arme,
tancuri, mâncare.

Tot au luat. Eu și
Franek am
scăpat în timpul
marșului către un

lagăr de
prizonieri. De-
atunci, suntem
fugari. Ne

ascundem în
păduri și-n
hambare. Dac-o
să ne dați ceva

de mâncare, o să
ne vedem de
drum.

Janusz a
lăsat jos lopata,
scuturându-și

pantalonii de
pământ.

— Dar
Varşovia ? Ce

știți despre
Varșovia ? Soția
mea e acolo...

— Din ce-
am auzit, oraşul
e distrus.

Franek a
pufnit.

— Și plin
de *szkops*. Călcăt

în picioare de
nemți.

Janusz s-a
întors spre

Bruno. Deja îl
prefera pe
bărbatul mai în
vârstă băiatului

cu vorba repezită
și mișcările
smucite.

— Dar
cum de s-a-
ntâmpat așa de

repede ? în ce zi
suntem ?

— în 8
octombrie, a zis

Franek. E ziua
mamei mele. Am
vrut să-i trimit o
felicitare, dar

Bruno a zis că
trebuie s-
așteptăm până

ajungem în
Franța.

A făcut un
semn cu capul

spre pământul
proaspăt răscolit
din spatele lor.

— Ce
faceți aici ? De
ce săpați ?

Janusz a
aruncat o privire
spre mormântul
bătrânei. N-avea

de ce să le spună
adevărul.

— Am
îngropat un câine

mort. Dacă vă e
foame, haideți să
intrăm. O să

găsesc ceva de
mâncare.

I-a condus
spre căsuță,

gândindu-se la ce
spuseseră. Oare
chiar petrecuse
mai mult de o

lună acolo? A
aruncat o privire
în spate, către
movila de

pământ. Un nor
de muște bâzâia
deasupra ei. Ura
insectele astea.

Dacă era deja
octombrie, iama
poloneză era pe
drum, așa că-n

curând aveau să
moară; îi părea
bine. Bătrâna o
să se odihnească

în pace. Atunci
poate că n-o să-i
mai bântuie
visele.

— Intrați, le-
a spus celor doi
bărbați, ținând
ușa deschisă.

După ce-au
intrat, și-a dat
seama că era
bucuros de

sosirea lor.
Fusesse prea mult
singur.
Ipswich

Aurek are
camera lui.
Mama i-a spus că
e doar a lui, iar el

se întrebă ce-ar
putea face cu ea.
Nu înțelege de ce
n-o poate împărți

cu mama. De ce
ea trebuie să
doarmă în altă
cameră, unde el

n-are voie. își
face aștemuturile
ghem, trage
plapuma peste

tăblia de fier
şubredă a patului
şi îngheabă un
cuib. Ar prefera

să doarmă sub
copaci. îi e dor
de adăpostul în
care el și mama

lui se ghemuiseră
atâta vreme.

Cu spatele
slăbănog lipit de

perete, cu
cearşafurile
răsucite în jur,
privirea lui

urmărește
traectoria
ascendentă a
micilor avioane

gri, care zboară
în formații pe
pereții cu
umflături. în

cameră se află un
dulap de haine,
închis la culoare,
pe care nu-l

deschide de
teamă să nu se
ascundă în el un
om cu un topor,

și un raft pe care
stau înghesuite
niște cărți
greoaie, în limba

engleză. Singurul
lucru care-i place
e tabloul: o
imagine în alb și

negru, cu niște
cățeluși
înghesuiți într-un
coș, cu panglici

la gât. Pe
imaginea asta
trebuie să se
concentreze când

se lasă noaptea și
dulapul începe
să-l
batjocorească

pentru că
doarme singur.
Iese din
aștemuturile

mototolite, sare
pe lângă dulap și
ajunge sus, pe

pervaz, cu fața la
geam.

Mai sunt
case de-a lungul

drumului, tot din
cărămidă roșie,
cu dependențe,
exact ca asta, și

cu fâșii lungi de
grădină, în care
rufele puse la
uscat se umflă și

strălucesc în
lumina soarelui.
Stejarul din
fundul grădinii e

plin de frunze
noi, strânse ca
niște pumni de
copil. E un copac

perfect pentru
cățarat și e deja
prietenul lui
protector.

Aproape că simte
mirosul de
pământ și de
insecte al

scoarței și
tânjește să se
cațere printre
crengile lui.

Însă nu are
voie să meargă în
grădină. Mama
lui e acolo, în

genunchi pe
pământ, și
plantează
semințe. Omul

despre care
spune ea că e
tatăl lui
muncește cot la

cot cu ea, săpând
gropi pentru
cartofi. Acesta e

bărbatul care i-a
răpit mama.

Aurek simte
răceala geamului
pe obraz.

— Tu nu ești
tatăl meu, spune
el, suflând și
aburind ochiul de

geam. *Pan jest*
moim wrogiem.
Tu ești *inamicul.*

În grădină,
Janusz se oprește
din săpat și-și
șterge fața cu

mâneca. Se uită
spre cer și Aurek
se întreabă dacă
i-a auzit șoaptele

și se gândește la
ele. Janusz înfige
sapa în pământ și
se apucă să

răscolească
țărâna din nou,
iar Aurek sare și
aterizează la loc

în pat, trăgându-
și plapuma peste
cap.

De sub
nodul strâns al
membrelor lui
chircite, e sigur

că aude uşa
dulapului
scârţând. E
cuprins de

teamă. Se afundă
mai adânc în
cuibul lui și
murmură doar

pentru el un tril
de pasăre, ca să
țină inamicul la
distanță.

în primele
luni, Janusz se
zbate să facă
ordine în viața

lor. Pleacă
devreme la
muncă, iar la
întoarcere, îi

învață pe Silvana
și pe Aurek
engleză. Citesc
împreună și apoi

ascultă la radio,
îngânând
accentele clare

ale
prezentatorilor.
E plăcut
surprins de

rapiditatea cu
care Silvana
prinde limba.
Arată tot mai

bine cu fiecare
săptămână. Tenul
ei e încă palid,
dar s-a mai

îngrăsat puțin și
el speră că în
curând mefiența
din ochii ei,

privirea
constantă care
trădează
neîncrederea, va

dispărea. Un
lucru la care nu
s-a așteptat a fost
faptul că va

trebui să piardă o
grămadă de timp
învățându-i pe
Silvana și pe

Aurek ce să nu
facă. Să nu facă
baie cu hainele
pe ei. Să nu se

foiască în timp ce
ascultă
emisiunile de la
radio. Să nu fure

legume din
grădinile de pe
malul râului.
După ce, în mai

multe rânduri, a
ajuns acasă și a
găsit ușa de la
intrare deschisă

și casa pustie, a
fost nevoit să le
spună să nu
hoinărească ore

întregi prin oraş.
Aurek trebuie să
înveţe să nu mai
ascundă mâncare

prin casă. Să
învețe că locul ei
este la bucatărie.
Că nu trebuie să

intre în
dormitorul
părinților.
Niciodată. Că nu

trebuie să atingă
sânii mamei lui.
Niciodată. Asta l-
a făcut pe Janusz

să-și piardă
cumpătul și să-l
trimită pe băiatul
care plângea în

camera lui.
Băiatul mai
învață și să nu
aducă niciun fel

de animal în
casă, după ce
Janusz găsește
un cuib de

șoareci de câmp
învelit într-un
prosop de

bucătărie în patul
lui.

— Trebuie
să vă obișnuiți să

locuiți iarăși într-o casă, spune Janusz. Lăsați trecutul în urmă.

Războiul s-a
terminat. E pace.
E un nou început
pentru noi.

încearcă să-și
îndulcească
vocea. E
conștient că pare

dur. Știu că e
greu. Probabil că
vă e dor de
Polonia. Și mie

mi-a fost, la
început.

Se uită la
fețele lor, la ochii

nevestei, care
trădează
nervozitatea, la
ochii tăcuți ai

băiatului,
inexpresivi ca
piatra cioplită.

— Există
un club în oraş.
Un grup de
douăzeci şi ceva

de polonezi ca
noi. Deportati
care au ajuns sa
traiasca aici. Unii

dintre ei au copii.
Acolo puteți să
vorbiți în

poloneză, să vă
faceți prieteni...

— Nu!
spune Silvana și

el e surprins de
vehemența
răspunsului ei.
Nu vreau să văd

niciun polonez,
adaugă. Nu
vreau să-mi aduc

aminte de ce-am
pierdut.

— Ce-am
pierdut amândoi,

răspunde el și ea
întoarce capul,
ca și cum ar fi
auzit ceva stupid.

Janusz
aduce acasă niște
broșuri, care au
pe coperte

fotografii cu
familii
zâmbitoare
fluturând steagul

englezesc. îi
citește Sil vanei
dintr-una, care se
numește *Adoptă*

*stilul de viață
britanic.*

Broșura
Distrații casnice

pentru străini
aduce un zâmbet
pe fața soției lui,
când i-o arată. Pe

prima pagină e
fotografia unei
gospodine care
îmbie privitorul

cu o tavă cu
tarte. Șorțul tivit
se ridică în jurul
urechilor femeii

la fel ca gulerele
plisate din aluat
ale prăjiturilor ei.

*Să învățăm
manierele
britanice este
lectura preferată*

a lui Janusz.
Ilustrația de pe
copertă
înfățișează doi

bărbați care dau
mâna și-și ridică
pălăriile. Janusz
insistă să o

citească
împreună.

— Lucrurile
se fac într-un

anumit fel aici,
spune el. Trebuie
să le înveți, dacă
vrei să te

integrezi. își
drege vocea și își
ridică pălăria
imaginară de pe

cap. Bună
dimineața,
doamnă Nowak.
Tot respectul.

— Tot
respectul, repetă
Silvana
conștiincioasă, cu

un mic zâmbet
jucăuș pe buze.

— Minunat
ă vreme pentru

perioada asta din
an.

— Da, *nu*
așea ? Silvana
chicotește.

Ochii lui Janusz se încrețesc la colțuri.

— *Da*, nu așa ?

Râde și el puțin.

Silvana își mușcă buza și se concentrează.

— Minunată *vrezme*, repetă ea, și vocea i se frânge într-un hohot de râs.

— Vreme.

— *Vrezme*. Vrreme ?

— Stai puțin, spune Janusz. Se întoarce din bucătărie, cu o sticlă. Azi am luat-o. Se numește *sherry*. Trebuie să guști. Asta se bea pe-aici.

Silvana ia paharul pe care i-l oferă el.

— A, nu, nu! Nu trebuie să-l dai peste cap. Nu e ca votca. Aici se soarbe încet și se spune: *Chin chin! God save the King!*

E dulce și grețos, dar termină sticla și apoi dansează, dând ocol camerei; la radio cântă Glenn Miller, iar Aurek stă întins pe spate pe covor, scoțând niște sunete doar de el înțelese. Janusz, cu un castron de porțelan pe cap, se preface că poartă melon. Silvana flutură o umbrelă prin aer. Sunt gălăgioși și râd.

Janusz o învârte pe Silvana în ritmul muzicii și se gândește că, dacă i-ar vedea cineva, ar zice că sunt un cuplu de tineri căsătoriți. Oamenii care n-au fost atinși de război. O ține aproape și se simte... tânăr. Un tânăr însurățel. Soț și tată. Nu s-a mai simțit așa de multă vreme. A șters trecutul. O să-și ia revanșa pentru anii pe care i-au petrecut despărțiți. Războiul și toate ororile lui vor fi uitate în casa asta. I s-a dat o a doua șansă. Totul e așa cum

(casnică) este compus din *house* (casă) și *wife* (nevastă). (N. tr.)

1 Monedă poloneză. (N. tr.)

trebuie în acest nou început. „Da”, se gândește el, uitându-se la chipul soției sale. „Asta e o casă cu noroc. Și, dacă n-a fost de la început, acum e.”

În cele mai multe nopți, Silvana mai are acele vise. Nu le poate opri. Faptul că e cu Janusz i-a adus o oarecare liniște, cu toate astea, apropierea lui învie amintiri pe care, ani de zile, încercase să le îngroape. Amintiri care amenință s-o distrugă. Fiul lor înainte de război; grădina părinților lui Janusz, cu peluzele ei domoale; Eve cântând la vioară pentru Aurek și încântarea lui, râsul lui ascuțit. Acolo făcuse Aurek primii pași, copilul care avea pe față zâmbetul larg pe care numai Janusz i l-ar fi putut da, tată și fiu, inseparabili ca un nor și reflexia lui de pe oglinda lacului. Sunt amintiri care se revarsă din ea și se trezește plângând de dorul acelor vremuri pierdute.

Visele ei sunt întunecate și îngrozitoare. Fiul ei înoată în ape de adâncimi colosale și, oricât ar încerca să-l salveze, îi alunecă din brațe și cade înapoi în adâncurile ca de cerneală. Se trezește, încercând să-și jupoaie pielea de pe degete, gândindu-se la copiii pierduți, la grupurile de copii ai străzii pe care le-a văzut, la orfanii din lagăr. Unde or fi acum ? Oare își caută în continuare părinții morți ? Nu și-i poate scoate din minte. îi bântuie nopțile. Și toate femeile care își caută copiii o strigă în vise, implorând-o să le ajute.

Știe că îl deranjează pe Janusz când se trezește înspăimântată în toiul nopții, dar el nu spune nimic. E tăcut și răbdător, însă ea se întreabă dacă nu cumva regretă deja că a adus-o în Anglia. Sigur nu e regăsirea la care se așteptase. Oare au făcut amândoi o mare greșală?

Într-o dimineață, bate la ușa lui Doris, vecina care întotdeauna le face cu mâna, singura de pe stradă care îi bagă în seamă.

— Trebuie să-nvăț să fiu o bună gospodină britanică, zice Silvana, netezindu-și șorțul cu mâinile și încercând să-l ignore pe Aurek, care o trage de mânecă. Mă puteți ajuta?

— Să te învăț să fii gospodină ? zice Doris cu o figură mirată, ca și cum i s-ar fi pus cea mai trăsnită întrebare cu putință. Intră, draga mea. Adu-l și pe băiat. Am niște jucării pentru el.

E greu să ții pasul cu Doris. Robotește, umple coșurile cu cărbuni, bate covoarele, spală perdelele, face socotelile casei. Freacă podeaua din bucătărie în patru labe, cu brațele dezgolate, lac de sudoare; pe fruntea năclăită i se lipesc cărlionți de păr roșcat. După ce termină, ia coșul cu rufe ude de lângă ușa din spate și iese în grădină, unde se apucă să le întindă cu precizie și îndemănare, scuturând salopeta lui Gilbert ca să nu se șifoneze prea tare, îndreaptă cu palma cutele de pe cearșafurile ude, făcând deja planul să curețe cartofii pentru masa de seară. Să vrei să ții pasul cu ea e ca și cum ai fugi după un tren care tocmai a plecat.

După Doris, o bună gospodină ar trebui să-și țină casa curată, marțea să spele, vinerea să calce, în weekend să se asigure că are pâine și gem pe masă, iar de sărbători și la ocazii să facă pandișpan. Să n-aibă grijă Silvana, c-o să se descurce și ea.

În propria casă, Silvana petrece ore întregi umblând năucă dintr-o cameră în alta. Uită să umple coșurile cu cărbuni și nu simte nevoia să dea cu mătura sau să șteargă praful. Când face paturile, de cele mai multe ori se întinde în ele și adoarme.

Janusz nu-i dă bani pentru cheltuielile casei. Spune că așteaptă până când ea va înțelege valoarea lirei, a șilingului și a penny-ului. Banii sunt ciudați, bancnotele, mai mari decât cele poloneze, monedele, mai groase. E convinsă că nu se va

obișnui niciodată cu rațiile, oricât de mult i-ar explica Janusz.

Janusz e un soț bun. Mai bun decât merită ea. Tot ce trebuie să facă e să-și țină gura, își spune. O ia la cumpărături și o învață numele produselor de gospodărie: carne de vită, făină, săpun Pear, Bovril. Îi scrie răbdător lista de cumpărături în engleză și stă în spatele ei la băcănie când ea i-o citește omului din spatele tejghelei, corectând-o când greșește.

— Aș vrea să cumpăr niște semințe de flori, spune Janusz la Woolworths. Se uită amândoi la rafturile cu pachete de semințe colorate. Silvana recunoaște câteva flori, după ilustrații, dar numele englezești nu-i spun nimic.

Janusz îi dă un pachet pe care e un desen viu colorat, o floare portocalie.

— Coreopsis. Acum câțiva ani, am văzut o grădină în Devon, plină de flori ca asta. Și uite ce roșu frumos la nalbele astea! Îți plac ? Crețișoarei îi merge bine pe-aici. Englezii o folosesc ca să acopere solul cu ea. Ce părere ai ? Ce ți-ar plăcea să plantezi ?

Silvana studiază pachetelele, ilustrațiile încărcate, florile opulente pe care le promit.

— Verdețuri, spune ea. Mi-ar plăcea să plantez verdețuri.

Caută printre pachetelele strălucitoare după un desen cu o

floare albă, delicată.

— *Au czosnekl*

Janusz se încruntă.

— Usturoi ? Nu, nu cred că au. Englezilor nu le plac aromele puternice. Dar n-ai vrea niște mentă ? Sau pătrunjel ? Le merge bine aici.

Silvana e distrasă de Aurek, care a luat un pachet maroniu cu boabe de fasole și îl zângănește la ureche. Începe să murmure și să danseze, învârtindu-se pe loc, să bată un ritm pe podeaua de lemn, râzând cu gura până la urechi la auzul zgomotului pe care-l fac boabele uscate. Oamenii încep să se uite la el.

— Haide, zice Silvana, luându-i cu blândețe pachetul din mână. Nu mai face atâta zgomot.

— Vrei să-ți alegi câteva semințe de flori ? îl întreabă Janusz. Poți să dai și tu o mână de ajutor în grădină.

Aurek dă din cap. Își ridică brațele deasupra capului și dă din ele.

— Pomi, murmură. Vreau pomi.

Silvana își dă seama că Janusz își pierde răbdarea, așa că-l scoate pe Aurek afară și așteaptă în stradă până ce Janusz plătește semințele. Când revine lângă ei, are din nou un zâmbet pe față, iar roșeața care îi apăruse mai devreme în obraji, de rușine, a dispărut.

— Hai să trecem pe la magazinul de bijuterii, îi propune, luând-o de braț.

Vrea să-i cumpere o verighetă, dar vânzătorul îi spune că nu prea se mai găsesc nicăieri în țară. Sunt prea multe nunți și prea puțin aur. Argint se găsește, dar aur, nu.

— Noi suntem deja căsătoriți, îi spune Janusz vânzătorului. El e fiul nostru. Îl ia pe Aurek pe după umeri și Silvana dă din cap aprobator.

— Sigur mai aveți o verighetă de aur de vânzare. Pot să vorbesc cu patronul, vă rog ?

Patronul este un bărbat cu fața lungă, îmbrăcat cu o cămașă cu guler murdar și manșete uzate. Iese din birou, dând din cap cu un fel de răbdare obosită,

care sugerează că nu sunt singurii care i-au cerut imposibilul în acea zi.

Janusz explică din nou că sunt căsătoriți. Silvana stă lângă el, încercând să arate ca o soție bună, strângând coșul de răchită pentru cumpărături, de parcă ar fi fost o geantă de seară din catifea. Vede cum patronul își arată politicos lipsa de interes pentru situația lor maritală și fâstâceala lui Janusz atunci când încearcă să le vândă un ceas în locul verighetei.

— Mai așteptăm, spune Silvana, când ajung pe trotuar. Nu mă deranjează s-aștept. N-am nevoie, de fapt, de verighetă.

Vede buzele strânse ale lui Janusz și înțelege că a spus ceva greșit.

— Chiar nu mă deranjează, spune ea, luându-l de mână și strân- gându-i-o. Vă am pe voi, pe tine și pe Aurek. Asta-i tot ce-mi doresc. Hai să mergem acasă!

Mergând pe Britannia Road, trec pe lângă o puzderie de femei îngenucheate în fața ușilor, ca la rugăciune, cu capetele aplecate deasupra scărilor de piatră de la intrare. Șoldurile lor înfășurate în șorturi se leagănă aproape la unison, în vreme ce își lustruiesc scările. E o priveliște care pe Silvana o face să se simtă ciudat, toate acele spinări întoarse către ea.

— Bună dimineța! strigă Doris, când se opresc în fața casei lor. Trebuie să-ți lustruiești scările, explică ea, ridicându-se. E o chestiune de mândrie prin partea locului. Aveți nevoie de un măgăruș¹ Nu mă-ntreba de ce se numește așa. Știu doar că după intrare îți dai seama cum își ține omul casa. N-ai vrea să creadă toți că sunt mai buni decât tine, nu-i așa?

¹ Denumirea unei pietre speciale pentru curățatul treptelor, folosite în special în nordul Angliei. (N. tr.)

Silvana dă din cap, fără convingere.

— Măgăruș?

— Dă-mi mâna. Țsta e.

Silvana întoarce piatra pe toate părțile, examinând-o de parcă ar fi o rocă de pe Marte.

— Haide, încearc-o!

Silvana îngenunchează și începe să frece scările. E o mișcare plăcută, piatra descriind cercuri pe treapta neagră, ca un patinator care lasă urme pe gheață. Până și sunetul se aseamănă celui pe care îl fac patinele care taie gheața apoasă, un scârțâit blând și un fâșâit scos în timp ce alunecă în semicercuri sub mâna ei.

Doris își trece vârfurile degetelor peste treaptă.

— Bine. Ai făcut o treabă bună. Pe cuvânt!

Nu-ți face griji, drăguță, curând o să te obișnuiești cu obiceiurile noastre. Păstrează piatra. Folosește-o cu grijă. E din cele bune.

Janusz o ia de mijloc.

— Soția mea a fost mereu mândră de casa ei, îi spune lui Doris.

Silvana se uită pieziș la el. Așa să fi fost ? Nu-și aduce aminte,

dar e încântată să-l audă vorbind așa.

— Știți, locuiam la Varșovia înainte de război. E un oraș frumos. Era cunoscut drept Parisul estului.

— Așa, deci ? zice Doris. Râde tare. Ei, Ipswich e tot în est, dar nu cred să semene cu veselul *Pari*. Oricum, îmi pare bine că ne-am întâlnit. Gilbert mi-a spus să-ți transmit că sunt slujbe pentru femei la una dintre fabricile de textile de lângă canal. Tot ce trebuie să faci e să coși în linie dreaptă. M-am gândit la tine, Sylvia. Ar trebui să te duci cât mai repede pân-acolo.

— Eu?

— Păi, da! E o slujbă bună. Nu ca în fabrica de muniție în care a trebuit să lucrez eu în timpul războiului. Vezi galbenul ăsta de pe fața mea ? își întoarce rapid obrazul către Silvana și, într-adevăr, pielea ei are o nuanță de galben-murdar. E de la umplutul bombelor. îl acopăr cu puțină pudră, dar tot se vede. Mi-am adus și eu contribuția la război. Nu se poate spune că n-am făcut-o.

— E foarte frumos din partea dumneavoastră că vreți să ne ajutați, spune Janusz. Foarte frumos. Aurek o să meargă la școală în curând și chiar ne-am gândit să-i găsim ceva de lucru soției. O să mergem la fabrică chiar azi.

Silvana nu-și amintește să fi discutat vreodată despre găsirea unei slujbe pentru ea.

— Școală ? spune ea și simte că i se înmoaie genunchii. Aurek trebuie să meargă la școală ?

Polonia

Silvana

Silvana iubea serile de vară timpurie la Varșovia. Janusz se întorcea de la muncă și mâncau repede ceva, împreună, el îi povestea ce-a făcut peste zi, iar ea asculta și dădea din cap și savura senzația că este o nevestă de oraș perfectă. Apoi ieșeau și se plimbau prin parc, hrăneau rațele de pe eleșteu și se uitau la copiii care împingeau bărcuțele din lemn, cu bețele, în largul apei verzui, înainte ca bonele să-i ia acasă.

Într-o seară, au rămas mai mult decât de obicei. Era o noapte călduroasă și Silvana nu avea chef să se întoarcă în apartament, așa că s-au așezat pe o bancă în parc și au privit cerul la amurg, colorându-se în violet și apoi într-un albastru-verzui, înainte ca

întunericul să se lase peste oraș și să se aprindă felinarele pe străzi.

Animalele din menajerie au început să se cheme, țeșând fără odihnă poteci prin culcușurile lor de rumeguș. Maimuțele țipau și sporovăiau în cuștile lor. Nori de molii înconjurau felinarele de pe străzi. Silvana era neliniștită. Doctorul îi spusese că o să nască în curând, cel mult într-o săptămână. Era plină de energie și voia să se plimbe.

Un grup de femei cu pălării cu pene au trecut pe lângă ei și s-au uitat la Janusz. Și-au dus mâinile la buzele date cu ruj și au început să șușotească. Silvana l-a luat pe Janusz de mână și s-a făcut că nu le vede.

Parcul era altfel pe timpul nopții – ca o trecere de la apa mică, la cea adâncă și rece, care te apasă pe piept. Silvana a observat că pe băncile până nu demult goale ședeau bărbați. Chiar și la umbra magnoliilor din spatele lor, Silvana a văzut câteva cupluri ținându-se de mână. În fața ei, o femeie a luat un bărbat de braț și s-au pierdut printre copaci.

Pe drum spre casă n-au vorbit. Au urcat în tăcere scara îngustă spre apartamentul lor, dar, odată ajunși înăuntru, Janusz a dus-o în dormitor. A așezat-o pe pat și l-a privit cum se dezbracă, desfăcându-și cureaua de la pantaloni, trăgându-și cămașa peste cap.

Nu-l văzuse niciodată gol. Întâlnirile lor amoroase avuseseră loc pe câmpuri și în păduri și dragostea lor însemnase haine mototolite și teama de a fi descoperiți. De când se căsătoriseră, Silvana nu se simțea prea sigură de noua legitimitate a relației lor. Avea grijă să se uite în altă parte când Janusz se dezbrăca seara și să se bage mereu prima în pat, la adăpostul cuverturii. Dar în seara asta era diferit.

— Stai, a spus când a venit spre ea. Stai acolo. Vreau să mă uit la tine.

S-a ridicat și i-a dat ocol, studiindu-l, atingându-l cu buricele degetelor, ca un artist care explorează umbrele și curburile unei statui. Janusz a prins-o de mâini și a tras-o spre el.

— Acum tu, a șoptit. Lasă-mă să te văd.

Tăcută, Silvana și-a dus mâna la guler și și-a desfăcut nasturii. Rochia a alunecat pe podea.

— Ești frumoasă, a șoptit Janusz și și-a trecut mâinile peste burta ei, de jur-împrejur, ca și cum ar fi lustruit suprafața ei ca o cupolă.

Când s-au suit în pat, Silvana a simțit că ar putea să facă și alți copii. Că cel din burtă ar putea fi urmat de altul. Era prea mare și prea grea ca să poată sta pe spate, așa că a îngenuncheat. Era cuprinsă de o dragoste mai vibrantă, mai adâncă pentru Janusz decât înainte. Și-a plecat capul și și-a imaginat lumea întunecată dinăuntru ei, unde copilul se ghemuise probabil sub coastele arcuite precum cupola unei catedrale. Dar a fost smulsă din gândurile ei și a rămas doar cu Janusz și cu limbajul negrăit, de neoprit al iubirii lor.

A doua zi, când s-a trezit, Janusz plecase deja la muncă. Cearșafurile erau ude și răsucite în jurul ei. Le-a dat la o parte și a încercat să-și dea seama de ce sunt atât de umede. Apoi a străfulgerat-o durerea. O durere bruscă și persistentă, ca o frânghie strânsă în jurul coapselor. Copilul era pe drum. Asta trebuia să fie. Durerea a cedat și Silvana s-a chinuit să coboare din pat, după haine. Cabinetul doctorului era la câteva străzi depărtare și era sigură c-o să poată ajunge, dacă o să meargă încet.

S-a îmbrăcat și a ieșit din apartament, strecurându-se pe scara îngustă și sprijinindu-se cu mâinile de perete. Când a ajuns jos, frânghia s-a

strâns din nou. A scos un geamăt de durere, un sunet jos, ca de animal, pe care nu l-a recunoscut ca fiind propria voce. S-a sprijinit de perete, cu fruntea plină de broboane de sudoare. N-avea să ajungă până la casa doctorului. Când durerea a mai lăsat-o, dându-i voie să gândească din nou, a bătut la ușa unui apartament. A răspuns o femeie, cu o mulțime de căței maronii lătrând la picioarele ei. Au dat buzna pe coridor și au sărit s-o apuce pe Silvana de călcâie.

— Aici! a strigat femeia la căței, încercând să-i bage la loc în casă. Un bărbat a apărut în spatele ei și a întrebat ce se întâmplă.

— Doamne! a zis el când a văzut-o pe Silvana. Tu ești fata de sus, nu-i așa? Te simți bine?

Silvana s-a prăbușit în față, în brațele lui. Iat-o, mare cât o casă și mugind ca o vacă, și el voia să știe dacă se simte bine!

— Sunt bine, a reușit să-i răspundă, înainte ca durerea care-i traversa burta să se întetească și s-o oblige să se aplece în față.

După o vreme, nu a mai simțit altceva decât durerea. A uitat că năștea. Credea că luptă pentru propria viață și apoi, exact când a început să accepte ideea morții, corpul ei a început s-o cheme înapoi.

— Trebuie să-mping, i-a spus ea femeii. O, Doamne, trebuie să-mping!

— Deja? Dar doctorul nu-i aici! Nu poți să-astepti?

Silvana a clătinat din cap. A început să geamă.

— Urcă-te-n pat, a spus femeia. Urcă-te-n pat! Doctorului n-o să-i placă dac-o să te găsească pe jos.

Silvana a dat-o la o parte.

— Nu pot, a gemut. Nu vreau. Lasă-mă-n pace.

Cu ochii strâns închiși, ghemuită într-un colț al încăperii, a asudat și a țipat și în cele din urmă a scos un suspin prelung de ușurare. Când a deschis ochii și s-a uitat în jos, a văzut un bebeluș pătat de sânge care stătea între picioarele ei tremurânde. Trupul îi era scuturat de convulsii și a simțit nevoia să împingă din nou. Îi era teamă. Să mai fi fost un copil ? Gemeni ? A gemut și a țipat de frică.

— E căița, a spus femeia, scurt. S-a aplecat și a apăsă-o cu putere pe burtă. Silvana a încercat să ia bebelușul în brațe, dar a țipat de durere și a închis ochii. Apoi a cuprins-o alt val de ușurare și s-a lăsat pe spate, pe podea, epuizată.

Era conștientă când au ajutat-o să se urce în pat, când au învelit bebelușul într-un cearșaf, când cineva i-a pus o compresă răcoroasă pe frunte. A auzit-o pe femeie făcând caz de cearșafurile ei care se vor păta, o voce de bărbat lângă ea spunându-i să tacă și câinii lătrând în altă cameră, apoi Silvana a adormit, epuizată.

Când s-a trezit, a simțit pernele umflate sub cap, iar alături, înfășat într-o pătură, era fiul ei.

I-a studiat fața. Își ținea ochii închiși, pleoapele îi erau încrețite și viorii, ca și cum n-ar fi vrut să vadă ce poate lumea să-i ofere. Un sentiment de evlavie i-a umplut plămânii și i-a tăiat respirația. S-a simțit dintr-odată înspăimântată de creatura tăcută din brațele ei. Era așa de mic, chircit, roșu ca un rac, o bucățică de început, dar ea îi cunoștea puterea. Știa că iubirea pe care o simțea deja pentru acest străin ar fi putut s-o distrugă cu totul. O să fie în stare să aibă grijă de el ? S-a gândit la mama ei și la pierderile pe care le suferise. Dacă fiul ei o să moară, ca frații ei ? Dacă o fi bolnav ?

— Puteți să-l luați ? a întrebat-o pe femeie.

— Să-l iau?

— Nu știu cum să am grijă de el. Vă rog. Așa e mai bine. Luați-l. Nu pot să fiu mama lui.

— Gata cu prostiile, a spus doctorul, așezându-se între Silvana și femeie. Și-a pus o mână pe fruntea Silvanei. E fiul dumneavoastră. Are nevoie de mama lui.

— O să trăiască? a întrebat Silvana, apucându-l pe doctor de mânecă. Dacă are ceva, vreau să știu acum. Trebuie s-aud c-o să trăiască...

— Băiatul e bine, și dumneavoastră sunteți bine. Are nevoie doar să se hrănească.

Dar Silvana voia răspunsuri. A încercat să împingă copilul în brațele doctorului.

— Trebuie să știu dacă e sănătos. Frații mei au murit. Băieții din familia mea... Vă rog să-mi spuneți dacă are ceva.

Și atunci copilul a deschis ochii. Și-a deschis pumnii mici, mișcându-i ca și cum i-ar fi tras prin apă, o mișcare plutitoare ca iarba broaștei într-un râu domol. Și-a pus degetul în palma lui, iar el și-a strâns degetelele în jurul acestuia. I-a mângâiat obrazii, i-a numărat degetelele de la picioare, i-a sărutat creștetul moale.

— Dragul meu, a șoptit, rușinată de ieșirea ei. Cum fusese așa de nebună ? Era limpede. Sensul vieții ei va fi de-acum încolo, pentru totdeauna, acest copil. În camera aceea, în timp ce ziua se prefăcea în noapte, Silvana și-a pus copilul la sân și el a început să sugă, surprinzând-o cu puterea cu care apucase. Nu știa cât timp stătuse așa, dar, când și-a ridicat din nou privirea, Janusz era lângă ea.

— Pot să-l țin și eu ?

I-a întins copilul, deși, în inima ei, n-ar fi vrut să-l dea.

— Am un fiu, a zis Janusz și chipul i s-a umplut de uimire.

Silvana a simțit cum corpul i se relaxează. Poate că ghinionul

mamei n-avea să i se transmită și ei. Reușise.
Născuse un băiat sănătos.

— Aurek, a zis Janusz, zâmbind larg. O să-l botezăm Aurek, după tata.

— Mi-l dai înapoi? l-a întrebat și a închis ochii, ușurată când greutatea copilului i-a umplut încă o dată brațele.
Janusz

— Franek, nu te duci să prinzi și tu o găină? a zis Bruno, lovindu-l pe băiat peste cap cu bereta de militar. Mor de foame!

— Mai bine prind o găscă sau două, a zis Franek. La cât îmi e de foame, aș putea să mănânc și-un urs.

— Nu te atinge de găște, a spus Janusz. Lasă-le. O găină ne ajunge.

Janusz îi invitase pe cei doi bărbați în casă, ca să mănânce ceva împreună. Încă încerca să-și dea seama cum de trecuseră atâtea săptămâni de când ajunsese acolo. Franek s-a repezit afară și a început să alerge prin curte, după găini.

— Ce-icuel?

— E un copil, a zis Bruno. Un copil într-un corp de bărbat. S-a înrolat împreună cu fratele lui mai mare, în loc să stea acasă, cum ar fi trebuit. Nu era destul de deștept ca să meargă la școală, dar făcea treabă bună în gospodărie. Acolo ar fi trebuit să rămână. Nu e soldat. I-a fost bine cu noi, până când rușii au trecut granița. Se revărsau, pur și simplu, cu nemiluita. Sute. Noi știam că nu-i putem

opri, dar Franek s-a repezit la unul dintre ei, urlând și strigând, și i-a spus că Polonia o să fie întotdeauna liberă. Sinucidere curată, aproape. Tomasz, fratele lui, a vrut să dezerteze doar ca să-l ducă pe Franek acasă. Aveam un plan. Eu și Tomasz urma să-l ducem acasă și să ne alăturăm apoi unei mișcări ilegaliste. Pe când ne duceau spre lagăr, am ieșit din rând și am fugit în pădure. Franek a căzut. Băiatul e un împiedicat. L-am văzut căzând și m-am oprit să-l ajut. Rușii care ne păzeau au venit după noi. Eu încercam să-l pun pe Franek pe picioare și rușii se apropiu, așa că Tomasz s-a întors și s-a îndreptat spre ei, culegând pietre din mers. Le-a aruncat spre gardieni. Stătea pe loc și azvârlea cu pietre în ei, iar ei au tras. L-am ridicat pe Franek, l-am tras după mine și am fugit. Băiatul nu vrea să vorbească despre ce s-a întâmplat. De-atunci, n-a mai adus vorba despre Tomasz.

În curte, Franek alerga în continuare după găini. În cele din urmă, a prins una, a ridicat-o și a izbit-o de pompa de apă, iar și iar. Găina s-a înmuiat, așa că i-a dat drumul. A stat deasupra ei, ca și cum s-ar fi temut că-o să se ridice și-o să fugă. Bruno a ieșit în curte, iar Janusz l-a urmat. Franek lovise pasărea așa de tare, încât aceasta devenise un amestec însângerat de pene și oase zdrobite.

— E moartă? a întrebat Franek.

Janusz a împins blând pasărea cu piciorul.

— Da, e moartă.

— Mai vreți una ? Pot să mai prind una.

— Da, mai prinde, a zis Bruno, scoțând un briceag din buzunar. Prinde-o și dă-mi-o mie. O omor eu.

Janusz a văzut lama briceagului licărind în mâna groasă a lui Bruno. A văzut aceeași strălucire

pâlpâind în ochii lui Franek, în timp ce se îndrepta din nou spre găini. L-a speriat. Băiatul părea nebun.

Janusz a intrat în casă. A pus câteva surcele pe vatră și a făcut focul. Îl auzea pe Franek strigând prin curte. Cu cât pleca mai repede spre Varșovia, cu atât mai bine.

Ipswich

Școala e o clădire mare, de cărămidă roșie, are un loc de joacă în față și e împrejmuită de un gard cu zăbrele dintr-un metal închis la culoare.

Deasupra celor două intrări, a celor două uși albastre, sunt gravate cuvintele **FETE** și **BĂIEȚI**, în calcar gri. Fetele joacă șotronul și sar într-un picior, iar băieții joacă fotbal sau stau strânși în grupuri conspirative, făcând schimb de cartonașe din pachetele de țigări.

Aurek se agață de Silvana, afundându-și degetele în paltonul ei și strângând-o atât de tare cu picioarele lui subțiri, încât o face să icnească de durere. E îmbujorat și o imploră din priviri, dar Silvana știe că nu-l poate ajuta. Janusz e de neînduplecat în această privință. Aurek trebuie să meargă la școală.

— E doar o lună, le spune Janusz. Pe urmă începe vacanța de vară. Tot trebuie să meargă, odată și-odată.

În prima zi, învățătoarea încearcă să-l smulgă pe Aurek din brațele Silvanei.

— O să fie bine, spune ea. Hai cu mine, tinere!

După ce-l înșfacă, femeia se înroșește la față și venele ca niște firicele albastre îi ies în relief pe gâtul subțire și-i dau un aer furios. În vocea ei se simte strădania de a-l ține pe băiat. După o săptămână în care acest scenariu se repetă în

fiecare zi, învățătoarea își suflecă mânecile atunci când îi vede pe Silvana și pe Aurek sosind. îl înșfacă înainte să apuce să se înfășoare în jurul Silvanei.

— Plecați! îi spune ea scurt Silvanei. Băiatul va fi bine dacă plecați. Întotdeauna mamele sunt problema, nu copiii.

Silvana se îndepărtează, cu inima frântă de țipetele lui Aurek.

În cea de-a doua săptămână, situația nu se îmbunătățește.

— Haide, spune, încercând să pară sigură pe ea. Te rog, Aurek. Hai să mergem acum. Nu putem să facem așa tot timpul.

— Nie.

— Te rog?

Învățătoarea iese în curtea școlii, sunând din clopoțel, ridicându-l și coborându-l cu amândouă mâinile, în timp ce copiii se revarsă pe lângă ea.

— Bună dimineața, spune, lăsând clopoțelul jos și încleștându-și pumnii, ca un fermier care se apropie hotărât de o vită îndărătnică, cu brațele deja încordate, pregătite pentru luptă. Tot nu vrei să vii la lecții, tinere?

În fiecare dimineață, celelalte mame se poartă de parcă nu l-ar fi observat pe Aurek și țipetele lui ascuțite și spectacolul cu Silvana și învățătoarea care încearcă să țină copilul furios. Silvanei îi vine ba să plângă, ba să se încline furioasă în fața spectatorilor ei. Parcă ea și băiatul ar fi actori într-o piesă de teatru montată pentru părinții și copiii de la școală; o tragedie – *Mamă poloneză abandonându-șifiul*. Vă rugăm să vă aduceți dopuri pentru urechi.

Pe la mijlocul trimestrului, reușește în sfârșit să găsească o modalitate de a schimba piesa cu un singur act. îi dă lui Aurek baticul ei la poarta școlii și, pentru că-l poate strânge la piept, o lasă să plece. îi e jenă să-și descopere în văzul lumii părul cenușiu, cu inelele și cârlionții neastâmpărați care se formează, pe măsură ce crește. Dar e singura soluție.

Trece cu pas sigur, cu capul sus și spatele drept pe lângă celelalte mame. După zece minute chinuitoare pe stradă, se oprește, inima îi bate nebunește și aleargă înapoi spre școală, unde privește fix locul de joacă pustiu. își acordă câteva momente de acest fel, după care trebuie să se grăbească spre partea opusă a orașului, unde lucrează, știind deja că va întârzia.

Porțile de lemn ale fabricii Paris Fashions sunt înalte, susținute de doi stâlpi mari de cărămidă roșie. Sunt întotdeauna închise, mai puțin atunci când camioanele aduc materialele și iau hainele, într-una dintre porți este o ușă prin care intră și ies muncitoarele.

Silvana le vede pe celelalte femei care sporovăiesc în drum spre muncă, dar niciuna nu vorbește cu ea. Toate tac când ajung la poarta fabricii, atente să nu dea cu capul de pragul de sus al micii intrări, sau să nu se împiedice de treapta de lemn; cea care o face devine prima țintă a glumelor din acea zi. Apoi râsetele, spărgând liniștea de-o parte și de alta a marilor porți de lemn, vor continua până când toate femeile se vor afla la mașinile lor de cusut și maistrul se va plimba printre ele, dând aprobator din cap, în timp ce mașinile vor începe să împungă zgomotos materialul, din ce în ce mai rapid, și fiecare femeie va privi cum acul ei brodează drumul de-a lungul unei zile.

I s-a întâmplat deja, de mai multe ori, să fie nevoită să bată la ușă și să-l aștepte pe maistru să vină să-i deschidă. El se uită la ceas, ca și cum ar fi un lucru murdar, apoi la ea, ca și cum ea ar fi de vină pentru murdăria respectivă, iar ei îi ard obrajii și se scuză pentru întârziere, încercând să se poarte de parcă i-ar păsa de slujba ei.

Se cocoșează peste mașină și se prefacă silitoare. În jurul ei, femeile poartă conversații lejere, pline de glume și bârfe despre oameni de care ea habar nu are. Din când în când, câte una încearcă să intre în vorbă cu Silvana, dar ea se prefacă că are probleme cu tivul fustei la care lucrează. Încă mai știe să coasă. Pe vremea când locuia cu părinții, își făcea singură toate hainele, dar, dacă se prefacă concentrată, e mai sigur că va fi lăsată în pace, cu gândurile ei.

În fiecare zi, se luptă cu dorința de a pleca de la muncă și de a-l lua pe Aurek de la școală. În timp ce coase, își imaginează cum va fi ziua petrecută cu el. Cum vor sta în pat încolăciți, ca să le fie cald, dimineața, și cum ea va urmări cu degetul mica adâncitură de pe ceafa lui și cum va adulmeca mirosul umed, de copil, din spatele urechii lui. Se va îngriji apoi de zarzavaturile pe care le-a plantat împreună cu Janusz în grădină, în timp ce Aurek se va juca până la vremea cinei, pe care o vor pregăti împreună, Aurek făcând găluște și Silvana curățând cartofi.

Apoi îi va spune povești. Povești despre Pan Zagloba, nobilul sentimental, și despre Jan Skrzetuski, cavalerul virtuos. Povești despre aristocrați și frumoase domnițe, salvate prin curaj și vitejie din ghearele baronilor răi. Căii galopează prin basme, săgețile zboară, mistreții sunt prinși, iar urșii, vânați. Acum e departe de casă, îi spune povești despre familia ei, despre bunica și copilăria

ei. își învie frații, dându-le vieți lungi și veri petrecute la pescuit pe lac și la cățărat în copaci, și-și reinventează părinții, făcându-i oameni iubitori și cumpătați.

Janusz nu vorbește niciodată despre surorile sau familia lui. Îl înțelege. E îngrozitor că nu știe unde sunt. Îi pare rău că nu a putut să-i dea nicio veste despre ei. Janusz i-a spus că el bănuiește c-ar fi în Rusia. Pentru că era funcționar în administrația locală, e foarte probabil ca tatăl lui să fi fost arestat. Mai mult nu spune și nu vrea să-l piseze. În vreme ce ea spune povești despre copilăria ei, Janusz preferă să-i citească lui Aurek articole din almanahurile pentru băieți pe care i le cumpără. *Cât de repede zboară un glonț ? De ce ruginește fierul ? Ce sunt petele solare ? Cât de multe stele există ?*

E smulsă din visul ei de sunetul unei sirene. Mașinile de cusut se bâlbăie și, într-un final, se opresc, iar Silvana se alătură celor care se îndreaptă spre ușă.

— Domnișoară?

Silvana își ridică privirea și-l vede pe maistru uitându-se la ea.

— Putem să discutăm o clipă?

Ochii lui sunt neutri, expresia feței aduce a ușoară plictiseală, își încrucișează brațele și Silvana simte cum se micșorează sub privirea lui impasibilă.

— Credeți că facem destui bani aici cât să vă plătim pe dumneavoastră să visați cu ochii deschiși toată ziua ? O să vă țin sub observație. Să nu mai întârziați și să nu mai trageți de timp. Ați înțeles ?

— Desigur. Îmi pare rău. Îmi pare foarte rău. Mai pot veni la lucru?

— Era cât pe ce să nu mai puteți. Haideți, și nu vă mai uitați așa la mine! Nu sunt vreun monstru nenorocit. Aveți doar grijă să vă faceți treaba.

Se îndepărtează, iar ea se apleacă pentru a trece prin ușa de lemn, recunoscătoare că i s-a mai dat o șansă. Plecându-și capul, își amintește o clipă de vizitele duminicale la biserică, împreună cu familia lui Janusz. își ridică instinctiv mâna, ca pentru închinăciune. Va lucra mai mult. Nu va mai visa cu ochii deschiși. E atât de aprinsă de aceste convingeri, încât se întoarce și-l roagă pe maistru să o lase să mai stea câteva ore să coasă.

— Duceți-vă acasă, spune el, fără rea voință. Duceți-vă, haideți.

— Nu vreau să se uite nimeni la fiul meu.

Janusz oftează.

— E doctor, doar.

— Nu-i nevoie să se amestece alții, insistă Silvana. Nu-i nimic în neregulă cu Aurek.

Janusz nu poate fi clintit din decizia pe care a luat-o. îi explică că trebuie să afle cum să-l facă pe băiat să nu se mai ia la bătaie la școală. Cum să-l facă să nu mai scoată sunete ciudate și să nu se mai poarte ca un nebun. Ceea ce vrea cu adevărat să știe e cum să-l facă pe copil să-l iubească.

Când Janusz se uită la Aurek, e ca și cum l-ar vedea pe băiat printr-o perdea, o perdea subțire, pe care n-o poți prinde în mână, o perdea ca o furtună de zăpadă neașteptată, care schimbă peisajele și blochează toate șansele de a înțelege. Vrea ca doctorul să-i arate cum să vadă prin ea, cum să-l aducă pe copil la lumină.

în mintea lui, vede un băiețuș englez viou și vorbăreț, cu buzunarele pline de cartonașe din pachetele de țigări, castane, sfoară, bricege și

praştii. Vrea un băiat care să-l întrebe cum merg avioanele şi cum se-nvârt maşinările.

Undeva, în spatele acelei lumi înzăpezite, închise în ea însăşi, locuieşte adevăratul lui copil. De asta, Janusz e sigur. Doctorul va şti ce să facă. Medicina modernă îi va reda fiul şi atunci va putea să-l înveţe să meargă pe bicicletă şi să construiască machete de avioane. Vor juca crichet în grădina din spate şi se vor duce la meciuri de fotbal.

Janusz şi Silvana stau într-o sală de aşteptare ticsită, cu copilul între ei, înconjuraţi de zgomote molatice de picioare care se încrucişează sau fac mişcarea inversă, de pagini de reviste care sunt răsfoite, de gângurit umed şi ţipete de bebeluşi şi de mizeria tusei uscate şi a strănuturilor înăbuşite. Janusz se uită la ceas.

— Nu-i nimic în neregulă cu el, insistă Silvana.

— Asta sper şi eu.

Aurek a început să murmure, să scoată un sunet subţire, ca de pisei care toarce sau ca un zumzet de albine. Janusz încearcă să-i prindă privirea Silvanei, să o facă să-l oprească pe băiat, dar ea se uită fix spre ieşire, de parcă ar pândi momentul prielnic pentru a evada.

Lângă uşă stă o femeie tânără, care dă din picior. Ciorapul ei maroniu e cârpit la gleznă. îi aminteşte de Hélène. Nu poate să nu se uite fix la ea. Femeia îşi ridică ochii din revistă şi privirile li se întâlnesc. Dar nu seamănă deloc cu Hélène. E o greşală pe care o face mereu : o vede pe Hélène în alte femei, mici frânturi familiare în borul unei pălării, în mişcarea unei glezne, un guler, curbura unui gât, fluturarea unei mâini. E o slăbiciune în el, de care nu poate scăpa. O poftă ruşinoasă, ca cea a

unui om care a încetat de multă vreme să bea, dar încă visează la gustul de votcă arzându-i buzele.

Janusz simte cum privirea femeii se mută, pentru a-i cuprinde pe soția și pe fiul de lângă el. Se întoarce la revista pe care o ține în poală, iar el se simte cumplit de prost. Respiră ușurat când sunt chemați în sfârșit în cabinetul doctorului, o încăpere mică, întunecoasă, cu cărți aliniate în dulapuri cu geamuri de sticlă.

Doctorul este un bărbat înalt, gârbovit, cu părul des și cărunț. Se mișcă metodic, fără să ezite. Janusz are încredere în el. Ca în cazul multor englezi de clasă mijlocie, hainele lui, deși ponosite, par totuși scumpe ; un sacou gros de lână, uzat la coate, manșete albe spălate de prea multe ori, butoni discreți, aurii. Pantofi de piele neagră, lustruiți, care strălucesc ca uleiul.

E blând cu Aurek, se apropie de el încet, întinzând mâinile de parcă ar vrea să-i arate că nu are nimic de ascuns. Fără mișcări bruște. Calm și ferm.

Tensiunea, greutatea, înălțimea, circumferința capului, pulsul.

Aurek, în flanelă, agitat ca un câine pierdut de haita lui.

— Nu-i nimic în neregulă cu el, spune doctorul scoțându-și stetoscopul și așezându-l pe birou. Bagă mâna în buzunar și scoate ceva dulce. Uite, tinere. O acadea pentru deranj. Asta a fost tot; dă-i voie mamei tale să te îmbrace la loc.

— E normal... Janusz ezită. Nu știe cum să spună. E normal faptul că nu pare să mă cunoască?

Doctorul se întinde după pipa de pe birou și se apucă s-o umple cu tutun dintr-un săculeț de piele. Își ridică privirea spre Janusz.

— Ați fost despărțiți multă vreme. Desigur, dumneavoastră și soția îl puteți ajuta, arătându-i că sunteți fericiți împreună. E important pentru dezvoltarea copilului. Dar copilul nu are chiar nimic grav.

— I-am spus și eu, intervine Silvana. I-am spus, dar nu m-ascultă.

Janusz tușește, își mută greutatea de pe un picior pe altul.

— Am vrut doar să mă asigur că băiatul e bine.

Doctorul își aprinde pipa, trage din ea, continuă dialogul.

— Fiul dumneavoastră e subponderal și mic pentru vârsta

lui. Dă semne de rahitism; pieptul lui, sternul arată ca un nod. Dar era de așteptat, având în vedere prin ce-a trecut. Din nefericire, avem multe cazuri similare în prezent.

— Ascunde mâncare prin casă. Janusz nu se mai poate abține. Face numai ce vrea. Nu e ca ceilalți copii. Uneori vorbește foarte normal. Alteori scoate sunete ca o pasăre. Ce-i cu el ?

— A trecut prin război, spune doctorul plictisit. Aveți răbdare cu el, dați-i o casă, mâncare bună, impuneți-i reguli și va fi bine mersi.

Doctorul îi strânge mâna lui Janusz și-i dă o rețetă pentru ulei din ficat de cod și extract de malț.

— Vă sfătuiesc să folosiți parafină lichidă pentru păduchi. Are foarte mulți. Lăsați-o pe păr treizeci și șase de ore și aveți grijă să nu se apropie de vreo flacăra.

Silvana nu-i strânge mâna doctorului. îl ține strâns pe Aurek, protejându-l într-un fel care-i amintește lui Janusz de prizonierii de război pe care

i-a văzut, cei care se temeau să nu li se fure bocancii și paltoanele.

Pe drumul spre casă, Janusz încearcă să se îmbărbăteze. Nu-i nimic în neregulă cu băiatul. Are nevoie doar de o casă și de timp ca să se acomodeze. Sună bine. Pentru toți.

În timpul pauzei, Aurek se strecoară printre zăbrelele gardului școlii și traversează strada în fugă, o ia prin spatele cooperativei de lapte, care are o firmă pe care scrie **LAPTE** cu litere uriașe, din faianță albastră și lucioasă, apoi trece pe lângă casa cu geamurile sparte și se oprește la drumul principal. Un polițist vine spre el și Aurek se ascunde în grădina casei părăsite.

Face cale întoarsă spre casa părăsită, printre buruienile crescute sălbatic, ale căror seminte maronii i se lipesc de haine și care îi zgârie pielea. Nimeni n-o să-l caute acolo. Tot ce-și dorește e să fie lăsat în pace. Să fie lăsat să hoinărească pe lumină și să doarmă încolăcit lângă mama lui, în timpul nopților întunecate.

Sare pe fereastră și aterizează în întunecimea unei încăperi spațioase. Bufetele prăfuite și mizerabile au uși care atârnă din balamale. Dă la o parte cu piciorul straturi de găinaț și frunze uscate și descoperă podeaua acoperită cu plăcuțe de gresie roșie. Un porumbel zburătăcește prin încăpere, ieșind cu zgomot de aripi pe fereastră.

E un loc uitat de lume. I-ar plăcea să locuiască în casa asta. Doar cu mama lui. Fără dormitoare separate. Într-un rând, au locuit într-o casă, o cabană din pădure. Umblă prin camerele cu lumină difuză, dezlipind fâșii dantelate de mușgai cenușiu de pe pereții umezi. Ajunge în bucătărie și găsește un bufet înalt, cu ușile de mult desprinse. Se bagă

înăuntru, cuibărindu-se în praf și-n mizeria făcută de porumbei.

Își scoate morișca din ghiozdan și o așază alături. Știe că e o jucărie de copil mic și nu pentru un băiat de vârsta lui, dar maică-sa spune că morișca e plină de vrăji poloneze. A fost sculptată în lemn magic. E sigur că se înșală, totuși e foarte atent cu obiectul. Pentru orice eventualitate.

Se uită la pantofii de mână a doua și reînnoadă un șiret. Sunt mai mari cu un număr și picioarele înguste îi alunecă încolo și înapoi în pașii altcuiva. Aurek lovește cu piciorul în perete, de mai multe ori, dar pantoful e destul de rezistent. Păsările intră în zbor pe fereastră, apoi ies, iar el ascultă aplauzele aripilor, gânguritul lor intermitent. E un sunet frumos. Liniștitor. Nu sunt aici copii care să-l facă în fel și chip. Nici adulți care să-l oblige să stea drept și să scrie litere.

Scoate un sunet care începe ca o vibrație în gât, ca de pisoii care toarce. Își sucește capul într-o parte, încercând diverse note, ca un muzician care caută tonalitatea potrivită. Când o găsește, aceeași tonalitate vioaie și sinuoasă din cântecul păsărilor din înaltul tavanului, deschide gura și ridică glasul. Casa răsună de gânguritul porumbeilor.

Când se lasă seara, Aurek vede un bărbat stând în cadrul ușii casei celei vechi, ca o umbră neagră. Inamicul l-a găsit.

— Aurek, spune inamicul încet. Hai cu mine, fiule. E timpul să mergem acasă.

Aurek se dă jos din dulap și îl urmează printre frunze și plăcuțe de gresie sparte, până afară, în stradă, cu mâinile ridicate, predându-se. Nu vrea să recunoască, dar se bucură că merg acasă, pentru că simte cum căldura se ridică din gardurile vii și din pământ și simte mirosul nopții care coboară. Lui

Aurek îi e frică de întuneric. îi place să închidă ochii și să-i țină închiși până în zori.

Ia un băț și-l ține ca pe o armă, trăgând în ferestre și în uși. îl ține strâns lipit într-o parte și apoi, întorcându-se, împușcă trecătorii în spate. Bagă capul pe ușa unui pub și trage cu mitraliera în sala pe jumătate goală. Un băiat cam de vârsta lui, care stă la o masă, îl privește drept în față. Are chipul plin de pistrui maronii, obraji de culoarea baconului.

Băiatul îi zâmbește larg, dă aprobator din cap și-și bagă bărbia cărnosă în gâtul puternic. Aurek îl împușcă și îl omoară. Un glonț în inimă. Băiatul ridică degetul mare în semn de apreciere și cade de pe scaun leșinat, încleștându-și degetele pe piept. Aurek împietrește. Apoi barmanul strigă la el s-o șteargă de-acolo și Aurek fuge mai departe, agitând bățul așa cum fac soldații când vor ca oamenii să se miște mai repede. Până acasă, Aurek a omorât pe toată lumea.

Se așază la masa din bucătărie, începe să mănânce pâine, făcând firimituri, iar Janusz îi rupe bățul folosit pe post de armă.

— Gata cu jocurile de-a războiul, spune el. Nu-mi place să te joci așa.

Aurek se gândește că degeaba i-a rupt bățul-armă. Știe că sunt destule bețe și rămurele pe lumea asta din care să facă arme până la adânci bătrâneți. Oare inamicii știu și ei asta?

Polonia

Silvana

— Chiar trebuie să pleci ? a întrebat Silvana. Stătea pe singurul scaun pe care-l aveau, alăptându-l pe Aurek, mângâindu-i buclele moi de bebeluș,

minunându-se leneș de obrajii lui bucălați și de genele lungi. Băiatul avea un an și două luni și zâmbea încontinuu.

Janusz a ridicat din umeri.

— Tata spune că e inevitabil.

Silvana l-a mutat pe Aurek pe un picior. De o săptămână tot discutau despre asta.

— Și noi ce-o să facem ? l-a întrebat.

— O să stați la părinții mei.

— Și dacă nu vreau ?

— Atunci du-te la părinții *tăi*, a spus el. Orice-ar fi, nu poți să rămâi în Varșovia. O să fie periculos.

În ziua în care a plecat, îndreptându-se spre gară ca să se înroleze, Silvana s-a urcat pe masa din bucătărie și s-a uitat prin luminator, sperând să-l mai vadă o dată, traversând parcul. Voia să-l vadă alăturându-li-se celorlalți soldați care plecau să lupte pentru patrie, dar a zărit doar mulțimi de oameni plimbându-se pe străzile bătute de soare, ca și cum ar fi fost o zi de vară obișnuită. S-a dat jos de pe masă și a simțit o greutate în stomac. Un bolovan unsuros de teamă. Era singură. Si-a dat seama c-ar fi trebuit să caute să-și facă prieteni. Adevărul era că nu cunoștea pe nimeni în Varșovia. Janusz și Aurek fuseseră toată viața ei. Și acum Janusz nu mai era.

În următoarele săptămâni, arșița verii a fost înlocuită de furtuni și soldații germani au sosit, mărșăluind în ritm sub ploaia torențială, trecând cu motoretele pe bulevardele și străzile pline de magazine ale Varșoviei, aducând o încărcătură de teroare care a lovit orașul, dărâmând clădirile, năpustindu-se turbată pe străzi. Silvana era prea speriată și nu voia nici să-și scoată copilul din casă, nici să-l lase singur în apartament, așa că a rămas

ghemuită lângă sobă. A primit o scrisoare de la mama lui Janusz, în care i se cerea să se întoarcă degrabă acasă. Se temeau că nu e în siguranță la Varșovia. De la părinții ei n-a primit nicio veste.

Nimeni nu mai avea voie pe străzi după căderea întunericului, când se dădea stingerea. Camioane nemțești dotate cu sisteme de difuzoare patrulau pe străzi și urlau ordine, spunându-le oamenilor să stea în case. Tramvaiele nu mai circulau. Oamenii nu mai aveau voie să se adune în grupuri mai mari de trei persoane. Zilele Silvanei treceau ca într-o ceață: dormea, stătea lângă sobă, se juca absentă cu Aurek, încerca să-și ia inima-n dinți, să părăsească apartamentul și să găsească o cale de a ieși din oraș și de a ajunge la părinții lui Janusz.

Când s-au terminat cărbunii, a luat copilul, a coborât scările cu el și s-a așezat pe holul de la primul etaj. Aveau calorifere funcționale și era mai cald acolo. Mulți plecaseră și clădirea părea pustie. Soții Kowalski, cei care o luaseră la ei în casă atunci când se născuse Aurek, rămăseseră. Deveniseră germani noi, *Volksdeutsche*, cu banderole roșii cu zvestica neagră brodată pe braț, și nu mai vorbeau cu ea acum, purtându-se de parcă nici n-ar fi existat, atunci când treceau pe coridor.

Silvana stătea pe un calorifer când a văzut o familie care locuia într-unui dintre apartamentele de la parter plecând. Un bărbat și o femeie, cu o fetiță. Bărbatul ducea două valize, femeia încă una. Așa și-a dat seama că n-au să se întoarcă.

Lăsaseră ușa deschisă, așa că s-a strecurat înăuntru. În bucătărie a găsit pâine uscată, câțiva cartofi și câteva cepe. Mai erau și ceva cărbuni, așa că a aprins cuptorul și a făcut o supă. A umblat prin apartament. Era ca și cum ar fi intrat într-o poză dintr-o revistă. Pianul din lemn negru, cu un luciu

care îi reflecta chipul, era acoperit cu un șal de mătase, de un portocaliu-pal, cu franjuri lungi, delicate. Silvana a apăsât clapele. Notele au răsunat limpede și Aurek s-a răsucit în cărucior.

A rămas acolo o săptămână, umblând prin camerele goale. Ștergea bibelourile de praf și mătura covoarele bogat ornamentate. Cel puțin, dacă ar fi venit cineva, ar fi văzut măcar că a avut grijă de casă. În fiecare zi își îmbrăca fiul și ieșea, încercând să ia un autobuz care s-o scoată din oraș, și în fiecare zi stătea la coadă ore întregi și se întorcea apoi în apartament.

Când soldații au intrat în casă, dormea în dormitorul matrimonial. O mână a apucat-o de braț și a fost ridicată cu brutalitate în picioare.

— N-ar trebui să fii aici, a spus ofițerul, trecând printre soldați. Apartamentele astea sunt doar pentru cetățenii germani.

Le-a ordonat celorlalți să plece și apoi, scoțându-și haina de piele, s-a plimbat prin casă, examinând tablourile și bibelourile.

— Astea sunt frumoase, a spus, ridicând un sfeșnic de cupru de pe polița din marmură de deasupra șemineului.

Silvana a ridicat din umeri. Nu era sfeșnicul ei. N-avea decât să-l ia. Putea să ia orice dorea. Apoi bărbatul l-a privit pe Aurek, care se juca pe covor cu morișca, iar ei i s-a făcut brusc frică.

— O să mă mut aici, a spus el. O să am nevoie de o femeie în casă. Va trebui să găsești pe cineva care să ia copilul. I-a pus mâinile pe umeri. Ești o fată drăguță. E foarte simplu. Dacă ai actele necesare, poți să devii cetățean german. Ar fi mai bine pentru tine. Așa o să poți să rămâi în Varșovia. Doar nu vrei să fii trimisă-n Germania, să muncești pe la vreo fermă? O fată de oraș ca tine ? Nu.

Bineînțeles că nu. Așa, vezi ? Hai, vreau să văd un zâmbet! Pot să te ajut.

S-a întins, așa cum i-a spus el, și a sperat că obediința o va salva. N-avea să-i facă probleme. Avea să fie o anonimă, suficient de neinteresantă încât să nu fie reținută și prea ascultătoare pentru a merita să o rănești. Și a hotărât toate astea în scurtul timp în care el i-a desfăcut nasturii de la rochie.

Hainele lui miroseau a ploaie. își ținea fața îngropată în pernă și și-a răsucit gâtul astfel încât să vadă perdelele de la ferestre. Aveau un model cu copii care dansau ținându-se de mâini. Acolo unde atingea podeaua, tivul perdelei era galben și murdar. Ar fi trebuit curățate. În sfârșit, s-a dat de pe ea.

— Ce fată cuminte! a spus el gâfâind.

Și-a aranjat uniformă, și-a luat haina și a plecat, spunându-i că se va întoarce mai târziu cu actele pentru ea.

Silvana s-a spălat în baie, stând în cadă cu picioarele desfăcute, ștergându-se apoi cu rochia. A găsit o fustă și o bluză în dormitor, și niște dresuri, lenjerie intimă și o haină de blană: o vulpe roșcată cu căptușeală de mătase cafenie. În raftul de jos al dulapului a dat de o pereche de pantofi albaștri, cu o fundă pe gleznă și cu tocuri conice.

În vechiul ei apartament era întuneric. A împăturit hainele copilului, le-a băgat într-o valiză și a așezat albumul cu starurile de cinema deasupra. A deschis frigiderul din bucătărie și a luat toți banii pe care îi economisiseră. Janusz scosese banii de la bancă în august.

— E bine, i-a spus ea lui Aurek, înfășurându-l într-o pătură. O să fie bine. Tăticul tău o să se întoarcă repede acasă.

Dar Janusz o părăsise. Asta simțea, de fapt. O părăsise și i se întâmplase asta. S-a șters la ochi cu mâneca. Și-a impus să nu se mai plângă atâta. S-a spălat pe față și s-a șters, și-a dat cu puțin ruj și și-a aranjat părul.

Le-a luat ore întregi să traverseze orașul. Peste tot ferestrele clădirilor erau țândări, iar drumurile erau blocate. Silvana s-a îndreptat spre malul râului. încă mai simțea prezența soldatului, mâncărimea aia lipicioasă pe coapse, felul în care se grăbise să intre în ea, răbind-o, rușinea pentru tot ce se întâmplase. A rămas acolo o vreme, privind apa învolburată. Ar fi așa de ușor să se lase în voia acelei ape.

Mergând cu greu pe tocurile înalte, a ajuns în stația de autobuz.

— Nu mai e niciun autobuz care să meargă în nord, azi, i-a răspuns santinela când a întrebat.

— Am bani, i-a spus. Pot să plătesc. Suntem doar eu și copilul. Trebuie s-ajung la socrii mei.

— Nu pot să fac minuni, a zis bărbatul, cu ochii la bancnotele din mâna ei întinsă.

I-a găsit un loc în picioare într-un autobuz supraaglomerat. După ce a țipat la ceilalți pasageri să înainteze și să mai facă loc pentru o persoană, i-a luat banii și i-a urât noroc. Autobuzul se îndrepta spre est, dar Silvanei nu-i mai păsa. Janusz nu mai era. Casa lor nu mai era. îi rămăseseră doar copilul, hainele unei străine și dorința arzătoare de a pleca din oraș.

Autobuzul a trecut prin zone împădurite și sate, târguri și ogoare. După ce a făcut pană, Silvana s-a urcat într-o căruță. A găsit alt autobuz. Când acesta a rămas fără carburant, a coborât și a luat-o pe jos.

Pe drum, în față, se întindea un șir lung de oameni, cu cărucioare și căruțe pline cu saltele,

trase de cai. Femei tăcute împingeau landouri printre care bicicliștii își croșetau drum, evitând astfel înghesuiala din mulțimile care mergeau încet pe jos.

Silvana a dat la schimb pantofii cu toc pe o pereche de saboti de lemn și a mers zile întregi. Habar n-avea încotro se îndreaptă, dar la fel părea să se întâmple cu toți ceilalți. Aurek plângea și dădea din picioare de ți-era mai mare mila. În jurul gurii îi apăruse o iritație încăpățânată, care se înrăutățea pe zi ce trecea. Răcise. Avea nasul plin de muci verzi și febră mare. Nimic din ce făcea nu-l liniștea, iar când femeia care mergea alături de ei s-a oferit să-l alăpteze, Silvana a ezitat doar un moment, apoi și-a dat jos haina de blană, l-a învelit în ea și l-a trecut bucuroasă în brațele femeii.

Nori de furtună se adunaseră pe cer toată după-amiaza și a început să bată un vânt mușcător dinspre răsărit. Silvana s-a uitat în sus și a văzut un nor negru la vest. Se mișca repede și a început să se întindă, năpustindu-se înainte ca cerneala vărsată, acoperind cerul, stingând lumina zilei în câteva minute. Primii stropi de ploaie au căzut, înghețați și ascuțiți ca niște ace. Cu explozia unui tunet, furtuna era deasupra lor.

Ploaia a udat-o până la piele în câteva secunde. S-a uitat împrejur după femeia care îl ducea în brațe pe Aurek, dar nu se mai zărea nicăieri.

Peste suieratul vântului și al ploii s-a auzit un alt sunet. Din ce în ce mai tare, până a ajuns un zumzet asurzitor. Silvana și-a întors fața în direcția lui. O formație de avioane care zbura la altitudine mică a brăzdat cerul, iar burțile lor au licărit.

Silvana s-a întors brusc, înspăimântată, strigându-și fiul. Cum putuse să i-l dea altei femei? Cum de fusese așa de proastă? Oamenii își dădeau copii jos din căruțele cu care călătoreau. Bărbați și

femei alergau prin ploaie. Caii erau mânați la marginea drumului, în câmp, către copaci.

Și atunci a văzut-o. Pe femeia care-l avea pe Aurek. Trecea drumul, îndreptându-se spre câmp. Zumzăitul avioanelor a devenit mai strident. Mirosul s-a schimbat și un val de căldură s-a abătut asupra ei. Silvana a luat-o la fugă spre femeie. A auzit un țipăt și un tunet, apoi a simțit miros de ars. S-a uitat în sus și a văzut că unul dintre avioane cădea în gol, făcând un zgomot ascuțit. Apoi n-a mai simțit decât o căldură dogoritoare, ca atunci când se deschide ușa unui cuptor, și a căzut.

Când a deschis ochii, a simțit o durere fulgerătoare în picior. Mâinile îi erau pline de tăieturi și de sânge, iar în gleznă avea o rană adâncă. Furtuna trecuse și apa strânsă în bălți peste tot, de jur-împrejur, lucea întunecată. Cadavrele zăceau de-a lungul drumului. Silvana se împiedica de trupuri de femei și copii și cai prăbușiți. Era desculță și a alunecat, căzând într-o baltă de sânge unsuros ca uleiul, lângă drum. S-a târât, sprijinindu-se în mâini și genunchi. S-a străduit să se ridice în picioare și l-a căutat pe Aurek, promițându-le tuturor sfinților întreaga ei viață, doar să o găsească pe femeia cu care era copilașul ei.

În cap îi răsunau cuvintele mamei ei. *Să nu-ți iubești copilașul prea mult. Nu știi ce-nseamnă să iubești pe cineva și să-l pierzi.* Pentru prima oară, înțelegea. Și o dorea sufletul pentru ea. O dorea sufletul îngrozitor, pentru mama ei.

Mai întâi a văzut haina, blana roșcată aruncată undeva în fața ei, ca un animal rănit zăcând în noroi. Femeia era întinsă alături, cu picioarele răsucite, de parcă ar fi sărit de undeva de sus și ar fi aterizat prost. Silvana a atins blana. Era lipicioasă din cauza sângelui. Inima i-a tresăltat, a bătut năvalnic, apoi aproape că a stat în loc când a desfăcut haina.

— Puiul meu, a șoptit. Era culcat pe căptușeala de mătase, cu chipul foarte senin.

Janusz

— Hai cu noi, a zis Bruno, iar Janusz a dat din cap.

Stăteau la masa din bucătăria căsuței.

— Nu poți să rămâi aici. O să te ia rușii prizonier. Guvernul vrea ca toți militarii polonezi să reziste. Putem să mergem în Franța. Am bani. Dacă reușim să ajungem la Budapesta fără să fim prinși, consulul polonez de acolo o să ne aranjeze drumul până la Marsilia și o să ne putem alătura francezilor și britanicilor. Vino cu noi.

Mai devreme, Bruno luase coșul cu cartofi de sub pervazul ferestrei și se autoproclamase bucătar. Franek fusese trimis după lemne și Janusz adusese apă de la fântână. Acum terminaseră de mâncat și împărțeau ce mai rămăsese din sticla cu votcă pe care Bruno o scosese din rucsac.

Cei doi bărbați fuseseră curioși să afle ce făcea Janusz singur în acea casă. Îi puseseră atâtea întrebări, încât se trezise spunând adevărul, doar ca să-i facă să tacă.

— Câine! a zis Franek. A tușit și a râs, s-a bătut pe genunchi și a scuipat pe jos. Ai spus că îngropai un câine! Am știut eu că minți. Am știut! Ești dezertor.

Janusz l-a fulgerat cu privirea.

— Tu n-ai fost acolo.

— Ai făcut ce trebuia, a zis Bruno. Dacă ai fi rămas în tren, acum ai fi într-un lagăr de prizonieri. Încă mai poți să lupți. Asta trebuie să facem. Noi, polonezii, trebuie să luptăm mereu pentru libertate.

— Să luptăm sau să fugim. Oricum, tot o să murim, a spus Franek. Așa stau lucrurile acum. S-ar

putea ca îngerul morții să-ți stea pe umăr. Arăți de parc-așa ar fi. O să fii chemat în curând.

Janusz nu l-a luat în seamă. Se odihneau, după masă. Căldura din vatră le dogorea pe chipuri, iar pe masă ardea flacăra unei lămpi cu ulei.

— Mie nu-mi pasă, a zis Franek, râgâind zgomotos. Mănâncă, bea și desfă-ți cureaua. Nimic mai bun pe lume. Cine știe când o să mai avem ocazia, nu-i așa, Bruno?

Bruno alegea ce se mai putea din rămășițele puiului.

— O să luptăm pentru țară, iar la întoarcere o să mergem acasă la mine, la Torun. Am fost șef la o fabrică de săpun și am o casă mare. O să bem votcă poloneză pân-o să cădem sub masă. Și după-aia o să ne trezim și o s-o luăm de la capăt. Bine, asta dacă hoții n-au furat tot. Numărul infracțiunilor din oraș a crescut ca la nebuni, vara asta. Probabil că-n Varșovia e și mai rău.

— Am citit și eu în ziare, a spus Janusz. Capul îi pulsa și își simțea gâtul uscat. I se închideau ochii de somn.

— Tâlhari ca-n vremuri de război, a zis Bruno. A înghițit ultimele picături de votcă din sticlă și a aruncat-o pe jos. Toți: tâlhari polonezi, evrei, lituanieni, ruși, nemți, slovaci. Toți sunt puși pe furat. Să nu crezi ce scriu ziarele despre poporul nostru brav, care luptă împotriva nemților! Există spioni și criminali care deja profită de pe urma războiului ăstuia.

— N-am fost niciodată în Franța, a zis Franek. Își curăța unghiile cu lama briceagului. Înainte să mă-nrolez, nu ieșisem din satul meu. Tu, Janusz?

Janusz s-a uitat la focul care ardea în vatră.

— Trebuie să mă-ntorc la Varșovia. Trebuie să-mi văd soția.

— N-ai decât. Franek a fluturat briceagul. Varșovia e-n direcția aia. Te ții după tancurile și mitralierele nemțești. Mi-a făcut plăcere să te cunosc, mortule.

Bruno și-a șters mâinile pe pantaloni.

— Cel mai bun lucru pe care poți să-l faci e să pleci din Polonia. Sunt camioane pline de oameni care se-ndreaptă spre România și Ungaria. Vino cu noi cât se mai poate. Granițele încă pot fi trecute destul de ușor, dar n-o să mai fie așa mult timp.

Janusz s-a ridicat. N-avea chef de discuția asta.

A ieșit și a simțit cum aerul serii îi limpezește gândurile. Și-a târșăit picioarele prin curte. De acolo, de sub cerul fără stele al nopții și din mirosul umed al vegetației, putea crede că bărbații din căsuță sunt doar plâsmuirile imaginației lui. Aveau să plece de dimineață și avea să fie ca și cum nu i-ar fi întâlnit niciodată. Apoi avea să se întoarcă acasă. A început să strângă lemne, stivuindu-le în brațe. S-au auzit niște pași traversând curtea și s-a oprit, scrutând bezna. Bruno a venit către el, mirosind a l'i ășime de pasăre și a fum.

— Am zis să-ți dau o mână de ajutor. Ce ți-am spus mai i levreme în casă? Am vorbit serios. Nu pot s-ajung până-n Franța iloar cu Franek. Am nevoie de cineva cu capul pe umeri. Nu poți să stai aici. Franek are dreptate când zice c-o să fii judecat t a dezertor...

— Am fost despărțit de camarazii de unitate.

— Și dup-aia te-ai ascuns aici. Am văzut ce li se-ntâmplă dezertorilor. Nimeni nu mai știe ce dracu' se petrece. Oamenii sunt speriați. Nu știu în cine să mai aibă încredere. Chiar acum două zile am

văzut o execuție. Un băiat în haine civile, cu bocanci de militar. A fost prins de un locotenent. L-au obligat să stea în mijlocul drumului în timp ce trupele treceau. Locotenentul a spus că dezertarea e semn de lașitate. Apoi nebunul l-a mpușcat. Fără judecată la curtea marțială. Fără nimic. Băiatul avea cizme militare și haine de civil, și asta a fost de ajuns. Sunt unități care mășăluiesc peste tot prin țară. Dacă te găesc aici...

Janusz a ridicat un lemn și l-a aruncat peste celelalte.

— Eu nu sunt dezertor.

— Asta o să hotărască ei. Vino cu noi! Am niște bani. O să ne ajungă până-n Franța.

Janusz n-a vrut să-l întrebe pe Bruno cum făcuse rost de bani. A socotit că e mai bine să nu știe. Când s-a ridicat în picioare, a văzut o lumină despicând întunericul.

— O lumină! Acolo!

O rază palidă, gălbuie se mișca printre copaci. Un motor trimitea ecouri în depărtare.

— E o motoretă, a zis Bruno. Cam la un kilometru, probabil. Sunt trupe în apropiere.

— Poloneze?

— Rusești, aș zice. Uite-o din nou. Uite ce e, poți să rămâi și să cazi în mâinile lor. Sau poți să vii cu noi.

— Dacă pui problema așa, s-ar zice că n-am de ales.

— Păi, n-ai!

Franek a deschis ușa căsuței, ridicând lampa.

— Ce faceți? Focul ăsta aproape că s-a stins. Mor de frig aici.

Flacăra a scăpărat în noapte. Janusz a aruncat lemnele cât colo și a alergat spre el.

— Stinge lumina!

— Ia-ți cizmele, Franek! a zis Bruno, venind după el. Plecăm. Grăbește-te!

Janusz a intrat în casă după Franek, iar Bruno a închis ușa. Chiar înainte de a stinge lampa cu ulei, i-a văzut cu coada ochiului pe Bruno și pe Franek, cum își trăgeau cizmele și hainele pe ei: un bărbat gras, prea bătrân ca să lupte, și un băiat ca un iepure speriat. Bruno l-a bătut ușor pe umăr.

— Deci ? Vii cu noi ? Mergi în Franța ?

Janusz a dat aprobator din cap. Situația era cât se poate de limpede. Dacă era capturat ca dezertor, risca să fie executat. Dacă ajungea la Varșovia, risca să fie luat prizonier.

— Deci ? a spus Bruno.

— Vin.

Avea să plece cu bărbații ăștia și să lupte pentru țara lui. Și-a tras haina pe el și a ieșit în noapte.

Ipswich

Janusz merge la bucătărie, deschide ușa de la cămară și ia o cutie de lemn plină cu creme de pantofi, perii pentru ghete și cârpe moi. Aruncă o privire pe fereastră. Silvana e în grădină, cu Aurek topăind în urma ei ca o umbră.

Bagă mâna printre perii și cârpe și scoate un teanc de scrisori. Se uită prin ele cu grijă. Prima scrisoare de la Hélène. Pe aia vrea să o citească din nou, deși știe fiecare cuvânt pe de rost. Pe hârtia albastră, subțire, scrisul îi e păienjenos, ca și cum s-ar fi grăbit să aștearnă cuvintele pe pagină. Accentele și punctuația au fost adăugate cu un

stilou care curgea, așa că scrisorile ei arată ca niște partituri scrise de mână.

Cuvintele sunt pline de speranță și banale, simple, așa cum numai scrisorile de dragoste pot fi. A acoperit două pagini cu gândurile ei de cerneală și Janusz citește, urmărind cuvintele cu degetul. E la o fermă, într-o zonă deluroasă, dincolo de Marsilia. Clădirile de piatră din jurul lui sunt solide și sclipesc ca mierea în lumina soarelui. Ar dori ca ea să se apropie, dar imaginația lui o ține mereu la distanță.

Ridică privirea și o vede pe Silvana traversând grădina. O șuviță i-a scăpat de sub batic și Janusz o privește fix, uitându-se cum se curbează pe fruntea ei, ca un mic semn de întrebare cenușiu. Se grăbește să bage scrisorile în cutie și cutia la loc în cămară, mișcându-se rapid și ferit.

— Hainele n-o să se usuce niciodată, cu vremea asta, spune Silvana, deschizând ușa din spate. Mereu plouă așa în timpul verii ?

Lasă coșul cu rufe pe masă. Aurek vine codiță după ea, iar ea închide ușa în urma lui.

— Hai, zice Janusz, dă-mi-le mie. O să fac focul și o să le uscăm așa.

Dă să ia coșul pe care i-l întinde și simte cum mâna ei o atinge în treacăt pe a lui. Gândul scrisorilor ascunse în cămară îl arde ca o flacăra și, ce e mai rău, știe că nu poate fără ele. Atâta vreme cât mai are scrisorile, o mai are și pe Hélène. Sunetul vocii ei, urma gândurilor ei, atingerea degetelor ei în cutele foilor albastre, împăturite.

— S-a-ntâmpat ceva?

Silvana se uită la el, îngrijorată.

Lasă coșul cu rufe și o trage spre el, cuprinzându-i umerii slăbănogi cu palmele. Capul ei

pe umărul lui pare greu, ascultător, căci se supune îmbrățișării lui strânse.

— Îmi pare rău, șoptește el. Îmi pare așa de rău...

— Și mie, spune ea, cuprinzându-l în așa fel, încât el simte cum îl adună între brațele ei.

Vrea s-o iubească pe soția asta a lui, care a trecut prin atâtea neazuri. Stă în mijlocul unei grămezi de haine ude, sprijinindu-l, când el ar trebui să fie cel puternic, pentru ea. Asta e tot ce poate face pentru a nu-i spune că încă o iubește pe Hélène, ca și cum, confesându-i-se Silvanei, s-ar putea elibera de durerea pe care o simte. Singura persoană căreia i-ar putea spune acest lucru este și singura persoană care nu trebuie să afle niciodată.

Îi dă drumul și strânge hainele de pe jos.

— Vrei ceai ? îl întreabă ea.

— Da, răspunde el. O ceașcă de ceai. De asta avem nevoie.

Se uită în sus și îi întâlnește privirea.

— E greu să-ți dai seama cum să faci să mergi mai departe.

Își caută cuvintele, nu știe cum să-i explice cât de multă nevoie

are ca ea să dea un sens vieții lui. Nu poate scoate nimic din ultimii șase ani. Tot ce s-a întâmplat, plecarea din Varșovia și faptul că nu s-a mai întors, dragostea lui pentru altă femeie, războiul și toate ororile pe care le-a adus; toate astea sunt un morman de piese de puzzle și nu mai știe pe care să o aleagă.

În tot timpul acela, a sperat la vremuri de pace ; acum, că e pace, e ca un om scos la lumină după ani întregi petrecuți sub pământ. Ar trebui să fie al dracului de frumos, dar nu e. Se preface că e

totul în regulă, dar adevărul este că băiatul îl urăște, nevasta lui plânge în fiecare noapte, iar el încă o visează pe femeia pe care a părăsit-o.

— Nouă, spune el, se pare că nouă ni s-a dat ocazia să îndreptăm lucrurile, dar, după toți aniiăștia în care am fost despărțiți, nu știu cum o să facem.

— Suntem o familie, spune Silvana, ca și cum lucrul ăsta ar fi suficient ca să-i scoată la liman. Ești tatăl lui Aurek.

Aruncă o privire spre băiatul ghemuit în spatele mamei lui. Janusz își simte inima la fel de grea ca hainele ude pe care le adună de pe jos.

— Ce s-a-ntâmplat? întreabă. De ce te-ai ascuns în pădure cu băiatul? De ce-ai făcut asta?

Silvana se apleacă și îl ajută să strângă rufele.

— Știi ce s-a-ntâmplat. De ce trebuie să măntrebi întruna? Am încercat să ajung acasă la părinții tăi, dar autobuzul a făcut pană. Mi-a fost frică să nu fiu prinsă de soldați și trimisă la muncă, la vreo fermă din Germania. Multe femei au pățit-o. Nu voiam să mi-l ia cineva pe Aurek, așa că, după ce autobuzul a făcut pană, ne-am luat după un șir de oameni și i-am urmat pe câțiva în pădure, unde ne-am ascuns. Pe urmă s-a terminat războiul și am fost duși într-un lagăr, unde ne-ai găsit tu.

Îi dă un prosop ud și îl întreabă iarăși dacă nu vrea niște ceai.

— Da, zice el. O cană de ceai.

Trebuie să fie la mijloc mai mult decât ce-i povestește ea. Li s-a întâmplat ceva îngrozitor, măcar de asta e sigur.

— Aurek, spune. Du-te-n camera ta! Trebuie să stau de vorbă cu mama.

Băiatul se strecoară pe lângă el, iar Janusz închide ușa de la bucătărie.

— Eu... câteodată mă uit la Aurek și mă-ntreb dacă e chiar copilul pe care l-am lăsat în urmă.

— A trecut printr-un război! Lacrimile îi întunecă ochii. Chiar nu poți să-nțelegi ?

Poate că face o greșeală, dar nu mai poate continua conversația. Își cere scuze. Scoate trei căni din bufet, le pune pe masă și îl cheamă pe Aurek înapoi.

— Aici erai, spune el, când băiatul intră în cameră. Hai să bei o cană de ceai cu noi! Ți place cu mult lapte, nu-i așa?

Aurek se așază, își pune coatele pe masă și își ține capul în mâini. Copilul nu are deloc maniere. Silvana îl prinde și îl sărută pe creștetul capului. E un gest feroce și foarte posesiv, care seamănă cu cel al unei pisici care-și apucă puiul.

Mama lui Janusz nu l-ar fi lăsat niciodată să stea așa la masă, când era mic. Vede dintr-odată în fața ochilor sufrageria părinților lui, masa pusă pentru prânz, cu argintăria cea mai aleasă, și pe el și pe surorile lui, stând cu spatele drept pe scaune. Formalitatea exagerată în care a fost crescut. Se uită prin cameră, vede perdelele ponosite, ibricul de pe ochiul aragazului, o vede pe Silvana ținând ceainicul în mână, așteptând, așa cum a învățat-o. Să ducă ceainicul la ibric, nu invers. Oftează. Lasă-l să stea tolănit.

— Pune-i încă o linguriță de zahăr lui Aurek, îi spune Silvanei, în timp ce ea toarnă ceaiul. Îi zâmbește băiatului. Și dă-i un biscuit, dacă avem.

Cele mai inimoase zile din săptămână sunt duminicile, când iau micul dejun împreună, în

bucătărie: pâine, ceai, lapte și câte un ou fiert
fiecare.

Silvana și Aurek sorb ultimii stropi de lapte
gălbui, acrit. Ea și băiatul beau cu poftă, de parcă
lichidul prins ar fi încă proaspăt și cremos. Slavă
Domnului că nu mai e nimeni aici, să vadă acest
tablou al sărăciei. Cu toate astea, în Janusz se
trezește dorința de a avea grijă de ei, de a-i proteja
ca pe niște plante fragile în iernile grele. Ia ziarul,
un stilou și un dicționar polonez-englez uzat.

Silvana și Aurek cercetează o hartă întinsă pe
masă.

— Uite, spune Silvana, punând degetul pe o
zonă verde din afara orașului. Aici e o pădure. O
pădure adevărată. Putem să mergem?

Janusz pune ziarul jos.

— În parc nu e bine ? Putem să mergem să ne
plimbăm în parc după-masă, iar Aurek poate să
cunoască alți copii și să-și facă prieteni.

Aurek se sprijină de brațul mamei lui și Janusz
simte imboldul de a-i despărți.

— Sau am putea să ne plimbăm de-a lungul
canalului. Nu-i o idee mai bună? Vino-ncoa', Aurek!
Vino să stai lângă mine. Las-o pe mama în pace,
măcar un minut.

Aurek nu se clintește și Janusz ridică ziarul în
dreptul ochilor, prefăcându-se că citește. Îl coboară
din nou.

— Ce-am face în pădure? Oamenii se duc
acolo să-și plimbe câinii, dar noi n-avem câine. Am
părea ciudați, dacă doar ne-am învărti pe-acolo. În
parc, oamenii se plimbă și cu câini, și fără câini.

Silvana desenează cercuri pe fața de masă.
Aurek mănâncă din pâinea veche pe care Janusz a
pus-o deoparte ca să hrănească rațele din parc.

Copilul are o frumusețe stranie, cu nasul lui mic și cărn și buzele frumos arcuite. Janusz ar vrea să-i prindă bărbia drăgălașă între degetul mare și arătător. Încearcă să-i prindă privirea, nu reușește și oftează.

— Dacă Țineți neapărat, trebuie să luăm un autobuz până la fabrica de hârtie și pe urmă să mergem pe jos, tot restul drumului. Voi hotărâți.

Aurek se luminează la față și zâmbeste cu gura până la urechi. Janusz se înveselește și el, neașteptat.

„Ei bine”, se gândește, „cel puțin pot să-l fac fericit. E un început.”

Iau autobuzul de la poalele dealului și Aurek se așază la geam, privind orașul, rândurile de case, magazinele, străzile înguste, bărbații și femeile, oameni mecanici care merg în același ritm. Vede pe ferestre înăuntrul caselor terasate. O femeie care calcă rufe. Un bărbat care se uită-n gol. Salonașe de primire pline de bătrâni și de bebeluși care plâng. Cum o fi să fii unul dintre copiii care locuiesc în aceste case? Să fi avut dintotdeauna o casă în care să locuiești și o familie înghesuită în ea, o familie plină de frați și surori, și mătuși, și unchi?

Își imaginează zgomotul: țipetele și bufniturile, râsetele, urletele, tropăielile, farfuriile, ușile. Astea sunt sunetele pe care le aude când ușile de la intrare sunt întredeschise, iar el îndrăznește să se oprească în fața lor. Casa lui e tăcută, în schimb. Nimeni nu face niciun zgomot acolo. Inamicul spune că lui îi place liniștea, iar maică-sa nu spune, în general, prea multe.

Autobuzul oprește în sfârșit la stația de la fabrica de hârtie. Coboară lângă o roată de moară și sunt întâmpinați de zgomotul apei care se învâlburează sub un podeț. Inamicul îi zâmbeste. Îi

arată lui Aurek cum să arunce bețe pe o parte și să se uite cum le ia curentul și le poartă pe sub pod, scoțându-le pe partea cealaltă. Dacă l-ar lăsa, s-ar juca așa zile în șir. În vâltoarea de sub pod, vede cum algele verzi întârzie deasupra pietricelelor și a rocilor netede și lunguiețe, acoperite de bule de aer cristaline.

Bățul lui Aurek s-a rupt în două. Coaja e închisă la culoare, iar ruptura scoate la iveală lemnul cel nou, palid ca un os din interior, înțepător la atingere.

— Asta ca să știi care-i al tău, spune Janusz. Gata?

Stau toți trei cu bețele întinse peste balustrada podețului.

— Unu, doi, trei, și!

Aurek dă drumul bățului cu ochii strânși până la lacrimi, speranța fierbându-i în tot corpul. Bățul dispare și apare apoi de sub pod, înaintea celorlalte. Văzând că a câștigat, chiuie de bucurie.

Silvana și Janusz izbucnesc în râs. Cu cât Silvana râde mai tare, cu atât mai mult îi place lui Aurek s-o audă. Râsul ei e cald și-l face să se simtă în siguranță, ca în zilele din pădure, când îl învelea cu paltonul ei. Jocul e atât de amuzant, încât Silvana trebuie să-l ia cu forța de acolo, promițându-i copaci în care să se cațere, veverițe pe care să le caute.

Cu inima neîmpăcată, lasă prețioasele bețe în urmă și o apucă cu toții pe drumul de țară, traversând ogoarele până la liziera pădurii. La vederea copacilor, Aurek își aruncă basca până-n cer și aleargă, împiedicându-se în muri și urzici, lipăind prin băltoace și sărind peste trunchiuri doborâte, țipând de bucurie.

Nimeni nu-l poate prinde. Niciun duh rău, niciun spirit al pădurii, nicio zână răzbunătoare și niciun demon care vor fi trăind printre copacii bătrâni nu-l pot atinge. Se mișcă mai repede chiar decât bețele purtate de curent. Se îndepărtează cu repeziciune de toate. De școala unde copiii îi strigă că e un refugiat murdar. *Polonezul prostănac. Mutulică.* E mai rapid decât ei toți și n-are nevoie de nimeni care să-l învețe. Poate să facă toate astea singur.

Aurek a învățat singur să fluiera, să înoate, să prindă și să jupoaie iepuri. Poate să se cațere în orice copac. Știe să facă focul, să omoare șerpi, iar stelele îi servesc drept busolă. Nimeni nu se poate atinge de el. E copilul pădurii.

Strălucind de energie, Aurek chiuie și țipă, alunecă și cade și se ridică. În față îi apare un fazan, cu penele lucioase, roșii și aurii, iar Aurek își ridică brațele ca pe niște aripi, sigur că poate urma pasărea în zborul ei greoi către cer.

În spatele lui, părinții stau unul lângă altul; tatăl își ține pălăria în mâini, mama are brațele pline cu flori de câmp. Par pierduți. Ca doi oameni care încearcă să regăsească drumul spre casă. Dar Aurek nu se poate opri să-i ajute. Aleargă prin pădure, din ce în ce mai departe de ei, din ce în ce mai repede. Mai adânc printre copaci. Își rotește brațele în spate, încercând să încetinească, dar picioarele sunt prea puternice. Nimic nu le poate opri. Dacă ar ști unde se duce, le-ar da o direcție picioarelor fugare și ar ajunge acolo. Dar nu știe. Știe doar că nu se poate opri din alergat.

Luni dimineață, Janusz îl duce pe Aurek la școală. Aurek îi dă bună dimineața învățătoarei și își ridică basca exact așa cum i-a spus Janusz să facă.

— Bravo, băiete, zice Janusz. Să nu te mai iei la bătaie și azi, bine ? Să fii cuminte și să-ți faci prieteni.

— Las?

— Vorbește-n engleză, Aurek. Da, o să mai mergem la pădure. Mai ai doar o săptămână de școală și o să vină vacanța, și o să putem să facem multe lucruri împreună.

Aurek se uită la inamicul care se îndepărtează. După ce dispare, se ia după ceilalți copii care se îndreaptă spre clasă și, în ultima clipă, se face nevăzut după colțul școlii și se ascunde în toaleta băieților, un loc mizerabil și rece, în care n-o să-l găsească nimeni.

Se ghemuiește lângă zidul de cărămidă, privind cum flutură blând o pânză de păianjen în curentul de aer. E liniște și pace.

Ușa de la toaletă se deschide la perete cu zgomot și Aurek sare cât colo.

Un băiat gras îl privește fix.

— Ai încurcat-o dacă te găsește doamna West pe-aici.

Se așază greoi lângă Aurek și-i oferă o bucată de lemn-dulce.

— Știi engleză?

Aurek dă din cap că da. A prins limba de la soldații din lagărul de refugiați, înainte ca el și mama lui să se imbarce pe vapor. Cunoștințele lui în materie de înjurături englezești sunt vaste. Încearcă vreo câteva și băiatul râde și se lovește peste picior.

— Să nu te-audă învățătoarea vorbind așa! Cum te cheamă ? Eu sunt Peter.

Aurek se uită la el. L-a mai văzut undeva pe băiatul ăsta. În pub. E băiatul care a căzut împușcat.

Lemnul-dulce are gust bun. Aurek și-l bagă cu totul în gură și mestecă, iar pe bărbie i se prelinge, în mod plăcut, un firicel negricios de salivă.

Băiatul gras râde.

— Babacu' are un magazin de animale de casă. Avem o grămadă de animale. Am un câine care prinde iepuri. Odată a omorât o pisică. Un motan roșcat. L-a mâncat, cu mațe cu tot, și pe urmă l-a vomitat pe preșul bunică-mii. Blana își schimbase culoarea când a vomitat-o câinele. A ieșit maro.

— N-ar fi trebuit să mănânce mațele, zice Aurek. Nu-s bune. De-aia i-a fost rău câinelui.

— Tu de unde știi ? Ai mâncat pisici ?

Aurek ridică din umeri.

— Poate.

— Ce gust au ?

— Cam ca puiul.

Peter face ochii mari.

— Vrei să chiulim ? Putem să mergem în parc și să alergăm după rațe în jurul lacului.

Aurek și Peter se strecoară printre grădiile din spatele școlii. Aleargă pe străzi, ascunzându-se pe după mașini și strecurându-se pe alei, până ajung în parc.

Lacul e la poalele unui deal verde. Aurek o ia la fugă în jos pe deal și alunecă în apa care-i ajunge până la genunchi; picioarele i se învinețesc de frig.

— Vrei să ne jucăm de-a războiul? întreabă Peter.

Ia o piatră de pe jos și o aruncă spre Aurek.

— Omorâți-i pe naziști!

„Faceți-i bucăți”, se gândește Aurek. Taie aerul cu mâna și intră mai mult în lac. Peter râde și aruncă în continuare cu pietre în el. O piatră îl lovește în umăr. Alta îi zboară pe lângă ureche și Aurek se împiedică, dorindu-și să aibă și el pietre cu care să arunce. Se dă un pas înapoi și dă din picioare, căutând pământul de dedesubt. Alunecă într-o parte și lacul îl trage la fund, apa rece pune stăpânire pe inima lui, umplându-i plămânii.

Totul pare greoi. Lovește apa cu mâinile, cu fața în sus, încercând să înoate, dar se tot scufundă. Apoi niște mâini îl trag la suprafață și Aurek gâfâie și tușește și simte că-i iau foc plămânii. Peter e lângă el, ținându-l de subsuori, și alunecă și se răsucesc amândoi iar și iar, spre margine.

— Cineva a aruncat un bebeluș în lacul ăsta, anul trecut, zice Peter.

S-au băgat amândoi sub o prelată, într-o barcă de pe mal.

— Au venit scafandrii și l-au scos. Era înfășurat în iar- ba-broaștei și peștii îi mâncaseră degetele. Era plin de sânge și avea fața făcută terci.

Aurek se învelește mai bine în prelată. Nu-l impresionează poveștile lui Peter. Ar putea să spună unele mult mai rele. Se întreabă dacă Peter știe despre rusalce: duhurile-femei care trăiesc în lacuri sau se ascund prin copaci și-i atrag pe bărbați în adâncuri.

— Nu cred că s-a făcut ora să mergem acasă, zice Peter. Nu pot s-ajung prea devreme. Babacu' o să-și dea seama că s-a-ntâm- plat ceva. Tu ai mamă?

Aurek se încruntă. Ce întrebare mai e și asta?

— Maică-mea a murit, zice Peter. A avut o boală incurabilă. Cred că o s-o am și eu când o să fiu

mare. Sunt bolnăvicios. Taică-tău ce-a făcut în război ?

Aurek cade pe gânduri. Habar n-are și, oricum, încearcă să-și dea seama cum a trăit Peter fără mamă.

— Tata a fost spion pentru serviciile secrete britanice, zice Peter. Are și medalii. Eu am stat cu bunica și cu bunicul cât a fost plecat și n-am avut voie să spun la nimeni unde e. Tații tuturor erau plecați. Tatăl lui Lizzie Crookshank a murit, iar maică-sa a luat-o razna. Lizzie e la orfelinat și face pe ea în fiecare noapte. Bunica zice că și Lizzie o s-o ia razna într-o zi. Nu-ți mai aduci aminte de mine, nu-i așa? M-ai împușcat. În pub. Am căzut de pe scaun.

— Îmi aduc aminte, zice Aurek, dar Peter nu-l ascultă. Se face că-l împușcă pe Aurek de mai multe ori în piept. Deci, spune, după ce se plictisește de împușcat, mergem la tine acasă, mutulică?

Aleargă prin parc cu fețele roșii, strălucind de frig. Aurek încă simte că-l arde pe gât și-l doare capul, dar e fericit că aleargă împreună cu băiatul ăsta. „Prieten”, șoptește, încercând să vadă cum sună cuvântul. Asta a spus inamicul că ar trebui să aibă. „Un prieten.”

Silvana stă în mijlocul străzii și se uită după Aurek. Când s-a dus să-l ia astăzi de la școală, învățătoarea i-a spus că a tras chiulul, împreună cu alt băiat. Janusz o să fie furios când o să afle. Și cine este celălalt băiat?

Îl vede pe Aurek coborând dealul și aleargă în întâmpinarea lui, îl îmbrățișează, îl sărută, ușurarea pe care o simte că nu i s-a întâmplat nimic rău eclipsează supărarea. E bine. Asta-i tot ce contează.

Băiatul care-i cu el e scund și pătrășos. O uimește cât e de rotofei. Rar vezi un copil așa bine

hrănit. Poate e băiatul vreunui fermier. Doris zice că fermierii din Suffolk sunt singurii care n-au avut de suferit de pe urma raționalizării; că se-ndoapă cu ouă și plăcinte, și slănină, și cârnați făcuți în casă. Da, asta trebuie să fie. E copil de țărani. De țărani bogați, care o să se-nfurie când o să-l găsească aici, cu Aurek.

— Mi-a spus învățătoarea că n-ai fost la școală, îl dojenește Silvana pe Aurek. A zis că data viitoare o să cheme poliția. Poliția! Îi scutură, ținându-l de umeri. Vrei să te ia de lângă mine ? Și-ai mai adus și alt băiat cu tine! Ce-o să spună părinții lui? Ce-o să spună taică-tău? Intrați să vă dați jos hainele astea ude și să stați lângă foc. Păreți înghețați. Haideți! Repejor!

— Ce-a zis ? îl întreabă Peter pe Aurek, în șoaptă.

— Trebuie să intrăm.

— Da! spune Silvana scurt. Da. Intrați! Haideți!

În salonașul din față, Silvana îl dezbracă pe Aurek și-l întreabă pe celălalt băiat cum îl cheamă.

— Peter Benetoni.

— ■ în poloneză, ești Piotr. Dar pentru că ești băiat, nu bărbat, o să-ți zicem Piotrek. Se oprește. N-o ascultă. Se uită la Aurek, de parcă ar fi complici la aceeași glumă, râzând de accentul ei.

— Și tu, îi spune lui Peter, mai aspru decât ar vrea. Dă-ți hainele jos! Ești ud până la piele.

Îi dă un prosop și iese din cameră, întorcându-se cu niște haine uscate, când crede că băiatul cel gras și zâmbăreț a avut destul timp să se dezbrace și să se șteargă.

îl ajută pe Aurek să se îmbrace cu puloverul, când cineva bate la ușă.

— Dacă e tata, zice Peter, o să mă omoare!

— N-o să te omoare nimeni, zice Silvana. O să vorbesc eu cu el. O să-i explic c-ați făcut o greșală.

Stă în hol, privind silueta bărbatului care întunecă vitraliul ușii. Își leagă strâns baticul și deschide ușa, repetându-și cuvintele în minte. O să-i explice că băieții n-au știut că e rău ce fac.

— Bună ziua, spune bărbatul, scoțându-și pălăria. Sunt tatăl lui Peter. Domnul Benetoni.

Silvana uită ce voia să zică. E ceva în zâmbetul acestui bărbat care o face să uite tot ce avea în cap. Totul la el, de la pantofii lustruiți, la pălăria de fetru moale și claia deasă de păr, lucește de parcă ar fi nou-nouț. N-ar fi deloc uimită dacă etichetele cu prețuri ar fi încă prinse de hainele lui.

Își dă seama că se holbează ca proasta și se uită repede în jos, ca și cum ar fi pierdut ceva. Pantofii lui sunt din piele maronie, cu șireturi. Pantofi eleganți. Probabil făcuți pe comandă. Ochii îi alunecă pe tivul pantalonilor lui cu dunga bine făcută. De ani de zile n-a mai văzut pe cineva care să-i dea senzația asta de nou.

— Sunt tatăl lui Peter, spune el, întinzându-i mâna.

Dau mâna, dar ea încă nu-și ridică privirea, pentru că acum roșește. Mâna lui e lată și cărnoasă și îi cuprinde degetele mici cu delicatețe, așa cum ai ține o vrăbiuță.

— Peter e aici, nu-i așa?

— Da, spune ea, încercând să se adune. Da, e aici.

îl pofteste în casă, iar el umple tot coridorul. Pare la fel de bine hrănit ca fiul lui, o bărbie dublă încadrându-i chipul; are nasul mare și ochi strălucitori, preocupați. Buclele negre strălucesc, date cu briantină. Sigur nu e nici țaran, nici fermier. Chiar deloc. Silvana se uită la pieptul lui lat și și-l imaginează cântăreț de operă.

— Îmi pare foarte rău, domnule Benetoni. Vă rog să nu fiți supărat pe băieți. Lui Aurek îi pare foarte rău.

— Spuneți-mi Tony. Vorbește rar, cu o voce egală și atentă. Nu sunt supărat. Ce contează o zi de școală pierdută ? Peter intră mai mereu în bucluc la școală. N-a avut o viață prea ușoară.

Și atunci se apucă să-și spună povestea, care nu e deloc nouă. Stau pe hol, cu ușa pe jumătate deschisă; Silvana nici măcar nu l-a întrebat dacă vrea să-și dea haina jos, iar el îi povestește despre nevasta lui care a murit.

— Am pierdut-o imediat după ce s-a născut Peter, spune el, întinzând mâinile și răsfrându-și degetele de parcă i-ar curge nisip printre ele.

Silvana ar vrea să-l oprească. N-are nevoie de poveștile lui triste. Are și ea destule, lumea e plină de povești triste. Dar bărbatul îi dă înainte, de parcă ar fi venit aici doar pentru a-i povesti ei toate lucrurile astea, și reușește să-i capteze atenția. Își simte capul înclinându-se într-o parte, în timp ce-l ascultă.

Și el e străin, din părinți italieni care au venit la Suffolk și au lucrat în livezile cu meri din care se făcea cidru. El s-a născut și a crescut în Anglia, iar mama lui a murit când era mic. Când a ierminat școala, tatăl lui s-a mutat în Kent, dar Tony a rămas în Suffolk și s-a însurat cu o fată de latifundiar din

partea locului. Părinții ei au fost furioși. Făcuse o partidă proastă.

— Partidă? Silvana nu înțelege prea bine ce înseamnă.

— Partidă proastă. Era din clasa de sus. Părinții ei credeau că nu sunt destul de bun pentru ea, dar, după ce s-a născut Peter, s-au răzgândit. Au fost foarte buni cu mine. Pe urmă, după nașterea lui Peter, soția mea s-a îmbolnăvit și a murit.

Îi povestește cum, după ce Italia a intrat în război, a fost reținut, despărțit de soția sa și de băiat și trimis la închisoare, în ciuda tuturor sforțurilor pe care soțul lui le-a tras în oraș.

— Politica locală, a spus. Mulți au profitat de război, iar soțul meu a fost de partea cui nu trebuia, la un moment dat. M-a scos până la urmă, dar i-a luat ceva timp.

Silvana se străduiește să țină pasul cu povestea; e lungă și sinuoasă, se petrece în multe locuri – pe Insula Wight, într-o închisoare din Kent și în alte locuri din Anglia, de care n-a auzit în viața ei – și implică mașinațiuni ale consiliilor locale și ale funcționarilor guvernamentali corupți. În cele din urmă, se strecoară pe lângă Tony și închide ușa de la intrare. Apoi se trezește prinsă între el și casa scării. Peter deschide ușa salonașului.

— Salut, tată.

— Peter, ce-ai pe tine ?

— M-am udat. Sunt hainele lui Eric. Mi le-a împrumutat.

Sunt evident prea mici pentru el, iar Silvana ar vrea să se

scuze că, din cauza ei, băiatul arată caraghios.

— Nu Eric, îl corectează. *Aurek*.

— Am înțeles, spune Tony. Să nu uităm să i le dăm înapoi. Peter, ce mă fac eu cu tine ? De ce le faci necazuri și altor băieți ?

— A, nu, zice Silvana, urcând câteva trepte ca să-i vadă mai bine pe toți. Nu-l certați. Nici lui Aurek nu-i place la școală.

— E prietenul meu, zice Peter.

Dintr-odată, Silvana îl place pe băiat. Dacă îi e prieten lui Aurek, îi e prieten și ei. Ce dacă pare un copil fără sare și piper?

— Mă simt vinovat de prostiile pe care le face, spune Tony. I se adresează de parcă ar fi singuri. Mie nu mi-a plăcut niciodată școala și i-am spus-o mereu lui Peter. E greșeala mea.

Silvana își dă seama dintr-odată că nu i-a oferit nimic de băut. Lui Janusz i s-ar părea de neiertat. Ce-ar trebui să-i ofere, ceai sau *sherry* ?

— Dar trebuie să vă servesc cu niște ceai.

Coboară o treaptă, apreciază greșit distanța și se clatină, căzând în față. Tatăl lui Peter o prinde.

Are brațe puternice bărbatul ăsta. îi simte parfumul cu aromă de lămâie. Curat și proaspăt. Ce naiba îi trece prin cap ? Pe obrazii lui se vede o umbră de barbă. Stilat. Chiar ieri a citit cuvântul pe un afiș de cinema.

Bărbatul ăsta e stilat.

Continuă să vorbească, punând-o pe picioare, nebăgând în seamă scuzele ei și stânjeneala, ca și cum femeile ar cădea mereu în brațele lui, și-i spune cum crește el canari și că are un magazin de animale de companie.

Deci nu e cântăreț de operă.

— Nu, e foarte drăguț din partea dumneavoastră, dar n-aș vrea să vă mai reținem,

spune Tony. Trebuie să vă spun că a fost o adevărată plăcere să stăm de vorbă, doamnă...

— Vă rog, spuneți-mi Silvana.

— Silvana, ce nume frumos! O să am grijă ca Peter să aducă înapoi hainele împrumutate.

Pe când Silvana și Aurek îi conduc la mașină, Janusz vine spre ei, urcând dealul; se întoarce de la muncă, cu un ziar și un dicționar la subraț, cu fața murdară de ulei și de negreală.

— Iată-l pe soțul meu, spune ea, bucuroasă să-l vadă pe Janusz zâmbind binevoitor. A obosit-o tatăl lui Peter cu vorbăria lui, a obosit-o și felul copilăresc în care a reacționat ea la prezența lui, mai devreme. Își vrea soțul alături. El știe să discute cu oamenii. Ea și-a pierdut cu mult timp în urmă talentul ăsta.

— Ce priveliște aveți aici! îi spune Tony lui Janusz, după ce dau mâna. Întotdeauna mi-a plăcut dealul ăsta. Am niște cunoștințe care locuiesc aici, pe stradă, familia Holbom.

— Doris și Gilbert? Sunt vecinii noștri, zice Janusz. Da, ne cunoaștem bine. Pare mândru. Toată lumea e rezervată pe-aici, știți cum e, dar soții Holbom sunt foarte prietenoși.

— Ar trebui să le mai fac o vizită. Nu l-am mai văzut pe Gilbert de-o veșnicie. Dacă vă vedeți, salutați-i din partea mea. Spuneți-le să mă sune dacă au nevoie de ceva.

Janusz nu se supără pe Aurek în seara aceea. Nimeni nu vorbește despre chiul. În schimb, Janusz se declară încântat că Aurek și-a făcut un prieten.

— Un Wolseley negru? E o mașină foarte frumoasă. Nu mi-ar strica nici mie una. Hei, Aurek! O să ne luăm și noi într-o zi mașină și o să te duc cu ea la pădure, să te joci.

Silvana își amintește cum era Janusz când era tânăr, înnebunit după mașini. Își aduce aminte cum erau ei doi pe vremuri. El nu s-a schimbat. Simte că ceva se mișcă în adâncul ei, ca și cum cineva i-ar fi prins inima și ar fi strâns-o. E iubire. Nu doar recunoștință, ci iubire adevărată.

- Arăți diferit, spune el.
- Da?
- Da. E ceva cu tine, azi.

Râde, un râs de femeie. Simte o căldură înlăuntrul ei, ca și cum ar fi stat în soarele strălucitor. Janusz îi cuprinde mijlocul cu brațul și o sărută. Închide ochii și inspiră mirosul pielii lui. O poartă înapoi pe malul râului unde s-au văzut prima oară, la scaunele prăfuite ale cinematografului din orașul lor natal, unde mâinile lor s-au atins în întuneric.

E oare posibil ca întâlnirea cu tatăl lui Peter, bărbatul cu zâmbet nou-nouț, să fi clintit puțin blocul de gheață cuibărit în sufletul ei de-atâta vreme ?

Polonia

Silvana

Silvana s-a îndepărtat de rămășițele avionului și s-a așezat la o răscruce, lângă o roabă de lemn părăsită și o grămadă de păături împrăstiate. A rămas acolo multă, multă vreme. Ploaia s-a transformat în lapoviță. S-a îmbrăcat cu haina de blană și și-a cuibărit copilul sub ea. El plângea de mama focului, iar ei zgomotul ăsta i se părea ceva minunat.

Cineva s-a oprit în fața ei; și-a ridicat privirea. O femeie se uita fix la ea.

— Pleacă, a zis Silvana. Lasă-mă-n pace!
Pleacă de lângă copilul meu!

— Lasă prostiile! a zis femeia, scurt. Nu vreau niciun copil. Vreau să te ridici. O să mori, dacă o să rămâi înțepenită aici, în frig.

Era mai în vârstă decât Silvana și, chiar și pe vremea aia îngrozitoare, chiar și îmbrăcată cu o manta bărbătească și încălțată cu niște galoși țărănești, părea o femeie de lume, avea un aer sofisticat, care o făcea pe Silvana să o vadă nu așa cum era, cu hainele zdrențăroase și chipul palid și tras, ci așa cum ar fi putut fi, așa cum probabil fusese, o frumusețe cu nasul pe sus, cu buzele rujate și cu diamante în păr.

— Hai! a zis femeia, încruntându-se; sprâncenele subțiri, care păreau desenate cu creionul, se încrețiră. Mișcă-ți fundul și hai să mergem!

Silvana se făcu și mai bătoasă și încercă să-și aranjeze părul.

— Lasă-mă-n pace! Pleacă!

— Nu plec nicăieri! Tu și copilul o să muriți dracului de frig, dacă nu te ridici. Și ce sens are să lași păturile alea în noroi ? Ia-le de jos și învelește-1! Pare pe jumătate înghețat.

Ceva din vocea acelei femei, care părea obișnuită să dea ordine, a făcut-o să se ridice și să ia păturile de jos.

— II cheamă Aurek, a spus. L-a ridicat pe băiat, pentru ca femeia să-l vadă. E fiul meu. Sunt mama lui. L-am pierdut și apoi l-am găsit.

— Nu, zău! Atunci ești cea mai jalnică mamă pe care am văzut-o vreodată.

Femeia i-a întins o pereche de pantofi de piele, cu șireturi și fără toc.

— Uite, ia-i! Nu poți să mergi desculță, o să-
ngheți. Atâta am. Sunt pantofi de dans, deși se pare
că n-o să dansezi prea curând, cu rana aia de la
gleznă.

Pe femeie o chema Hanka. I-a zis că fusese
cântăreață în cluburile de noapte din Varșovia; a
spus numele câtorva localuri, de care Silvana nu
auzise în viața ei.

— Eram pe cale să dau lovitura, trebuia să cânt
cu o orchestră din America, dar a venit Hitler și mi-a
încurcat socotelile.

Hanka a râs.

— Norocul tău că te-am găsit! O să am grijă de
tine. De tine și de copilul tău amărât.

Au mers împreună pe drumuri mocirloase și căi
ferate interminabile, până când Hanka a reușit să
convingă un fermier să le lase să stea în hambarul
lui.

— Ai vreun ban?

Silvana a clătinat din cap. Cheltuise tot ce
economiseră ea și Janusz pe călătoria cu autobuzul
și pe mâncare.

— Bijuterii?

Silvana s-a uitat la verighetă. Și-a dus mâna la gât și
a pipăit micul medalion de sticlă pe care i-l dăruise
Janusz.

— Nu, a zis.

Hanka s-a încruntat, și-a pus mâinile-n șold. A
apucat-o pe Silvana de mână.

— Dă-mi verigheta. Avem nevoie de mâncare,
nu crezi? Dă-mi verigheta!

A văzut cum Hanka i-a dat verigheta fermierului.

— Asta-i tot? a întrebat bărbatul.

Hanka și-a pus o mână-n șold și s-a uitat la el cu viclenie.

— Ce-ai mai vrea?

A luat-o spre grajd, iar bărbatul a urmat-o. Silvana a rămas în curte, în picioare. După o vreme, fermierul a ieșit, strângându-și curea, și le-a spus că pot să rămână cât vor.

— Ei, hai, nu mai fi așa îngrijorată, i-a spus Hanka Silvanei mai apoi, după ce nevasta fermierului le-a adus în tăcere castroanele cu supă de sfeclă roșie și cânilor cu ceai fierbinte. De tine n-o să se atingă. Nu așa ne-am înțeles. Trebuie să-ți vină mintea la cap. *Hart ducha*. Înseamnă tărie de caracter. Asta-ți trebuie ție, Silvana. Eu pot să mă vând, dar sunt pe picioarele mele. Fac ce vreau. Uită-te la tine. Nu-mi spune. Ești măritată cu un țăran și asta-i copilul în care îți pui toate speranțele c-o să te facă fericită într-o zi.

— Soțul meu nu e țăran, a răspuns Silvana. E inginer.

— A, un țăran ambițios! Și pe unde e acum ?

— Nu știu. A încercat să nu se gândească la Janusz și s-a concentrat în schimb pe cana fierbinte din mâna ei, pe aburul care se ridica din ea. Dar tu ? a întrebat-o pe Hanka.

— *Szlachta*, a răspuns Hanka, dându-și capul pe spate. Nobilime. Și a închis subiectul.

Hambarul în care Silvana locuia împreună cu Hanka, fiică de nobili, era o construcție mică, cu acoperiș de paie și pereți de lemn, tencuiți. Fermierul și nevasta lui țineau acolo iepuri, pentru carne. Noaptea, șobolanii dădeau târcoale cuștilor, dar femeile reușeau să îi țină la distanță, facându-și culcușurile undeva la înălțime.

Aveau grijă de animale și primeau în schimb adăpost și mâncare. Uneori, când era foarte frig, Hanka îi cerea fermierului să-i lase pe Silvana și Aurek să doarmă în casă. Silvana nu voia. Știa că nevastei fermierului nu-i place de ea și se temea ca fermierului să nu-i placă prea mult.

Ferma era izolată, la kilometri depărtare de orice localitate, totuși, de fiecare dată când i se adresa, nevasta fermierului îi vorbea despre trupele germane, repetându-i că, în cazul în care ar ajunge până acolo, ea nu le-ar ascunde pe cele două femei. Silvanei i se părea că vor fi descoperite și că doar momentul în care se va întâmpla era incert. Nevasta fermierului le-a spus că femeile din satul cel mai apropiat fuseseră trimise la muncă, în ferme din Germania. Li se luaseră copiii.

Hanka spunea că sunt vorbe goale.

— Crede-mă, femeia asta are nevoie de noi. Lucrăm cot la cot cu ei. N-o să ne dea pe mâna niciunui soldat.

— E vorba de cum se uită la mine, a zis Silvana. De parcă mă urăște.

— Ei, normal că te urăște! Ești mai tânără și mai frumoasă ca ea. Uite, rămâi în hambar, dacă vrei, dar poate faci ceva să nu mai gemi atâta-n somn. Nu-mi convine să fiu trezită în fiecare noapte de coșmarurile tale.

Silvana s-a înroșit până în vârful urechilor și atunci cealaltă femeie i-a pus mâna pe obraz.

— Stai liniștită, *moja droga*. Nu mă băga-n seamă, draga mea. N-am vrut să fiu aspră. Toți avem coșmaruri. Războiul ăsta e cel mai rău dintre toate. Ia zi, ce te face să plângi atât?

Silvana l-a mângâiat pe Aurek pe cap și a încercat să-și înfrâneze lacrimile care-i înțepau ochii.

— Nu știu, a mințit. Cred că mi-e dor de soțul meu, atâta tot.
Janusz

Câmpii plate, brăzdate de râuri, și lanuri vaste se deschideau înaintea lor și lui Janusz i se părea, în acele prime săptămâni de călătorie, că aerul însuși era încărcat de o senzație de disconfort și pericol. Vremea s-a făcut capricioasă, vijeliile vuiau și distrugeau totul în calea lor, scoțând copacii din rădăcini, închizând peisajul în pliurile ploii gri, nelăsându-l de multe ori pe Janusz să vadă la mai mult de câțiva metri în fața lui. Au venit viscole, frigul mușca din el, iar albul zăpezii îi ardea ochii. Și, cu fiecare pas pe care-l făcea, se îndepărta și mai mult de Silvana și de fiul lui.

Au trecut prin orașe pline de unități ale armatei poloneze, unde grupuri întregi de bărbați își predau armele trupelor rusești venite dinspre est. I-au văzut pe soldații Armatei Roșii mărșăluind, cântându-și mult iubitele cântece patriotice. Atâția bărbați obosiți și cai firavi! Atunci când Janusz simțea c-ar trebui să se alăture și ei trupelor, Bruno îi îndepărta de mulțimi. În sate și orașe, străzile flancate de troiene de zăpadă erau burdușite de oameni, căruțe trase de cai, artilerie și jalnice bucătării de campanie.

Janusz tânjea după Varșovia. Voia clădiri înalte și bulevarde largi, cu aer urban, asfalt sub tălpi, zgomot făcut de tramvaie, teatre și magazine cu vitrine. Lucrurile pe care le ura înainte îi lipseau acum: bandele de hoți de buzunare, borfașii,

vânzătorii ambulanți de pe strada evreiască, toți acei *konik* și șoferii de taxi. Îi era dor de culorile țăganilor care cântau la viori, de pantalonii lor roșii, de eșarfele lor în culorile curcubeului, de cei care-și vindeau mărunțișurile pe Bulevardul Regal și care arătau de parcă ar fi venit direct din secolul trecut.

Dar, mai presus de toate, îi era dor de Silvana. De atingerea ei, de înrâncenarea purtată ca o armură care o apăra de lume, de brațele ei strâns încolăcite în jurul lui noaptea, de răsuflarea fiului lui care dormea în pătuț lângă ei. În schimb, era prizonierul acestei călătorii și îi urma pe Bruno și pe Franek în tăcere, așa cum un câine urmărește o căruță, hipnotizat de clinchetul metalic al roților.

Se opreau la ferme și erau ascunși în poduri și hambare. Bruno spusese adevărul în legătură cu banii. Cumpăra zahăr, sare, oțet și săpun, de pe unde putea. Deveniseră bunuri prețioase și valorau mai mult decât banii. Le-a dat la schimb și a făcut rost de haine civile pentru toți trei.

Încetul cu încetul, au prins de veste despre o mișcare de rezistență. Se numea Armata de Acasă. Făceau parte din ea bărbați și femei care erau mândri că sunt polonezi, care voiau să lupte după puterile lor, cu toate mijloacele de care dispuneau. Oamenii aceștia îi trimiteau în adăposturi sigure și le spuneau ce sate și orașe să evite.

Mai erau bărbați din alte regimente care încercau să traverseze țara ca să ajungă în Franța, iar zvonurile circulau dintr-o parte în alta și dădeau naștere speculațiilor. Anumite lucruri se strecurau până la ei prin șoapte tănuite și pamflete ilegale și erau întotdeauna vești proaste. Se spunea că, în est, rușii făceau arestări în masă: funcționari, polițiști, preoți. Întotdeauna noaptea. Nimeni nu avea siguranța că va dormi liniștit în noaptea următoare.

Janusz dormea iepurește. Se trezea la cel mai mic zgomot, gata s-o ia din loc. S-a văzut odată într-o oglindă și nu l-a recunoscut pe bărbatul neras, cu ochii roșii, care îl privea cu teamă. Singurătatea călătoriei îl făcea să-și piardă repede cumpătul. Gândul că putea fi arestat în orice clipă nu-i dădea pace. Fiecare nouă zi aducea cu ea și mai mulți kilometri de străbătut. Îl dureau picioarele. Avea bășici care, netratate, se transformau în răni.

Bruno era mai puternic. Spunea că e de datoria lor față de Polonia să rămână liberi. Dacă n-o puteau face decât ascun- zându-se, cu atât mai bine. Franța era singura lor șansă. Acolo aveau să fie antrenați pentru luptă și pe urmă aveau să-i șteargă de pe fața pământului pe nemți și pe ruși.

— Pe mine mă apără medalionul de la mama mea, le-a spus Franek la un moment dat.

A scos lăntișorul de la gât și le-a arătat un mic disc argintiu care atârna de el. Erau într-un hambar, așteptau o călăuză care să-i ducă în alt adăpost. Afară, vântul vuia și hambarul scârțâia și se legăna ca o corabie pe o mare agitată.

— Sfântul Sebastian o să mă scoată cu bine din toate. Dumnezeu n-o să mă cheme deocamdată la El. Îi cheamă pe cei pe care-i iubește, dar deocamdată nu e pregătit și pentru mine.

Bruno și-a mângâiat ranița.

— Eu sunt asigurat. Am câteva ceasuri de aur și niște butoni pe care să-i dau la schimb. Și un kilogram de făină. Și tu, Janusz? Pe tine ce-o să te salveze?

Janusz s-a uitat în jos, la picioare.

— Am cizmele astea, a zis. Dar nu cred c-o să mă salveze. De fapt, cred c-o să mă omoare.

Bruno și Franek s-au uitat la el. Bruno a început să râdă primul, apoi și Franek. După treizeci de secunde de la glumă, Janusz a scos un hohot de râs ca o tuse.

Trecuse mult timp de când i se păruse ceva amuzant.

Peste câteva săptămâni, stăteau pe malurile unui râu înghețat, pregătindu-se să iasă din Polonia și să intre în România. Ocoliseră orașele pline de soldați și merseseră toată noaptea, kilometri întregi, de-a lungul râului, conduși de o călăuză. Acum, în zori, Janusz simțea cum amorțeala îi strângea pieptul ca o gheară, ca și cum l-ar fi strâns cămașa. Și-a desfăcut nasturii de la palton și și-a slăbit nodul de la gât, dar amorțeala i-a ajuns la cap, strângându-se în jurul ochilor. Își părăsea țara și nu știa dacă se va mai întoarce vreodată. Câmpiile line rămăneau în urma lui, iar de pe celălalt mal al râului îngust îi dădeau binețe pădurile. S-a gândit să se întoarcă. Să-și facă drum înapoi până în celălalt capăt al Poloniei, să-și croiască drum spre nord, înapoi la Silvana.

— Il trecem cu piciorul, a zis Bruno, bătându-l pe umăr și smulgându-l din gânduri. O să ne țină gheața.

Totul a durat doar câteva minute, au ieșit pe gheață, au simțit-o solidă sub tălpi și apoi s-au văzut în partea cealaltă și au fugit să se adăpostească printre copaci.

Janusz s-a oprit și s-a uitat înapoi la granița patriei lui. A rămas tăcut o clipă, ca la mormântul unui prieten. Cu atât mai surprinzător a fost pentru el să-și găsească în inimă o tresărire puternică, un val de speranță. Oricum s-ar fi așteptat să se simtă și oricum ar fi încercat să-și fixeze în minte această ultimă imagine a țării lui, fiorul aventurii a pus

stăpânire pe el și Janusz a alergat după ceilalți, în pădure, către viitor.

Ipswich

În adăpostul subteran miroase a rădăcini de copac și lui Aurek îi place. S-a ascuns aici. O aude pe maică-sa strigându-l, dar rămâne pitit. Poate să vină și să se bage și ea lângă el. Ar putea să stea aici amândoi, ca înainte. Încă îi e dor să o simtă lipită de el.

Ieri, în ultima zi de școală dinaintea vacanței, învățătoarea l-a făcut prost crescut. Copil păgân, care trebuie pedepsit pentru obrăznicie. I-a zis să se descalțe și l-a lovit peste picioare cu unul dintre pantofi. A mușcat-o de mână, și-a luat pantoful înapoi și a fugit. Învățătoarea a venit după-aia la ei acasă, cu mâna bandajată. Inamicul i-a cerut scuze și i-a spus că Aurek va fi pedepsit.

Lui Aurek nu-i pasă. Se înșală cu toții. Nu e copil păgân, ce-o mai fi însemnând și asta. El e porc mistreț. Tot numai păr negru, des și bot umed, răscolind pământul, căutând rădăcini de copac în beznă.

Scuipă pe jos, amestecă saliva cu degetul și își dă cu noroi pe obraji. Printr-o deschizătură din metal, o vede pe Silvana încrun- tându-se, uitându-se prin grădină.

Vine până la adăpost, dar nu se strecoară înăuntru ca să stea cu el. Bate în tablă și declanșează o avalanșă de stropi care cad pe el. Aurek sapă în pământul mocirlos și se ghemuiește.

— Aurek! strigă Silvana. A venit Peter. Ți-a adus hainele înapoi. Nu vrei să vii să te joci cu el?

Aurek n-o bagă în seamă. Tânjește după încercuirea protectoare a copacilor din trecutul lui. În pădure, copacii îi vorbeau cu șoapte verzi,

spunându-i secrete care, la o adică, le-ar fi putut rupe oasele celor străini de acele locuri. Se plimba printre ei și le simțea cuvintele ca pe niște frunze căzătoare, blânde și înțeleghătoare. Nu-i place Anglia asta, unde trebuie să poarte o șapcă pe cap la școală, să stea drept și să știe *Tatăl nostru* pe de rost. Locul lui nu e într-o țară unde n-are voie să dea din picioare în autobuz, unde n-are voie să mănânce cu degetele și unde, în clasă, trebuie să suporte durerea loviturii cu rigla peste mâini, fără să riposteze. Sapă din nou cu degetele în pământ, răscolindu-l cu furie.

— Aurek e acasă?

Aurek rămâne nemișcat. A auzit o voce de bărbat.

Mama lui răspunde.

— Da. Da, se ascunde. Dar o să iasă imediat.

— Nicio problemă, venim altă dată. I-ar plăcea să vină să se joace la magazinul de animale de companie ?

Prin deschizătură, Aurek îi vede pe Peter și pe tatăl lui stând unul lângă altul.

— De ce nu te bagi și tu acolo, cu el? întrebă tatăl lui Peter.

— Tată, știi doar că n-am cum să-ncap prin deschizătură. Hei, Aurek! Ieși de-acolo ?

Aurek se gândește ce să facă. I-ar plăcea să se vadă cu Peter, dar nu e așa de ușor să se facă din nou om, din porc. Nu se îndură încă să redevină băiețel.

Îl privește pe Tony Benetoni, care îi zâmbeste larg maică-sii. Se uită la părul lui negru și des, la nasul mare, la dinții albi din gura deschisă. Peter linge o acadea roz. Aurek o aude pe maică-sa cerându-și scuze și îi vede pe cei doi plecând.

Grohăie, mârâie, scoate un urlet furios și se rostogolește prin nămol ca un animal rănit.

Rămasă singură, Silvana pune florile pe care i le-a adus Tony într-un borcan de gem pe pervaz, jucându-se cu ele o vreme, mutând întâi o dalie, apoi alta, ca și cum ar realiza un aranjament coloristic complex, când, de fapt, florile sunt toate albe.

Nici nu-și mai aduce aminte când i-a dăruit cineva flori ultima oară. În satul bunicii ei, daliile erau cunoscute drept florile

burlacilor. Dacă un bărbat neînșurat îi oferea dalii albe unei fete, îi dădea de înțeles c-o place. Se lasă în voia acestui gând și apoi îl alungă, ca pe ceva prostesc. Bineînțeles că el n-ar avea de unde să știe obiceiurile poloneze.

La nunta ei avusese un buchet de flori albe, un braț de garoafe cu miros piperat. Erau din grădină, de la tatăl lui Janusz. Mută florile de pe pervaz, pe masă și urcă la Janusz, cu o cană de ceai.

— Te-ai trezit?

Janusz se întoarce și se ridică în capul oaselor, câscând.

— O să fiu bucuros când n-o să mai lucrez în schimbul de noapte. Nu-mi place să dorm după-masa. Parc-am auzit voci la parter?

Pune cana jos, se așază pe marginea patului și se gândește din nou la flori.

— Tony l-a adus pe Peter să se joace cu Aurek, dar Aurek s-a ascuns în adăpostul din fundul grădinii și n-a vrut să iasă. Au plecat adineauri.

— Mi-ar plăcea ca Aurek să fie mai politicos. Băiatul ăla e singurul prieten pe care-l are. Cred c-o să stric adăpostul.

— Asta o să fie pedeapsa?

— Pentru ce-a făcut la școală? Nu. N-am de gând să-l pedepsesc. M-am gândit să stric adăpostul și să-i fac o căsuță în copac.

— O căsuță în copac? Silvana zâmbește. I-ar plăcea.

— Unde e Aurek acum ?

— Tot în grădină. De ce?

— Fiindcă vă vreau doar pentru mine, o vreme.

O sărută, trăgând-o spre el.

— Voi sunteți tot ce-mi doresc, îi șoptește. Știi? Tu și băiatul.

Ochii îi sunt atât de albaștri și de limpezi, strălucind de un adevăr care o rușinează.

Închide ochii și îl sărută, ca să oprească șuvoiul de cuvinte, și se lipește de trupul lui cald, dar amintirile o înconjoară, ca lupii în pădure, aceleași amintiri care o atacă și în vis. Geme, și Janusz are impresia că de plăcere și o trage sub el. Își lasă corpul în voia

dorințelor lui. Doar că mintea ei nu ține pasul. Se agață de el și corpul ei se mulează pe forma corpului bărbatului, recunoștința făcând-o să descopere un loc de neașteptată dorință. Un loc în care amintirile o lasă în pace și în care este, pentru un scurt moment, plină și întreagă, așa cum fusese înainte de război.

— Mulțumesc, spune ea apoi.

Stau întinși unul lângă altul, suflând greu.

— Cum adică?

Se miră de ea însăși. Pentru ce îi mulțumește ? Pentru că a făcut dragoste cu ea? Sau pentru că a ajutat-o să scape, indiferent pentru cât timp, de amintirile care trăiesc sub pielea ei ?

— Nu știu. Pentru că ne-ai găsit, cred.

Se ridică, se înfășoară în cearșaf și dă perdeaua la o parte ca să se uite în grădină, să vadă dacă Aurek e tot în siguranță.

— Te iubesc, zice Janusz, ridicându-se în capul oaselor și întinzându-se după țigări. Se întoarce și se uită la el.

— Mulțumesc, spune din nou și izbucnesc amândoi în râs.

— Vino-napoi în pat.

Se ghemuiește din nou în brațele lui și-l privește fumând, cu un mic zâmbet în colțul gurii.

„Și eu te iubesc”, spune în gând și închide ochii.

Mai târziu, după ce Janusz pleacă la muncă, Silvana bagă o mână în adăpost, ca o mătă care vânează șoareci. Aurek îi atinge mâna. Il prinde de degete și îl trage printre scândurile rupte, protejându-i capul, trăgându-l întâi de un umăr, apoi de celălalt prin deschizătură, până ce, în sfârșit, picioarele băiatului alunecă afară, pe iarba umedă. El țipă și când îl vede cu totul în fața ei, lipicios și murdar de noroi, îl strânge tare în brațe.

— Nu mai trebuie să te ascunzi, îi șoptește. Acum avem o viață nouă. Suntem în siguranță, aici, cu tatăl tău. Pe cuvânt.

Simte că strânsoarea lui slăbește și, cuprinsă de un sentiment înălțător de recunoștință, își dă seama că acum crede ce spune.

A doua zi, Janusz demontează adăpostul, trăgând și împingând, smulgând bucăți de metal cu marginile ascuțite din pământ.

— Ai nevoie de ajutor? Gilbert Holbom se uită peste gard.

Janusz dă din cap că nu.

— Aproape-am terminat. Vreau să fac mai mult loc pentru rondurile de flori.

— A, da, foarte bine... Vrei să scapi de vechituri, ei? Uită-te și tu, deocamdată Doris nu vrea să scăpăm de-al nostru. Am cântat o grămadă de cântecele în el, eu cu Doris și cu Geena. Adăpostul nostru e Anderson, cea mai bună marcă. Ce nebunie, n-așa?

— Da, răspunde Janusz, imitând felul în care pronunță Gilbert vocalele. O nebunie, n-așa?

— Și băiatul ? întreabă Gilbert. Ce-o să facă dacă n-o să mai aibă o ascunzătoare în care să se joace ?

— O să-i fac o căsuță în copac.

— Și ce copac frumos! spune Gilbert, măsurând din ochi stejarul. O avea câteva sute de ani. Nu multe case din cartier au copaci ca ăsta în grădină, ascultă la mine. Și ai dreptate. E numai bun pentru o căsuță de joacă.

Scoate un pachet de țigări și-i oferă și lui Janusz una.

— O căsuță suspendată și o grădină de flori. O să ai ceva de lucru. Am niște bulbi de dalie pe care pot să ți-i dau, dacă vrei. Avem un club, mergem la expoziții și la târguri. Dacă te interesează, ai putea să te-nscrii. Unde-ai fost cantonat, Jan ? în război, adică ? Eu am fost în Garda Națională.

Îi dă cutia de chibrituri peste gard și Janusz le ia, aprinzându-și țigara cu palmele făcute căuș.

— M-am tot mutat. Scoția, Kent, Devon. Divizia de ingineri.

— Mi-nchipui c-a fost tare distractiv. Data viitoare, dacă ai nevoie de o mână de ajutor, să-mi spui.

— O să-ți spun, mulțumesc.

Janusz se gândește ce-ar mai putea să spună, ca să continue conversația cu vecinul.

— Cunosc pe cineva care ți-e prieten, zice. Tony Benetoni.

— Tony Broscarul? Ehe, acum e un adevărat gentleman! Nu l-am mai văzut de ceva vreme. Și a zis ceva despre mine?

— A zis să-ți transmit să iei legătura cu el, dacă ai nevoie de ceva.

— Serios? A zis să-mi transmiți asta? Ei, da, e cunoscut ca un cal breaz prin partea locului... Omul de afaceri al orașului, asta e.

— Băiatul lui e prieten cu Aurek.

— Serios?

Gilbert apucă partea de sus a unei scânduri din gard. Coboară vocea și Janusz se apropie.

— E bine să cunoști un tip ca Tony. Nu știe ce-nseamnă raționalizarea, dacă-nțelege ce vreau să spun. Tony poate să-ți facă rost de orice-ți dorești. Nu e un speculant ordinar. N-aș vrea să crezi așa ceva. Nu, Tony e un gentleman, cum spuneam. Dar poate să-ți facă rost de orice în afara rației. Uite, am juma' de sticlă de scotch în șopronul din grădină. Hai pe la mine, când pleacă femeile la cumpărături. O să-ți arăt cataloagele cu semințe și mai stăm și noi de vorbă, despre război și toate cele.

Janusz nu vrea să-și amintească de război.

— Mi-ar plăcea, zice Janusz, dându-i înapoi cutia de chibrituri. Mulțumesc foarte mult.

E o zi caldă și umedă de vară, dar casele englezești nu au obloane la ferestre, așa că Silvana nu poate să se apere de căldură. În schimb, face ce fac toți englezii, deschizând ușile și ferestrele în

speranța unei adieri. în bucătărie miroase frumos, a mâncare; biscuiții de pe tava așezată pe masă scot un abur delicat sub prosopul cu care au fost acoperiți, ca să nu se pună muștele pe ei. Se uită la ceas. Aurek și Janusz se vor întoarce în curând. Au plecat acum o oră, să vadă o partidă de crichet în Parcul Christchurch. Speră că Aurek o să fie ascultător. Când l-a dus Janusz în parc ultima oară, a fugit și s-a întors singur acasă.

În timp ce se spală pe mâini, aude copitele de cai pe asfalt, urmate de un strigăt aspru, ca un vaiet: „Vechituuuuuuri, ve- chituuuuuuri!”

Pe stradă, un cal alb și unul negru stau în fața unei căruțe doldora de haine și piese de mobilier stricate, de oale și tigăi.

Telalul se dă jos din căruță și îi zâmbește larg Silvanei, arătându-și dinții negri, în vreme ce ea se repede afară pe ușa de la intrare, ștergându-și mâinile pe șorț.

— Pot să mă uit? întreabă.

— Cum să nu, domniță!

Vede o pereche de pantofi bărbățești ieșind dintr-o oală de noapte de porțelan. Negri, cu șireturi. Arată ca noi. Trebuie văcsuiți, atâta tot. Pielea nu e uzată aproape deloc. Îi întinde spre bărbat.

— Cât costă?

— Dacă-mi dați un pahar cu apă, vi-i las la un florin.

— Da, stați așa, vă rog. Mă-ntorc imediat.

Janusz ține bani în sertarul de la bucătărie, bani pe care-i folosește când merge cu Gilbert să bea ceva la barul Legiunea Britanică, vinerea, după muncă. Găsește mărunțișul de care are nevoie și-i

duce omului un pahar cu apă și câțiva biscuiți pe o tavă. Cu cât se uită mai mult la pantofi, cu atât e mai sigură că lui Janusz o să-i placă.

— Mulțam frumos, domniță, zice telalul, ștergându-se la gură cu mâneca. Sunteți o lady.

Intră în bucătărie, pune pantofii pe un ziar, pe masă, deschide ușa de la cămară și scoate cutia cu creme și perii de pantofi a lui Janusz. E o cutie mare, de lemn, cu încuietoare de alamă. Ar vrea ca pantofii să fie așa de bine lustruiți, încât Janusz să se poată oglindi în ei. Vrea să aibă și el ceva nou-nouț.

Bagă mâna în cutie, fericită, și dă să ia o perie, când zărește o bucată dintr-un plic albastru-deschis, un colț. Îl scoate din cutie. Scrisul de pe el îi amintește de literele de mână pe care trebuia să le facă când mergea la școală. Bagă din nou mâna în cutie și mai scoate și alte scrisori, multe altele.

Așezată la masa din bucătărie, începe să le scoată din plicuri, una câte una, despăturindu-le. Știe câteva cuvinte în franceză. *Je t'aime* e o expresie pe care o înțelege. Scrisorile sunt pline de expresia asta. Îi sare în ochi. Se chinuie să gândească limpede, încearcă să își domolească bătăile inimii. Nu trebuie să intre în panică.

Deci asta a făcut în timpul războiului.

S-a îndrăgostit.

Nu înțelege. De ce-a mai adus-o aici, dacă iubește altă femeie? Nu poate fi adevărat. E ceva ce nu poate fi adevărat. Tocmai când credea că ea și băiatul sunt în siguranță. Împăturește scrisorile, având grijă să nu le păteze de lacrimi. Degetele îi tremură în timp ce le bagă înapoi sub cârpele galbene și sub periile moi, la fel de grijuliu cum ar așeza ouăle la loc sub cloșcă. Stomacul i se strânge și simte că i se face rău, într-atât e de îngrozitoare această durere.

Se poticnește pe hol și iese pe stradă, trântind ușa de la intrare în urma ei, luând-o la fugă în jos pe deal, către orașul moleșit de căldură ; niște șuvițe de păr i s-au lipit de fruntea transpirată, iar ochii-i sunt plini de lacrimi.

Umblă fără țință pe străzile înguste din centru, trecând pe lângă băcănie și pe lângă magazinul cu articole de menaj, unde tigăile noi, oalele pentru gem și cele sub presiune, borcanele și capsatoarele sclipesc de-i iau ochii. Toate lucioase, argintii și strălucitoare, extraordinar de utile. Și de ce nu o verighetă de argint? Dintr-o bucățică din cratița aia cu fundul gros s-ar putea face o verighetă. De ce n-a vrut verigheta când i s-a oferit ocazia? Fără verighetă, nu e o soție adevărată. Oare cealaltă femeie are verighetă? Atunci o lovește un alt gând. Un gând îngrozitor, mai rău decât celelalte. Dacă o să-i părăsească și Aurek o să rămână fără tată? Simte din nou cum lacrimile îi înțeapă ochii, când cineva o strigă pe nume.

— Silvana! Ai ieșit la cumpărături ?

Tony e chiar lângă ea. Poartă o salopetă maronie, iar mânecile suflecate până la coate îi lasă

la vedere antebrățele acoperite cu păr negru, des. Face un semn cu mâna, arătându-i o firmă pictată, deasupra intrării într-un magazin. *Benetoni-Magazin de animale.*

— Nu vrei să intri s-arunci o privire? Am cel mai bun magazin de animale de companie din Suffolk.

Aruncă priviri în jur, gândindu-se ce să spună.

— Mă gândeam să cumpăr niște oale. Pentru bucătărie.

Face un pas spre ea, cu mâinile întinse.

— Plângi?

O clipă, e tentată să-i spună de ce. Dar nu poate. Bineînțeles că nu poate.

— Îmi pare rău, trebuie să plec.

— Dar stai puțin...

O ia la fugă, fără să-i mai pese că pe-aici nimeni nu aleargă pe stradă. E o străină. Întotdeauna o să pară nelalocul ei. De ce să nu-și ridice fustele și să alerge, dacă așa are chef? Îl aude strigând-o din nou, chiar în clipa în care dă colțul, dar nu se uită în urmă.

Habar n-are încotro se îndreaptă și se trezește la docuri. În fața ei sunt depozite pe jumătate demolate, grămezi de moloz și de cărămizi și pancarte care atrag atenția că respectivele clădiri au fost bombardate și că există pericolul de prăbușire. Câteva dintre depozite sunt folosite, niște bărbați cară saci cu grâu încolo și-ncoace. Peste tot, pe jos, zac colaci de funie groasă și briza e încărcată de praf și de pulbere.

Croindu-și drum printre funii și saci de rafie, merge de-a lungul cheiului, trece pe lângă marinari și paznici ai depozitelor, nebăgând în seamă privirile

pe care i le aruncă, și ajunge acolo unde apele alunecă înspre orizont și unde pescărușii descriu cercuri pe cer, ca să arate că sunt stăpâni.

Baije greoaie, de lemn, cu pânze roșii, se mișcă încet pe apele verzui. Mirosul sărat de nămol de râu plutește greu în aer și păsările de mare se bălăcesc pe lângă docurile uscate, prin limbile de pământ noroioase lăsate în urmă de reflux. Ceva mai încolo e un vas acoperit de rugină portocalie și de vopsea scorjită. O navă de război, mare, de fier, ținută cu lanțuri uriașe, ca și cum cel care l-a ancorat acolo s-ar fi temut ca vasul să nu încerce să scape din nou pe mare.

Își amintește cât de rău i-a fost în călătoria spre Anglia. Cum atunci când, în sfârșit, cu pași nesiguri, a coborât pe pasarelă și a pus piciorul pe pământ englezesc, a știut că nu va mai călători niciodată pe mare și nu se va mai întoarce niciodată în Polonia.

E la fel de străină aici cum ar fi acel vas pe un râu. Pierdută. Dorindu-și o țară care nu mai există. Polonia e în mâinile comunistilor. Nu va mai putea să se întoarcă niciodată. Țasta e adevărul.

Se îndreaptă spre casă, iar mintea i se limpezește. Fusese așa de convinsă că ea are rolul negativ în căsnicia asta, nu și-l imaginase niciodată pe Janusz capabil să-i ascundă ceva.

Dar trebuie să fie mai puternică. Dacă l-ar întreba despre scrisori, și-ar risca căsnicia, iar Aurek are nevoie de o familie. Asta i-a promis. Cel mai probabil, aventura lui s-a încheiat. O nebunie făcută în vreme de război. Iar dacă Janusz încă are o relație cu femeia aia, nu trebuie să intervină. Trebuie să se călească, să fie serioasă și să-și țină gura. N-are de ales. Trebuie să se întoarcă și să fie o soție bună. Să-l lase pe Janusz să aibă secretele lui.

Cel puțin, acum nu mai e singura din căsnicia asta care are ceva de ascuns.

Acasă, trece prin hol și intră în bucătărie, unde o așteaptă Janusz și Aurek.

— Se potrivesc perfect! zice Janusz.

Se uită la el fără nicio expresie.

— Pantofii! Tu i-ai lăsat pe masă, nu ?

— A, da! Da, i-am luat de la telal.

— I-am curățat. Aurek m-a ajutat. Cu niște cremă, arată ca noi. Piele englezească. Ți-aduci aminte de doctorul la care l-am dus pe Aurek? Avea pantofi la fel, sunt sigur.

— Mă bucur că-ți plac.

— O să-i păstrez pentru ocazii, bineînțeles.

— Așa să faci, spune ea, lăsându-se pe scaun și făcându-i semn lui Aurek să vină să stea la ea în poală. Păstrează-i pentru ocazii.

Polonia

Silvana

Odată cu trecerea lunilor, Aurek o încânta pe Silvana și o distra pe Hanka. Plin de energie, se juca în cuștile iepurilor și alerga cu câinii de la fermă, cu spatele îndoit, cu umerii aduși, atingând pământul cu mâinile ca să-și țină echilibrul, luându-și avânt cu degetele bine întinse. Alerga repede în felul ăsta.

Hanka îi spunea Ursulețul. I-a povestit Silvanei despre un băiețel crescut de urși într-o pădure din Lituania. Stăteau toți trei înveliți în pături în patul lor de paie, cu Aurek ghemuit bine la pieptul Silvanei.

— Nimeni nu știa de unde venise, a zis Hanka, gâdilându-i degetele lui Aurek. Urșii l-au

adoptat ca pe unul de-al lor. Umbla în patru labe și i-a crescut păr pe spate. Trăia cu mere pădurețe și cu miere. Un vânător l-a prins și i l-a dus regelui Poloniei, care a încercat să-l învețe să vorbească, dar băiatul nu putea decât să mormăie.

Aurek râdea. Hanka mârâia și mormăia ca un urs, iar Silvanei i s-a făcut teamă ca Aurek să nu pățească ceva de la atâta râs. Au chicotit și au mormăit și au hohotit și, în cele din urmă, când s-au prăbușit pe paie, epuizați de-atâta râs, Silvana și-a lipit fața de creștetul copilului ei și a simțit lacrimile prelingându-i-se pe obraji.

— Ursulețul meu, i-a șoptit. Ursulețul meu pierdut.

— Poftim, a zis Hanka într-o seară, când stelele păreau suficient de tăioase ca să sfâșie cerul catifelat în mai multe panglici de gheață. I-a întins o prună uscată, neagră și zbârcită. Văzând-o, Silvanei i-a lăsat gura apă.

— Crezi că i-ar plăcea?

Silvana l-a privit pe Aurek, ghemuit în brațele ei, cu capul ascuns. Nu era sigură. Hanka a țâțâit.

— Nu știu copil căruia să nu-i placă.

I-a dat pruna lui Aurek, iar el a băgat-o lacom în gură.

— Vezi ? Știam eu!

— Ce-o să facem la vară? a întrebat Silvana. O să rămânem aici?

— Varșovia. Hanka s-a aplecat peste ea și a șters un firicel de salivă de la gura lui Aurek. Eu o să mă duc la Varșovia. Dacă vrei, poți să mergeți și voi.

— Te duci în oraș?

Silvana era surprinsă. Crezuse că Hanka se va duce acasă, la moșia familiei, de care îi povestise: o casă cu stucaturi albe și cu fațada acoperită de viță sălbatică, la care ajungeai mergând pe o alee străjuită de tei. *Pavilion de chasse*. În hol erau expuse trofee de vânătoare, capete de porci mistreți și căprioare, clopote de sticlă sub care se găseau cocoși-de-munte și gotcani; podeaua era de marmură. Afară erau grădini de zarzavat, un eleșteu cu crapi, o lăptărie și o spălătorie. Părea un loc minunat.

— De ce nu te duci acasă? a întrebat-o.

Hanka a dat din cap.

— Eram copil în timpul Marelui Război, când nemții au pus stăpânire pe casa noastră. Și-au instalat unelte de reparat motoare în șoproanele noastre, lângă grădinile de zarzavat. Părinții mei și-au ascuns aproape toate bunurile de valoare, tablourile, sculpturile, argintăria și așa mai departe, în pivniță. La sfârșitul războiului, toate lucrurile de preț au scăpat neatinse, dar mama a murit. S-a îmbolnăvit de tifos, de la un soldat. Și acum a venit alt război, și casa noastră e ocupată din nou. De data asta, tata nu s-a mai oboșit să ascundă averea familiei. Nu-l mai interesează decât să fim noi, copiii, în siguranță. Ne-a interzis să ne mai apropiem de casă înainte de terminarea războiului. Nu pot să merg acasă și nu pot nici să mai trăiesc așa. Am nevoie de oraș.

Într-adevăr, și ei i se părea că locul Hankăi era la oraș. Picioarele ei erau prea fine pentru munca la fermă, mâinile, prea delicate.

— O să mă-ntâlnesc cu iubitul meu, a continuat Hanka. Silvana a văzut cum îi împietrește chipul, cum oboseala i se așterne în umbrele de sub ochi. E muzician. Cântă jazz american, iar ultima

oară când ne-am văzut, mi-a spus să plec din oraș. Mi-a zis că nu vrea să mă vadă cântând pentru nemți. Așa c-am plecat. Dar mi-e dor de el. Trebuie să mă-ntorc; trebuie să-l revăd. Și nu-mi pasă pentru cine cânt. Îmi vreau viața înapoi, atâta tot.

Silvana îl legăna pe Aurek în poală, iar Hanka i-a zâmbit.

— Așadar, micuță Silvana, o să vii cu mine?

Silvana a simțit o durere în inimă.

— Da, a spus, deși gândul întoarcerii la Varșovia o umplea de groază.
Janusz

Într-o noapte fără lună, o călăuză i-a dus pe Janusz, Bruno și Franek la granița cu Ungaria. Se obișnuiseră deja unii cu alții, iar lui Janusz începuse chiar să-i placă de Franek, cu nebuniile lui cu tot. Băiatul avea inimă mare și era curajos. Li se dăduseră acte, dar era mai bine să treacă în timpul nopții, în secret. Au ajuns pe o colină stâncoasă și au privit cum patrulau gardienii cu câini, pe poteca de dedesubt.

— Călăuza a zis c-avem cam un sfert de oră la dispoziție, până trec iarăși pe-aici, a spus Bruno în timp ce gardienii dispăreau din raza privirii lor.

— Am nevoie de o mitralieră, a zis Franek.

Tremura și dârdâia și Janusz ar fi vrut să-i spună să stea naibii locului.

— I-aș termina pe toți, a zis Franek. Poc, poc, poc! I-aș culca pe toți la pământ. Și cu pușca mea veche de-acasă, tot aș putea s-o fac.

— Când plecăm ? a întrebat Janusz. Îi era rău și și-a dat seama că și el tremura.

— Acum, a zis Bruno. Gardienii nu se așteaptă la nimic în seara asta. Nimeni nu vrea să umble pe-afară într-o noapte ca asta. Până și pentru lupi e prea frig. Pe rând, unul câte unul. La fiecare trei minute. Așa o s-avem destul timp să ajungem în partea ailaltă. Tu o să pleci primul, Jan. Apoi Franek și eu, la urmă de tot. Nu-ți face griji, o să fim chiar în spatele tău.

Janusz nu-și mai simțea picioarele. Se îndoia că va putea să alerge. Sufla greu, de parcă nu mai avea aer. Tremura de oboseală și inima îi bătea să-i spargă pieptul.

Bruno a dat din cap. L-a împins.

— Gata, e timpul, a șoptit. Noroc. Pleacă!

Janusz s-a ridicat și a luat-o la fugă, zdrobind pietrișul.

Nu s-a uitat în urmă. Dacă era să moară, asta îi va fi fost soarta. S-a împiedicat. Picioarele nu ascultau de cap; se împleticeau, dar s-a forțat să meargă mai departe. Nu era nimeni pe drum. L-a traversat și s-a aruncat în zăpada adâncă și apoi s-a dat de-a dura la vale. S-a rostogolit și a alunecat și s-a oprit într-un brad. S-a ridicat în picioare și a luat-o din nou la fugă. În cele din urmă, a ajuns la adăpostul copacilor și s-a târât în patru labe până în pădurea de pini, întunecată, și a rămas întins acolo. Simțea gust de sânge pe buze. Pulsul îi bătea cu putere în gât. Simțea sângele clocotindu-i prin vene, senzația de a fi viu. Stătea întins, nemișcat, iar inima îi bubuia, teama îi făcea pleoapele să se zbată, mișcându-i un nerv din obraz. S-a târât mai adânc în pădure și s-a îngropat în zăpadă. Tremurând, a auzit zgomote în jurul lui. Crengi care se rupeau și ceva

ca o încăierare. A sperat ca Bruno să fie bine. Ca noaptea să fie într-adevăr prea geroasă pentru lupi.

Deodată l-a văzut pe Franek, alergând și sărind prin zăpadă, intrând cu viteză în Janusz și lovindu-l cu cotul drept în față.

— Îmi pare rău, a găfâit Franek. Nu te-am văzut.

— Isuse, Franek, a șoptit Janusz. Cred că mi-ai spart nasul.

— Doamne, nu, îmi pare rău...

— Las-o baltă, tăntălăule. Ai reușit. Amândoi am reușit.

— Am reușit, a zis Franek. Sunt un soldat bun.

Era așa de mândru de el, că Janusz de-abia s-a abținut să nu-l îmbrățișeze.

Ipswich

Mormanul de scânduri de sub stejar se face tot mai mare și Aurek se urcă pe el, sărind în sus și-n jos, simțind cum se clatină lemnele sub el. Dacă mormanul va continua să crească, îi va fi chiar mai ușor decât înainte să se cațere în copac. O să sară de pe grămada de lemne direct pe crengile de jos ale copacului. O să țopăie pe ele, ca o vrabie care vânează insecte.

El vede pe Janusz în grădină și se oprește din sărit. De data asta, nu calcă pe plantele lui prețioase, dar știe că inamicului nu-i place să-l vadă făcând năzbâtii în grădina lui ordonată și perfectă.

Inamicul stă cu mâinile în șolduri, inspectând teritoriul. Se încruntă, ochii albaștri fiind umbriți de sprâncene. Aurek îl imită, punând mâinile în șolduri. Știe că nu va trece mult până când va fi muștrat

pentru o asemenea neobrăzare. Se încruntă exact ca inamicul. Încearcă să vadă cum e în pielea tatălui.

Înainte să ajungă în Anglia, Aurek și-l închipuise într-un fel pe tatăl lui. Mama îi spusese că e blond, dar nu este. Părul lui e ca cenușa; când îl dă cu briantină, se închide și mai tare și capătă o nuanță metalică. Îl face să pară bătrân, mai bătrân decât Silvana. Poate că nu e tatăl lui. Poate că mama lui a făcut o greșală? Uneori, Aurek se întreabă dacă nu cumva tatăl lui adevărat nu e încă în Polonia, căutându-i prin păduri, pe el și pe mama. Îl mai studiază puțin pe inamic. Nu-i chiar așa rău. Uneori, Aurek se trezește că uită să-l urască.

Janusz se mișcă, își încrucișează brațele. Aurek face la fel. Simte cum râsul îi încălzește pieptul, dar se abține. Inamicul salută. Cu o față serioasă, Aurek face la fel. Apoi Janusz ridică piciorul îndoit, cum fac cățeii, și sloboade un vânt zgomotos.

Râsul lui Aurek se dezlănțuie; izbucnește din el mai repede decât limonada acidulată dintr-o sticlă agitată, ieșindu-i pe nas, umplându-i ochii de lacrimi. Râde și se ține cu mâinile de burtă.

— Ești un omuleț simpatic, zice Janusz. Mă bucur să te văd râzând. Ai grijă când te urci pe lemne. Să nu te înțepi în vreo așchie.

Se întoarce și se îndreaptă spre casă, iar Aurek ar vrea să se întoarcă și să se joace iarăși ca mai înainte, amândoi.

— *Ojciec!* strigă. Tată ?

Dar Janusz nu-l aude și intră în bucătărie. Oricum, Aurek îl salută din nou.

Sâmbăta următoare, Tony îl aduce pe Peter pe la ei și Janusz îi invită în grădină, încântat să le arate cum muncește el cot la cot cu nevasta și

copilul, la flori și pe peluză. Li-l arată pe Aurek, care stă pe vine printre trandafiri, răscolind pământul.

— Aurek are mica lui parcelă cu zarzavat, explică, dorindu-și ca băiatul să pară mai puțin secretos când face ceva. Și adevărul e că Aurek scoate niște morcovi din pământ, deși a fost rugat să nu se atingă de ei. Janusz i-a explicat de nu știu câte ori că e prea devreme, că morcovii sunt prea mici, dar băiatului tot pare să-i facă mare plăcere să-i smulgă, să-i scuture de țărână și să-i mănânce. Janusz se uită la Tony cu coada ochiului, dar acesta nu pare să bage de seamă ce face Aurek. El se uită la Silvana.

Silvana stă în genunchi, pe peluză, cu un cuțitaș în mână, și scoate buruienile, exact așa cum a învățat-o. Concentrată, murmură doar pentru ea un pomelnic de cuvinte poloneze, urmate de echivalentele în engleză: *Jaskier ostry, powojpolny, mniszek pospolity, cieciorka pstra; buttercup, bindweed, dandelions, daisies.*¹

Janusz o strigă și ea își ridică privirea, baticul roșu fluturându-i ușor în adierea molatică. Se ridică repede, își șterge mâinile pe șorț și se scuză pentru că nu a văzut că au musafiri.

¹ Gălbenele, rochița-rândunicii, păpădii, margarete. (N. tr.)

— N-aș vrea să vă deranjez, zice Tony. Rondurile voastre de flori sunt nemaipomenite. Toate grădinile astea rămase în urma războiului sunt așa deprimante! Asta chiar e o grădină potrivită pentru vremuri de pace.

Janusz zâmbește cu gura până la urechi.

— Exact, spune Janusz.

Silvana întinde mâna.

— Bună dimineața, Tony.

— Silvana, îmi pare bine că te văd! Tocmai spuneam că aveți o grădină foarte frumoasă.

— Janusz e foarte mândru de ea. Astăzi o să construiască o căsuță în copac pentru Aurek.

— O căsuță în copac ? Tony bate din palme. Ce idee minunată! Pot să te ajut?

— Bineînțeles, spune Janusz, încântat de entuziasmul lui Tony. Tony îi amintește de Bruno: genul de om care știe întotdeauna cum să iasă din bucluc. E un singuratic, după cum vede Janusz, un om prea prins cu afacerile lui pentru a se gândi la un cămin și la o viață așezată. Nu ca Janusz, care are nevoie de o soție și o familie pentru a da un sens existenței lui. Janusz vrea să știe cheia lustruită de la ușa casei la locul ei, în buzunar, vrea să aibă un cui în perete, unde s-o agațe când vine acasă, vrea ziarul și dicționarul lângă scaun, în salonașul din față, își vrea familia strânsă în jurul lui la masă. Și totuși, se uită la Tony și îi place de el pentru că e altfel.

În fundul grădinii, Janusz taie scândurile cu ferăstrăul, iar Tony scoate ciele vechi cu un ciocan cu vârful spintecat.

— O să v-arăt cum se face o îmbinare în coadă de rândunică, le spune Janusz lui Aurek și lui Peter. Ridică mâinile, pe una o strânge pumn.

— Asta-i creștătura. Îmbinarea e așa.

Ține cealaltă mână ca pe o săgeată, cu degetele drepte.

— Se îmbină așa. Își bagă degetele țepene în gaura din pumn.

Peter îl imită. La fel și Aurek. Janusz îi zâmbeste lui Aurek.

E încântat că fiul lui are în sfârșit un prieten. Ce dacă cei doi mai dau de necaz la școală, doar sunt băieți, fac șotii. Puțină

zburdălnicie. Normală la vârsta lor. În plus, acum Aurek vorbește bine engleza, fără cel mai mic accent străin. Asta-l face pe Janusz să se simtă mândru. Copiii învață așa de repede! Nu mai scoate nici sunete de pasăre. Janusz știe că e cam dur cu el în privința asta, dar băiatul trebuie să învețe. Când se va întoarce la școală în septembrie, se va integra fără probleme.

Ridică lemnul în copac, Janusz și Tony făcând munca grea, în vreme ce băieților li se dă voie să bată cuiele. Casa din copac are patru pereți, o podea și un acoperiș de tablă ondulată. O ascunzătoare perfectă pentru băiat, în fundul unei grădini englezești perfecte.

Grădina e răspunsul la orice problemă. Un loc pentru ei toți. A plantat zarzavaturi și trandafiri pentru Silvana. Salvie și isop, maghiran, mentă cățărătoare și pâlcuri joase de cimbru cresc sub bobocii roz de trandafir. Peluza e plată, greblată și de un verde catifelat. Pe marginile ei e plin de nalbe, dalii, iriși albi și galbeni, liliac și chicalnic. Dincolo de ele, o parcelă cu legume. Aici cartofii cresc în șiruri dese. Cepele își scot capetele palide din pământ. Gălbenele se ȳtesc libere printre toate celelalte. Țin insectele la distanță și legumele sunt fericite. Și acum, din stejar, casa lui Aurek va străluci deasupra tuturor. I-ar fi plăcut ca tatăl lui să vadă grădina și pe nepotul său jucându-se în căsuță.

— Ești un om priceput, Janusz, zice Tony, întrerupându-i firul gândurilor. Eu n-aș putea să montez nici măcar niște rafturi de unul singur.

— Am avut o casă în copac când eram mic, zice Janusz. Mă ascundeam acolo cu praștia și eram în stare să nimeresc un cuib de pasăre din celălalt capăt al grădinii părinților mei.

Face o pauză și apoi, văzând că Aurek ascultă, privindu-l fix, continuă.

— Aveam un fluier de tinichea, pe care mi-l dăduse tata. Mă suiam în căsuța din copac și suflam în el cu orele. Făceam un zgomot îngrozitor. N-am pic de talent la muzică, spre deosebire de sora mea, Eve. Ea cântă la vioară ca un înger. Și căutam melci pentru curse. Îmi plăcea la nebunie. Prietenii aduceau și ei melci și îi puneam să se întreacă pe trunchiuri de copac. Primul care ajungea jos era campionul.

— Păi, nu e prea diferit de ce făceam eu în copilărie, zice Tony. Aveam un grajd întreg de melci campioni la curse. Tatei îi plăceau la nebunie. Eu creșteam melcii și el îi gătea cu unt și usturoi.

Peter se strâmbă.

— Nu te mai strâmba, Peter. Dacă ar fi după el, ar mânca rosbif și budincă de Yorkshire în fiecare zi. Într-o zi o să te duc în Italia, băiete, să vezi și tu ce-nseamnă mâncarea adevărată.

Janusz e curios.

— Am fost și eu în sudul Italiei. Doar o lună, în '44. Am zburat pe deasupra satelor și am împrăștiat manifeste. Părea foarte frumos. Din ce parte a țării ești ?

— Părinții mei au venit din Genova. Eu m-am născut aici, dar inima mi-e în Italia. Mănânc ca un italian. Iubesc mâncarea din patria mea. Se bate cu palma pe burtă și-și deschide larg brațele. Și ia te uită, spune. Buna ta soție vine pe aleea din grădină

cu o tavă plină cu ceai și prăjituri. Ce poate fi mai frumos ?

Stau sub stejar, pe o pătură de tartan. Silvana toarnă ceaiul și Tony o ajută, dând ceștile mai departe. Janusz stă întins pe spate, uitându-se în sus, la crengile verzi și la cerul albastru de dincolo de ele.

— La ce vă uitați ? întreabă Peter. Trage inamicul ?

Tony ia o ceașcă de ceai din mâna Silvanei.

— Se vede foarte frumos de aici.

— E suficient albastru acolo sus, cât să croiești pantaloni pentru o duzină de polițai, zice Janusz.

— A, noi zicem „o duzină de marinari”, spune Tony. Ești puțin poet, nu-i așa ? De fapt, e normal să fii; o ai pe Silvana. Frumoasa ta muză.

Janusz se uită cu coada ochiului la soția lui. Ea nu pare că ascultă. În ultima vreme, s-a retras în lumea ei.

— Deunăzi, când ne-am văzut, te cam grăbeai, îi spune Tony Silvanei.

— Când deunăzi? întreabă Janusz. Nu-i spusese că se întâlnise cu Tony.

— Să tot fie o săptămână. Nevasta ta ieșise la cumpărături.

— Aveam multă treabă, răspunde Silvana. N-aveam timp să mă opresc.

— Data viitoare insist să te oprești și s-arunci o privire prin magazinul meu.

— Bine, spune ea. O să mă opresc. Tony se întoarce spre Janusz.

— Ce norocos ești, să ai o soție care are atâta grijă de tine! Tony râde și Silvana roșește. Janusz stă sprijinit în cot, încântat să-și vadă soția fericită, lucru rar. Se abține să întindă mâna să o atingă. Deși e chiar acolo, lângă el, Janusz simte că s-a îndepărtat amețitor. Că e mai departe decât cerul albastru de deasupra.

Polonia

Silvana

Când a venit primăvara, fermierul le-a spus Silvanei și Hankăi că nu mai poate să le adăpostească, că e prea riscant pentru el. Părea agitat, de parcă i-ar fi fost teamă ca femeile să nu facă scandal. Hanka a ridicat din umeri și a spus că oricum venise timpul să plece de-acolo.

Fermierul i-a dat Silvanei o pereche de ghete și o pătură pentru Aurek. Nevasta lui le-a dat un pachet cu mâncare pentru drum și le-a spus să nu se mai întoarcă, fiindcă altfel o să aibă ea grijă să le găsească nemții.

Era luna mai când au plecat; soarele începuse să usuce drumurile noroioase și luncile. Se îndepărtau de fermă, iar Silvana l-a privit pe Aurek, care mergea vesel în fața ei. Crescuse și buclele de bebeluș dispăruseră, lăsând locul unei clăi dese de păr drept și întunecat ca umbrele verii. îl prinsese soarele și părea fericit, zburda pe drum, alerga după fluturi și țopăia de colo-colo.

Au făcut popas pe malul râului și și-au spălat hainele în apa acestuia, uscându-le apoi pe iarbă, la soare.

— Lănțișorul meu, a zis Silvana, ducându-și mâna la gât.

Stătea goală pe malul râului. Hanka îi spusese că nuditatea e minunată și ea încerca să-i arate că o crede, deși nu-și dorea decât să se îmbrace mai repede la loc.

— Pandantivul meu de sticlă. A dispărut.

— Șarpele ăla de fermier, a zis Hanka. A mângâiat-o pe gât. L-o fi furat ca să i-l dea nevaste-sii. Nu poți să ai încredere în țărani. Vrei să măntorc după el ? Pot să ți-l aduc, dacă vrei.

— Nu, a zis Silvana. Nu. L-am pierdut.

Hanka a făcut o ghirlandă de margarete și i-a dat-o.

Silvana și-a pus-o la gât și s-a simțit din nou recunoscătoare pentru bunătatea prietenei ei.

— Poftim, a zis ea.

I-a întins haina de blană. Voia să-i dea ceva Hankăi, în semn de mulțumire pentru prietenia ei, dar nu avea ce altceva să-i ofere.

— Aș vrea să ți-o dau ție.

— Serios?

Hanka și-a pus haina pe umeri, mângâind blana. I-a dat la schimb vechiul ei mantou elegant. În după-amiaza aceea, Hanka s-a plimbat de colo-colo pe malul râului, cu capul drept, ca un manechin. N-a părut să bage de seamă petele de sânge uscat din blană și căptușeala de mătase sfâșiată din loc în loc.

— Mă gândeam să ți-o fur, oricum, a recunoscut Hanka. Nu te prinde. Ești prea firavă ca să porți așa ceva.

S-au așezat împreună pe malul râului.

— O să ne-ntoarcem la Varșovia, a zis Hanka. Poți să vii și tu la clubul Adria, unde cântam înainte, cu orchestra Henryka Golda. O să te duc să dansezi. O să m-auzi cântând și o să te învăț cum să te

îmbraci pentru astfel de ocazii. Perle! O să avem perle și diamante!

Silvana a râs.

— Dar eu ce-aș face ?

— Ce-ai face? Ai putea să cânti. Să înveți să dansezi. Să-ți folosești corpul tău frumos.

Silvana a clătinat din cap.

— Nu cred că pot să merg la Varșovia.

— Nu vrei să vii cu mine ?

Silvana și-a amintit de soldatul din apartament, de mirosul ploii din hainele lui și de vânătăile pe care i le lăsase pe coapse.

— Nu pot, Hanka.

Hanka a azvârlit haina de blană cât colo și s-a întins la soare.

— Bine, a spus. Nu mergem. Apoi s-a întors pe o parte, iar Silvana a rămas cu privirea ațintită pe spatele ei gol și alb.

În noaptea aia, Silvana a dormit sub cerul liber.

Țânțarii încă nu apăruseră; s-a cuibărit lângă Hanka. Să se ducă totuși la Varșovia? Probabil că soldatul ăla plecase de mult. Ar putea

să-și schimbe numele. Și pe-al lui Aurek. Și-a închipuit cum ar fi să-l ducă pe băiat la grădina zoologică din Varșovia, să vadă elefanții. Și în parc, să se joace cu bărcuțele de hârtie pe lac. Apoi s-a gândit la Janusz și durerea i-a întunecat gândurile. Mai era în viață ? A închis ochii. Totul era din cale-afară de complicat.

S-a trezit, era încă întuneric, dar a cuprins-o o senzație de căldură, de parcă ar fi dormit în așternuturi de mătase. Era bucuria de a simți brațele Hankăi în jurul ei. A furat-o din nou somnul, imaginându-și că Janusz era cel care o îmbrățișa.

A doua zi de dimineață, când s-a trezit și s-a ridicat în capul oaselor, și-a dat seama că era singură cu băiatul. Lângă ea sclipa ceva: pandantivul de sticlă. L-a luat, l-a ridicat în lumina soarelui și a privit cum îi strălucesc culorile. S-a uitat primprejur după Hanka, dar nici urmă de ea.

A așteptat toată ziua. Lumina soarelui s-a îngroșat în amurg, devenind de un auriu-albicios. Roiuri întregi de insecte au ieșit din coroanele copacilor și s-au împrăștiat în nori negri deasupra râului. Soarele s-a scufundat la orizont, strălucind roșu, lumina lui arsă transformând copacii în siluete negre. Silvana știa că Hanka n-o să mai vină înapoi.

A doua zi se afla tot lângă râu, când a văzut un bărbat venind pe cărare către ea. Era înalt, avea pomeți pronunțați, un nas teșit și o gură mare. Silvana l-a luat pe Aurek în brațe și s-a ridicat.

— Bună dimineața, a spus el, și vocea îi era plăcută, garnisită cu un accent rusesc. A întins mâna și Silvana a dat mâna cu el.

— Gregor Lazovnik, a zis. Poți să-mi spui Gregor.
Janusz

Uneori, Janusz avea impresia că n-au să iasă vii din iarnă. Vremea era cumplită, îi hărțuia fără încetare, îi ataca, îi uda până la piele și îi îngheța. Următorul adăpost era o casă din apropierea unui orașel prin mijlocul căruia trecea o stradă lungă și care era compus din șiruri de case de lemn, baricadate împotriva iernii. Troiene murdare flancau ferestrele și acopereau drumul; se înainta cu greutate, cei trei poticnindu-se prin zăpada adâncă, neatinsă.

Casa era ascunsă de un pâlț de mesteceni. O clădire cu trei niveluri, cu acoperiș de șindrilă și cu

balcoane făcute din lemn incrustat. În fața ușii se găseau, claie peste grămadă, niște putini de lapte, găleți și coșuri de răchită peste care se așternuse un strat fin de zăpadă. Un bărbat înalt, cu barbă deasă și păr cărunt, i-a băgat înăuntru. îl chema Ambrose și i-a ajutat să-și dea jos hainele, apoi s-a uitat la degetele și fețele lor înțepate de frig, căutând semnele degeraturilor.

— O să vă trecem în Iugoslavia. De-acolo, o să luați vaporul spre Franța. Trebuie s-aveți grijă, însă. Dacă o să se afle cine sunteți, o să fiți arestați. Dar o să vă ajutăm s-ajungeți cu bine, nu vă temeți. Doamne, oameni buni, da' păreți înfometați! Haideți, să trecem la masă!

Într-o bucătărie plină cu vase de alamă și coșuri cu ierburi uscate, Ambrose i-a pus să stea jos la masa de lemn și le-a dat votcă din belșug, capete de pește fierte și o tocană fierbinte cu came, care lui Janusz i s-a părut cea mai bună mâncare pe care o gustase vreodată. Chiar și atunci când, în timpul nopții, din pricina durerilor de burtă, a fost nevoit să alerge afară, în zăpadă, de nu știu câte ori, să-și desfacă cureaua și să-și dea pantalonii jos, tot și-ar fi dorit să fi putut mânca mai multă tocăniță fierbinte.

A doua zi, cu puștile pe umeri, au ieșit cu Ambrose pe malul lacului înghețat, la vânătoare de căprioare. Janusz l-a privit pe Franek jucându-se cu câinii de vânătoare care mergeau ascultători pe lângă ei. Aveau o blană scurtă, boturi lungi, se mușcau unii pe alții de labe și dădeau așa de vârtos din cozi, că aruncau schije de gheață argintie în toate părțile, ridicând câte o mică furtună de zăpadă pe unde treceau. Băiatul părea la fel de fericit ca animalele de lângă el și Janusz se întreba dacă n-ar fi fost mai bine să-l lase acolo, în satul ăla izolat,

unde-ar fi fost probabil în siguranță până la sfârșitul războiului.

— Am avut și eu un câine ca ăsta, a zis Franek, mângâind un ogar înalt și portocaliu, care dădea entuziast din coadă pe lângă el. Mi l-a dat frate-meu.

A încetat să mai mângâie câinele și s-a uitat la Bruno, cu o figură dintr-odată serioasă.

— Vreau să-mi văd câinele. Când mergem acasă?

— Gheața aia pare groasă, a zis Bruno și Janusz a vrut să vadă dacă lui Franek i se poate distrage atenția atât de ușor.

— Aici ține, dar mai încolo se subțiază, a răspuns Ambrose. Lacul ăsta nu-ngheață niciodată cu totul. Are și porțiuni slabe.

Franek s-a îndreptat spre marginea lacului.

— Ia uitați-vă, a râs el. Uitați-vă la câini!

Au început să râdă cu toții. Câinii încercau să alerge pe gheață pe lângă Franek, zgâriind gheața cu ghearele și încercând să-și țină echilibrul, dar derapau și alunecau pe burtă, venind în bot.

Ambrose le-a făcut semn să tacă.

— Șșt! O căprioară. Acolo, printre copaci.

A ridicat pușca.

Franek a ieșit de pe gheață, luându-și pușca de pe umăr. Și el și Bruno au ridicat trăgacele și au așteptat. Janusz nu s-a mișcat. Nu-i plăcuse niciodată vânătoarea. Nu voia să împuște nimic.

Au tăcut toți; le ieșeau aburi pe nas și pe gură. Janusz s-a uitat la ei, la armele ridicate, la obrajii lor roșii, la stelutele de chiciură din genele lor. Și dacă n-ar mai merge nicăieri ? Dacă s-ar opri să se odihnească fix aici, în lumea asta acoperită de

zăpadă, și ar aștepta să se termine războiul ? Sigur ar putea să se ascundă aici.

Ambrose a oftat zgomotos. Și-a lăsat pușca în jos.

— Nu. Am auzit-o, dar n-o văd.

Bruno a făcut la fel. Tensiunea a părăsit micul grup, iar el a tușit și a început să sară pe loc, de parcă ar fi amorțit stând nemișcat prea multă vreme.

— N-am mai mâncat vânat de multă vreme, a zis el.

— Am câmați de vânat acasă, a zis Ambrose. Secretul e să-i faci cu mult ardei iute.

Janusz și-a frecat mâinile.

— Cred că-s delicioși. Și mi-e o foame de mor.

— Căprioarele sunt pe-aici, pe undeva, a spus Franek. Era în continuare pregătit să tragă.

— Nu e ușor să nimerești pe ceața asta, i-a zis Janusz, întrebându-se cât o să mai dureze până o să mănânce câmați.

— Mie nu-mi pasă, a zis Franek. Las-o-n pace pe ziua de azi; o-mpuști tu mâine.

Franek și-a pus pușca pe umăr, a rupt o crenguță dintr-un copac și a aruncat-o pe gheață, ca să alerge câinii să i-o aducă. Ogarul portocaliu a țâșnit după ea. S-a întors cu crenguța în gură și a alunecat și s-a prăbușit pe-o parte.

Apoi totul s-a întâmplat foarte repede. Janusz a văzut câinele zbatându-se, încercând să se ridice, și apoi a auzit gheața crăpând și trosnind și câinele a căzut în apă, printr-o crăpătură.

— Burek! a strigat Ambrose. Burek, câine prost ce ești!

Ambrose și-a dat rucsacul de pe umeri, și-a pus arma jos și a

pășit pe gheață, lăsându-se repede pe burtă și înaintând prin alunecare.

— Trebuie să spargem gheața! a strigat. Să scoatem câinele de sub ea!

— îl scot eu! a strigat Franek. Janusz a văzut nerăbdarea din ochii lui Franek, hotărârea cu care a luat-o la fugă pe lac, trecând pe lângă Ambrose.

— Nu! a strigat Bruno. Ieși de pe gheață, e periculos!

— Burek! a strigat Franek. Burek! E aici! îl văd. Pot să-l scot.

Franek a lovit gheața cu patul puștii, cu putere, de două sau

de trei ori. S-a auzit o împușcătură și un stol de ciori negre s-a ridicat din vârfurile copacilor. Franek s-a prăbușit, cuprins de convulsii. Ambrose s-a târât pe gheață până aproape de el, a băgat mâna în gaura căscată și a scos câinele portocaliu din apă.

Ceva i-a atras atenția lui Janusz, o mișcare în spatele lui, și s-a întors. Patru căprioare roșcate, cu răsuflările aburinde, s-au ivit, făcând salturi delicate spre pădurea înzăpezită, în care s-au făcut nevăzute. Janusz le-a privit îndepărtându-se. Când s-a uitat din nou pe lac, a văzut că Franek zăcea nemișcat, cu pușca lângă el, iar o baltă roșie de sânge se întindea pe gheață.

Ipswich

Cu sacoșele grele de cumpărături în mâini, Silvana traversează pe la stația de tramvai și străbate mai multe străzi aglomerate, până se trezește în fața magazinului de animale al lui Tony. Ezită. Ce-o să-i spună? Nici măcar nu știe de ce e acolo, poate doar pentru că el a invitat-o, iar ea a acceptat. Deschide ușa și pătrunde într-un vacarm de triluri de păsări. Miroase a rumeguș și a

dezinfectant și Silvana se forțează să nu tușească, în timp ce trage în piept aerul cald.

E într-adevăr un magazin mare. În cuști sunt cățeluși adormiți pe paie, pisoi, iepuri, chiar și rațe și găini. Șoricei albi mișună în cuști mari de sârmă împletită și un zid întreg e ocupat de colivii locuite de papagali zgomotoși, canari, peruși și sticleți africani de mărimea unui deget. Mai în spate, vede acvarii întunecate, cu pești ca niște săgeți în culorile curcubeului, portocalii și aurii, țâșnind prin apele umbroase.

— Pot să-ți fac rost de orice animal vrei, a zis Tony. Își ridică privirea și-l vede stând la o tejghea de lemn, zâmbindu-i, și se bucură că a venit. Pe chipul lui se citește încântarea, așa că nu poate să nu se simtă flatată. Pare sincer încântat să o vadă.

— Ce ți-ar plăcea? o întreabă Tony, ieșind de după tejghea. O șinșila? O broască țestoasă? Să știi că aprovizionez grădini zoologice și circuri. Vrei un elefant pe care să se ducă Aurek călare la școală? O oaie Suffolk, un berbec Norfolk?

— Treceam pe-aici, zice Silvana, lăsând sacoșele jos și scoțându-și mânușile, și m-am gândit că mi-ar plăcea să văd animalele.

Tony îi dă un pisoi, apoi un șoricel alb care încearcă să i se strecoare pe sub manșetă. Apoi, îi pune în palmă un iepure mic și negru.

— Ti-l fac cadou. Te place.

— E foarte drăguț, zice Silvana, dar va trebui să-l plătesc.

— A, oricum nu e de vânzare! E disponibil doar în varianta cadou.

Se încruntă, nu știe ce să spună. Râde de ea?

îi arată mai departe magazinul, printre grămezi de biscuiți pentru câini și semințe pentru păsări și cutii cu bucăți de gumă pe care le place câinilor să le mestece.

Silvana se uită în jos la un coș mare, plin cu oase îngălbenite. Arată ca oasele de mort. Încearcă să se uite în altă parte, dar nu poate; oasele îi atrag privirea ca un magnet. O cheamă, toate acele rotunjimi lustruite și articulații, tibiile înăsprite și cioturile. Grămezi întregi, peste tot în jurul ei. Îi tremură picioarele.

— Arată sinistru, nu-i așa? Întreabă Tony vesel. Cele mai multe sunt de cal. Ia unul din coș, dar îl aruncă repede la loc, prinzând-o să nu cadă. O, Doamne, îmi pare rău! Ești bine ?

— Am nevoie de aer. Cred că e prea cald aici.

Tony o ia de braț și o conduce spre ușa din spate a magazinului, pe care o deschide la perete și o scoate grabnic într-o curte mică.

— Arăți îngrozitor. Îmi pare așa de rău!

Silvana inspiră cu nesaț aerul curat și își revine treptat.

— Trebuie să fie cald înăuntru, pentru animale, zice Tony. E din cauza oaselor? Îmi pare rău. Sunt un prost. Ar fi trebuit să mă gândesc.

— La ce să te gândești ? Întreabă Silvana, ștergându-și fruntea cu o batistă.

— Cum ai putea să te simți. Îmi dau seama prin ce-ai trecut. Știu ce s-a-ntâmplat în țara ta. Am citit. Lagărele alea. Îmi pare rău. Îmi pare așa de rău...

Silvana face un pas înapoi.

— Trebuie să plec.

— Nu, nu trebuie. Mai stai. Te rog, lasă-mă să te servesc cu niște ceai. Nu te duce acasă, nu încă.

Ochii lui de un căprui-închis o privesc fix. Dacă ar cădea, ar sprijini-o. E sigură de asta. De-aia a și venit aici. Trebuie să aibă încredere în cineva, acum, că Janusz a rănit-o atât de tare.

El îi cuprinde cotul cu palma.

— Iartă-mă, Silvana, dar pari atât de singură!

— Eu...

— Să nu mă-nțelegi greșit. Mă bucur c-ai venit.

— Ar trebui să plec...

— Nu te las să pleci până nu-mi spui ce te-a întristat atât de tare. Ai nevoie de ceva? Pot să-ți fac rost de orice. Nu vrei să-mi spui ce te necăjește ?

Silvana se gândește la scrisori.

— Știi franceză?

— Franceză? Nu. De ce?

— Ai putea să citești ceva scris în franceză? Seamănă cu italiana, nu?

— Nu cred. Dar am un dicționar francez-englez pe undeva. Te-ar ajuta?

— Da. Dacă ai putea să mi-l împrumuți...

— Sigur.

— Și... Și, te rog, nu-i spune soțului meu.

Tony o ia de mijloc și simte prin haine căldura care se degajă din brațul lui.

— N-o să suflu niciun cuvânt. O să-mi spui într-o zi de ce ai nevoie de dicționar? Plănuiești să pleci în vacanță pe Coasta de Azur?

Îi dă drumul, râzând cu blândețe, iar ea încearcă să pară relaxată.

— Nu. Nu e vorba de nicio vacanță.

— Bine. N-aș vrea să cred că te gândești să pleci. Așa, spune el îndepărtându-se, și toată

intimitatea dintre ei dispare. Pot să te servesc cu o ceașcă de ceai ?

Când îi oferă și un sendviș în apartamentul de deasupra magazinului, își dă seama că era flămândă de zile întregi.

Chiar dacă sunt doar ei în biroul maistrului, acesta pare aglomerat. Silvana stă în picioare, în fața unei mese de lucru din lemn, acoperită cu teancuri de hârtii, dezordonate și alunecoase. Supraveghetorul stă la birou, pufăind din țigara care îi atârnă într-un colț al gurii, și caută printre acte. Lângă el e o fereastră de la care se poate vedea atelierul și Silvana își dorește din inimă să se afle încă la mașina ei de cusut, lucrând alături de celelalte femei.

— Îmi pare rău, drăguță, spune maistrul, scoțând în cele din urmă o foaie dintr-un maldăr de acte. Înțelege? Te punem pe liber. O să te plătim pentru ce-ai făcut până acum, dar n-o să poți să te-ntorci.

— Vă rog. Pot să cos mai repede.

— Nu ții pasul cu norma. Nu putem să plătim muncitoare care nu țin pasul.

Se gândește să-l implore, să cadă în genunchi în fața lui. Dar știe că n-ar folosi la nimic. S-a străduit să muncească la fel ca celelalte, dar degeaba. N-o să reușească în veci. Dă din cap că a înțeles și își cere scuze.

Ajunsă în curte, e surprinsă de ușurarea pe care o simte. Soarele îi încălzește fața. A scăpat de fabrica aia prăfuită și întunecoasă.

La întoarcere, găsește casa pustie și bănuiește că Janusz l-a luat pe Aurek de la școală și l-a scos la plimbare. Cum o să-i dea vestea lui Janusz? Lui o să i se pară o înfrângere.

Iese în grădină și aude glasul lui Janusz plutind peste gard. Se uită și-l vede aplecat peste o masă de joc, împreună cu Gilbert și Tony. Capetele plecate aproape li se ating, coatele aproape se ciocnesc.

Iese pe stradă și vede că ușa casei lui Doris e deschisă.

— Ce faci, drăguță? o salută Doris. Stă pe hol și fumează o țigară. I-ai văzut pe băieți, nu-i așa? Face semn în spate, cu degetul mare. Sunt în grădină, la o partidă de cărți. Tony a apărut cu niște sticle de băutură și a organizat o întâlnire pe nepusă masă. L-am luat pe puștiul tău în salonaș, cu mine. Intră și tu. Da' știi că-i place să mănânce! Nu-mi dau seama unde intră atâta mâncare. Papă la pâine cu gem, de parcă mâine, poimâine ar veni sfârșitul lumii.

Salonașul este o încăpere întunecoasă, cu mai multă mobilă decât au ea și Janusz în toată casa. Pereții sunt acoperiți de un tapet cu dungi albe și oliv. O oglindă atârna deasupra șemineului, pe a cărui poliță stau doi dragoni chinezești, roșu cu alb. Pe fiecare suprafață plată sunt bibelouri.

Aurek se joacă cu un tractor pe care îl împinge pe podea, printre picioarele scaunelor.

— S-a jucat toată după-amiaza, fără nicio grijă. Mă bucur c-ai venit, fiindcă am ceva pentru tine. Poftim. E vopsea de păr. Nu mă-nțelege greșit, dar m-am gândit c-ai putea să scapi de cenușiul ăsta. Fata mea, Geena, o ia de la salon, de la Leslie. Le-a cumpărat ieftin de la Woolworths, după bombardamente. *Chestnut Harmony*. Arată foarte bine pe pachet, nu-i așa? Stai jos și hai să ne-apucăm de treabă!

Silvana ezită.

— Nu știi ce să zic. Își atinge baticul. Poate c-ar trebui să-l întreb pe Janusz.

— Ei, lasă-l la jocul lui! Asta ne privește doar pe noi, femeile. În țara asta, nu trebuie să-i ceri voie bărbatului ca să-ți vopsești părul. Nu suntem în Evul Mediu. Mai bine nu-i ceri voie bărbatului pentru nimic. Ce nu știu, nu le face rău. Stai liniștită, c-am lucrat o vreme la un salon de coafură, înainte să mă mărit cu Gilbert. Știu ce trebuie făcut. Hai să scăpăm de baticul ăsta și să-ți dăm un aer mai modern.

Când Doris o spală pe cap, o ia somnul și se simte relaxată.

— Aveam părul lung pe vremuri, îi spune ea lui Doris. Lung și roșu.

— Serios? Ei, cu toții am îmbătrânit puțin... Vine o vreme când femeilor le stă mai bine cu părul scurt.

Doris îi înfășoară părul într-un prosop, în formă de turban, și bea ceai, așteptând să prindă culoarea. Din grădină se aud vocile bărbaților, un amestec de vorbe și hohote de râs. Silvana îl aude pe Tony, care râde mai tare decât ceilalți doi.

— îl cunoști de mult pe domnul Benetoni ? întreabă ea.

Doris scoate o plasă cu bigudiuri și începe să le sorteze în poală.

— Pe Tony ? De ani de zile. Mi-o aduc aminte pe maică-sa. Era o femeie extraordinară. A murit când era el mic. Pe urmă, bietul de el, a rămas și fără nevastă. A fost o tragedie. Tony a plecat pe front. Lumea vorbește c-a făcut și lucruri necurate, dar eu nu cred. Gilbert zice că mai degrabă l-au băgat la zdup când cu povestea cu străinii care, chipurile, ar fi fost spioni. Acum vreo doi ani, a venit înapoi și și-a deschis un magazin de animale. M-am

bucurat când am văzut că s-a-ntors. E un gentleman adevărat.

— Ai cunoscut-o pe soția lui ?

— Nu prea. Era o fată tare finuță și frumoșică. Venea dintr-o familie foarte bună. Nu prea era de nasul lui Tony, e-adevărat, dar s-a-ndrăgostit până peste cap. El arăta foarte bine. încă arată, în caz că n-ai băgat de seamă. Doris chicotește. E clar că cine o să pună mâna pe el, o să facă o partidă foarte bună. Un burlac eligibil, ăsta e Tony. Păcat că băiatul n-a moștenit nici farmecul lui taică-său, nici frumusețea maică-sii. Ciudat copil, nu ți se pare? E lumina ochilor bunicilor lui. îl adoră. Zici că-i micul Billy Bunter¹. Puștiului tău i-ar prinde bine niște kilograme în plus. Așa... acum hai să ne uităm un pic la părul tău. Da. Arată exact așa cum trebuie. Hai să-l punem pe bigudiuri.

După ce îi încrețește și îi aranjează părul, dă la o parte dra- gonii de porțelan și calendarele de pe polița șemineului, ca Silvana să se poată privi în oglindă.

— îți place? în timpul războiului, coafura asta se numea „Victoria”.

Silvana întoarce capul dintr-o parte în alta. Părul are o nuanță de mahon, e foarte cârlionțat în față și are bucle mari la spate. Parcă n-ar fi ea.

— Stai așa! Doris scotocește prin geantă și scoate un mic ruj auriu. Poftim. Dă-te un pic.

Silvana râde. Doris e atât de bucuroasă pentru ea! Femeia bate din palme, de parcă ar fi un artist care și-a dezvelit cea mai recentă operă. Poloneza retușată. Și de ce nu ? O sărută pe obrazul pudrat,

¹ Personaj fictiv din revista săptămânală pentru băieți *The Magnet*. Billy Bunter este un antierou grăsun, care mănâncă mult, e mincinos, leneș și lacom. (N. tr.)

simțindu-i pielea aspră sub buze, și-și dă seama că Doris și-a plătit și ea tributul în această viață.

— Ești un om bun, îi șoptește.

— Nu fi prostuță.

— Îmi amintești de o prietenă de demult, spune Silvana, întinzând mâna să-l mângâie pe Aurek pe cap. Hanka. Era un om foarte bun, ca tine.

— Ei, haide, doar suntem vecine! Ca să-ți spun drept, îmi place să te am prin preajmă. De când a plecat Geena noastră de-acasă, mi-a lipsit compania feminină. Îmi plăcea s-o am pe fata mea acasă. Dar copiii cresc așa de repede... Uită-te la puștiul tău. Te iubește, nu-i așa? N-am mai văzut o mamă și un fiu așa de apropiați ca voi. Probabil că nu știi, dar Gilbert vă zice păpușile rusești, după jucăriile alea de lemn care intră una într-alta, le știi ? Și băiatul îți seamănă leit.

— Crezi?

— Te-a moștenit cu totul. Așa, hai să-i chemăm pe bărbați înăuntru! Vreau să mă laud c-o am pe Vivien Leigh la mine-n salon.

— Nu. Nu, nu-i nevoie. O să-i arăt eu lui Janusz, mai încolo.

— Prostii! Și să fi băut un pahar, două, după-masă, tot o să fie în stare să-mi aprecieze măiestria.

Părăsește încăperea, înainte ca Silvana să apuce să mai spună ceva.

Cei trei bărbați se îngrămădesc în cameră și Doris o ia pe Silvana după umeri și o întoarce când într-o parte, când în cealaltă.

— Deci, ce părere aveți?

— Nici nu te-am recunoscut, zice Janusz. Se clatină puțin pe picioare și se vede cu ochiul liber că a băut cam mult.

E jenată de exprimarea lui vagă, de felul somnoros în care le zâmbește tuturor. Se uită la Tony și își dă seama că o interesează ce crede el despre părul ei. E nerăbdătoare să vadă reacția lui. Dacă o să i se pară că arată ridicol? Are privirea ațintită pe Janusz, pe figura lui căzută, pe țigara din mâna lui, pe fumul care îi învăluie încheietura.

— Ești frumoasă, Silvana, zice Tony, ca și cum i-ar fi citit gândurile. O prinde pe Doris de mijloc și o învârtă prin încăpere, în ritm de vals. Și dumneavoastră sunteți frumoasă, doamnă Holbom!

— O, nu, termină! Lasă-mă jos!

— Nu dansa cu ea, zice Gilbert. Pe mine așa m-a prins. Eram și eu tinerel... M-a luat în brațe și asta a fost. M-am trezit agățat ca un pește în cârlig.

— Chiar că spui prostii, râde Doris. Fetei noastre, Geena, îi place să danseze. Ar trebui să-i dai un telefon, Tony. Sunt sigură c-o să-și găsească o seară liberă, să meargă să danseze cu tine.

— Mi-ar plăcea, zice Tony. N-am mai dansat de multă vreme. Se uită la Silvana și îi face cu ochiul.

— Aurek? Silvana se întoarce către fiul ei. Ia uite! Uită-te la mama. Ce zici, îți place? Aurek?

Aurek dă din cap.

— Tractor, zice și împinge jucăria pe covor. Aceasta se lovește de piciorul unui scaun, dărâmând vasul de alamă pentru cărbuni, un vâtrai și niște clești, care aterizează în cămin.

— Stai cuminte, copile, spune Doris.

— Păi, bine, zice Gilbert, firecându-și mâinile. Să continuăm, domnilor? încă o tură?

Tony se oprește din valsat și-i dă drumul lui Doris. Se înclină în fața ei.

— Bună idee! Încă un joc. Stați așa, să mai aduc niște răcoritoare din mașină. Am niște cadouri și pentru dumneavoastră, doamnelor. Mă scuzați un moment ?

— Bine, zice Gilbert. Dar, dac-o să-ți ia mai mult de cinci minute, o să trimitem o echipă de cercetași după tine.

Tony se întoarce cu două cutii de ciocolată și un șoricel de zahăr.

— Iată! Milk Tray - și ceva pentru Aurek.

— Vai de mine! zice Doris, în timp ce el îi înmânează cutia legată cu fundă roșie. De ani de zile n-am mai primit ciocolată de la un bărbat.

— Să nu cumva să o răsfеți, zice Gilbert. Numai Dumnezeu știe ce-o să mai vrea dup-aia.

— Măcar mie nu mi se-mpleticește limba, zice Doris. O să vă fac niște ceai. Jan, tu pari să ai nevoie de o cană de ceai. Vino-n bucătărie!

Doris îi scoate din cameră, iar Tony și Silvana se trezesc singuri în salon, cu Aurek plimbând tractorul pe la picioarele lor.

— Deschide-o! o îndeamnă Tony, dându-i o cutie cu bomboane de ciocolată.

Silvana desface funda și capacul. Înăuntru nu se găsesc bomboane, ci o carte mică, roșie. Un dicționar.

— Asta voiai, nu ?

Ea încuviințează din cap, neștiind ce să spună.

— Șșt, niciun cuvânt, spune el.

Îi atinge obrazul cu vârfurile degetelor, îi zâmbește ușor amar și iese din cameră.

În noaptea aia, după ce Janusz se duce la culcare, Silvana se așază la masa din bucătărie, cu dicționarul roșu deschis în poală și cu dicționarul

englez-polonez al lui Janusz lângă ea, pe masă. Traduce, cu greutate, primele rânduri ale unei scrisori. Îi ia mult, răsfoiește în grabă cărțile, notează cuvintele în engleză, apoi le caută în poloneză. În sfârșit, are câteva fraze cât de cât coerente.

Dragul meu,

E necesar să nu te simți rău. Dacă n-ai veste de la soția ta, poate că ea găsit pe altcineva ? Și nu uita, niciodată nu vrei să te îndrăgostești. Se întâmplă, pur și simplu. Citesc ceva azi. Acolo unde dragoste e, și iertare e. Eu cred asta.

Silvana pune scrisoarea la loc în cutia de pantofi din cămară, stinge lumina și urcă scările spre dormitor pe întuneric. Știe câte trepte sunt, știe unde să cotească pe palier, îi e familiară senzația balustradei sub degete. Casa asta a devenit căminul ei. Dar e un cămin plin de minciuni.

Și dacă Janusz ar afla secretul Silvanei, oare ar ierta-o? N-are cuvinte să povestească cele întâmplate. Nu: e mai bine să-și păzească secretul, să-l țină la întuneric, murat și alunecos, ca un borcan uitat în fundul cămării, un borcan în care nici măcar ea să nu-și poată aminti ce plutește.

Ajunsă în dormitor, bagă dicționarul roșu într-un sertar, lângă batic. Se strecoară în pat și se gândește la Doris, la ce-a spus despre Aurek. Că seamănă cu ea. Închide ochii. Câteodată, are impresia că Doris știe tot și, în același timp, habar n-are de nimic.

Îi aude pe Janusz răsucindu-se lângă ea.

— Ce-ai făcut ?

Silvana tresare la auzul vocii lui somnoroase.

— Am băut o ceașcă de cacao. N-am vrut să te trezesc.

Își trage pătura pe ea și încearcă să nu se mai gândească la scrisori. E prea dureros.

— Janusz, m-au trimis acasă. Mi-am pierdut slujba.

Silvana aprinde veioza. Janusz clipește, deranjat de lumină.

Pare mahmur, are privirea încetoșată, părul îi stă ridicat în smocuri.

O roagă să stingă lumina.

— Oricum nu-ți plăcea slujba aia. Vorbim mai încolo. Lasă-mă să dorm.

Silvana ascultă cum se domolește răsuflarea lui Janusz. Se gândește la Tony. Îi vine în minte expresia pe care o avea atunci când i-a dat dicționarul, atingerea degetelor lui pe obrazul ei. Își ține mâna pe piept, și-o strecoară pe sub cămașa de noapte și-și prinde sânul în palmă, descriind cercuri cu degetele în jurul sfârcului. A ajuns până aici. Știe foarte clar care sunt scopurile vieții ei: căsnicia, să fie o mamă bună, casa asta. O treime din restul vieții ei pentru fiecare dintre ele. Cu aceste gânduri răsucindu-i-se prin minte, își închide cămașa de noapte, se cufundă la loc în pernă și lasă somnul să o tragă în bezna viselor.

Polonia

Silvana

Gregor era un bărbat arătos și o știa. Subțire și înalt, purta un trenci lung, un costum de tweed făcut pe comandă și o eșarfă de culoarea muștarului, bine strânsă în jurul gâtului său lung. Spunea că e doctor. Că lucrase în Rusia, trăind în

sate izolate din Urali, la mare distanță de orice oraș. Era *znakhar*, adică practica medicina tradițională. Acum, trăia cu un mic grup de oameni: trei femei și un bărbat. În prima zi, când li s-a alăturat, Gregor a învățat-o să caute mușuroaie de furnici. Bătrânul din grupul lor suferea de artrită.

— Trebuie să gădesc furnici care-și fac mușuroaie înalte. Dacă dai de ele, trebuie să iei mușuroiul cu totul. Secreția pe care o folosesc furnicile ca să construiască e foarte bună pentru bolile de articulații.

— Știe ce vorbește, i-a spus una dintre femei Sil vanei. Mi-a salvat copilul. Și-a mângâiat burta. Sunt în opt săptămâni de-abia, dar mi-e rău de nu mai pot. Vin dintr-un sat, de la vreo optzeci de kilometri de-aici. L-am cunoscut pe Gregor acum câteva săptămâni. Sângeram și mi-a dat un leac care a oprit sângerarea. Uită-te la mine acum! M-am făcut bine. E un om extraordinar.

O chema Elsa. Avea o față rotundă, pistruiată, înconjurată de o claie deasă de păr negru și strălucitor. Avea ochii mari, genele lungi și buzele pline, predispuse la țuguire. Se ținea după Gregor peste tot. Când se simțea prea obosită ca să se mai miște din tabără, stătea și se uita după el.

Mai era și un cuplu de bătrâni. Lui îi plăcea să se plângă de frig, să-și scarpine chelia și să facă glume, cum c-ar avea nevoie de o tunsoare. Ea avea șolduri late, pielea flască și părul împletit în cozi strânse în vârful capului ca niște câmați gri. Ea se ocupa să gătească orice le aducea Gregor. În restul timpului, se plângea de bărbatul ei suferind.

În fine, mai era o femeie brunetă, pe nume Lottie. Silvana îi spunea Pianista. Avea părul strâns într-un coc și mâini delicate, la care se uita vreme îndelungată.

Gregor i-a arătat Silvanei cum să jupoaie animalele cu cuțitul și cum să pună capcane; ea însăși a fost surprinsă de cât de repede a învățat să supraviețuiască printre copaci.

— Poftim, a zis el, dându-i un iepure mort, prima dată când au mers împreună la vânătoare. Nu-ți fie teamă. Ia unul dintre cuțitele mele și o să-ți arăt ce să faci.

Intraseră adânc în pădure, printre ferigi și muri spinoși.

Silvana a dat din cap. Jupuisse deja iepuri împreună cu Hanka, pe timpul iernii, la fermă. Avea să-i arate acestui bărbat că știe exact ce să facă. A luat cuțitul pe care i-l dăduse, unul scurt, de vânătoare, cu mâner mic. Aurek s-a lăsat pe vine lângă ea.

Gregor i-a zâmbit, ca și cum ar fi fost studenta lui preferată.

— Începe de la picioarele din spate. Vrem ca blana să rămână întreagă. Când o să vină frigul, o să-ți prindă bine niște mănuși din blană de iepure. Faci o tăietură de-a lungul coapselor. Fii îndrăzneță când mânuiești cuțitul! Nu-ți fie frică, e destul de...

Silvana a luat cuțitul și a început să taie cu agilitate. După câteva minute, a ridicat blana însângărată.

— Așa?

Gregor a râs.

— Deci ce-avem noi aici? O țărancă? Si eu care credeam c-ai spus că ești din Varșovia! Dar nu, nu ești fată de oraș. Și nici țărancă get-beget nu ești. Ce faci singură în pădure, cu țișănușul tău cu ochi negri ?

L-a ținut cu privirea, încercând să-l facă să se uite în altă parte. Dar n-a făcut-o.

— Soțul meu e soldat în armata poloneză. Când e el plecat, eu încerc să-l țin pe băiatul nostru departe de orice rele. A pus un braț protector în jurul lui Aurek. Pădurea e un loc bun în care să-l ascund. După război, soțul meu o să se-ntoarcă și-o să ne găsească, și-o să locuim din nou la Varșovia.

— Hm... Asta-i povestea ta. Când te-am văzut prima oară, am crezut că ești un spiriduș al pădurii. O zână minunată, care se plimba printre copaci, adunând ierburi, scoțând rădăcini. Fură luna, mușcă din soare.

A ridicat iepurele jupuit și l-a scuturat, ca să alunge muștele care începeau să se adune.

— E un descântec rusesc. Sperie vrăjitoarele. Dar tu nu pari speriată, așa că poate ești într-adevăr cine zici că ești. Oricine-ai fi, e bine să ai pe cineva lângă tine, care știe să mânuiască un cuțit. Hai să vedem dacă în capcanele celelalte s-a prins ceva. Dacă-o să ai noroc, poate c-o să te alegi cu mănușile alea din blană de iepure, până la urmă.

Uneori, se trezea cu Gregor lângă ea.

— Dormi ? Pot să mă-ntind lângă tine, dacă ți-e frig.

— Te rog, pleacă.

— Hai, lasă-mă să te-ncălzesc...

— Pleacă.

— E pierderea ta, șoptea și se ridica. Nu a mea.

Târziu în noapte, când zgomotele pe care le făceau oamenii în somn erau mai puternice decât cele ale pădurii, Silvana îl auzea mai întâi cu Elsa și apoi cu Lottie, crenguțele frângându-se sub

picioarele lui în timp ce se furișa de la o femeie la alta.

În lunile de vară, a luat-o pe Silvana la vânătoare cu el, spunând că e mai agilă și mai iscusită decât celelalte femei. I-au plăcut zilele alea, când ei doi, împreună cu Aurek, se mișcau în tăcere printre copaci. Au găsit un coș de răchită într-un șanț și l-au proptit cu un băț, de care au legat o sfoară lungă. Au prins veverițe, nevăstuici, chiar și un pui de mistreț, într-un rând. Gregor a înșfăcat creatura mică și păroasă, care guița. Silvana l-a luat pe Aurek și au fugit cât au putut de repede, speriați ca mama să nu se afle cumva prin preajmă și să fie furioasă.

Într-o zi, spre sfârșitul verii, Gregor i-a luat la cules de ciuperci și au dat peste o căprioară cu ochii împăienjeniți de moarte, cu capul răsucit, ca și cum ar fi căzut în goană. Gregor s-a aplecat deasupra ei.

— A fost împușcată. Ajută-mă s-o ridic. Cine a împușcat-o are să vină s-o caute. Trebuie s-o luăm repede de-aici. O să ne hrănească bine pe toți.

Silvana a apucat-o de picioarele din față și l-a ajutat pe Gregor să o ridice pe umeri. A mers alături de el, cărându-l pe Aurek în brațe. Băiatul era ușor și se ținea bine de ea, așa că avea mâinile libere ca, din când în când, să-l ajute pe Gregor să-și potrivească mai bine povara pe umeri.

S-a oprit într-o poieniță și a lăsat animalul jos.

— Nu mai pot s-o car. E prea grea. Trebuie s-o tăiem aici.

Silvana l-a dat jos pe Aurek.

— Aici?

A scos două cuțite din haină și i-a dat și ei unul. Apoi s-a aplecat și a spintecat burta căprioarei. Măruntaiele au dat pe dinafară, o învâlmășeală

catifelată de roșu și albastrui, iar trupul a părut să ofteze, de parcă ar fi rămas dintr-odată fără aer.

— O să aruncăm măruntaiele, a spus Gregor, băgând mâna în trupul însângerat. Acum trebuie să-ngropăm carnea. Dacă o lăsăm descoperită, o să se umple de muște. Oricât de foame ne-ar fi, nu putem să mâncăm carne plină de viermi. Dacă o acoperim, o să țină. Trebuie doar s-o ferim de muște, asta-i tot.

Silvana s-a întors cu spatele, simțind că i se întoarce stomacul pe dos din pricina mirosului care se ridica. Gregor i-a aruncat o privire.

— Te simți în stare să faci asta?

A dat din cap. Nu era timp pentru slăbiciune. Aveau nevoie de carne. Aurek trebuia să mănânce.

— Da, a zis. Da, bineînțeles că sunt în stare.

A îngenuncheat și el i-a spus ce să taie, cum să secționeze cadavrul. Mațele erau calde și își simțea propria inimă pulsând, întărindându-și ritmul, pe măsură ce scotea măruntaiele și le arunca în groapa puțin adâncă pe care o săpase pentru ele.

— Ai văzut vreodată un om rănit? a întrebat-o Gregor. Pe cineva care pierde mult sânge?

— Nu. De ce mă-ntrebi ?

— Sunt bărbați în pădurile astea. Bărbați care se luptă cu nemții. Au nevoie de oameni ca tine. Ai putea să li te-alături. Ești destul de puternică să lupți împreună cu ei. Pot să te duc în tabăra lor. Ai putea să-nveți să tragi cu arma. Și dacă nu vrei să lupți, tot au nevoie de asistente medicale. Femei care să nu dea înapoi la vederea sângelui. Ai putea s-o faci.

Silvana curăța cavitățile căprioarei cu iarbă. S-a oprit o clipă, și-a șters obrazul cu mâneca și s-a uitat la Aurek, care alerga după fluturi, cu fața și hainele mânjite de sânge de căprioară.

— Trebuie să am grijă de fiul meu, asta-i datoria mea. De mai mult nu sunt în stare.

Gregor și-a șters briceagul pe pământ.

— Cine știe de ce suntem capabili pe timp de război. Haide! Trebuie să săpăm repede o groapă. Și trebuie să îngropăm mare parte din ce-i aici.

Într-o noapte cu lună de la sfârșitul verii, când totul era scăldat într-o lumină albastră și argintie, Silvana l-a văzut pe Gregor culcându-se lângă bătrână. Carnea ei se revărsa de sub trupul lui masiv și Silvana a fost sigură că aude oasele obosite ale bătrânei trosnind în timp ce Gregor se mișca încet deasupra ei, înainte și înapoi, ca un făcăleț care întinde coca. Alături, prefăcându-se că doarme, soțul ei stătea făcut covrig ca un copil și-și sugea degetul mare, cu îmbufnare neputincioasă.

Silvana a închis ochii, tulburată de dorința pe care cele văzute o stârniseră în ea.
Janusz

Janusz voia să rămână, să încerce să înțeleagă ce se întâmplase. Ambrose spunea că nu se mai putea face nimic, că Franek avea să fie înmormântat în sat și că avea să le scrie rudelor lui, să le dea vestea că băiatul murise în urma unui accident de vânătoare.

Bruno s-a înfuriat și a insistat să scrie el scrisoarea. Rudele nu aveau să primească o misivă de la un străin. Avea să le spună că Franek căzuse la datorie, erou de război. La ce bun să afle că avusese o armă încărcată și că se împușcase singur?

Janusz l-a văzut așezat la masa din bucătărie, aruncând foaie după foaie, până când a părut să găsească formularea potrivită.

Dimineața, devreme, a sosit o sanie încărcată cu piei de capră. Și-au luat rămas-bun de la Ambrose pe întuneric.

— Să le trimiți scrisoarea mea rudelor lui Franek, i-a cerut Bruno la plecare. Promite-mi c-o s-o trimiți chiar azi.

A urmat o călătorie lungă, dureroasă, un traseu sinuos, prin sate și cătune, pe drumuri flancate de troiene uriașe de zăpadă, tunele de alb care albăstreau aerul și înnegreau copacii. Nici Janusz, nici Bruno nu vorbeau. Mirosul pieilor pe care stăteau era copleșitor, o duhoare unsuroasă de capră, care lui Janusz îi întorcea stomacul pe dos.

Au ajuns la o școală, unde li s-a dat votcă amestecată cu grăsime de rață.

— *Ca să vă dea putere*, a zis cineva, înmânându-i lui Janusz paharul cu amestecul tulbure. O să vă prindă bine leacul ăsta, după toate prin câte-ați trecut.

L-a băut dintr-o suflare și a mai cerut unul. Apoi încă unul.

În aceeași zi, două fete i-au condus pe Janusz și pe Bruno la gară, sărutându-i de rămas-bun, ca și cum ar fi fost iubitele lor.

— Nu uita, a zis fata care îl însoțea pe Janusz. Nu trebuie să stai în același vagon cu prietenul tău. Trebuie să călătorești singur. Dacă polițiștii văd doi bărbați călătorind împreună, îi opresc.

— La revedere, a zis Janusz. Capul i se învârtea de la atâta votcă. O adiere a măturat peronul gării, ridicând zăpada în spirale, iar Janusz a încercat să se posteze între fată și suflarea înghețată, ca s-o apere de frig.

De sub căciula de lână îi ieșeau șuvițe din părul castaniu, scurt și cărlionțat. Avea ochi migdalați și

mici și sprâncene dese. Frigul mușcător îi înroșise nasul. S-a ridicat pe vârfuri și l-a sărutat.

— Trebuie să joci bine, a șoptit. Să pari localnic. Prefă-te că-ți iei rămas-bun de la iubita ta.

— O să-mi fie dor de tine, a zis el, conformându-se, și s-a gândit că într-adevăr îi va fi dor de ea. Te iubesc, i-a șoptit, cuvintele transformându-se în nori de aburi în aerul înghețat. Și părea veridic. A tras-o în brațele lui. Să iubești o străină ar putea fi cel mai ușor lucru din lume. Îl încerca o dorință puternică, care venea din altă parte decât din inimă și care, de aceea, era clară și simplă. A sărutat-o și și-a dat jos mănușile, fără să-i pese de frig, i-a descheiat nasturii de la haină, încercând să-și facă loc printre straturile de haine. Nu voia decât s-o ducă pe străina asta în spatele școlii și s-o dezbrace. Ea s-a retras, punându-i o mână pe piept.

— Ești beat.

— Cum te cheamă?

— E mai bine să nu știi.

— Te rog.

— Nu-i nevoie să știi.

— Ba da. Vreau să te revăd. După război.

Fata a clătinat din cap.

— Mă cheamă Roza.

— Roza. După război, o să mă-ntorc.

L-a sărutat delicat pe buze.

— Crezi că ești singurul care mi-a spus asta?

Așa spun toți soldații. Sunteți cu toții niște fraieri romantici. Du-te. Nu uita să-mi faci cu mâna din tren. Joacă bine.

Janusz a urcat în tren și a încercat să-i facă semn cu mâna, dar ningeă prea tare, așa că n-a

reuşit s-o mai zărească. Şi-a studiat mâinile aşezate în poală şi s-a simţit prost la gândul că se lăsase copleşit de emoţii în halul ăla. Se întreba dacă Bruno îl văzuse încercând să-şi bage mâinile pe sub hainele fetei. S-a gândit la Silvana şi şi-a dat seama că n-ar fi simţit niciodată lucrurile astea pentru altă fată dacă ar fi rămas lângă ea. Singurătatea îl înnebunea.

La un moment dat, probabil că s-au urcat şi nişte poliţişti în tren. După aceea, Bruno a povestit de multe ori despre evadarea lor şi de fiecare dată pomenea şi de poliţişti, dar Janusz nu-şi mai aducea aminte de ei. I se spusese să țină capul jos şi să nu privească pe nimeni în ochi.

Trenul înainta zdrăgănind şi clătinându-se, iar amintirile de acasă îi dădeau putere: mama lui cântând la pian; tatăl lui, venind icasă de la muncă, discutând politică şi vorbind despre consiliul local. Îşi amintea de livada de meri din spatele casei părinţilor Sil vanei, unde o aştepta atunci când îi făcea curte. S-a gândit din nou la bătrâna pe care o confundase cu o fată. La sângele de pe picioarele ei. La părul ei alb. S-a gândit la Franek şi ar fi vrut să spună ce simţise când îl văzuse pe băiat zăcând fără suflare pe gheaţă. Dar nu avea cui să i se confeseze. S-a aplecat pe fereastră şi a privit cum ziua se transformă în noapte. Când, a doua zi în zori, trenul s-a oprit, Bruno a trecut pe lângă el, iar Janusz s-a ridicat şi l-a urmat.

Nişte străini i-au întâmpinat pe peron. Au fost trecuţi de la unii la alţii. Au traversat în tăcere un râu îngheţat şi au luat alt tren. Janusz şi-a dat seama că Roza avusese dreptate. Fusese o prostie să-i spună că se vor mai vedea vreodată. Şi Silvana, şi fiul lui ? Bruno îi spusese să uite de ei. Probabil că n-avea să-i revadă nici pe ei, niciodată.

Ipswich

În septembrie, Aurek începe școala. Acum îl are pe Peter, sunt colegi de clasă, nu mai face scandal, iar pe Silvana o cuprinde un fel de spaimă când el își desprinde mâna dintr-a ei și pleacă. Băiatul nu mai are nevoie de ea ca pe vremuri, nu mai simte nevoia să stea tot timpul împreună, legați, și asta o face să se simtă ciudat. O doare să-l vadă îndepărtându-se de ea cu atâta ușurință.

Peter, care, așa cum află Silvana de la Tony, stă la bunici în timpul săptămânii, se întâlnește în fiecare dimineață cu Silvana și cu Aurek în parc, în drum spre școală. Bunica lui îl aduce până la marginea parcului. E o femeie slabă, cu părul cărunt, care poartă o fustă de tweed și o bluză cu gulerul închis până la gât. Îngustă ca o lamă de cuțit, din lateral aproape că dispăre. Când îl îmbrățișează pe băiat, totuși, chipul ei slab radiază. Se umflă, devine materială, caldă și vie, iar sentimentele ei sunt la fel de evidente ca ale unui copil. Bătrâna îl sărută pe Peter cu sălbăticie pe obraji bucălați, ca și cum s-ar teme că n-are să-l mai vadă niciodată.

Silvana știe că mâinile bătrânei închid în ele teama de pierdere. Și-a pierdut fiica. Nu-i de mirare că se agață de băiat. Și nu-i de mirare nici că, atunci când îl atinge, copilul încearcă să scape. Probabil că simte greutatea morții mamei de fiecare dată când mâinile osoase ale bunicii se așază pe fața lui.

Silvanei i-ar plăcea să stea de vorbă cu ea, să-i spună că înțelege, dar bătrâna nu-i dă niciodată atenție. Întoarce capul și se face din nou subțire ca o lamă de cuțit. Are ochi doar pentru nepotul ei.

În după-amiezile de vineri, Tony îl ia pe Peter de la poarta școlii, ca să-și petreacă weekendul împreună. La simpla vedere a bărbatului care stă și-și așteaptă copilul, inima Silvanei începe să bată nebunește. O înspăimântă cât de intens speră că îl

va revedea și de multe ori încearcă să se ascundă printre celelalte mame care își așteaptă copiii. Dar o găsește mereu, ridică mâna sus de tot în semn de salut, ca și cum ar fi zărit-o în mijlocul unei mulțimi mult mai mari și trebuie să-i atragă atenția cu un gest exagerat.

Merg prin parc, lăsându-i pe cei doi băieți să alerge înaintea lor. E așa de ușor să stai de vorbă cu Tony. Cu el, poate să-și lase trecutul în urmă. E convinsă că o înțelege. De fiecare dată când Sil vana caută un cuvânt, el l-a găsit deja și încheie propoziția în locul ei.

Așa era și cu Janusz, când erau tineri. Trebuia doar să se uite unul la altul ca să știe ce gândesc. Chiar și visele li se intersectau uneori. Acum, între ei e o răceală politicoasă.

— Mi-e dor de anumite mâncăruri, răspunde, când Tony o întreabă despre țara ei natală. Îi pune mereu întrebări despre Polonia și ea răspunde cu plăcere, atâta timp cât nu vine vorba de război. Când încearcă s-o descoasă despre anii petrecuți în pădure, schimbă subiectul. Îi arată veverițe care le taie calea sau observă că mânecile hainei trebuie călcate, un nasture trebuie cusut sau capsele genții trebuie reparate.

— *Pierogi*, spune. De-asta mi-e dor. Cocă umplută cu varză și brânză, sau ciuperci și ceapă. Sau cu ce vrei. Le mâneam întotdeauna cu smântână. Poți să le faci și dulci. Când mă gândesc la *pierogi*, mă simt...

— Nostalgică?

— *Tesknota*. Da. Nostalgică. De-aia nici nu mă gândesc prea des la lucrurile astea.

Tony întinde mâinile ca un politician pe cale să țină un discurs, să se joace cu mulțimile. Silvanei îi place felul lui de a fi, plin de sentimentul propriei

importante. I se pare că vrea s-o impresioneze. Și de ani de zile n-a mai încercat un bărbat să facă asta.

— Te gândești vreodată să te-ntorci ?

— Janusz crede că vom putea să ne întoarcem într-o zi, dar nu-mi dau seama cum. N-avem la ce să ne-ntoarcem. Țara noastră e condusă de comuniști. N-am putea să ne-ntoarcem nici dac-am vrea.

— Dar Aurek are dreptul să știe de unde vine. Toți oamenii ar trebui să știe ai cui sunt și de unde vin.

Silvana se uită la el.

— Aurek e al meu, spune ea apăsător.

Ajunși la marginea parcului, se întorc să-i privească pe băieți jucându-se în spatele lor.

— E timpul să mergem, spune Silvana.

— Chiar trebuie? De ce să nu-i lăsăm pe băieți să se mai joace puțin ?

Tony îi ține o clipă mâinile într-ale lui, blând, de parcă ar putea să se spargă dacă ar fi apucate cu mai multă putere. Se uită la ele în timp ce le dă drumul, să vadă dacă sunt într-adevăr așa de fragile cum credea. Dar nu sunt. Are mâini aspre. Mici și vânjoase, și mereu în căutarea a ceva care să le umple.

— Mi-ar plăcea să te conduc acasă, zice el, dar, dacă Janusz n-a venit de la muncă, mi-e teamă că oamenii ar cleveti dacă ne-ar vedea sosind împreună. N-aș vrea să dau prilej limbilor să foarfece. Britanicii sunt înguști la minte și au limbi ascuțite, iar cei de pe-aici sunt cei mai răi dintre toți.

— Ei bine... spune ea, în timp ce așteaptă ca Aurek să se dea jos din copacul în care se cățăraseră. Pe curând.

— N-ai vrea să-i ducem pe băieți la o plimbare în weekend ? Sau să mergem la lac, să ne plimbăm cu barca?

— Da, ar fi drăguț.

E obișnuită cu propunerile lui Tony. Uneori se ține de ele, de cele mai multe ori, nu. Apoi apare ca din senin, după mai multe zile, cu cadouri: portocale și struguri verzi, sticloși. O banană pătată pentru fiecare; cârnați de porc pe care trebuie să-i pregătească pe loc, pentru că sunt, după cum spune el, pe muchie. Lucruri atât de neașteptate și delicioase, încât Silvana dă uitării plimbările ratate.

— Înainte să pleci, spune-mi... dicționarul ăla... știu că n-ar trebui să te-ntreb, dar sunt curios. Ți-a fost de ajutor? N-ai mai spus nimic.

Silvana se gândește la întrebare, jucându-se cu o șuviță de păr. Spune ceva despre Peter, că e înalt pentru vârsta lui.

— Da, așa e, spune Tony. Dar dicționarul ? La ce ți-a trebuit ?

Silvana se uită în jur. Nu găsește nimic care să întrerupă șirul

acesta de întrebări. Parcul e gol, veverițele au fost deja aduse în discuție și, dacă o să se mai joace mult cu părul și cu hainele, el o să creadă că are păduchi.

— Silvana?

Trage adânc aer în piept și încearcă să-i spună adevărul.

— Aveam niște scrisori pe care trebuia să le traduc.

— Scrisori ? Atât, niște scrisori ?

Ochii căprui ai lui Tony o fixează, îmbiind-o.

„Vorbește cu mine”, îi spun. Și ar vrea să vorbească. A obosit să-i poarte secretele lui Janusz. Destul că le

are pe-ale ei. Tușește agitată și își împinge bărbia spre el, încercând să pară amuzată de conversația asta.

— Sunt scrisorile lui Janusz. De la altă femeie.

— De la altă femeie ?

— Nu e stupid? zice ea, încercând să aibă o atitudine cât mai englezească. Așa de stupid!

— Vai, Silvana, îmi pare rău...

Tony îi prinde din nou mâinile într-ale lui, dar de data asta le strânge cu putere, zdrobindu-i degetele. Un gând neașteptat, oribil îi vine în minte: ce-ar fi să-i spună lui Janusz?

— E complicat, spune ea, dorindu-și să-i poată vorbi în poloneză. Arde de dorința de a se desfășura în propria limbă, de a-i simți gustul pe buze, toate nuanțele și figurile de stil, toate răsucirile și subtilele sunete joase pe care le-ar putea produce. I-ar putea explica totul în poloneză.

— Nu-i nimic. Ți-am spus asta numai pentru că e foarte obositor să păstrezi tot timpul secrete. Janusz e un soț bun, chiar e. Și un tată bun pentru Aurek.

Tony o trage spre el, apăsându-i mâinile la pieptul lui; de data asta, îmbrățișarea lui nu mai are nimic echivoc.

— Silvana, draga mea, habar n-am avut...

Se uită în ochii ei și, o clipă, are impresia că o s-o sărute. Și totuși, nu se desprinde din îmbrățișarea lui.

— Dacă-i spun lui Janusz că știu și mă părăsește ? Dacă se-ntoarce la ea? Ce-o să se aleagă de noi, de Aurek și de mine?

Tony se apleacă spre ea, ea îi simte vocea fierbinte pe obraz.

— Dar să știi că...

— Nu știu nimic.

— Să știi că eu o să te ajut mereu. Nu se poate să nu-ți fi dat seama că...

În spatele lor, Aurek sare din copac și își înfășoară brațele în jurul picioarelor Silvanei. Ea își retrage mâinile dintr-ale lui Tony și se îndepărtează de el.

— Serios, trebuie să plec.

— Nu pleca! Vino la mine. Acum! Putem să vorbim. Te rog să nu pleci așa.

Pare atât de trist, încât e sigură că unul dintre ei sau poate amândoi vor începe să plângă, iar plânsul n-are niciun rost. Plânsul ar fi deja prea mult. Plânsul i-ar arăta lui Tony că e o femeie lipsită de orice control asupra propriei vieți. Oricum a fost o proastă că i-a spus. Ar fi mai bine să-i explice că nu e decât o supraviețuitoare, nimic mai mult, care a venit în Anglia pentru ca Aurek să aibă un tată.

Vorbește în șoaptă.

— Eu și Janusz... Nu prea mai știm cine suntem. S-au întâmplat atâtea în timpul războiului... Trecutul nu-mi dă pace. În timpul războiului, am crezut că Janusz a murit. Toți anii ăia petrecuți separat... Nu mi-am imaginat niciodată că are să mă găsească. S-au întâmplat prea multe...

Îl privește din nou în ochi. Habar n-are de ce îi spune lui Tony atâtea despre viața ei. Ar putea la fel de bine să fie pe pervazul unei ferestre, gata să-și ia viața. De ce riscă atât de mult? Pentru că are ocazia să-i spună cuiva ce e de nespus? Sau ca să simtă căldura privirii acestui bărbat pe pielea ei ?

— Te rog să uiți tot ce-am spus. Aurek are nevoie de tatăl lui. Eu... Te rog, prefă-te că n-am zis nimic. Trebuie să plec.

Cu o ultimă fărâmbă de putere, Silvana se răsucesce pe călcâie, sperând ca Tony să vadă doar spatele unei femei puternice, care se îndepărtează de el. O strigă, rugând-o să-l aștepte, dar nu se întoarce.

Aurek se străduiește să țină pasul cu ea. Silvana știe că nu-i place când merge prea repede, dar e singurul lucru pe care-l poate face ca să n-o ia la fugă. Aurek se plânge, dar nu poate încetini pasul. Îl apucă de mână și-l trage după ea. La marginea parcului, se oprește.

— Aurek, uită-te-n urmă. Îi vezi ?

Aurek clatină din cap.

— Bine, vino-ncoace. O să te iau în brațe. Trebuie s-ajungem repede acasă.

Aurek se zbate în brațele ei. Știe că e prea mare ca să mai fie cărat așa, dar îl roagă să stea cuminte și, în cele din urmă, o cuprinde cu picioarele pe după mijloc și cu mâinile pe după gât.

Până ajunge să bage cheia în broasca ușii de la intrare, s-a convins singură că Janusz va fi acolo și că va ști totul. Dar, când intră în hol, casa e pustie și se aude numai ticăitul ceasului de pe polița de deasupra șemineului din salon.

Deschide ușa din spate, iar Aurek aleargă afară și se cațără pe scara de frânghie, în căsuța din copac. În cămară, pe un raft, stă cutia de pantofi. Doar văzând-o, se simte înspăimântată. Va arde scrisorile. Le va scoate și le va da foc și apoi vor trăi toți trei mai departe, ca înainte.

Ia cutia de pantofi și o așază pe masa din bucătărie. Bagă mâna cu grijă printre cârpe și cutii

cu cremă, dar scrisorile nu mai sunt acolo. Azvârle totul din cutie, o scutură, o întoarce cu fundul în sus. Ce să facă mai departe? Pune la loc lucrurile împrăștiate, așezându-le în ordine. Bagă cutia la loc în cămară și închide ușa, sprijinindu-se pe ea, de parcă i-ar fi teamă să nu se deschidă brusc, de capul ei. Pe urmă iese în grădină, sorbind cu nesaț aerul umed.

Parcela cu zarzavaturi de sub copac a dat o recoltă bogată de ceapă și mulți morcovi, pe care i-a scos împreună cu Janusz. Au mai rămas cepe de scos. Janusz a pus unele care cresc încontinuu. „Eterne”, așa se numesc. Oftează. Chiar s-a prostit în așa hal, încât până și numele unui soi de ceapă o face să se simtă slabă ?

Își trece mâna peste corolele crizantemelor de culoarea ruginii. Tufele de vâsc pe care le-a plantat Janusz sunt încă mici, dar în ele strălucesc niște boabe mărunte, roșii ca sângele. În Polonia, bobitele astea sunt semn de iarnă grea, așa se spune. Margaretele albastre din soiul Michaelma și anemonele albe s-au prăbușit unele peste altele și ultima dintre daliile uriașe ale lui Janusz, roz cu purpuriu, proptită de un arac, se ridică mândră spre cer, strălucind în lumina târzie a amiezii.

Silvana culege câteva flori, până face un buchețel. Dacă Janusz și-ar fi dat seama că a găsit scrisorile, nu i-ar fi spus totuși ceva? Deci trebuie să le fi mutat, crezând că ea habar n-are de ele. Simte ușurare la gândul că scrisorile nu mai sunt acolo. Ca și cum un nod strâns înlăuntrul ei s-ar fi desfăcut.

Poate că se simte mai bine fiindcă i-a spus lui Tony despre ele? Se convinge singură că Janusz a aruncat scrisorile. Asta înseamnă că aventura s-a terminat. A fost o întâmplare dintre cele care se întâmplă în vreme de război, asta-i tot. Dar ea și Tony?

Se pricepe de minune să se mintă singură, prefacându-se că anumite lucruri s-au întâmplat într-un fel, și nu în altul, și reușește să-și fixeze povestea în minte. S-ar putea să se fi îndrăgostit puțin de Tony, dar acum s-a terminat. E doar un prieten de familie. Nimic mai mult. Un bărbat care are un fiu de aceeași vârstă cu fiul lor. Se uită la buchetul de flori și-și dă seama că a smuls toate petalele și că ține în mână câteva tulpini cu frunze. Le aruncă în iarbă.

La apus, grădina devine sumbră. Cerul se face turcoaz și apare prima stea.

— Coboară! strigă la Aurek, care e în căsuța din copac. Hai înăuntru, să facem ceai pentru tata!

Tata e un cuvânt așa de frumos. Se potrivește cu *familie*, *mamă* și *fiu*. Cuvinte neprimejdioase. Stând acolo, pe peluza pe care Janusz a tuns-o și a greblat-o cu atâta drag, și privind la partea din spate a casei lor, Silvana își dă seama că nu trebuie să-l mai vadă niciodată pe Tony. Prietenia lor s-a terminat.

Polonia

Silvana

Începuse să bată un vânt rece, care nu se mai dădea plecat, măturând pădurile, suflând frunzele din copaci. Silvana privea cum cad frunzele, rotindu-se și dansând în jurul ei. Trecuse mai mult de un an de când plecase din Varșovia. Mai mult de un an de când nu-l mai văzuse pe Janusz. A auzit niște crenguțe trosnind, s-a ridicat în capul oaselor și l-a văzut pe Gregor făcându-și greoi apariția, cu un sac pe care l-a trântit în mijlocul taberei.

A făcut un mare spectacol din golirea sacului, oferindu-le tuturor mere și pâine neagră.

— Și am... sare! a declamat.

Și-a afundat degetul într-un pachetel de hârtie și apoi l-a lins.

— O s-avem nevoie de ea la iarnă. Ar trebui să ne facem și noi niște provizii. La vreo doi kilometri de-aici e un pădurar care are o cabană. E prietenos și dispus să ne dea alimente. Am vindecat-o pe nevastă-sa de dureri de stomac. Am folosit *chaga*, o ciupercă ce crește pe scoarța mestecenilor. Mi-a promis c-o să taie câteva găini, să ni le dea. Să vedeți ce ospăț o să fie!

Apoi, printre picături, Gregor a mai adus și alte lucruri, puțin lapte într-o conservă, din nou pâine, câțiva cartofi. Elsa, gravidă, cu ditamai burta, mânca prima. Nu era departe de soroc, se vedea cu ochiul liber. Gregor stătea lângă ea până se sătura. Silvana îl împingea pe Aurek în față.

— După ea, el trebuie să mănânce. E copil. Are nevoie de mâncare.

Îl pune la ea în poală și-l păzea în timp ce mânca. Ceilalți cleveveau, dar ei nu-i păsa. Băiatul trebuia să mănânce.

Și-au reorganizat tabăra pentru iarnă, au împletit paravane din viță albă și coajă de mesteacăn, cu care și-au căptușit colibe. Au strâns crengi pe care le-au legat unele de altele, construind culcușuri pe care Silvana le-a căptușit cu mușchi și ferigi uscate. Gregor s-a plimbat printre ele, refăcând ce era greșit și împărțind crengile de salcie pe care le strânsese. Silvana se îndoia că vreunul dintre ei ar fi supraviețuit fără el.

A venit din nou la ea într-o noapte și și-a băgat mâinile aspre pe sub hainele ei, risipind puțină căldură pe care o adunase, aducând aerul rece pe pielea ei. Răsuflarea îi mirosea a acru.

— Pentru cine te păstrezi? a întrebat el.
Bărbatul tău nu se mai întoarce. Zace mort pe undeva, pe front. Termină cu prosteala asta de femeie independentă. Nu merită.

Cuvintele lui au rupt ceva în ea, iar când și-a deschis brațele să-l primească și și-a lipit buzele de ale lui, a izbucnit în plâns.

S-a terminat repede. Era deasupra ei, iar Silvana se zbătea sub mâinile lui, deja desprinsă de el când s-a împins în ea. După aceea a rămas în brațele lui, conștientă că Aurek se foia în somn lângă ei.

— Ar fi mai bine să pleci, a șoptit.

— Îmi placi, fata pădurii, a zis el.

— Te rog, pleacă. Am făcut o greșeală. Îmi pare rău.

L-a auzit urinând pe trunchiul unui copac.
Gregor era un câine, un lup cu haita lui. S-a simțit ca o proastă.
Janusz

Janusz și Bruno au părăsit Iugoslavia pe un vas de pescuit și au ajuns la Marsilia, printre grămezi de năvoade și coșuri cu pește. Franța era mai frumoasă decât își imaginase Janusz. Mimozele de un galben prăfuit răspândeau o lumină untoasă peste coastele dealurilor. Palmieri scunzi și agave făcute parcă din piele albăstruie licăreau în căldura primelor zile de primăvară.

Cu ei mai erau și alții și li s-a spus să ia trenul spre Lyon, unde aveau să primească uniforme și grade. Bruno nu voia. Își făcuse planul să ajungă în Anglia. Când vasul a acostat și au simțit pământul sub picioare, Bruno l-a tras pe Janusz deoparte și s-

au furișat de-a lungul docurilor, în labirintul de străduțe întunecate al vechiului oraș.

Primul lucru pe care l-au făcut a fost să înoate. S-au dezbrăcat de hainele murdare și s-au aruncat în mare. În vreme ce Bruno se bălăcea și striga, Janusz a plonjat în valuri și a înotat cât de departe a putut. S-a lăsat apoi să plutească în voia valurilor, privind în urmă, spre coastă. Apa era limpede precum cristalul. Se afla într-o țară pe care o cunoștea doar din cărți.

Janusz a fost cel care a pus cap la cap suficientă franceză cât să facă rost de cazare și au ajuns într-una dintre clădirile înguste, dărăpănate de pe străzile marsilieze din apropierea portului. În fiecare zi mergeau până la o mică plajă, ca un semicerc, de lângă port și stăteau la soare.

— Arăți ca un homar din piața de pește, a rânjit Bruno prin fumul țigării care-i atârna între buze. N-am mai văzut niciodată un om așa ars de soare.

Janusz nu-l băga în seamă.

— Nu se poate să stăm toată ziua degeaba. Trebuie să ne înrolăm într-o unitate franceză.

— Poate că da, poate că nu. Nu prea mă grăbesc, să știi. Ne permitem să mai stăm vreo săptămână. Dacă ne vor, n-au decât să vină să ne caute. Merităm și noi câteva săptămâni de vacanță, înainte să ne riscăm din nou viețile.

În fiecare zi făceau și câte-o excursie la altă plajă. În fiecare seară se întorceau și mâncau în baruri, platouri cu caracatiță la grătar și arici de mare portocalii. Janusz îi plimba cu furculița prin farfurie.

— Nu știu cum poți să mănânci așa ceva, spunea el. De ce nu putem să mâncăm friptură ?

— E ieftin și bun, spunea Bruno. Uite-acolo!

A dat din cap în direcția chelneriței.

— E drăguță. Bruno și-a împins scaunul în spate și s-a ridicat de la masă. Nu știu ce-o să faci tu mâine, dar eu cred c-o să fiu ocupat.

— Cu ea?

— De ce nu ?

Janusz a întors capul.

— Fă ce vrei.

Nu credea că fata va fi interesată, oricum. Bruno de-abia dacă bălmăjea câteva cuvinte în franceză.

A doua zi, Bruno era tot cu chelnerița, iar Janusz a plecat de unul singur. A găsit o plajă și a mers câțiva kilometri de-a lungul ei, până când nisipul a lăsat loc bolovanilor și pietrișului. Pescărușii au țipat când Janusz le-a găsit cuiburile și a luat ouăle, ovaluri mari, albastru cu alb. Păsările s-au rotit și au plonjat în direcția lui, până când a fost nevoit s-o ia la fugă, cu mâinile deasupra capului, în semn de capitulare.

A intrat în mare cu pantalonii suflecați, cu cămașa legată la mijloc. Aburul cald care se ridica din valuri l-a amețit, iar tâmplele au început să-i pulseze. S-a așezat lângă niște stânci, și-a făcut cămașa pernă și a închis ochii.

Când s-a trezit, soarele își schimbase locul pe cer și îl bătea acum în plin. Amețit și însetat, s-a întors în cameră, unde a băut o cană mare de apă și și-a turnat alta pe cap și pe gât. Ud leoarcă, s-a întins, s-a înfășurat într-un cearșaf ca-ntr-un cocon și s-a gândit la Silvana. S-a ridicat în picioare, clătinându-se, și a băjbăit prin cameră, până a găsit un stilou și o bucată de hârtie lângă patul lui Bruno. Dar nu știa ce să scrie. Ce-ar fi putut spune? Sunt în

Franța, la soare, și sper că tu ești în siguranță la părinții mei? Nici măcar nu îndrăzne să se gândească la traiul ei din Polonia. I s-a părut că e tâmpit și greu de cap. A pus deoparte stiloul și hârtia și s-a prăbușit în pat.

În noaptea aceea, în camera înăbușitoare, a visat că trupul lui ars, cu pielea care-l strângea, se deschisese ca o crisalidă. Că alt bărbat, alt Janusz, a ieșit din pielea lui și a pătruns încet afară, în noaptea sufocantă, eliberat din carapace de sudoarea care se revărsa din el. Că acest alt bărbat a zăbovit în lumina lunii și apoi a pornit cu pas întins pe străzi, până a ajuns pe malul mării.

Mediterrana, atât de limpede și de proaspătă în timpul zilei, se făcuse neagră, mătăsoasă, iar el s-a oprit o clipă la marginea apei înainte de a intra în ea, înainte de a lăsa valurile să-i lingă trupul cel nou și crud. Era altul. Se născuse din nou, din aer în apă. O naștere inversă.

S-a trezit cu o sete îngrozitoare. A încercat să se miște, dar durerea din spate îl oprea.

L-a auzit pe Bruno șoptind:

— Jan ? Ai de gând să te trezești azi ? Ascultă, există o tabără pe dealurile de lângă oraș. M-am întâlnit cu niște oameni aseară. Nemții înaintează spre sud. În câteva luni, poate chiar săptămâni, o s-ajungă aici. Oamenii cu care m-am întâlnit mi-au spus că putem să ne înrolăm într-o unitate militară și să luăm vaporul spre Anglia. Trebuie să ne mișcăm. Ce zici ? Dumnezeuule, uită-te la tine!

A ridicat cearșaful.

— Doamne, omule, arăți îngrozitor! M-auzi ? Uită-te la tine, ești plin de bășici... Dumnezeu să te ajute, ești ars peste tot.

Bruno a deschis geamurile, tușind.

— Ai nevoie de aer.

Janusz a deschis ochii. Desenele de pe tapet se roteau. A încercat să vorbească, dar buzele i-au crăpat și a simțit din nou gustul sângeului.

— Nu poate să rămână aici.

În ușă apăruse proprietăreasa, o femeie cu părul negru înspicat cu cenușiu strâns într-un coc în vârful capului, cu buzele date cu ruj de culoarea coralului și cu genele negre, ca niște picioare de păianjen.

— Ce băiat prost! Ești prea blond ca să stai la soare. Uită-te la tine! Ești uscat ca o bucată de cod sărat.

Janusz l-a auzit pe Bruno stăruind într-un amestec stricat de poloneză și franceză. Și-a obligat buzele uscate să șoptească:

— îmi pare rău, *madame*. O să plec. E periculos pentru dumneavoastră să rămân aici.

Ridicându-se cu greu, sprijinit în cot, i-a făcut semn lui Bruno.

— Dă-mi hainele.

— Nu, nu, nu... Femeia a oftat. Vorbești franceză; asta simplifică lucrurile. O să-ți găsesc pe cineva la care să te duci. Am un prieten care are o casă la țară. Poți să stai acolo până-ți revii.

S-a uitat fără înconjur la trupul lui dezgolit.

— După ce-o să te pui pe picioare, poți să lucrezi pentru ei. Ești destul de solid. Arăți ca un țăran.

A doua zi, Janusz a pornit la drum; hainele i se lipeau de piele și îl zgâriau, iar trupul îi era înțepenit și dureros. Cu cât căruța îl ducea mai sus printre dealurile de la marginea Marsiliei, cu atât

aerul se îndulcea. Mirosul mării se risipea, lăsând locul aromei pinilor și a mirodeniilor puternice.

Ipswich

Silvana refuză să se mai gândească la Tony. Evită plimbările prin parc și ocolește magazinul de animale. E greu să-l țină departe de gândurile ei, dar reușește. De fiecare dată când îi vine în minte chipul lui Tony – ochii lui căprui, părul negru, cărlionțat, lucios de la briantină, mâinile care gesticulează în timp ce vorbește –, îl alungă, concentrându-se pe cârpa de praf sau pe cărbunele pe care îl pune cu lopata în micul șopron din grădină. Ca un croitor care nu folosește decât materialul pe care îl ține în mână, așa își croiește ea viața alături de Janusz.

— N-ai voie să te mai joci cu Peter, îi spune lui Aurek într-o seară, în timp ce pregătește cina. Trebăluiește pe lângă cuptor, lovind zgomotos cratițele una de alta, amestecând cu o lingură de lemn în fierturile care bolborosesc, vocea ei acoperind tot acest vacarm.

— Aurek, m-ai auzit?

— De ce?

— De ce? Aruncă lingura de lemn în chiuvetă și se întoarce cu fața la băiat.

— Cum adică de ce? Tu trebuie să faci ce-ți spun eu, ai înțeles? Nu mai e prietenul tău.

Felul sfidător în care o privește, de parc-ar fi demnă de ură, o face să răbufnească și, aproape fără să-și dea seama, palma ei cade greu peste umărul lui. Băiatul se clatină și se prăbușește într-o parte, izbindu-se de masă. Apoi se adună și se ridică în picioare, făcând câțiva pași în spate.

— Aurek! Nu! exclamă, îngrozită. Nu l-a lovit niciodată până acum. Nu! strigă. Îmi pare rău!

Aurek țâșnește afară din bucătărie, traversând holul, orbecăind după clanța ușii de la intrare, ca s-o deschidă înainte să fie ajuns din urmă. Silvana pune mâna pe ușă, în timp ce Aurek tocmai o deschide, și încearcă să-l prindă, dar băiatul îi scapă și fuge afară, în noaptea întunecoasă, în ploaia care se revarsă cu nemiluita.

Știe că n-are rost să se ducă după el, totuși bate străzile, călcând prin bălți, cu întunericul nopții apăsându-i pleoapele. Caută o oră întreagă, cu toate că știe că n-are niciun rost. Până nu se va simți pregătit, nu se va întoarce.

— Unde Dumnezeu ai fost? o întreabă Janusz, când o vede intrând în casă.

Rămâne în hol și clipește des, din păr îi picură apă în ochi. În casă miroase a mâncare arsă și Silvana își amintește de oalele pe care le-a lăsat pe foc. Ușa de la bucătărie e deschisă și un nor de fum plutește chiar deasupra capetelor lor.

— Am fost după Aurek, spune. A fugit. O să vină el înapoi. Trebuie s-avem răbdare.

După două ore, se aude o bătaie în ușă și Aurek apare în prag, ud până la piele, cu părul lipit de cap și negru ca o vidră. E mai mult decât poate Silvana să îndure. Îl dă pe Janusz la o parte, fără să bage de seamă că Aurek caută să scape din mâinile ei.

— Aurek, lasă-mă să te usuc...

Janusz o trage înapoi.

— Lasă-mi-l mie. Hai, băiete! Hai să te usuci.

Aurek se uită sumbru la Silvana și-și pune mâna în palma întinsă a lui Janusz. Se simte de parcă ar fi înjunghiat-o.

Silvana stă în capul scărilor, ascultând cum Janusz îi vorbește băiatului în camera lui, explicându-i că nu trebuie să mai fugă. La un

moment dat, îi dă prin cap c-ar trebui s-o bucure ce aude: tonul părintesc al lui Janusz, severitatea calmă. În schimb, se simte deposedată. N-au nevoie de ea. Niciunul dintre ei. N-au deloc nevoie de ea.

O săptămână mai târziu, Aurek, care încă n-a iertat-o, face febră. Temperatura crește, iar în seara următoare e lipsit de vlagă ca o păpușă de cârpe. Silvana adună ierburi uscate de prin borcanele din cămară: cimbru, măceșe, coajă de salcie, lavandă, plante pe care le-a adunat și le-a uscat în lunile de vară. Umple cada cu apă rece și aruncă ierburile în ea.

— Intră, îi spune lui Aurek, care se clatină slăbit lângă ea.

Janusz stă în ușa băii.

— Tremură. Ești sigură că-i o idee bună? Avem aspirină. Nu vrei să-i dai mai bine o aspirină și să-l bagi în pat ?

Nu-l ascultă. Aurek e bolnav și e numai vina ei.

— Lasă-mă, te rog, să-mi îngrijesc copilul, îl repede și-l ridică pe băiat, ajutându-l să intre în apă. Asta o să-i scadă febra. Dar am nevoie și de niște coajă de mesteacăn. Trebuie să-l scăpăm de febră. Adu-mi niște coajă, s-o fierb și s-o pun în apă. Doar așa o să-i scadă temperatura.

— Unde naiba să găsesc mesteceni ?

— Îți spun, am nevoie de coajă de mesteacăn.

Brzoza. Sunt câțiva mesteceni în Parcul Christchurch. I-am văzut. Dacă nu vrei să te duci tu, o să mă duc eu.

Știe că vorbește ca o femeie nebună. Poate asta i s-a și întâmplat, după atâta timp petrecut în pădure. Războiul a prefăcut-o în Baba Iaga, în Muma-Pădurii. Și e vina ei că băiatul s-a îmbolnăvit. Și ce e

mai rău e că nu știe ce să facă. Se uită la Janusz și așteaptă să vadă ce zice. El este englezul.

Aurek se chircește și tușește. Coastele îi lucesc pe sub apă, iar tușea îi zguduie umerii.

— Nu pot să mă duc în parc la zece noaptea, spune Janusz. Pentru numele lui Dumnezeu, termină cu toate astea! Îmbracă-l pe Aurek în pijama și bagă-l în pat. Mă duc după doctor.

— După doctor?

— Păi, de asta are nevoie! Scoate-l din apă. I s-au învînețit buzele.

Se uită la copil și dă din cap.

— Da, ai dreptate. Doctorul. Doctorul o să știe ce-i de făcut.

Îl ridică pe Aurek, apa picură pe rochie și copilul, încă

fierbinte la atingere, îi leșină în brațe. Amintirile o iau cu asalt, panica îi cuprinde pieptul ca o gheară. Noroiul sub tălpi. Haina

de blană năclăită de sânge. E o mamă îngrozitoare, blestemată, exact cum a fost și mama ei.

— Janusz, grăbește-te! Țipă ea, dar el deja a plecat. Își strânge fiul în brațe și plânge în hohote la gâtul lui.

Plouă cu găleata; o ploaie înghețată, care se transformă în lapoviță. Janusz aproape că se rostogolește de pe bicicletă, pedalând la vale, derapând pe bălțile înghețate. Împinge cu putere în pedale, aplecat peste ghidon, dorindu-și să ajungă cât mai repede la doctor acasă. Frica Silvanei l-a cuprins și pe el. Nu se mai gândește că băiatul are doar o răceală puternică. Acum alte boli îi vin în minte și nu-i dau pace. *Poliomielită. Tuberculoză. Pneumonie.*

Lapovița îi mușcă obrazii. Iese de pe drumul principal, înaintând grăbit pe o alee cu pietriș. Nimic nu e mai important decât băiatul. Pedalând ca un nebun, simte cum circulă energia prin el, simte pentru fiul lui cel ciudat o iubire ca un nod strâns, cuibărit în inimă, ca un drog de metal ascuns într-un strung. Când vede că lumina e încă aprinsă în camerele din față ale locuinței doctorului, se simte așa de ușurat, că-și aruncă bicicleta cât colo și urcă treptele de la intrare două câte două, bătând cu pumnii în ușă, iar nevasta doctorului îi deschide furioasă, boscoro- dindu-l că a speriat-o de moarte.

În dormitor e frig. E primul lucru pe care îl observă Janusz când îl duce pe doctor în camera lui Aurek. Nu se oferă să-i ia haina. Faptul că nu s-a descheiat la nasturi sugerează că nu vrea să se despartă de ea.

— Nu trebuie să vă faceți griji, zice doctorul, frecându-și dintr-odată mâinile. O să se facă bine.

Janusz își dă seama că-și ținuse respirația. Răsuflă ușurat. Silvana a aranjat lucrurile prin cameră, cât timp a fost el plecat. Cărțile lui Aurek sunt aliniate la dungă, tabloul cu cățeei din coșul de răchită atârână drept pe perete, covorul arată de parcă l-ar fi măturat. A uitat de rochia umedă care se lipește de ea. Janusz se trezește observând dunga portjartierului care se conturează prin materialul ud. N-a mai atins-o de atâta vreme. Se întoarce spre doctor, sperând că acesta nu i-a băgat de seamă privirea.

— E pojar, spune doctorul. E epidemie. Jumătate dintre școlari sunt bolnavi. Până mâine dimineață o să-i treacă febra. Pe urmă o să-i apară petele.

— Pojar?

— Și fiul meu a făcut, acum două săptămâni.

Janusz se relaxează. Aurek are ceva ce au și alți copii. Ceva normal și tratabil.

— Fiul dumneavoastră?

— Cam târziu, ce-i drept. Băiatul meu are doisprezece ani și cred că e bine ca bolile astea să apară mai devreme, decât mai târziu.

— Deci Aurek are vârsta potrivită pentru pojar? Are vârsta cea bună? E normal să ai pojar la vârsta asta?

— Ei, da, s-ar putea spune și-așa. Dacă mâine o să mai aibă febră mare, chemați-mă, dar sunt sigur că n-o să fie cazul.

Janusz se uită la Aurek, care stă întins în pat, și îl mângâie pe frunte. E un copil normal. Ca oricare altul. Doctorul tocmai a spus-o. E o lume întreagă, plină de speranță, în cuvântul „pojar”.

Când Janusz se trezește în zori și merge să vadă ce face pacientul, Aurek nu mai are febră și tot corpul îi este acoperit de o iritație. Vederea acestor pete miraculoase îl face pe Janusz să râdă cu gura până la urechi.

— Foame, zice Aurek, scărpinând un rând de bubițe de pe obraz.

— Ți-e foame? Ți-e semn bun! Hai la fereastră, vreau să-ți arăt ceva.

Silvana stă pe marginea patului și pare năucă, de parcă lumina albastră a dimineții care începe să se strecoare în cameră ar deconcerta-o.

— Uite, spune, când se uită împreună pe fereastră la lumea cea albă. Zăpadă. Multă zăpadă. Cred c-a nins toată noaptea. Se întoarce către Silvana. Pari epuizată.

Silvana dă din cap, cască și se freacă la ochi. Cade la loc pe patul lui Aurek și se face ghem,

prinzându-și genunchii cu brațele. Janusz se oprește, se uită la obraji ei palizi, la ochii ei cu gene lungi, pe care îi ține închiși, de parcă ar dormi. își amintește de ea când era însărcinată, cu atâția ani în urmă, cum îi plăcea să doarmă în poziția aia, cu brațele în jurul burții, de parcă ar fi fost ceva ce trebuia păzit.

Ea deschide ochii.

— Mulțumesc pentru ce-ai făcut aseară. Tu ai adus doctorul, iar eu m-am purtat ca o nebună, țipând după coajă de mesteacăn.

— Mi-ai adus aminte de bunica ta.

— A fost o femeie bună.

— Ca și tine.

Janusz îi ia mâna într-a lui. De luni de zile nu s-a mai simțit așa de aproape de ea. Boala lui Aurek i-a adus din nou împreună. Și e bine că băiatul îi leagă unul de celălalt.

— N-o să te mai părăsesc niciodată, spune el. Chiar dac-o să mai înceapă vreun război, n-o să mă mai duc.

Momentul i se pare cum nu se poate mai potrivit.

— Silvana, cred c-ar trebui să mai facem un copil. Să aibă și Aurek un frățior.

Silvana nu răspunde, iar el se apleacă și o sărută, simțind cum se crispează la atingerea lui.

— Ești obosită, îi spune, prefăcându-se că nu observă. Ar trebui să dormi. N-o să te deranjez.

O învelește grijuliu cu pătura.

— Haide, îi spune lui Aurek. Hai să pregătim micul dejun. Spală-te pe dinți și pe față și eu o să-ți fac niște *porridge*.

În timp ce băiatul se spală, Janusz iese în grădină. Totul e acoperit de zăpadă, iar cerul pare încărcat cu și mai multă ninsoare. Fulgii pufoși cad lin pe lângă el. Intră în micul șopron unde își ține răsadurile, să verifice dacă bulbii de dalie sunt bine acoperiți cu nisip. Dă să închidă ușa, dar se oprește, ridică lădița cu răsaduri și scoate teancul de scrisori de sub ea. Le bagă la loc. Într-o zi o să scape de ele. Într-o zi, cât de curând. O iubește pe Silvana, dar nu poate renunța la Hélène. Nu încă.

Aurek stă la masa din bucătărie, cu ochii cârpiți de somn, și mănâncă *porridge*. Se simte foarte bine, dar nu înțelege de ce i-au apărut toate petele alea. Își tot ridică bluza de pijama ca să se uite la ele. Ar vrea să-l roage pe inamic să arunce și el o privire, dar e ocupat. Janusz stă cu spatele la el și își lustruiește încălțărilor, frecând pielea neagră, ridicând un vârf strălucitor de gheață în lumină și apoi frecându-l din nou, furios, cotul alunecându-i înainte și-napoi de parc-ar fi cântat la scripcă.

— Ți-e frig ? îl întreabă, întorcându-și fața roșie spre el. Pot să-ți aduc o pătură, dacă ți-e frig.

Aurek clatină din cap și își scarpină petele de pe obraz.

— Nu le-atinge, îl avertizează Janusz. Hai, mănâncă!

Aurek ia o lingură de *porridge*.

— Ne-nțelegem bine, nu-i așa? zice Janusz. Noi doi?

Pune ghetetele pe dușumea și le șterge cu o cârpă.

— Ți-ar plăcea să ai un frate într-o zi ? Sau o soră ? Aurek, m-ascuți? N-ar fi distractiv s-avem un bebeluș?

Aurek cântărește lucrurile. Se gândește la mama lui și clatină din cap. Nu vrea s-o împartă cu nimeni.

— Ei, cine știe, într-o zi... într-o zi s-ar putea să-ți aducem un frățior și tu o să fii cel mai mare. O să ne-ajuti s-avem grijă de el.

Janusz se încalță.

— Nu prea apucăm să petrecem timp împreună, nu-i așa? Mama te ține doar pentru ea. Spune-mi, îți amintești pădurea în care-ați trăit?

Aurek se încruntă. Urăște întrebările astea. Bagă lingura în *porridge* și amestecă.

— Mi-ar plăcea să-mi povestești și mie, spune Janusz. Când o să mă-ntorc de la muncă, poate o să-mi spui câte ceva, ce zici ?

Mama lui Aurek nu vorbește niciodată despre pădure, dar inamicul ar vrea să știe. Între ei, Aurek se simte ca un secret pe care niciunul nu vrea să-l împărtășească. Dar inamicul îi zâmbește și Aurek se gândește ce-ar putea să spună ca să împiedice zâmbetul să dispară.

— Când eram mic, am înghițit un nasture.

— Ce?

— Am înghițit un nasture. M-ai întors cu capu-n jos, ca să nu mă înec.

Inamicul zâmbește strâmb.

— Așa e. Ai înghițit un nasture. Uitasem. Dar sigur n-ai cum să-ți amintești așa ceva.

— Mama mi-a povestit. O să mă duc la școală, acum?

— Nu, trebuie să stai acasă până dispar toate petele. Plec la muncă. Să fii cuminte și să n-o superi pe mama.

Aurek merge după Janusz până la ușa de la intrare, simțind plăcuțele înghețate sub tălpi.

Când Janusz își închide haina și deschide ușa, o pală de vânt aproape că-l doboară pe Aurek.

— Un nasture, zice Janusz. Închipuie-ți! Uitasem. Mereu băgai lucruri în gură când erai mic.

Janusz privește fix în zare, către ziua cea nouă, precum un cal aflat la câmp, care ridică brusc capul și se uită în depărtare. Aurek se apropie, târșându-și picioarele. Stă în spatele lui Janusz și trage cu ochiul la fulgii care dansează afară, la casele de peste drum, la ferestrele lor gri, la sticlele cu lapte înghețat de pe treptele de la intrare. Îi atinge mâna lui Janusz. Poate că astăzi inamicul o să-ncerce să-l îmbrățișeze? Dacă o s-o facă, Aurek o să-l lase.

— Ți-ar plăcea să facem un om de zăpadă când mă-ntorc de la muncă? Întreabă Janusz, privind în jos, către el.

— Acum?

— Nu. Nu acum. Diseară. Bărbații trebuie să muncească, să știi. Și tu va trebui să muncești într-o zi. Janusz își trage pălăria peste urechi și-și freacă mâinile. Închide ușa după mine, mai spune și pleacă, mergând cu pași mari și cu umerii aduși, ca să se apere de frig.

— Să vii repede, șoptește Aurek.

Se duce sus, se urcă în pat lângă mama, care pare că doarme. Are ochii închiși și părul îi cade pe față.

— O să am un frățior?

Silvana deschide ochii.

— Poftim?

— Un bebeluș?

— Nu, zice ea, luându-l în brațe. Tu ne ești de ajuns. Aurek se ghemuiește lângă ea, bucuros. Are dreptate. N-au

nevoie de niciun bebeluș.

Polonia

Silvana

A început să plouă și în tabără e mult noroi. Silvana aproape că a uitat de război. I se părea că se află departe de orice, într-o altă lume. Și-au făcut culcușurile la înălțime, pe grămezi de crengi sau pe trunchiuri de copaci, dar apa a pătruns peste tot și n-a fost chip să se mai usuce ceva.

Bătrânul n-a mai ieșit din pături. A rămas împachetat în propria mizerie, zi și noapte. Nevasta lui i-a cedat porția de mâncare a bătrânului lui Gregor, care stătea jos și mesteca dumicații de pâine uscată, în vreme ce bătrâna îl dădăcea, culegând lindini din părul lui și zâmbind ca o mamă indulgentă. Elsa și Lottie n-o scăpau din ochi, iar Silvana a observat gelozia din privirile lor. Bătrânul se holba la bolta de crengi de deasupra lui. Poate că nici nu vedea cerul. Poate că nici nu privea atât de departe.

Ziua, Silvana a început să umble, mergea kilometri întregi cu Aurek în spate. În unele nopți, nu suporta gândul de a-l vedea pe Gregor, așa că rămânea departe de tabără, luând cu ea blățile de iepure și încropind culcușuri din ferigi pentru ea și pentru băiat. Într-o dimineață, a venit înapoi și l-a găsit pe bătrân privind mai stăruitor ca de obicei către cer. Bătrâna plângea.

— A murit? a întrebat Silvana.

— Ce ? Lottie s-a uitat la ea și pe fața ei se citea tristețea. El? Doamne, nu! N-a murit.

— De ce-ntrebi așa ceva? a ținut bătrâna. N-am grijă de el ? Asta vrei să spui ? Toată viața mea am avut grijă de omul ăsta! Ce știi tu? Și, la urma urmei, cine ești tu? Nu vorbești niciodată cu noi. Mișuni noaptea ca un tâlhar, cu copilul tău cu tot! Ce nevoie avem noi de tine ?

Silvana s-a uitat în jur după Elsa. Atunci a înțeles. Gregor plecase. El și Elsa dispăruseră în timpul nopții.

Femeile au plecat a doua zi, în zori. N-au vorbit cu Silvana, care le-a privit cum își adună păturile și celelalte lucruri. Lottie, pianista, nu-și mai purta părul strâns în coc. Acum îi atârna pe spate, în șuvițe groase. Și ea, și bătrâna erau îndoite de frig și se mișcau ca două imagini identice. Două mume ale pădurii cu crenguțe în păr. Silvana se bucura că pleacă.

Bătrânul a murit la o săptămână după plecarea lor. A încercat să sape o groapă ca să-l înmormânteze, dar pământul era prea tare și cadavrul era țeapăn. În afară de asta, păturile miroseau urât, chiar și pe frigul ăla. Silvana l-a tras afară din adăpost, ca să-l acopere ninsoarea care începuse să cadă. În câteva ore, înghețase sub plapuma de zăpadă. L-a învelit pe Aurek în blănile de iepure, l-a luat în brațe, s-a înfășurat și ea strâns în palton și a pornit la drum. „Când o să vină dezghețul”, s-a gândit, „noi o să fim departe și de el vor avea grijă fiarele.” În schimb, n-avea nici cea mai mică idee ce aveau să facă ea și băiatul de atunci încolo.

Janusz

Fermierul și nevasta lui i-au arătat lui Janusz o ospitalitate tăcută. I-au dat o cameră în partea din spate a casei, ajutându-l să se întindă pe patul cu suport de metal, unde avea să zacă pe spate și să se uite la tavanul crăpat, traversat de bârne închise la culoare, întrebându-se dacă va mai fi vreodată în stare să se miște liber. Nevasta fermierului l-a acoperit cu un cearșaf umed, așternându-l cu grijă peste el, astfel încât să nu-i acopere doar corpul, ci

și fața. A clipit sub pânza de bumbac și s-a simțit ca un cadavru pregătit pentru odihna de veci.

Pe pielea lui arsă de soare, cearșaful părea greu. Exact când era pe cale să-și miște brațele înțepenite ca să-l dea jos, două mâini i-au atins fața și au dat cearșaful la o parte. S-a uitat îndelung la fata în rochie galbenă de deasupra lui. Culoarea i-a amintit de gălbenelele care creșteau pe malul râului din orașul lui natal.

I-a zâmbit și, deși durerea îi crăpa pielea de pe fața jupuită, nu i-a păsat.

— Cum te cheamă ? a întrebat în șoaptă.

S-a aplecat spre el.

— Ați spus ceva, *monsieur* ?

El a înghițit și a încercat din nou să vorbească.

— Numele tău ?

— Hélène, a spus ea. Hélène Legarde, *monsieur*.

O săptămână a zăcut în pat cu febra dată de insolație. Hélène i-a uns arsurile cu ulei de măsline și i-a dat să soarbă înghițituri mici de apă. Bunătatea ei îl făcea să simtă o recunoștință amețitoare. Îi spărgea bășicile de pe spate și îl ungea cu alifii pe carnea vie. Se apleca peste el și sânii ei se odihneau puțin pe pieptul lui, trimițându-i fiori de-a lungul șirei spinării. Îi simțea parfumul, mirosul ca de mosc al sudorii ei. Îl făcea să-și dorească să întindă mâna și să o atingă. Noaptea aștepta nerăbdător ivirea zorilor, când avea să vină din nou să vadă cum se simte.

O dată pe zi, îl ajuta să meargă la closet, adică la șanțul din spatele vechii clădiri de piatră. Îi lăsa acolo cu o lopată și un vas cu cenușă, iar el se așeza pe vine în binefăcătoarea umbră a casei de piatră,

gândindu-se la simplitatea vieții acestei familii și la pacea pe care o găsisese acolo.

Se întorcea în curte ; șopârlele dispăreau în iarba pârlită de la picioarele lui, atunci când le întrerupea baia de soare. În curte, câinii dormeau cu botul pe labe. Găinile se strâneau lângă ușa hambarului, zăcând în țărână ca să se răcorească, desfăcându-și penele aripilor ca pe niște degete. Hélène era și ea acolo, cu spatele la el, măturând treptele care duceau la terasă. S-a uitat cum transpirația îi umezea spatele rochiei ; materialul înflorat se închidea la culoare. S-a întors, iar sânii i-au alunecat unul spre celălalt, când a apucat coada măturii cu amândouă mâinile. Stătea cu capul plecat, concentrându-se la treaba pe care o avea de făcut.

Janusz s-a îndreptat spre ea.

— E prea cald ca să muncești. Probabil că ți s-a făcut sete. Vrei să-ți aduc ceva de băut?

Și-a ridicat privirea spre el, iar Janusz i-a luat mătura.

— De băut? a întrebat ea, cu obrajii îmbujorați de căldură. S-a îndreptat spre fântâna din mijlocul curții și a început să tragă de funia groasă, de care atârna ceva în adâncimi. În fine, o găleată și-a făcut apariția, legănându-se. A băgat mâna în ea și a scos o sticlă de vin roșu.

— Bun și rece, a zis. Vrei să bem împreună?

Ipswich

Crăciunul la numărul 22 miroase a varză, pește la cuptor și calamină. În Ajun deschid cadourile și Janusz le spune că anul viitor vor aștepta și le vor deschide chiar în ziua de Crăciun, ca toți englezii.

— Bineînțeles, zice Silvana, care e prea obosită ca să-l mai contrazică, darămite să se mai gândească și la un an viitor. Cum spui tu.

Aurek primește o bicicletă Raleigh la mâna a doua și o promisiune de la Janusz că-l va învăța să meargă pe ea. Silvana nu vrea ca băiatul să meargă pe bicicletă. Se teme că o să cadă și o să pățească ceva. De fiecare dată când se uită la bicicletă, și-l imaginează pe Aurek căzând. Dar nu zice nimic. Aurek o reazemă de scara din hol și-i lustruiește spițele cu batista.

Silvana îi dăruiește lui Janusz o pungă de hârtie maro, cu niște bulbi de dalie în rumeguș. Janusz îi face cadou un parfum: Yardley English Lavender. Deschide sticluța, miroase parfumul și strănută de câteva ori.

Pentru că doctorul le-a dat o adeverință pentru Aurek, cu care au luat mai mulți cărbuni, Silvana insistă să întărească focul și să țină cald în casă. Ninsoarea n-a încetat și toată țara e degerată. Știrea e și la radio, și în ziare. Cea mai grea iarnă de mulți ani încoace. îi spune lui Janusz c-ar trebui să fie mândru: a citit ea în ziar că minerii polonezi lucrează fără încetare, pentru ca rezervele de cărbune să nu se termine.

— Englezii se plâng de muncitorii străini, îi spune lui Janusz, dar ar fi la ananghie fără minerii noștri, nu crezi ?

Chiar dacă gândul ăsta o mai înveselește, trebuie să accepte că nici măcar minerii polonezi nu reușesc s-o încălzească. Poartă două perechi de

șosete, o jupă, o fustă groasă de tweed, două bluze și o vestă, dar degeaba.

Dârdâie de frig.

— Hai, Aurek, fii atent, zice Janusz. Stă pe scaun, lângă foc, iar Aurek e întins pe covor și încearcă să termine un puzzle. Asta-i eșarfa cowboyului. E albastră, vezi? Uită-te la poza de pe cutie. Trebuie să găsești o bucățică exact ca asta. Caută același albastru.

Silvana se întreabă ce mai face Tony. Dacă e cu Peter în casa cea mare de lângă parc a bunicilor copilului, dacă fac un puzzle împreună, lângă foc. Se lasă pe spătarul scaunului. Nu l-a mai văzut din octombrie, de când i-a povestit de scrisori. Ar trebui să fie mulțumită. Sigur că viața ei e mai ușoară dacă nu se mai vede cu el, și totuși e furioasă. Cum poate să intre și să iasă din viața ei așa de ușor?

Se uită la Janusz, care caută piesele de puzzle potrivite, calm, logic, în timp ce Aurek face turnulețe din bucățelele de lemn.

— E timpul să bem un pahar de *sherry*, spune Janusz după ce strică turnulețul de piese făcut de Aurek și pune ultima bucățică de cer la locul ei. Aurek, nu! Nu-l atinge! E gata. Du-te și dă drumul la radio. Mai e puțin până la discursul regelui.

Stau toți trei și ascultă discursul regelui la radio, iar Silvana soarbe din paharul cu *sherry*. Are un gust oribil, așa că înghite repede, nerăbdătoare să termine și să plece. Tâmpilele îi pulsează și nu-și dorește decât să se bage în pat.

— Ar trebui să toastăm în cinstea familiei regale, spune Janusz. Și a fiului nostru. Aurek, vrei să guști niște *sherry* ?

La momentul imnului, Janusz se uită la Silvana, așteptând să se ridice, dar ea nu se mișcă. E sigură

că ar cădea dacă ar încerca să stea în picioare. Janusz se ridică, stă țeapăn și serios. Încrederea lui în rege e îndușătoare. Sau poate că e ea prea obosită ca s-o mai enerveze încercarea lui continuă de a fi un englez perfect? Apoi Aurek o surprinde când sare în picioare și salută în timpul imnului.

— L-am învățat cuvintele, zice Janusz. Hai, Aurek, cântă cu mine!

Când îl vede pe Aurek cântând imnul național britanic împreună cu tatăl lui, amândoi în poziție de drepti, și când Aurek în timpul cântării croncăne ca o cioară și urlă ca un câine, Silvana începe să râdă și apoi tușește și scuipă și, în cele din urmă, i se face greață și vomită.

Janusz dă radioul mai încet.

— Ești bine ?

Se apleacă spre ea și își scoate batista din buzunar.

Crăciunul e o perioadă îngrozitoare, se gândește ea, în timp ce se șterge la gură. O lasă fără apărare.

— Vreau să merg acasă, murmură ea.

Janusz se apleacă spre ea, dându-i la o parte o șuviță de păr care-i intră în ochi.

— Și eu, îi șoptește la ureche.

Sau cel puțin asta i s-a părut că aude. Se uită în ochii lui.

— *Wesolych swiat*, îi urează. Sărbători fericite.

Apoi îl lasă pe Janusz s-o ajute să ajungă în pat.

Restul zilelor dintre Crăciun și Anul Nou trec ca prin ceață. E chemat doctorul, care spune că Silvana are gripă. Își simte capul ca pe un fier de călcat,

masiv și greoi, iar corpul e ceva la care ar renunța bucuroasă, dacă ar putea.

În timpul zilei, când Janusz e la muncă, Doris îl duce pe Aurek la școală. Îi aduce Sil vanei supă de vită și niște Easton's Tonic, un sirop maroniu și lipicios – Doris se jură că e bun, iar Silvana îl înjură în gând. Și tot timpul cât zace în pat, are impresia că Aurek se îndepărtează de ea.

În grădină, lumina se împuținează. Copacii sunt glazurați cu alb. Gardul șubred e de un cenușiu-deschis, contrastând cu zăpada încremenită, ca un șirag de mărgelile de gheață, de pe vârfurile lui. Pe jos, zăpada e uscată și albă, ca o bucată de zahăr. Lângă bătrânul stejar din fundul grădinii, își schimbă din nou culoarea. Lângă trunchiul negru al copacului, prinde nuanța alb-albăstruie a laptelui de mamă.

Silvana pleacă de la fereastră și se uită la Aurek, care stă la masa din bucătărie. Doris tocmai l-a adus înapoi de la școală.

— Mai ești prieten cu Peter?

Își promisese că nu va face asta, dar iată că o face.

— N-am avut dreptate când ți-am spus să nu mai fii prieten, să știi. Îmi pare rău pentru ce-am spus. E un băiat drăguț. De ce nu-l chemi pe la tine să vă jucați ?

— Peter nu mai vine la școală.

— Nu mai vine?

— Învățătoarea zice că nu se mai întoarce. A plecat.

Deci chiar e adevărat. Tony a plecat. Și când te gândești că ea aproape i-a spus totul! Aurek arată de parcă ar fi pe cale să izbucnească în plâns. Era

singurul lui prieten și, din cauza ei, a plecat din oraș.

— Poți să nu te duci mâine la școală, îi șoptește ea.

Oricum, școala e închisă. Zăpada continuă să se cadă și drumurile devin impracticabile. Toți spun că e cea mai grea iarnă pe care au trăit-o. Fabrica se închide, iar Janusz rămâne acasă o săptămână și trăiesc cu supă cu găluște, pentru că magazinele, chiar dacă s-ar găsi ceva de mâncare în ele, lucru îndoielnic, de altfel, sunt oricum închise.

În fiecare dimineață, Silvana merge la plimbare. Știe că ar trebui să stea în casă, dar picioarele nu-i dau voie.

— La noi ninge așa în fiecare an, îi spune ea lui Janusz. Nu știu de unde atâta agitație.

— Oamenii îngheață în case, zice Janusz. N-ai citit și tu în ziar? Țara e îngenucheată. Să nu-l iei pe Aurek cu tine. E prea frig pentru el.

— Simt nevoia să fac puțină mișcare.

Adevărul e că-i este rușine de sentimentul care o încearcă ori de câte ori îi vede pe Janusz și pe băiat împreună. Are ce și-a dorit, un tată pentru Aurek. El îl iubește pe băiat, iar Aurek, își dă și ea seama, începe să capete încredere în el. Ar trebui să fie fericită, și totuși nu suportă să-i vadă împreună.

Își târăște picioarele prin lumina albastră a zloatei și a gheții, aerul înghețat îi arde plămânii și se preface că s-a întors în iernile poloneze glaciale din timpul războiului, că s-a întors la amintirile ei și la vremea în care supraviețuirea era cea mai importantă și nu trebuia să țină cont de nimic altceva.

Trece pe lângă turme de oi pe izlazuri. Vede un tren îngropat în troiene, țurțuri sticloși atârând ca

niște pumnale deasupra vitrinelor prăvăliilor. În centru, magazinul de animale al lui Tony e baricadat, are obloanele trase peste vitrine, iar pe ușă e o plăcuță pe care scrie „închis”. Stă în dreptul lui, privind în sus, la ferestrele întunecate ale apartamentului, și se întreabă unde-ar putea fi.

Estuarul e înghețat și Silvana pășește pe gheață, ascultând geamătul vântului care patinează pe ea. Simte cum gheața se arcuiește și trosnește sub picioarele ei. Dacă s-ar căsca gheața și ar cădea în apele întunecate, secretul ar dispărea odată cu ea. Ar rămâne doar Aurek. Doar un băiat și tatăl lui. Dar râul nu vrea s-o înghită. E la fel de uscată și de ușoară ca vântul, iar tremurul și trosnetele neîntrerupte ale gheții de sub pașii ei îndreptați spre mijlocul râului devin prietenoase, precum zgomotul crenguțelor care se rup sub pașii celor care merg prin pădure.

Orașul rămâne înghețat săptămâni întregi, și apoi vine dezghețul; râul se umflă și se revărsă și canalele se umplu de șuvoaie de apă maronie. În centru, autobuzele și tramvaiele încep să circule din nou, oamenii își fac iar apariția pe străzi, în haine Wellington și cu pălării marinărești, și școlile sunt iarăși deschise.

Într-o dimineață însorită, după ce-l duce pe Aurek la școală, Silvana se plimbă pe străzile lăturalnice din Ipswich. Trece pe lângă biserica metodistă, cu fațada ei din cărămidă galbenă, mohorâtă, și vede un mic pasaj prin care n-a mai trecut niciodată. Intră și își plimbă degetele pe zidurile de cărămidă, acoperite de mușchi, uimită de întunericul care se adună la picioarele ei ca frunzele înnegrite.

Pasajul dă într-o stradă pietruită, plină de garaje și de ateliere de reparații. Automobile, camioane, camionete și autobuze parcate la

întâmplare blochează strada. Își face loc printre ele și, la capătul drumului, dă de o curte. O firmă cu litere pictate atârna deasupra ușilor de lemn. *Harry Goldberg & Fiul. Negustori de vechituri și fier vechi.* Omul de la care a cumpărat pantofii. E curioasă, atrasă de locul ăsta.

A doua zi, face turtă dulce. Pune jumătate pe masă, pentru Aurek și Janusz. Învelește cealaltă jumătate într-un prosop de bucătărie și i-o duce negustorului de vechituri. Își amintește de ea. Ia din turtă dulce și zâmbește, arătându-și dinții lipicioși și gingiile stafidite.

— Aruncați o privire. Am tot ce vreți, antichități și de-alde astea. Am negustori care vin tocmai de la Londra să se uite prin depozitul meu. Înainte, tata se ocupa de magazin. Cumpăra oase și de-alde astea. Le fierbea chiar aici.

— Oase?

— *Rag and bone*¹. Cu asta ne ocupam. Vindeam oase pentru îngrășământ. Acuma nu se mai fac bani din asta. Aruncați o privire!

Grajdurile sunt pline de haine și mobile vechi. Scaune de sufragerie stivuite până în tavanul uneia dintre boxe. Niște baloturi de pânză, mirosind jilav, umplu o alta. Zeci de pisici, care dorm printre pânzeturi, se trezesc când se apropie de ele și o privesc cu ochi vigilenți. Se uită prin grajdul întunecos, plin de carpete și parașute de mătase, prin boxele stivuite cu pături și pături. Pentru prima dată de când a venit în Anglia, simte că recunoaște ceva. Cu siguranță face și ea parte din acest talmeș-balmeș de mărunțișuri ale vieții.

Săptămâna următoare, Silvana mai face niște turtă dulce pentru negustorul de vechituri. E limpede că îi plac dulciurile, dar, bănuiește ea, nu

¹ Literal, „zdrențe și oase”. (N. tr.)

are pe nimeni care să-i facă prăjituri. Ei îi face plăcere schimbul acesta simplu: niște prăjituri pentru o plimbare prin hambarele și grajdurile lui.

— E ziua mea, îi spune, încurajată de plăcerea evidentă cu care o întâmpină. Astăzi.

Probabil că nu e un lucru pe care să i-l spui unui străin, dar Silvana vrea să-l spună cuiva. Janusz a plecat de dimineață, fără să sufle o vorbă despre asta. Nu că ar conta. Are douăzeci și nouă de ani. E prea bătrână pentru torturi și cântecele.

— Ei bine, atunci luați ce doriți, îi spune omul. La mulți ani, domnișoară! Luați ce vreți. Dau multe dintre lucrurile astea de pomană, oricum. Le sortez și le trimit nevoiașilor. Străini, mai ales. Cerșetori săraci, care n-au nimic.

O clipă, se simte jignită. Dar pe urmă se uită la ochii lui pleoștiți și la fața lui pământie și-și dă seama că la fel îl vede și ea pe el, ca pe un străin singuratic, care nu are nimic.

Îl ajută să sorteze hainele. Într-o parte, lenjeriile de pat din în și din bumbac. Într-o grămadă, pardesiurile cu miros de mucegai; în alta, hainele bărbătești; hainele de femei și de copii, în a treia. Se gândește la lagărul de refugiați, la cozile lungi de oameni care au venit și au plecat și au dispărut exact ca ea, în trenuri, autobuze și vapoare îndreptate spre alte țări. Hainele care li se dăduseră tuturor acestor oameni își începuseră probabil călătoria în locuri ca acesta. Când sortează hainele, cot la cot cu negustorul de vechituri, e ca și cum s-ar mișca printre oameni pierduți, din soiul celor pe care-i cunoaște cel mai bine.

Sil vana deschide un sac de rafie plin de bluze și-și imaginează femeile care le-au purtat cândva. Petele și urmele cețoase de pe cearșafuri sunt ca niște registre cu nașteri și căsătorii și decese.

Cercurile lăsate de transpirație pe guler o fac să ofteze. Își bagă mâinile pe mâneci și urmărește cusăturile lărgite de corpurile care, zi de zi, au întins materialul. Găleți întregi de pantofi o fac să tremure. Ar putea la fel de bine să fie găleți de picioare. Pielea întărită a pantofilor și a ghetelor le face să semene cu picioarele diforme ale morților.

Observă cârpelile și degradarea lentă a hainelor și i se pare că e în doliu după oamenii care au purtat cândva aceste haine. Dar ea poate să-i învie. O să sorteze hainele și o să le pună în pachete și în colete. Își vor continua călătoria și vor ajunge în mâinile bărbaților și femeilor și copiilor care la sfârșitul războiului n-au rămas cu nimic, în afara descoperirii ciudate că au scăpat cu viață și a unei senzații vagi că n-ar mai scăpa din nou.

Găsește o rochie de bumbac neagră, cu poale largi, ca cele pe care le purta mama ei. Și-o închipuie pe mama ei în haine de doliu, cu capul plecat de durere sau de iritare, cu mâinile îmbrățișând forma copiilor ei morți. Silvana apucă rochia de umeri și o scutură.

— Sunt fiica ta, spune, ținând-o în fața ei.

O scutură din nou, și mânecile rochiei se zbat agresiv, negre și ursuze, ca aripile unei ciori încolțite.

— Deci ce-ar trebui să fac, mamă? întrebă rochia. Mă gândesc la Tony tot timpul. Spune-mi ce să fac. Tu ce-ai face ? De ce nu poți să m-ajuti când am nevoie de tine?

Rochia nu-i dă niciun sfat. Normal că nu. Când a mai ajutat-o maică-sa ? Cu toate astea, îi e dor de ea.

Se întoarce acasă cu rochia pe braț și-i găsește pe Janusz și pe Aurek stând în salon, cu Doris.

— La mulți ani!

Încep să cânte.

— Mulți ani trăiască, mulți ani trăiască...

Silvana nu poate face nicio mișcare ca să-și dea haina jos. Degetele ei înghețate pulsează în căldura neașteptată, fumicând-o de parcă s-ar trezi din nou la viață. Pătate cu roșu și cu alb, o înțepă și se umflă, așa că, nici dac-ar vrea, n-ar putea să-și descheie nasturii de la haină.

— Ai crezut c-au uitat, spune Doris. Trage din țigară și tușește din rărunchi. Jan a făcut lucrurile fără știrea ta!

— Poftim!

Janusz îi dă o cutie mare, albă, legată cu o fundă albastră.

— Doris ne-a ajutat s-o alegem.

— Eu, zice Aurek. Eu, eu, eu!

Doris râde.

— Bine, tu ai ales-o. Haide, Sylvia, deschide-o!

Silvana deschide cutia și scoate din ea o rochie. E croită

dintr-un material albastru cu buline albe. Mâneci trei sferturi, cu manșete din dantelă, strânsă în talie, corset și poale largi.

Janusz îi dă altă cutie. Vorbește încet, să-l audă doar ea.

— Am pierdut prea multe aniversări de-ale tale.

În cutie sunt o pereche de pantofi decolțați și niște mănuși de piele.

— Câteva săptămâni am ținut cutiile astea în camera de oaspeți, spune Doris. Si crede-mă, ai noroc că ești mai slabă ca mine, că altfel aș fi purtat eu rochia asta! Haide! Fă parada modei pentru noi. Să vedem cum îți stă.

În dormitor, Silvana bagă rochia neagră în dulap. Își pune rochia cea nouă, se învârtă ca să vadă fusta rotindu-se. Cutele se așază la loc. Ca să vezi! Falduri de material în jurul ei. Și încă nou! O rochie cumpărată pentru ea, nepurtată de nimeni înainte. Nici nu-și mai aduce aminte când a îmbrăcat ultima oară o rochie nou-nouță. Își pune pantofii și mănușile, pipăind cu degetele prin pielea tare, ca să ajungă în vârf. Se uită în oglinda din baie. Rochia e frumoasă, dar femeia care o privește are ochii goi. Duri. „Până când”, se gândește, „o să mai fiu o străină în propriii ochi?”

Când coboară, Janusz dă aprobator din cap.

— Poți s-o porți vineri.

— Vineri?

— Mergem la cinematograful. Cu Doris și cu Gilbert.

— La cinematograful?

Se gândește la Varșovia și la cinematografele la care se ducea să vadă filmele de la matineu. Stând pe scaunele catifelate, în întuneric, cu burta de gravidă, bombată ca un glob, atingând aproape scaunul din față, se lăsase purtată de valurile de speranță din filmele ei americane preferate. Se ducea în fiecare săptămână și era convinsă că fiul ei (deși știa că maică-sa era nebună, crezuse mereu în profeția ei că Silvana va avea un băiat) avea să iubească filmele.

Doris bate din palme și Silvana se trezește din visare. Îi e recunoscătoare lui Doris pentru că a smuls-o din gândurile ei. Îl trage pe Aurek spre ea, ascunzându-l în faldurile fustei.

— Am găsit chiar și pe cineva care să stea cu băiatul, zice Doris.

Janusz aprobă.

— E vorba doar de câteva ore.

Silvana clatină din cap. Nu-și lasă ea băiatul cu o străină.

— Cine?

— Tony! spune Doris. Am dat nas în nas cu el ieri și l-am întrebat. A spus să-ți transmit că de-abia așteaptă să te vadă. O să fie aici la șase fix, vineri seara.

Janusz își trece degetul pe interiorul gulerului.

— E-n regulă, nu ?

— Gata! spune Doris. S-a aranjat.

— Silvana? zice Janusz. Ești bine?

— Arăți de parc-ai fi văzut o fantomă, râde Doris. Ești albă ca varul.

Silvana se așază, iar poalele rigide se ridică în jurul ei. își împreunează palmele și se străduiește să zâmbească.

— Sunt bine, spune. Sunt foarte bine.

Polonia

Silvana

Silvana a umblat zile în șir prin pădure. Părea fără sfârșit. După ce Gregor dispăruse și plecaseră și femeile, nu mai înțelesese copacii. Oricât de departe ar fi mers, nu dădea de marginea pădurii și nu mai vedea niciun alt semn de viață. îi căuta pe bărbații ăia, pe partizanii care s-ar fi ascuns, chipurile, în codru, dar nu dădea de nimeni. Erau doar ea și copilul, singuri. Poate, s-a gândit, ar fi

trebuit să fie mai prietenoasă cu Gregor? Poate că i-ar fi luat și pe ea, și pe Aurek acolo unde o dusesese pe Elsa.

În cele din urmă, a ajuns-o oboseala. Era prea obosită ca să-i mai fie frig. Prea obosită ca să mai bage de seamă durerea de dinți și junghiul din spate, pe care-l căpătase fiindcă stătuse cocoșată atâta timp, încercând să se apere de vântul înghețat.

Se imagina zăcând într-un pat. Un pat în care ea și copilul să se întindă. Se gândea că vrea să doarmă. După o vreme, și-a dat seama că de fapt își dorea moartea. Silvana a înțeles totul atunci. Era fata mamei ei. Fără noroc. Incapabilă să crească un copil.

Își amintea de zăpada din livada cu meri, de când era mică, și-i povestea lui Aurek de ea, sperând să aducă un pic de magie în gerul care-i înconjura. Ea și ceilalți copii făceau îngerași în nămeți, căutau zăpada neatinsă, se ghemuiau în ea și-și întindeau brațele și picioarele și păreau niște stele luminoase, cu colțurile răsirate pe pământ. Cu grijă, copiii care stătuseră întinși în zăpadă erau trași în sus de ceilalți și o formă fermecată, ca o secțiune de înger, rămânea în zăpadă, fără niciun semn care să arate cum a fost făcută.

Nu se așteptase ca iarna să fie așa de grea. Nu aducea deloc cu zăpada pe care și-o amintea din copilărie. Era cumplită. Copacii luceau albaștri de chiciură, iar crengile goale scânteiau. O dureau dinții de Mg. Mâinile îi înțepeneau, fălcile i se încheștau. Degetele i se umflau. Orice-ar fi încercat să facă, era amarnic de greu.

Aurek nu mai plângea. Stătea în brațele Silvanei, cu ochii pe jumătate închiși și cu gura deschisă. Obrajii lui roșii ca mărul se făcuseră albi ca neaua. Îl simțea că cedează.

A găsit un mic luminiș în pădure. O gaură în peisaj, unde doar trunchiurile arse mai rămăseseră. O bombă căzuse probabil aici, mușcând din pământ și din copaci ca o mână uriașă, formând o adâncitură ca un castron, la adăpost de vânturi, străjuită de troiene înalte. Silvana s-a așezat pe marginea craterului și și-a dat drumul în jos, alunecând pe spate, cu Aurek pe picioare. Pe fundul gropii, într-un vârtej de zăpadă, a văzut ceva care a făcut-o să se frece la ochi.

Atunci a știut că n-are să mai părăsească niciodată pădurea. Se holba la el, sorbindu-i frumusețea. Era lucrul cel mai colorat pe care-l văzuse de mult timp încoace. Franjurile aurii îi făceau cu ochiul ca un prieten vechi. Întins, capitonat cu catifea roșie, divanul stătea pe covorul alb ca un obiect fermecat.

Silvana mai găsisese obiecte de mobilier – mese, scaune stricate, dulapuri –, dar niciodată ceva atât de frumos ca acest divan roșu.

Niște ciori negre au zburat printre crengile golașe ale cerului. O îmbiau. Era sigură de asta. De câteva zile le auzea chemând-o pe nume. La început avusese impresia că-și băteau joc de ea, dar pe urmă înțelesese. Devenise parte din pădure. Asta îi spuneau ciorile. Ele o aduseseră aici. Țăsta era sfârșitul. Băiatul se topea deja în brațele ei.

Silvana s-a îndreptat spre divan, cu privirea ațintită pe ruloul de mahon sculptat, prins în spatele lui. Cu degetele amorțite, a urmat luciul neted al lemnului ud și mâncat de cari, cercuri negre lângă cristalele albe de gheață care atârnau pe marginea lui. Dând la o parte straturile de zăpadă, s-a așezat. Aurek s-a întins pe catifeaua roșie. Și-a lipit buzele de ea și i-a gustat culoarea cu limba. Silvana s-a aplecat și l-a ridicat în poală, unde a scâncit și s-a cuibărit bine. Ea și-a lăsat capul pe spate. Era plăcut

să renunți. Să știi că nu mai ești nevoit să mergi mai departe.

În scurt timp, frigul avea să-și croiască drum, trosnind, prin ea. În scurt timp avea să vină somnul glacial. Trupul lui Aurek, de obicei ușor ca pulberea de zăpadă purtată de vânt, a început să atârne greu în brațele ei. Astfel, se gândea ea în timp ce-și pierdea cunoștința, aveau să fie împreună pentru totdeauna. Ea și copilul. I-a șoptit, explicându-i cât de rău îi părea că l-a dezamăgit. De două ori a spus-o. Două păreri de rău, ca două grămăjoare lângă ea, reci ca zăpada.
Janusz

În vremea în care pielea începuse să i se jupoaie, acoperindu-se de coji albe și uscate, Janusz căpătase obiceiul să moțăie la umbră, în hambar, cu mirosul fierbinte de cimbru, salvie și rozmarin în nări. Pe zi ce trecea, se simțea mai puternic, pielea i se vindeca și a început s-o ajute pe Hélène să adape animalele, să strângă ouăle. Munceau împreună, fără să scoată o vorbă. Ea îi arăta cum să mulgă caprele și cum să stivuiască fânul în hambar. Măinile li se atingeau când Hélène îi dădea ouăle.

— Câți ani ai ? I-a întrebat într-o dimineață.

Și el ar fi vrut să-i pună întrebarea asta, dar se temuse să nu pară prost crescut.

— Eu am douăzeci și patru, a zis ea. *Vingt-quatre*. Poftim, prinde ! I-a aruncat un ou și el l-a prins. Bravo ! a strigat și i-a aruncat altul. Am douăzeci și patru și mama își face griji că sunt prea mare ca să-mi mai găsesc un soț. Crede c-o să rămân fată bătrână.

— Și tu ce crezi ?

— Cred c-aștept să găsesc bărbatul potrivit. Poftim, prinde !

Oul l-a nimerit în piept și i s-a spart în mâini.

Ea a luat niște paie și i-a șters cămașa.

— Dă-ți-o jos, ți-o spăl eu.

A întins mâna să-i deschidă nasturii, dar el s-a dat înapoi, stânjenit.

— Treaba ta, a spus ea și a ieșit din hambar.

Când s-a întors, l-a găsit atârnându-și cămașa la soare, ca să se usuce. A văzut-o că-l privește, rezemată de ușa hambarului, cu mâinile în sân și cu un zâmbet jucăuș pe buze.

— Hei, *soldat* ! Dac-ai terminat să faci pe spălătoreasă, vreau să-ți arăt ceva.

L-a dus în hambar, a ușuit găinile cuibărite acolo și a tras prelata de pe o mașină roșie, acoperită de praf. Și-a scos șorțul și a șters capota cu el, dând la iveală vopseaua strălucitoare.

— A cui este ?

Și-a trecut mâna peste ea, încercând să nu se gândească la cât de mult își dorea să o îmbrățișeze pe Hélène. A încercat să nu se uite în ochii ei.

— E-a lui Pascal. Fratele meu. Nu merge. A venit cu ea de la Marsilia, cu o săptămână înainte să se înroleze.

— Unde-i acum?

— în Normandia. Datorită lui ești aici. Madame Agut, care are pensiunea la care-ai stat, e prietenă cu el.

Janusz simțea mirosul săpunului lui Hélène, căldura răspândită de pielea ei. A ridicat capota și a aruncat o privire înăuntru. Bujiile erau probabil uzate. A scos una și a ținut-o în lumină. Hélène i-a luat-o.

— Sărută-mă.

Și-a pus mâna pe ceafa lui și s-a lipit de el. A respins-o.

— Sunt însurat.

A fost un lucru prostesc să-i spună așa ceva, dar cuvintele au ieșit singure. O apărare împotriva propriei dorințe disperate de a-i spune că adoră să o vadă, să o audă.

— Și unde e soția ta?

— În Polonia.

— Exact.

L-a sărutat și el a simțit cum îl trece un val de căldură, de parcă n-ar fi știut până atunci cât de multă răceală mai exista cuibărită în trupul lui. A încercat să vorbească, s-o facă să înțeleagă de vorbă bună.

— Eu nu... Asta-i tot ce pot să-ți dau. Și trebuie să plec în curând.

— Deci ar trebui să fim împreună, cât se mai poate. L-a sărutat din nou. Avem doar o viață. Cum să lași să treacă așa ceva pe lângă tine ?

Și n-a putut.

Ea și-a scos rochia și i-a tras capul în jos, umplându-i gura cu un sân cu sfârcul maroniu, dulce ca un măr copt la soare. Era nebun după ea. A căzut în genunchi, trăgând-o și pe ea în jos, după el, și ea s-a cățarat pe el, puternică și hotărâtă; coapsele ei îi zdrobeau coastele, degetele ei se înfigeau în părul lui, pânțele ei ca o cupă se lăsa pe fața lui, genunchii ei îi loveau urechile.

A gustat din ea, dar, când a încercat s-o țină pe loc, ea și-a smucit coapsele și s-a îndepărtat din nou, alunecând în jos pe trupul lui. A apucat-o strâns și a ținut-o și s-au rostogolit împreună, izbindu-se și lovindu-se cu capul de podeaua hambarului, învinețindu-și coatele, fesele, fețele, genunchii.

La final, arătau ca doi luptători, plini de transpirație și murdari. A luat-o în brațe și ea și-a culcat capul pe pieptul lui. Au ațipit, apoi s-a uitat la ea și a sărutat-o, brațele lui au săltat-o, trăgând-o în îmbrățișare. L-a învelit cu corpul ei.

Și de-atunci a fost ca o pătură care îl apăra de lume. Nu mai trebuia să se gândească la bătrâne ucise și la tineri care se împușcau de dragul unor câini înecați. Tot frigul și toată teama care îl aduseseră aici dispăruseră. Nu mai exista nimic altceva în viața lui în afară de ea, de fata asta frumoasă și caldă, de lumina copleșitoare a soarelui din sud și de mirosul înțepător de sex din nările lui.

S-au așezat pe bancheta din spate a mașinii fratelui ei. Timp de o oră, n-au vorbit. N-avea cuvinte să-i spună ce simțea pentru ea. Urmărea cu degetele contururile mâinilor ei, îi săruta vârfurile degetelor, încheieturile, pielea întinsă dintre degetul mare și arătător. Degetele ei butucănoase și palmele pline de bătăături îl încântau. Indiferent ce s-ar fi întâmplat, indiferent unde s-ar fi dus după aceea, știa că-și va aminti întotdeauna mâinile ei. I-a pus întrebări despre viața lui și el i-a povestit de Silvana și de Aurek.

— Stai. A scos un portofel din buzunarul de la pantaloni. Uite. Ei sunt. Soția mea, Silvana, și el e fiul nostru.

— E frumoasă. Și băiețelul parcă e un îngerăș. Sunt foarte fericiți pentru tine.

— Da?

— Nu. Sunt geloasă.

S-a uitat în ochii ei. Ea a zâmbit, a ridicat din umeri și l-a sărutat.

— Nu mai fi așa de îngrijorat, a spus când s-a desprins de el. Știu că nu pot să te păstrez.

Janusz și-a îngăduit să se gândească la el însuși ca fiind rătăcit. Uitat aici, pe deal. Săptămânile treceau. Hélène îi spunea că dragostea e un lucru împotriva căruia nimeni nu se poate apăra, și lui îi plăcea s-o creadă. D vizita noaptea, strecurându-se goală în așternutul lui.

— Ar trebui s-avem grijă, i-a șoptit, deși îi făcea plăcere gândul c-ar putea să rămână gravidă cu copilul lui.

Hélène a oftat și l-a mângâiat pe frunte.

— Nu-ți face griji. Știu să am grijă de mine.

A doua zi de dimineață, s-a dat jos din pat, trecând peste el. A rămas culcat și a privit-o cum intră într-o cămăruță din fundul încăperii, razele de soare pătrunzând ca niște degete prin obloanele pe jumătate deschise, jucându-se și desenând diverse forme pe spatele ei alungit, pe picioarele ei scurte și puternice. A lăsat ușa întredeschisă, pentru ca el să vadă cum se apleacă, cu un picior pe marginea cădiței de cositor, vorbindu-i despre dușuri cu oțet și zeamă de lămâie. Nu mai cunoscuse o femeie ca ea.

Ipswich

— *Bellissima*, e primul cuvânt pe care-l spune Tony când Silvana îi deschide.

Clipește la auzul vocii lui, de parcă cineva i-ar fi aprins o lumină orbitoare drept în față.

Tony își ridică pălăria și zâmbeste.

— Silvana, ce bine-mi pare că te văd! Ce rochie minunată... Ești o femeie făcută să poarte

haine frumoase. Dac-ai fi cunoscut-o pe Lucy a mea... îi plăceau mult hainele frumoase. Dar cum te mai simți ? Doris mi-a spus c-ai avut gripă acum ceva timp. Sper că ești bine. Oricum, radiezi.

Uitase cât de bine făcut era, umplând tot cadrul ușii cu statura lui. Primul imbold e acela de a se arunca în brațele sale. Apoi, când îl aude pomenind de soția lui moartă, își încrucișează mâinile la piept. El se dă la o parte și apare Peter, care are niște pungi de hârtie în brațe.

— Am adus dulciuri, spune. Lemn-dulce și dropsuri cu mentă.

Tony râde.

— Am cumpărat tot magazinul de bomboane, nu-i așa, Peter?

Ea îi zâmbeste copilului cu obraji roșii și bucălați.

— Vrei să urci, Peter? Aurek te așteaptă-n camera lui.

— Îmi pare rău că n-am mai trecut de-atâta timp pe la tine, zice Tony în timp ce-l urmăresc amândoi cu privirea pe Peter, care urcă scările. Am o casă în Felixstowe, pe malul mării, și-am stat acolo. Bunicii lui Peter l-au înscris la o școală privată și mi-e teamă că nu s-a mai văzut cu Aurek de atunci, nu-i așa? Oricum, poftim.

Ridică o plasă de cumpărături.

— Ți-am adus un cadou de ziua ta. O sticlă de Tokaji și un iepure proaspăt.

— Tokaji?

N-a mai văzut o sticlă de vin unguresc de ani de zile.

— Am avut Tokaji la nunta noastră, spune ea, învârtind sticla în mâini. Foarte frumos din partea ta. Și un iepure... e un prilej bun să mai înlocuim

carnea de cal. Nu prea am cum să fac rost de altceva, pe moment. E un cadou minunat. Mulțumesc.

— Cu plăcere. Tony coboară glasul. Cum te simți ? Adică, pe bune ?

— Îmi pare rău, spune Silvana, disperată să schimbe subiectul. Nu ți-am luat haina. Hai, lasă-mă să te ajut!

Aproape că-i vine să plângă când mâna lui îi atinge fugar încheietura și se bucură că a lăsat sticla de vin jos, pentru că e sigură că altfel ar fi scăpat-o.

— Ah, e grea, spune ea luând haina, care-i umple brațele.

Și a fost o întâmplare, atingerea aia, felul în care degetele lui

s-au oprit pe pielea ei? Își imaginează ea?

— E lână, nu ? Calitatea hainelor contează cel mai mult.

Se aude bălmăjind ca o proastă, dar tăcerea ar fi mai rea.

— Deci ți-am luat haina și... nu te-am văzut de-atunci... de-atunci...

— Din parc?

— Da, exact.

Oftează. Ce ușurare că bărbatul acesta îi termină întotdeauna propozițiile!

Tony se apleacă spre ea.

— N-am vrut să-ți complic și mai mult viața, așa că...

— Salut, Tony!

Gilbert stă în ușa salonului.

— Gilbert, îmi pare bine să te văd.

— Ei, intri să bei un pahar? întreabă Gilbert, râzând. Sau aveți o întrunire strict secretă?

— Tocmai veneam, spune Silvana și intră după Gilbert în salon, cu Tony pe urmele ei.

— Tony, spune Doris, printr-o perdea de fum de țigară. Nu te-am văzut de ceva vreme. Iar pui ceva la cale? Ce mai vinzi azi pe sub mână? Zăpadă eschimoșilor?

— Bună, Doris. Nu, nu cred c-au raționalizat încă zăpada. Janusz, tocmai îi spuneam Silvanei că v-am adus un iepure. Și o sticlă de vin care să meargă cu el.

Silvana vede cum fața lui Janusz se încrețește de plăcere când ia sticla de vin.

— Tokaji? Silvana, ai văzut?

— Vin, deci ? spune Gilbert. Foarte elegant. Eu prefer berea.

— Sau un pahar mare de cidru, zice Doris.

— Tu s-ar putea să preferi votca, spune Tony. Data viitoare. Am niște cunoștințe în port. Marinarii aduc diverse lucruri de vânzare. Sunt sigur c-o să pot să vă fac rost de niște votcă.

Janusz ține sticla, ca să se uite și Gilbert și Doris la ea.

— Nu, nu. Îmi place vinul ăsta foarte mult. O să-l păstrăm pentru ocazii. În seara asta bem *sherry*. Te servesc ?

— Vezi să nu-mbeți bona, râde Doris.

— O să duc astea în bucătărie, spune Janusz. Silvana, poți să-i torni tu prietenului nostru un pahar?

— Nu, nu-mi trebuie, spune Tony. Doris are dreptate. Dacă stau cu copiii, e mai bine să am mintea limpede.

— A, atunci poate o cană de ceai ? întreabă Janusz. Cu o brișă ?

— Nu, nimic. Mulțumesc.

Silvana vede cum le zâmbeste Tony tuturor. Are stofa de politician. I-a făcut pe toți să-i mănânce din palmă. Inclusiv pe ea. Pleacă și pe urmă se întoarce în viața ei, de parcă ea ar fi o păpușă pe care poți s-o iei și s-o lași când ai chef.

— Eu aș mai vrea un păhărel, spune Gilbert. Iepure, zici? N-am mai mâncat iepure de nu știu când. Doris, tu făceai un stufat de iepure foarte bun. Ți-aduci aminte ?

— Gilbert, mă-ntreb dacă tu știi ce mănânci. Am făcut iepure chiar luna trecută. L-am luat de la un băiat care lucrează la Chantry Park.

— Cum am uitat? Dar cartofi ai găsit, în ultima vreme? Doris a stat la coadă ore întregi la cooperativă, zilele trecute.

— ■ Ore întregi, așa e. Să n-o iei razna? Ne-am bătut cu Hitler șase ani și am avut cartofi la discreție. Se termină războiul, se termină și cartofii. Nici pește nu se găsește, că bine-ar mai merge cu cartofi prăjiți. Mai rău de-atât nu se poate, ascultați la mine!

— Cum faci să mai mergi cu mașina, Tony ? întreabă Gilbert. Ți iei benzină tot la negru ?

Mereu aceeași discuție. Nu se mai găsește asta, nu se mai găsește ailaltă, și guvernanții îi dezamăgesc pe oameni. Uneori, Silvana își imaginează cum ar fi dacă le-ar spune să tacă. Să se audă musca, vorba lui Doris. Să le tacă fleanca odată.

— Liverpool conduce în prima divizie, spune Tony, care pare să nu fi auzit întrebarea lui Gilbert. Silvana observă cu câtă grijă schimbă el subiectul. Janusz se întoarce în cameră.

— Ce părere ai? îl întreabă Tony. Ții cu ei?

— Prefer crichetul, spune Janusz.

— Eu sunt fan Ipswich Town! declamă Gilbert, entuziasat. Trebuie să-i susținem pe băieții noștri. Sunt la jumătatea clasamentului în divizia a treia și urcă. O să le-arate ei într-o zi celor de la Liverpool!

Tony râde.

— Nu cred că ziua aia o să vină prea repede.

— Stai că vezi tu! Când o să câștig la pariuri, o să cumpăr Ipswich și o să-i antrenez chiar eu.

Doris se uită la ceas.

— Ar cam trebui să plecăm. Gata cu fotbalul, vă rog, domnilor. Să nu pierdem începutul filmului. Își iau paltoanele și ies pe ușă, întâmpinați de un vânt înghețat, care îi lovește drept în față. Silvana se întoarce să se uite la Tony. Nu-i întâlnește privirea. Janusz vine lângă ea.

— E foarte frumos din partea ta, Tony. Apreciem gestul.

— Da, da, așa este, spune Silvana.

— Să vă distrați, copii! le urează Tony jovial, făcându-le cu mâna.

Silvana se uită în sus, spre fereastra dormitorului. Aurek și-a lipit fața de geam.

— Cred că Aurek vrea ceva... începe ea să spună, dar Doris o apucă de braț cu fermitate.

— Hai, Sylvia! Trebuie să te desprinzi de el, odată și odată. Lasă-l să crească.

O seară în oraș fără Aurek. Prima de când au ajuns în Marea Britanie. Se simte expusă și vulnerabilă, chiar și în toată splendoarea ei, cu rochia cea nouă și cu mănușile, și nu știe dacă i se întâmplă asta pentru că l-a lăsat singur pe băiat sau pentru că mâna lui Tony a atins-o în treacăt pe-a ei.

Janusz poartă costumul de la demobilizare, cel cu care a întâmpinat-o la gară, sacou cu vestă și pantaloni cu manșete. Arată bine. Un bărbat bine, solid și respectabil.

— Zâmbește, o îndeamnă. Arăți de parcă te-ar durea ceva.

— Nu-mi place să-l las pe Aurek.

— De ce? Ce poate să se întâmple? E un oraș sigur. Suntem în siguranță aici.

— Uneori nu mă simt în siguranță.

— Păi, ar trebui. În curând o să fiu promovat. O să iasă cineva la pensie și eu sunt următorul la rând, pentru postul lui. Am lucrat peste program, am făcut ore suplimentare, ca să fiu sigur c-o să-l primesc.

— Crezi c-o să-l primești? Întreabă Gilbert, apărând lângă ei. Scuze, v-am auzit fără să vreau. Deci, crezi c-o să-l primești ?

— Nu văd de ce nu. Muncesc din greu. Îl merit.

— Păi tocmai asta-i problema, nu-i așa? Că voi, străinii, munciți al naibii de mult.

— Ne oprim când terminăm ce-avem de făcut.

— De-aia nu vă simpatizează lumea. Dereglați sistemul.

— Sunteți gata de film ? Întreabă Doris tare și Silvana vede cum îi dă un cot lui Gilbert între coaste. Și vreau să-l văd de la cap la coadă, Gilbert Holbom, așa că nu-ncerca să mă convingi să stau cu tine în spate.

— Eu?

— Da, tu, zice Doris. N-o să mă vezi printre perechile care-și fac curte. Sunt prea bătrână pentru asta.

Se duc să vadă *Top Hat*. Silvana l-a ales, e un musical mai vechi, cu Fred Astaire. Gilbert zice că lui i-ar plăcea să vadă un film de război, dar Doris îi amintește că e ziua Silvanei, nu a lui. Traversează toți patru orașul, trecând pe lângă Woolworths și Lipton, care are o fațadă frumoasă, placată cu gresie verde, pe lângă măcelăria lui Smith, pe lângă spălătorie și farmacie, în direcția cinematografului Odeon.

— Aici a fost un crater mare, oribil, spune Doris în timp ce intră cu toții pe alea provizorie din pietriș, cu noroi de-o parte și de alta. O bombă aruncată chiar la sfârșitul războiului. Au astupat gaura destul de repede. Arăta de parcă cineva încercase să sape un tunel până-n Australia. O groapă al naibii de adâncă! Ca prin minune, nimeni n-a fost rănit.

Odeonul e o clădire impunătoare, cu ferestre alungite, ca ale unei biserici, și fațadă roz, scorjită. Gilbert le spune că s-a aflat și el printre muncitorii care au construit-o, în '29. Doris le arată urmele de șrapnel de pe treptele de la intrare, iar Janusz și Gilbert cercetează semnele rămase în piatră, aplecați ca niște doctori care examinează țesutul unei vechi cicatrici. Silvana n-ar vrea decât să intre. De ani de zile, de prea mulți ani, n-a mai fost la cinematograful.

Înăuntru îi învăluie o lumină de neon albastră; perdelele groase de catifea acoperă ghipsul ridat de pe ziduri. O plasatoare într-un costum bleumarin cu dungi albe, care-i vine foarte bine, și cu beretă asortată le ia biletele și îi conduce la locurile lor.

— Și eu am făcut asta, îi șoptește Silvana lui Doris.

— Poftim?

— Am fost plasatoare, în Polonia. A fost slujba mea înainte să mă mărit.

— Serios? Dar nu cred că era un cinematograf la fel de mare, totuși.

— Era un cinematograf foarte frumos, spune Silvana. Și uniforme plasatoarelor erau mai elegante. O vezi pe fata aia? Are ciorapii rupți și jacheta o strânge.

Doris își țuguiază buzele.

— Am fost în război, nu uita. Cârpești și te mulțumești, nu-ți spune nimic vorba asta?

— Îți aduci aminte de uniformă mea? îl întreabă Silvana pe Janusz, șoptindu-i în poloneză.

Îi răspunde în limba lor maternă.

— Roșu de Burgundia cu manșete aurii. Arătai foarte bine în ea.

— Uniformele erau mult mai frumoase în Polonia. O clipă, Janusz rămâne tăcut.

— Da, spune el. Cred că ai dreptate.

— Deci aveai cinematografe în toată Polonia? întreabă Doris.

— Peste tot, răspunde Janusz. Mult mai mari ca ăsta.

Silvana îi e recunoscătoare pentru că-i apără amintirile. Nu

suportă faptul că englezii cred că tot ce au ei e mai bun și mai frumos. Dacă ai sta s-o asculți pe Doris, ai crede că pe străzile distruse ale Europei umblă urși în libertate.

în momentul în care cortinele roșii sunt trase și ecranul prinde viață, Silvana intră în transă. Povestea e simplă. Fred și Ginger se iubesc. Oricine își dă seama de asta, în afară de ei doi. Își spun cuvinte nepotrivite și se ceartă tot timpul, în primele două treimi ale filmului. În sfârșit, când pare că s-au pierdut iremediabil, cuvintele potrivite le vin pe buze și adevărul iese la iveală.

— Te iubesc, spune Fred Astaire. Orice-ar fi.

— Și eu te iubesc, răspunde Ginger Rogers.

Și nu se mai despart niciodată.

— Frumos, șoptește Silvana, când apare genericul de final. Foarte frumos.

Pe drumul spre casă, în timp ce urcă dealul pe Britannia Road, Silvana își dă seama că pantofii ei cei noi au bătut-o. Doris și Gilbert au luat-o înainte, Gilbert plângându-se că puburile se închid devreme și că nu au unde să mai bea și ei un păhărel, iar Doris vorbind despre pandișpan și susținând că rețeta bunicii ei e mai bună decât cea a mamei lui Gilbert.

Silvana se oprește. Își dă jos pantofii și simte asfaltul ud sub tălpi.

Janusz îi ia pantofii din mână.

— Ți-a plăcut filmul?

— La nebunie! N-am mai fost de-atâta vreme la cinema... Fred și Ginger fac o pereche minunată.

— Minunată. Și noi ?

— Noi?

— Silvana, nu vrei să mai facem un copil ? Ar fi bine pentru Aurek să aibă un frate sau o soră.

Încearcă să găsească ceva de zis, pentru că nu-i vine în minte decât că e imposibil să aibă alt copil.

— Uite, spune el. Am fost la doctor... M-am dus să-l întreb despre... despre noi. Știu că nu ești fericită. În ultima vreme, nu prea m-ai mai lăsat să te ating, iar doctorul a spus că ți-ar face bine, că poate te-ar face fericită să mai ai un copil. I-am spus că și eu cred asta. Venirea pe lume a unui copil ne-ar face bine tuturor.

Silvana își dă seama că Janusz așteaptă un răspuns, chipul lui e luminat de felinarele de pe stradă.

— Am făcut bășici, spune ea.

Janusz îi dă pantofii înapoi.

— Asta-i tot ce ai de spus ?

— Da.

Îi întoarce spatele și își continuă drumul. Se grăbește să-l ajungă din urmă.

— Îmi pare rău. Mai lasă-mă puțin. Aurek e încă mic.

— Are aproape nouă ani. Are nevoie de un frate.

— Dar nu ne permitem alt copil.

— Dac-aș primi postul de maestru, ne-am permite.

— Aurek nu ne este de ajuns ?

— Deci nu vrei să-ncerci ?

Silvana dă din cap că nu. Gândul de a face alt copil o îngrozește. Nu trebuie să mai aibă încă unul. Nu merită să mai aibă încă unul. Și cum poate să-i ceară așa ceva, când el a iubit altă femeie, când, de fapt, s-ar putea s-o mai iubească încă?

Janusz își bagă mâinile în buzunare și grăbește pasul. Îl vede ajungându-i din urmă pe Doris și pe Gilbert și-i aude începând să vorbească despre film. Momentul a trecut. Silvana a stricat totul. Merge desculță și singură în spatele lor, cu pantofii în mână. Ar vrea să se întoarcă în cinematograful

întunecos. Să se scufunde în scaunul de pluș și să se piardă din nou în povestea filmului.

— Ce faci, vii? o strigă Doris. Doar eu vreau să-ajung acasă înainte să-nceapă ploaia?

Silvana se uită la Doris, la Gilbert și la Janusz care o așteaptă, cu răsufierea aburindă în aerul nopții.

— Vin, răspunde și grăbește pasul, desculță pe pietrele ude și reci ale pavajului.

La întoarcere, îl găesc pe Aurek adormit lângă foc, pe Peter ghemuit în fotoliu și pe Tony citind.

— Salut, spune el, punând cartea jos. V-ați distrat?

Silvana rămâne, ursuză, în spatele lui Janusz.

Ciorapii i s-au

rupt la vârfuri și una dintre bășicile de pe călcâi s-a spart.

— A fost frumos, spune ea. O să-l duc pe Aurek în pat.

— Nu. Janusz se apleacă și-l ia în brațe pe băiatul adormit. II duc eu.

Inima Silvanei se despică ușor când îl vede purtându-l pe băiat în brațe. îl privește scoțându-l pe Aurek din cameră, atingându-și duios obrazul de fața copilului.

— Deci m-ai iertat? o întreabă Tony.

Traversează încăperea și închide încet ușa.

— Dacă te-am iertat?

Acum, că a rămas singură cu el, simte că inima îi bate prea repede. Era atât de sigură că nu va mai avea astfel de slăbiciuni, dar apropierea lui e copleșitoare.

— Pentru că n-am mai trecut pe la tine. Mi-a fost dor de tine. Am încercat să stau deoparte, n-am vrut să-ți complic viața. Vrei să te-ntâlnești cu

mine ? Face un pas spre ea. Când o să-l iei pe Aurek de la școală? Vrei să ne-ntâlnim în parc? Trebuie să vorbesc cu tine.

— Nu pot.

— Silvana, trebuie neapărat să te văd. Nu mai pot să mă prefac.

Silvana încearcă disperată să scape din raza privirii lui. Simte cum privirea lui alunecă pe părul ei, pe corsetul rochiei. „Sunt o femeie casnică”, ar vrea să-i spună. „Nu un personaj dintr-un film.”

— Nu se poate. Peter e aici.

— Doarme. Săptămâna viitoare, spune el. Marți. O să fiu la poarta școlii. O să vii ?

N-are timp să răspundă. Ușa se deschide și amândoi se uită în direcția ei.

— Pot să-ți ofer ceva de băut, Tony? întrebă Janusz când intră în cameră. Ceai, vin, *sherry*!

Postată între cei doi bărbați, Silvana simte intensitatea aversiunii controlate a lui Janusz față de ea.

— Un păhărel înainte de culcare, zice Tony, care se preface că n-a observat răceala pe care a adus-o Janusz când a intrat în cameră. Ce idee bună!

Și iată-i pe toți, Tony vorbind cu mâinile, gesticulând în direcția unei audiențe imaginare; Janusz ținându-și țeapăn mâinile la spate, vorbind despre serviciu și despre vreme; Silvana plimbându-și privirea inexpressivă peste foc, peste poliță, peste ușă, peste silueta adormită a lui Peter de lângă cămin, peste spațiul de deasupra umărului drept al lui Tony, peste cuta pe care o face haina lui în dreptul cotului. Peste colțul bufetului din spatele capului său.

— Tocmai o întrebam pe Silvana dacă nu v-ar plăcea să-i ducem pe băieți la pădure, săptămâna viitoare, după ore, zice Tony.

— Nu cred c-avem timp, spune Silvana, încercând să pară calmă.

— Ei, dacă aveți, mi-ar plăcea să ne întâlnim cu toții, marți.

— Nu știu dacă o să pot s-ajung, zice Janusz. O să-ncerc, dar tocmai schimbăm turele. S-ar putea să fiu iar de serviciu noaptea.

— Ei, atunci o s-așteptăm să te mai eliberezi, Jan.

— Nu, nu stați după mine. În perioada asta, încerc să fac cât mai multe ore suplimentare. Sper să fiu promovat, de fapt. Dar

Silvana și Aurek pot merge. Știu că lui Aurek i-a fost dor să se joace cu Peter. Silvana?

— Nu știu ce să zic. Poate. Vă rog să mă scuzați, spune Silvana, frecându-se la ochi. Sunt obosită, cred c-o să mă duc la culcare.

— Deci o să vii marți cu Aurek ?

Se uită amândoi la ea.

— Nu săptămâna viitoare. Poate altă dată, când Janusz o să aibă liber.

Se strecoară pe ușă și urcă scările în grabă, hotărând să doarmă în patul lui Aurek în seara asta.

Încearcă să nu se privească în oglindă, în timp ce se spală pe dinți și pe față. Nu-și mai dă cu cremă. Tenul ei n-are decât să rămână aspru și uscat. Și nici părul n-o să și-l pieptene în seara asta. Mulțumită de micile pedepse pe care și le-a aplicat, își scoate rochia cea nouă și o așază cu grijă pe scaunul din dormitor, netezind materialul cu mâna.

Rochia n-are nicio vină, până la urmă. Și e nouă. Nu conține decât posibilele începuturi ale prăbușirii ei.

Intră în dormitorul lui Aurek și se urcă în patul lui. Așteaptă să o fure somnul. „Fără vise cu Polonia”, se gândește. „Te rog, în noaptea asta, fără vise cu avioane și zăpadă și copii care plâng.” Aurek se zvârcolește în somn, aruncându-și o mână peste ea; îi simte pielea fierbinte pe gât.

Mereu a știut foarte limpede ce vrea. Să-i dea un tată lui Aurek. Dacă băiatul e în siguranță, e și ea în siguranță.

— Sunt lângă tine, dragul meu, îi șoptește lui Aurek și știe că el e cel care-o susține pe ea. Pe mările nemiloase în care înoată ea acum, băiatul e pluta salvatoare. Oricât ar încerca, nu poate să scape de imaginea asta. De plutirea asta în ape întunecate. Dar nu gândurile văluroase o țin trează, ci faptul că știe că, deși băiatul e cel care-o ține la suprafață, tot el e cel care-o trage la fiind.

Polonia

Silvana

Silvana s-a trezit și a văzut un bătrân care îi freca pieptul cu zăpadă. Era o priveliște atât de neverosimilă, încât a închis ochii la loc, dar el a continuat, împingând-o și lovind-o până ce nu l-a mai putut ignora. Avea zăpadă în gură și, când s-a trezit din nou, s-a gândit la băiat și a încercat să vorbească și să-l întrebe pe bătrân unde este fiul ei, dar n-a putut să scoată niciun cuvânt.

Data următoare când a deschis ochii, Aurek era făcut covrig la pieptul ei. Nu se mai aflau pe divanul roșu, ci pe o grămadă de vreascuri, pe o sanie, înfășurați într-o piele de capră și purtați prin pădure.

Au ajuns la o căsuță unde lătra un câine și unde două femei stăteau și se uitau la ei. Silvana a încercat să se concentreze, să vadă cine erau, dar recădea într-un somn vag. A văzut-o pe una dintre femei aplecându-se și luându-l pe Aurek de lângă ea. Apoi au luat-o și pe ea și au băgat-o în căsuță, culcând-o pe masă și dându-i hainele jos.

— Mamă, a zis una dintre femei, n-ar fi mai bine să-i punem lângă foc ? Ea e ca o piatră udă.

— Nu, prea multă căldură le-ar face rău. Antek, freacă-l mai departe pe băiat cu prosopul, mai ales pe unde i s-a-ngălbenit pielea. Trebuie să-i încălzim dinăuntru.

Silvana le auzea vorbind, cu toate că-și pierdea din când în când cunoștința. Avuseseră oare noroc ? se întreba. N-ar fi trebuit să moară amândoi ? Sau norocul băiatului fusese cel care-i salvase pe amândoi ? A închis ochii. Îi ardea capul și trupul ei părea făcut din cocă, dar inima îi era plină de iubire pentru băiat.

Oamenii care le salvaseră viețile erau țărani săraci, judecând după hainele zdrențăroase. De mai multe ori, când s-a trezit din somnul profund în care tot cădea în primele zile, Silvana a crezut că e din nou acasă și că propria mamă stă aplecată deasupra ei.

Pădurarul era tare încântat de aventura lui salvatoare. Când au început să-și revină, se interesa în fiecare zi de ei. Pe pădurar îl chema Antek, iar

nevasta lui, o versiune mai mică și mai sobră a mamei Silvanei, se numea Ela.

Ela era cocoșată, trupul ei fiind deformat de viața plină de lipsuri pe care o dusesese, ca un copac bățut de viscol. Când mergea, își ținea capul în jos, iar spatele îi era îndoit ca o poliță pe care se așeza zăpada. Se plângea de dureri de stomac și bea sticlute întregi de leacuri de culoarea cărbunelui.

Nu aveau decât o fată, o tânără scurtă și îndesată, pe nume Marysia.

— Sunt soldați în sat, la o oră de mers pe lângă râu, a zis Ela în timp ce-i masa picioarele Silvanei cu grăsime de găscă. Ar trebui să stai pe lângă casă.

— Nemți ? a întrebat Silvana.

Era la ei de câteva săptămâni și începuse să se mai întremeze, așa că era mai atentă la ce se petrecea în jur.

— Câteva sute. N-avem probleme cu ei.

— Sătenii zic că suntem culaci, cred că suntem de partea nemților, a zis Marysia. Dar de fapt sunt invidioși, pentru că noi nu trebuie să muncim pentru soldați, ca ei.

— Nemții nu sunt chiar așa de răi, i-a spus Marysia Silvanei după ce mama ei a ieșit din cameră. Unii dintre ei sunt mai buni decât animalele din sat care-și spun bărbați.

— Au fost niște domni când ne-au luat țara, i-a răspuns Silvana.

— Lasă-i s-o ia, a zis Marysia. Să le fie de bine! Înainte să vină ei, n-aveam nimic de mâncare. Acum pot să fac rost de mâncare oricând am chef. Și uite! Și-a ridicat fusta și și-a întors glezna, arătându-i o pereche de ghete maronii cu șireturi și cu tocuri

joase. Astea-s de la Paris. Te-aș lăsa să le-ncerci, dar nu cred c-o să reușești să le-ncalți.

Silvana s-a uitat în jos, la picioarele ei umflate. Degetele erau stacojii, labele picioarelor erau acoperite de o iritație roșie, care îi perla gambele, oprindu-se chiar sub genunchi.

Marysia a plescăit din buze.

— O să-ți rămână cicatrice. Apropo, ce făceai în pădure? Te ascundeai ? Ești evreică ? Băiatul pare evreu.

— Fiul meu e polonez. Ca și mine.

— Oricum, nu-mi pasă, a spus Marysia. Tata crede că tu și băiatul sunteți niște miracole. O să vă lase să stați aici cât vreți. Și eu o să vă las să stați, cât timp o să-ți faci treaba.

Silvana s-a ridicat, țeapănă. I se părea că trăise multe vieți. Că ziua în care Janusz o lăsase singură la Varșovia fusese ziua în care o viață se terminase și alta începuse. Și iat-o acum, luând-o de la capăt. Un miracol, nu altceva. Dar ea nu putea fi un miracol. Ea și băiatul erau ca doi copii găsiți în pădure, un mister până și pentru ea. În bucătărie, Aurek stătea în poala lui Antek, înfășurat în cârpe înmuiate în ulei. Antek îl învăța un cântec. „*Oto dzice dzien krwi i chway*. Azi e o zi a sângelui și a gloriei.”

Bătrâna stătea pe un scaun lângă foc și se uita la ei.

— Ei, aici erai, a spus Antek. Vino și stai jos.

11-a dat pe Aurek Silvanei.

— Tocmai spuneam c-am crezut că sunteți o grămadă de haine vechi, când v-am găsit. Asta am crezut că sunteți: un maldăr de pături. Găsisem divanul cu câteva zile în urmă. M-am gândit că poate ne-o fi de folos. Vezi tu, acum dai de-o

grămadă de lucruri prin păduri. Oamenii încearcă să treacă la ruși. Își cară mobilele și ce mai au, cât de departe pot, și după-ai le lasă acolo. Vezi ceasul ăla?

O pendulă cu baza lată fusese sprijinită de peretele vărui. Îi lipsea o limbă, iar partea din față era făcută dintr-un lemn de altă culoare decât restul corpului.

— Eu l-am reparat, cu mâinile mele. M-am gândit că e din aceeași casă ca divanul. După care v-am văzut pe voi și am crezut că sunteți un morman de haine.

— Crezi c-ai putea să mă duci la divan, când s-o face mai frumos afară? a întrebat Silvana. Aveam un săculeț cu mine. Aș vrea să merg să-l caut. Și un lăntșor. Cu un medalion de sticlă. Probabil că l-am pierdut, dar mi l-a dat soțul meu și-aș vrea să-l caut.

— N-am văzut niciun săculeț și nici urmă de medalion. Nu erați decât voi pe divanul stricat.

— Ce de lucruri găsești prin pădure! a spus nevasta lui, cu un glas scăzut. Ce de povești îți ajung la urechi!

— Încata, a zis Marysia. Povestește-ne despre înecată.

— Aia-i o poveste prostească, a mormăit Antek.

— Haide, mamă, spune povestea! Sunt sigură că musafira noastră vrea s-o audă.

— Bine, a zis Ela. Femeia asta bea foarte mult. Avea un băiat, dar nici că-i păsa. Bărbatu-său a azvârlit-o afară din casă. A păstrat copilul, iar pe ea a gonit-o.

— Se culca cu mai mulți, a zis Marysia. Nimeni nu știa cine e tatăl adevărat al copilului. S-a uitat stăruitor la Silvana. Ție-ți place să bei ?

— Marysia! a şuiert mama ei. Cine spune povestea, eu sau tu ?

S-a foit pe scaun şi a continuat.

— Femeia s-a dus drept la cârciuma evreilor din sat. După ce s-a-nchis cârciuma, a umblat fără țință prin beznă şi s-a pomenit în pădure, unde a căzut într-un eleşteu adânc. Au găsit-o a doua zi, înecată. Copilul ţipa şi plângea şi nimic nu-l făcea să tacă.

— Şi ce s-a-ntâmpat? a întrebat Silvana.

Ela s-a lăsat pe spătarul scaunului.

— S-a-ntors din morţi. După trei zile, s-a-ntors să-i dea copilului să sugă. Plânsul lui a adus-o pe nenorocită înapoi. Şi de-atunci, n-a mai plecat niciodată din casă, n-a mai scos un cuvânt, a tors în fiecare noapte, a făcut de mâncare şi şi-a crescut băiatul. Bărbatu-său spunea că-i place mai mult de ea moartă decât vie.

— Şi s-a-ntâmpat de-adevăratelea, a spus Marysia.

— Ba bine că nu, a zis pădurarul. E o poveste prostească, pe care vă place vouă, femeilor, s-o spuneţi. De ce nu tăceţi voi şi nu mă lăsaţi pe mine să vorbesc ? Cel puţin eu pot să spun adevărul lui Dumnezeu, şi nu vreo aiureală născocită de nişte femei cu prea mult timp de pierdut.

S-a ridicat şi s-a încălzit la foc.

— Nu cred că eraţi acolo de prea multă vreme. V-am găsit la timp. Te-am frecat cu zăpadă cât de bine am putut. Am folosit atâta zăpadă, că eram lac de sudoare când te-am adus înapoi la viaţă. Să transpiri în mijlocul zăpezilor ! Am râs singur, în gura mare. Aşa o bucată am curăţat. Până la pământ. Dacă nu m-aş fi hotărât să iau divanul

acasă, ați fi fost morți. Cum spuneam, e un miracol că v-am găsit. De parcă Dumnezeu v-ar fi pus acolo.

Marysia a izbucnit în râs.

— El sau diavolul.

Silvana l-a săltat pe Aurek pe genunchi și s-a prefăcut că n-a auzit.
Janusz

În fiecare dimineață, în zori, Janusz lua masa cu familia, și pe urmă plecau cu toții la câmp. Învățase să îngrijească viile și să semene grâul și se ocupa de legumele din grădină. Nevasta fermierului îi arătase cum să îngrijească trandafirii și pomii fructiferi din livezi.

După-amiaza, când era prea cald pentru muncă și când toată lumea dormea, Hélène îl trăgea pe Janusz după ea în hambar, unde făceau dragoste ; sarea i se lipea de buze, sudoarea îi îmbiba părul și îi picura în ochi, mici șiroaie i se prelingeau pe spate și pe fese. Hélène părea să încingă aerul cu căldura iubirii ei, mereu voia mai mult de la el, dorindu-l mereu, iubindu-l.

El nu suporta să o scape din priviri. Era atât de plin de ea, încât nu-și putea înțelege bucuria. Știa că războiul continuă, dar nu-i mai păsa. Era treaba altora. El nu mai avea nimic de-a face cu asta.

Fermierul l-a întrebat pe Janusz dacă are de gând să se însoare cu ea. Nu voia să știe nimic despre trecutul lui Janusz. Avea nevoie de un bărbat care să muncească la fermă. Voia nepoți. Mulți.

— Dacă vin nemții, te ascundem noi. Știu și eu ce-nseamnă războiul. Am fost *poilu'* în 1914. Rămâi aici. Hélène e fată bună. O să fie o soție bună.

— Așa o să fac, domnule, spunea Janusz.

Era atât de serios, încât l-a salutat soldățește pe bătrân. Iar bătrânul a luat poziție de drepti și l-a salutat la rândul lui.

Ipswich

Janusz speră din tot sufletul că va fi promovat. Se întreabă dacă vor alege pe altcineva în locul lui, un englez. Poartă pantofii lui cei mai buni, cei pe care i-a primit de la Silvana, lustruiți și strălucitori. Are părul dat cu briantină, fața curată și gulerul apretat. Niciun bărbat nu muncește la fel de mult ca el în atelier, de asta e sigur. Dar va fi de ajuns ?

Așteaptă în biroul unde lucrează secretarele, ascultând țcănitul mașinilor de scris, iar când șeful iese din biroul lui cu geamuri de sticlă, cu un trabuc în mână, Janusz îl întreabă dacă s-a hotărât în legătură cu cel care îl va înlocui pe domnul Wilkens în postul de maestru. Șeful îi spune că încă nu s-a hotărât, dar că, după părerea lui, polonezii sunt niște lucrători al naibii de buni. Janusz își trece degetul pe interiorul gulerului, își drege glasul, se simte dintr-odată încrezător și o spune.

Șeful îi zice că așa și trebuie să fie. El are o fabrică de condus și nu dă doi bani pe ce-o să creadă localnicii despre străinii care le fură slujbele.

— Numai să nu te-atingi de femeile lor. Știm cum sunteți voi, cei de pe continent. Sunteți toți niște tineri Lothario, râde el și îl bate prietenește pe Janusz pe umăr.

Apoi iese cu pași mari, lăsându-l pe Janusz singur în cameră, cu șase mașini de scris tăcute și șase secretare care chicotesc și se uită la el de

parcă ar crede că e vreun Casanova polonez, în salopetă albastră. E nevoie de aproape toată după-amiaza pentru ca obrații lui, de obicei palizi, să-și piardă luciul roșu al rușinii.

Janusz a crezut dintotdeauna că lucrurile se aranjează de la sine. Știe că răbdarea și simțul datoriei sunt mereu răsplătite.

Convingerea asta vine de la tatăl și de la bunicul lui. Este și el unul dintre fiii Poloniei și știe că binele va fi întotdeauna, într-un fel sau altul, răsplătit cu bine.

Ca un pârâiaș care curge lin peste pietre, netezindu-le și dându-le o formă, optimismul lui Janusz e forța răbdătoare și nesfârșită care îi străbate liniștit viața, șlefuind-o, rostogolind-o și modelând-o. Așa că nu e deloc surprins când i se ivește ocazia de a cumpăra o mașină, în aceeași zi în care află că aproape sigur va fi promovat.

E un Rover negru, al unui profesor și al nevastei lui. E fabricat în 1940, are cutie manuală cu patru viteze, un radiator stricat și două cauciucuri sparte. În 1943, nevasta profesorului îl conducea printr-o furtună de zăpadă și a intrat cu el într-un stejar. De atunci, l-au ținut în hambar, sub prelată. Janusz aude din întâmplare pe cineva spunând povestea asta în timpul pauzei de prânz.

Se întoarce spre bărbatul care bea ceai din termos și îi oferă un sendviș.

— Sunt cu brânză, spune Janusz, politicos.

— Cu brânză?

— Da. Cedar adevărat. De la cooperativă. Cu margarină și ceapă tăiată foarte subțire.

— Cu brânză, zici? Bine, atunci o să mănânc.

Cu prețul mesei de prânz, pleacă de la muncă în ziua aia cu adresa profesorului.

Nu ridică prelata. Rotunjimea mașinii de sub ea îl face să viseze la excursii la țară, la picnicuri cu Silvana și Aurek, la cum îl va duce pe băiat la școală și la ieșiri la mare, duminica.

— Da, spune Janusz.

— Hai să bei o ceașcă de ceai, mai întâi, prietene, spune profesorul. Nu e grabă.

Janusz se așază la o masă lungă și îngustă, în bucătărie. Se uită pe fereastră, dincolo de curtea pietruită, la grădina cu peluză mărginită de straturi de lalele galbene și roșii, în spatele cărora se văd tufe și copaci. Bucătăria are podeaua pardosită cu gresie albă și neagră, ca cea din bucătăria părinților lui Janusz din

Polonia, și o mașină de gătit mare, acoperită cu oale. Deasupra mașinii de gătit atârnă niște hăinuțe de copil puse la uscat.

— Tocmai l-am făcut pe-al patrulea, spune profesorul când vede unde se uită Janusz. Mi-e teamă că are niște probleme, săracuțul de el. Vindem mașina în parte ca s-o trimitem pe soția mea într-o vacanță. Îi e greu să accepte copilul.

Janusz nu știe ce să spună. Dă din cap, fără prea multă convingere.

Bărbatul mută ibricul pe foc.

— Deci crezi că poți s-o repari singur?

— Cred că da.

Intră soția profesorului și-l servește pe Janusz cu o brioadă, la ceai. Are chipul tras și brăzdat de cute de oboseală. Își dă la o parte de pe față părul ondulat și castaniu și își așază șuvițele rebele după urechi, un gest pe care îl tot repetă în timp ce vorbește. Discută despre Rusia și bomba atomică și Janusz îi spune politicoasă că el e polonez, nu rus.

— Cred că, dacă rușii ar avea o asemenea bombă, ar fi un dezastru. Polonia va fi din nou Polonia într-o zi și rușii vor pleca din țara noastră, spune el și apoi se simte jenat de tonul ferm, de emoția pe care n-ar fi vrut s-o arate.

— Da, da, zice soția profesorului.

Îi zâmbește ca și cum el n-ar fi înțeles de fapt complexitatea discuției.

— Dar trebuie să lăsăm poporul să vină la putere. Să urmărim modelul rusesc, fie că ne place sau nu.

Janusz a venit să cumpere mașina, nu să discute politică. Simte că-l strânge gulerul, dar rezistă imboldului de a-l slăbi.

— Totul se rezumă la a înțelege cum stau lucrurile, spune profesorul. Își ține ochelarii pe vârful nasului sau îi pune pe cap, printre șuvițele ondulate și nestatornice de păr roșu. Țara nu și-a revenit încă după război. Trebuie să găsim o cale de a le inocula tuturor ideea că viața merită trăită.

Țipătul ascuțit al unui copil mic ajunge până la ei dintr-o altă cameră, iar nevasta profesorului se ia cu mâinile de cap și izbucnește în plâns. Profesorul își scoate ochelarii și îi șterge.

— Ajunge, Susan.

— Ajunge? Își ridică privirea. Fir-ar să fie, asta-i doar începutul!

Janusz își slăbește gulerul.

— Pot să mai văd mașina o dată ?

Dă prelata la o parte, deschide portiera, șterge praful de pe pielea neagră a scaunelor și intră. Iese, se plimbă în jurul mașinii, mângâie capota bombată, dă cu piciorul în cauciucul dezumflat.

— Da, spune el din nou și se întorc în casă, unde o femeie cu șorț alb îi pune profesorului un copilăș în brațe.

— Salutare, micuțule, spune profesorul, dându-i-l lui Janusz. Din păcate, nu e un copil normal. Ți se rupe sufletul.

Copilul are o claie deasă de păr castaniu și, când Janusz îl ia în brațe, se oprește din plâns și zâmbeste, un zâmbet larg care face ca ochii să-i dispară și fața să i se încrețească. Janusz îl ține în poală și își joacă piciorul, ca să-l facă să râdă. E gras ca o bucată de șuncă și nu e prea frumos, dar lui Janusz îi vine să-i cânte în poloneză.

— Te pricepi, zice profesorul și ceva din vocea lui îl face pe Janusz să creadă că i-ar plăcea să-i dea și copilul, la pachet cu mașina.

Când pleacă, nu fără promisiunea profesorului că-l va ajuta să mute mașina pe Britannia Road, pe o platformă, femeia îi dă o pătură ecosez.

— Poftim. O să ai nevoie de pătură în mașină. Mult noroc cu viața de-aici!

Are ochii plini de lacrimi. Un val de tristețe iese din ea, iar lui i se pare că s-ar putea îneca în el.

— Aveți un copil adorabil, spune el, blând. Sunteți o mamă bună.

— Din păcate, nu sunt deloc, răspunde ea. Sper să vă bucurați de mașină.

Janusz pedalează până acasă, cu pătura pe ghidon, alcătuind în minte o listă cu piesele de schimb de care are nevoie. În afară de dubița maronie Humber, deținută de familia care locuiește la trei case mai jos, mașina lui Janusz va fi prima de pe Britannia Road.

Mintea îi roiește de gânduri, așa că nici nu observă mașina care se oprește în dreptul lui.

Aproape că se izbește de ea, în momentul în care se oprește în fața lui, pe podul de beton de peste râu.

— Bună seara, spune șeful, coborând geamul. Mă bucur să te văd.

Janusz se dă jos de pe bicicletă, își netezește mustața, își îndreaptă spatele.

— Te mai interesează slujba de maistru ?

— Da.

— E a ta. E bine să mai dai și vești bune. Vino mâine la birou.

Îl salută pe Janusz și pleacă, fluturând mâna ca un rege.

Janusz se urcă la loc pe bicicletă. Ajunge la poalele dealului și, în loc să descalece și să împingă bicicleta, cum face de obicei, simte un puseu de energie, își bagă bărbia în piept și pedalează cât îl țin puterile, ridicând privirea abia când ajunge în vârf. Acolo se oprește triumfător și se uită în urmă la oraș, la ogoarele care îl mărginesc, la estuarul care duce către mare și la drumurile care duc până la Londra și înapoi.

Aici e deasupra lumii. Și asta e o țară frumoasă, unde chiar dacă nu vii decât cu o inimă frântă, tot poți să construiești ceva. I-ar plăcea să-și vadă tatăl și să-i spună c-a fost promovat. Are să-i scrie din nou. Poate că n-are niciun rost să-i mai trimită scrisori, mai ales că n-a primit niciodată răspuns, dar va mai încerca. Și de ce să nu-și imagineze că poate vorbi cu cei dispăruți ? Poate că tatăl lui, oriunde-ar fi, se gândește și el la fiul său.

Își împinge bicicleta pe mica alee pe care-o împart cu Doris și Gilbert și deschide poarta grădinii lor din spate, își dă jos baretele pentru bicicletă, se sprijină de zid și așteaptă să-și tragă sufletul. Apoi intră în micul șopron unde-și ține răsadurile.

Acolo, printre canistre cu ulei, mașina de tuns iarbă și cutii cu bulbi, sunt scrisorile. Le ia și le pune într-un vas de metal. Le dă repede foc, de frică să nu se răzgândească. E timpul să lase trecutul în urmă. Să facă ceea ce trebuie. Dacă vrea să mai aibă un copil într-o zi, nu trebuie să se mai agațe de trecut. Scrisorile ard repede și toate cuvintele ei se fac mai întâi argintii, apoi negre, mici fulgi de cenușă zburând prin văzduh. După ce flăcările mor, își afundă mâna în cenușa mătăsoasă și curăță vasul.

În bucătărie, Silvana își ridică privirea de la oala de pe foc când se deschide ușa din spate, iar el îi zâmbește și pune pătura pe masă. Reușește mereu să pară surprinsă când îl vede, ca și cum încă ar fi uimită să-l găsească acolo, lângă ea. Poate că și ea observă aceeași expresie pe fața lui. Poate că ea reacționează la el, la faptul că el e ușurat că n-a plecat într-una dintre plimbările ei din care să nu se fi întors.

- Ce e asta?
- O pătură. Ce gătești ?
- Supă de orz.
- Avem came?
- Nu, astăzi, nu.
- De azi înainte, o să avem came în fiecare zi a săptămânii.
- Păi, cum?

Poartă rochia ei cea mai bună și pantofii primiți de la el, cei albi. E foarte elegantă, dacă nu bagi de seamă stropii de supă de pe pantofi. Își strecoară mâinile în jurul taliei ei. Îi place s-o îmbrățișeze - nevasta lui, care-ar face orice ca să-l protejeze pe fiul lor. Așa e ea. Ca un soldat care ar ucide pentru patria lui. Iar patria ei e băiatul lor.

Si totuși, oricât de mult ar încleșta ea dinții în fața lumii și oricât de dreaptă, ca un drug de fier, s-ar ține, el știe cât e de fragilă. Pare făcută din coajă de ou, iar duritatea ei pare o fațadă care s-ar sparge dintr-o singură mișcare stângace. Și-o imaginează stând lângă el în mașină, cu mâinile împreunate, cu postura ei corectă, îngrijită.

— Am fost promovat.

Janusz simte cum i se mișcă pomeții, iar expresia i se statornicește într-un rânjet neașteptat.

— Și stai, că asta nu e tot! Știi de ce-am adus pătura? Ca să ți-o așez pe genunchi când o să te scot la plimbare cu mașina.

Se întoarce spre el, iar de pe lingura de lemn din mâna ei picură supă pe podea.

Îi ia lingura și o pune la loc în oală.

— Am cumpărat o mașină.

— O mașină ?

Aurek se joacă liniștit cu cartonașele din pachetele de țigări, sub masă.

— Ai auzit? Îl întreabă pe băiat. O s-avem mașină. Familia Nowak a urcat o treaptă.

Aurek iese de sub masă și Janusz îi întinde mâna fiului lui. Băiatul își bagă mâinile în buzunare.

Janusz își amintește cum era când era mic și tatăl lui stătea astfel, își amintește amestecul de teamă și iubire pe care-l simțea. Încearcă să-și îndulcească expresia. Să fie mai puțin impunător.

— O mașină ? întreabă Aurek.

— Exact. Avem o mașină.

Janusz pune cu blândețe mâna pe burta Sil vanei.

— Acum trebuie doar să...

— Știu.

— Șⁱ?

Se uită în jos, își mușcă buza. Apoi își ridică ochii mari și căprui spre el și dă din cap.

— Bine. O să-ncercăm.

— Serios?

E așa de surprins și îi e așa de recunoscător, încât strigă de bucurie și face câțiva pași împleticiți de mazurcă, lovindu-și picioarele unul de celălalt și cântând, iar Aurek, văzându-l, chicotește.

Janusz se oprește și-și privește familia, viața, mica bucătărie. Masa ocupă aproape toată camera, ea și cele trei scaune de lemn. Robinetul care picură și pe care va trebui să-l repare odată și-odată cântă un refren repetitiv, pic, pic, în chiuveta de ceramică. Se uită pe fereastră, la grădina de suburbie. Poate că nu e o grădină mare, dar peluza e verde, plantele vor înflori primăvara asta, iar parcela cu zarzavat e și ea înverzită și pare că va da o recoltă bogată. Aurek face ca mașina, *vrum, vrum*, mutându-se de pe un picior pe altul. Pe cuptor, supa de orz, maronie și vâscoasă, dă blând în foc.

— Ai ceva pe obraz, spune Silvana.

Îl șterge cu degetul, iar el simte gingășia din gestul ei. Se gândește la Hélène.

— Gata, zice Silvana. Nu mai e.

Janusz se uită în jos la fiul lui și-i ciufulește blând părul.

— Aurek, mi se pare mie sau te faci mare ?

Se apleacă în spatele Silvanei și stinge focul.

Silvana deschide sertarul și se uită la baticul roșu. Nu l-a mai purtat de când i-a vopsit Doris părul și de când i-a arătat cum să și-l onduleze și să și-l coafeze în stil modern. Sub batic e o cutie delicată, roz. O ia și o deschide, trecându-și degetul peste diafragmă.

Doris a ajutat-o să facă rost de ea. I-a dat numele unui doctor.

— Du-te la el. O să-ți dea ceva. Unora nu le place când te văd că vrei să capeți control. Au impresia că vrei să scapi de responsabilități. Îți țin discursul despre populație și rolul tău ca femeie. Dar asta o să te primească. Eu am avut noroc. Am avut-o pe Geena noastră și pe urmă Gilbert nu prea m-a mai deranjat cu treburile astea. Suntem prea bătrâni, oricum. Eu aștept cu nerăbdare nepoții.

— Îl am pe fiul meu, i-a spus ea doctorului. Mi-e de ajuns că trebuie să am grijă de el. Nu cred că mă mai pot descurca cu încă unul.

— Și soțul se poartă bine cu dumneavoastră ?

— Da, da, am un soț foarte bun.

„Dar întrebați-mă și de mine”, se gândește ea.
„Întrebați-mă dacă sunt o soție bună, ca să vă pot răspunde că sunt o mincinoasă și o trădătoare.”

— Nici el nu mai vrea copii ?

— Nu. Amândoi suntem de părere că fiul nostru e de ajuns.

A dat din cap și i-a dat o rețetă. Îi lipsea jumătate de deget de

la mână dreaptă și avea cicatrici pe partea inferioară a încheieturii. Ținea stiloul într-un fel ciudat, scria încet.

— Nu sunteți singurii, a spus el. Nu trebuie să vă fie jenă. Multe cupluri gândesc așa. Războiul ne-a afectat pe toți. Foarte sincer vorbind, cine-ar vrea să aducă pe lume un copil în vremurile astea?

— O să te descurci, draguță, a zis Doris când Silvana s-a întors acasă. Noi, femeile, ne descurcăm întotdeauna. Suntem nevoite.

Silvana pune baticul la loc peste cutia roz. Au trecut trei săptămâni de când i-a promis că vor încerca să facă un copil. Trei săptămâni de când simte c-ar trebui să ardă în iad și trei săptămâni de când Janusz n-a fost altfel decât blând cu ea, aducându-i flori și mașinuțe de jucărie pentru Aurek. Un soț perfect, în vreme ce ea se transformă cu repeziciune într-o soție îngrozitoare. Nu poate să continue așa. Tumul de minciuni crește prea repede. Mai devreme sau mai târziu, se va prăbuși.

Polonia

Silvana

Șase luni a rămas Silvana în căsuță. S-a cufundat bucuroasă în viața monotonă de la țară. Lumea în care intrase era o lume ascunsă, cu un ritm lent, și i se potrivea. Nimeni n-o întreba cine este sau de unde veneau ea și băiatul. Era o femeie tânără, pe care n-o speria munca grea. Asta era tot ce-i interesa pe membrii familiei. Și ei îi convenea de minune. Muncea din greu, gătea, aducea apă de la fântână, curăța câmpul de pietre și, în mai, a luat parte la semănat.

În fiecare vineri, Marysia dispărea cu orele din casă. Se întorcea sâmbătă dimineața, cu obrajii îmbujorați și cu o traistă cu pâine și carne. Odată, a adus o limbă de bou în bucătărie, iar maică-sa a luat-o fără să se mire câtuși de puțin. Silvana a întrebat-o de unde a luat carnea, dar Ela n-a părut s-o fi auzit, iar Marysia a râs, un râs hârșăit. Și-a pus mâinile în șolduri și a făcut o mișcare spre ea.

— Ai grijă, a zis. Vorbești de lup, și lupul la ușă.

Bătrâna se îmbolnăvea des, iar Marysia o lăsa în grija Silvanei.

Într-o zi, când femeia zăcea chircită de durere, a rugat-o pe Silvana să-i aducă ultima sticluță cu medicament.

— Ce medicament e ăsta? a întrebat Silvana, uitându-se la amestecul gros, tulbure.

— *Chaga*. Și da, pe cât de rău arată, pe atât de rău e la gust. Dar îmi face bine. Îl am de la un doctor rus, care mi-l prepară cu mâna lui.

Silvana a ridicat sticluța în lumină.

— Un doctor rus ?

— Se ascunde, nu departe de aici. E un doctor foarte bun.

O singură persoană ar fi putut să prepare acest leac. Gregor. Și atunci, asta era căsuța de unde lua mâncare, pe vremea când locuiau cu toții în pădure. Silvana i-a dat Elei sticla fără un cuvânt, dar săptămâni întregi de atunci încolo, de fiecare dată când se uita peste câmpie, se întreba dacă Eisa născuse și dacă Gregor ar putea să apară într-o zi la căsuță.
Janusz

Janusz și Hélène stăteau culcați în iarbă, pe o colină. Undeva, jos, Marea Mediterană, subțire și albastră ca o linie trasată cu stiloul, se întâlnea cu cerul de exact aceeași culoare. Sate, podgorii și orașe toropite de căldură, răsfirate la picioarele lor. Frunze cerate de mirt se îngrămădeau în jurul lor, ascunzându-i vederii.

— Rămâi, a zis Hélène, cu capul pe umărul lui Janusz. Rămâi aici, cu mine. Am fi fericiți împreună.

Janusz i-a zâmbit.

— Cum aş putea? Dacă rămân aici, mă arestează.

— Războiul n-o să țină o veşnicie.

Janusz şi-a apăsât ochii cu degetele.

— Janusz, m-ascuţi ? Vrei ? Vrei să rămâi ?

Şi-a luat mâinile de pe faţă şi s-a uitat în ochii ei. Erau căprui-închis, de culoarea cafelei.

— Rămâi, a repetat ea.

S-a gândit la marinarii de pe docurile Marsiliei, care descărcau mărfuri aduse din Africa, de pe Coasta de Fildeş, locuri în care soarele săpa cărări pe feţele înăsprite de briza mării şi de apa sărată. Când pusese pentru prima oară piciorul pe docuri, cu aproape trei luni în urmă, Janusz îi invidiase pe bărbaţii ăia pentru trupurile lor bine făcute şi bronzate. Le ascultase vocile şi încercase să copieze sonoritatea energică a vocalelor, semnul de întrebare de la sfârşitul fiecărei propoziţii. Se simţea mai aproape de ei acum, de parcă faptul că trupul lui se făcuse din roşu, maroniu ar fi făcut parte dintr-o transformare mai profundă. Janusz se simţea încălzit de râsul lor, se simţea confortabil în pielea lui cea nouă. „Sunt francez”, se gândea el. Era învăluit de lumina soarelui şi de iubire şi de un vis din care nu voia să se trezească.

A scos din buzunar fotografia care-i înfăţişa pe Silvana şi pe Aurek şi s-a uitat la ea.

Hélène i-a luat-o din mână. S-a ridicat şi s-a dus la marginea stâncii.

— Rămâi?

Ținea fotografia deasupra prăpastiei.

— Îi dau drumul?

Janusz a ezitat.

— Eu te iubesc, a spus Hélène. Tu mă iubești pe mine? Îi dau drumul ?

Janusz a închis ochii.

— Dacă vrei.

Hélène i-a dat fotografia înapoi și el a pus-o alături, pe pământ, trăgând-o pe Hélène în brațele lui.

În aceeași zi, în timp ce Janusz se afla pe acoperișul hambarului, montând țiglele roșii, a auzit zgomotul făcut de o motoretă care urca dealul, îndreptându-se spre fermă. A alunecat rapid, a coborât pe scară și a rămas în umbră, privind cum motoreta traversează aleea albă, pietruită, ridicând nori de praf.

S-a furișat prin spatele hambarelor și l-a văzut pe Bruno dându-se jos de pe motocicletă și traversând curtea. Ogoarele de la marginea fermei îl tentau. Nimeni nu l-ar mai fi găsit acolo. Sau s-ar fi putut ascunde în hambar. Ar fi putut să se facă nevăzut toată ziua și să apară abia după plecarea lui Bruno. Dar nu, trebuia să stea, să vadă despre ce era vorba. Avea să se întâlnească din nou cu prietenul lui și să-i explice că va rămâne aici.

L-a găsit pe Bruno fumând și vorbind cu Hélène, pe tonul acela ridicat, ghiduş, pe care-l avea când vorbea cu femeile. Janusz a grăbit pasul și s-a oprit între ei.

— Bruno.

— Janusz ? Hélène tocmai îmi spunea că nu ești aici. Diseară pleacă un vapor spre Southampton. Britanicii iau soldați polonezi cu ei.

Janusz i-a aruncat o privire lui Hélène.

— Nu vin.

— N-ai de ales, prietene.

Bruno a aruncat țigara și a strivit-o cu piciorul.

— Nemții se mișcă prin Franța. O s-ajungă la Marsilia cât ai zice pește. Îmi pare rău, Jan. Trebuie să vii cu mine. Fă-ți bagajul. Trebuie să plecăm chiar acum.

— Ce-a zis ? a întrebat Hélène. Apoi a făcut un pas înapoi. Se citește pe fața ta. Pleci, nu-i așa?

— Nu, eu...

L-a lovit în piept și s-a întors, alergând spre casă.

— Îmi pare rău, a zis Bruno.

Janusz nu i-a dat atenție. A luat-o la fugă după Hélène și a prins-o în fața verandei.

— Stai.

— De ce să stau ?

A căzut în brațele lui, plângând în hohote.

— O să mă-ntorc, a zis el. Promit.

— Trebuie, a șoptit ea, agățându-se de el.

A auzit curajul bătos din vocea ei și și-a adus aminte de Silvana. Asta avea să fie războiul pentru el, un șir de despărțiri?

— Trebuie, a repetat, fiindcă altfel o să mor.

— Jur c-o să mă-ntorc.

Și-a ridicat privirea spre el.

— O să fiu aici. O să te-aștept.

I-a dat drumul și ea s-a întors, a intrat în casă și a închis ușa în urma ei. Janusz a încercat să-și întipărească momentul în minte, să păstreze imaginea ei, să-și amintească de cât de frumos îi era părul, de cum i s-au rotunjit umerii când s-a zgribulit, de pasul ei ferm când a intrat în casă.

— O să mă-ntorc, a strigat spre ușa de lemn.
Promit c-o să mă-ntorc.

N-avea ce să ia cu el, doar hainele cu care era îmbrăcat. S-a întors la Bruno și s-a urcat pe motocicletă, în spatele lui. Au luat un viraj și plopii înalți, întunecați au ascuns ferma. Apoi s-a concentrat doar pe drumul din fața lor.

Un vapor cu aburi i-a dus în Marea Britanie. A ridicat ancora, cu recolta de străini la bord, iar Bruno și Janusz au fost cazați jos, în cală, au mâncat brânză galbenă din rațiile care li se dăduseră, stând umăr la umăr pe foi de metal, striviți de mulțimi de bărbați care nu vorbeau decât despre iubita lor *Polska*.

Janusz a împrumutat un ghid turistic despre Anglia în poloneză, singura carte de felul acesta pe care o aveau, care trebuia să ajungă la sute de indivizi și trecea din mână-n mână ca o Biblie. A început să citească, învățând câteva expresii, mormăindu-le în barbă.

Good moming. How do you do ? Do you know where I can find a post office¹ ?

A legat câteva propoziții cu Bruno, apropo de cumpărarea unor umbrele și de mersul la doctor.

1 „Bună dimineața. Ce mai faceți ? Știți cumva unde pot găsi un oficiu poștal ?” - *Ib. engl. în original.* (N. tr.)

— Asta-i tot ce fac oamenii în Marea Britanie?
a întrebat Janusz, dându-i cartea altui soldat.

Bruno a ridicat din umeri.

— Nu știu. Am mai învățat ceva : *Will you please sell me a ticket for the dance tonight*¹ ? A rânjit. Asta sigur o să ne fie de folos la englezoaice.

Janusz și-a pus capul în mâini și s-a gândit la Hélène. S-a ghemuit, se simțea vulnerabil ca un copil, avea crampe, se legăna. Apoi Silvana și fiul lui au intrat în vârtejul tulbure al gândurilor sale. A băgat mâna în buzunar, după fotografia Silvanei, dar nu era acolo. Și-a amintit că Hélène i-o dăduse înapoi, dar ce făcuse cu ea după-aia? Probabil c-o pierduse înainte de plecare.

O furtună se iscase în Atlantic și vaporul se izbea și se înălța pe valurile puternice. Janusz era sigur că n-au să ajungă niciodată în Anglia, patria doctorilor, a dansatorilor și a vânzătorilor de umbrele. Că se vor scufunda fie din pricina valurilor uriașe, fie din cea a vapoarelor nemțești care patrulau.

Jos, în paturile de cazarmă, unde zgomotul făcut de motoare era asurzitor, era înconjurat de rău de mare și de văicăreli. Janusz era tăcut, privind fețele fără nume, cefe, grămada de bărbați, toți la fel ca el, acoperiți cu straturi fine de praf de cărbune, negru ca pământul. Vaporul se afunda și gemea în furtună, iar în pânțele lui oamenii se mișcau înainte și-napoi, sute de tineri polonezi acoperiți de funingine, rostogolindu-se împreună ca o căruță plină de cartofi, care se hurducă pe un câmp mare și arat.

¹ „Aș dori, vă rog, un bilet la spectacol diseară” – *Ib. engl. în original.* (N. tr.)

Ipswich

Aurek știe că e mai bine să le cauți de jos. Să îți bărbia în piept și să-ți faci loc cu umerii. Privite de jos, se văd ca niște pete negre printre crengi. Ca un scafandru care înoată spre lumină, te ridici până ce mâna atinge partea căptușită cu mușchi a cuibului. Trebuie să iei doar un ou, cu excepția cuiburilor de cioară, de unde poți să iei câte ouă vrei, pentru că toată lumea știe că sunt păsările diavolului.

Inamicul l-a învățat pe Aurek să fure ouă de pasăre, de distracție. Acasă au o cutie căptușită cu vată, plină cu ouă cu coaja moale. Fiecare are o etichetă. *Mierlă. Cânepar. Sturz. Lăcar. Scorțar. Muscar.* Există și reguli importante. Dacă o pasăre clocește, trebuie s-o lași în pace. Cele mai multe păsări își fac cuibul în tufe și garduri vii, stufoase, așa că așteaptă-te la zgârieturi și pișcături de urzică. Sunt dovada curajului tău.

Când el și mama lui trăiau în pădure, Aurek mânca ouăle pe care le găsea, făcând o găurică în vârful lor și sugând conținutul moale, înghițindu-l pe tot deodată.

— Ca pe-o stridie, îi spunea mama.

Ea nu mâncase niciodată stridii, dar își imagina că așa trebuie să fie, lichide și solide în același timp.

— Sunt un lux, îi spunea. La Varșovia, doar bogații mănâncă stridii.

Aurek n-o să-i spună niciodată inamicului că mânca ouăle pe care le găsea în pădure. N-o să-i spună că unele erau pline de sânge sau de niște începuturi de păsări cu pielea albastră. Că pe alea le

curăţau de coajă şi le coceau deasupra unui foc, pe un băţ.

N-o să-i pomenească de puii pe care-i fura din cuiburi sau de coaja de mesteacăn pe care o ronţăia în miez de iarnă. Chiar şi un copil ştie că e ruşinos să vorbeşti despre o asemenea foame.

Inamicul spune că adunatul ouălor face parte din învăţăturile despre natură şi că orice băiat ar trebui să fie interesat de fauna şi flora Angliei. În bucătărie, Aurek se uită cum încinge vârful unui ac în foc, până se înnegreşte. Face nişte găuri mici la cele două capete ale fiecărui ou de pasăre, împungând coaja fragilă cu acul, amestecând conţinutul. Apoi îşi lipeşte buzele de una dintre găuri şi suflă uşor, până ce gălbenuşul şi albuşul ies pe gaura cealaltă şi se scurg în chiuvetă. Când îi vine rândul, Aurek se abţine cu greu să nu înghită conţinutul. Vrea să soarbă amestecul din ou şi să-l înghită. Dar n-o va face. Nu în faţa inamicului. Nu vrea să-l dezamăgească.

Aurek se uită în sus la ulmul înalt, gândindu-se la ouăle de cioară. Peter e lângă el. Astăzi fac un picnic în pădure şi e un fel de splendoare în aerul dens de primăvară, în freamătul frunzelor proaspete şi în razele de soare care scapără printre ele. Lăcustele care bâzâie printre urzici par o fanfară care cântă doar pentru el. E o fanfară mai bună decât orice orchestră care cântă duminica pe estrada din parcul oraşului şi-l face să-şi dorească să se caţere în fiecare copac pe care-l vede. Dacă ar putea, s-ar împărţi într-o sută de băieţi, ca să poată să se caţere în toţi copacii, şi şi-i imaginează pe băieţi şi pe el urcaţi sus de tot, ca un stol gălăgios de coţofane.

Tatăl lui Peter i-a adus aici, în sâmbăta asta perfectă. A venit la ei acasă de dimineaţă, cu Peter

și cu un coș mare de picnic. Silvana i-a spus că ei nu pot să meargă, fiindcă Janusz e la muncă, iar ea are treabă de făcut, să curețe treptele de la intrare și să bată covoarele.

Tony a zis că e o zi prea frumoasă ca să fie irosită cu treburile gospodărești. Apoi s-a lăsat într-un genunchi, dându-se în spectacol, implorând-o să-i dea lui cârpa de șters praful. În cele din urmă, ea s-a uitat la Aurek și l-a întrebat ce vrea să facă. El a dat din cap. Hai să mergem în pădure. Te rog. Silvana i-a dat cârpa lui Tony, care a aruncat-o în sus și a proclamat zi de sărbătoare.

Și iată-i acum în pădure, iar Aurek e așa de fericit, că de-abia se abține să nu cadă în genunchi, ca tatăl lui Peter.

În crengile cele mai de sus ale ulmului, e un cuib mare, dezordonat, făcut din rămurele. Două ciori negre stau ghemuite pe o creangă alăturată, cu capetele bagate sub aripi.

— Să nu te urci acolo, spune Peter. Păsările alea par foarte rele.

— N-aveți voie să faceți nimic periculos! strigă Silvana.

Aurek și Peter se uită în urmă, printre copaci, spre locul în care ea și Tony au întins pătura pentru picnic.

— La eleșteu, zice Peter. Hai să mergem la eleșteu. Putem să căutăm cuiburi de pescăruși.

Pescărușii sunt preferații lui Aurek. Păsările sapă tuneluri în malurile râurilor și le presară cu oase de pește. Pentru Aurek, cuiburile alea sunt palate de cleștar. Dacă ar putea să se facă mic-mic, ar trăi într-un cuib de pescăruși.

Merg printre arbuști până dau de o adâncitură în care o limbă de apă oglindește copacii și norii.

Peter găsește un băț lung și lovește cu el în stufăriș. Mai multe broaște sar în ochiurile de apă. Păsări cu aripi greoaie își iau zborul și insecte zburătoare se învârt și descriu zigzaguri pe suprafața netulburată a iazului.

Aurek își aruncă sandalele cât colo și intră în apă. Picioarele se scufundă în nori de mâl și nămolul rece îi suge călcâiele. Merge greu printre algele verzi, agățătoare, intrând într-un desiş de papură înaltă, iar mirosul de nămol răscolit e delicios de pregnant în nările lui. Aurek se apropie de mijlocul iazului, când două lișițe patinează alarmate pe apă. Le vede cuibul ascuns într-un pâlci de trestii. G greu de ajuns la el, pentru că se află în ape mai adânci, dar, după douăzeci de minute, Aurek se urcă pe mal cu două ouă în mână.

Peter ia un băț de pe jos și-l împunge pe Aurek cu el.

— Nu te-apropia de mine. Puți.

Aurek se așază la o distanță sigură de bățul lui Peter. Simte miros de fum și strâmbă din nas. Peter și-a aprins o țigară pe care a furat-o din tabachera lui taică-său.

— A fost o crimă în Ipswich săptămâna trecută, spune Peter.

Trage un fum și tușește.

— I-au tăiat gâtul unei femei.

Aurek sparge un ou, îl miroase și soarbe conținutul instabil. N-are chef s-asculte povestea lui Peter. E prea fermecat de pădure și de mirosul ascuțit al primăverii. Își cercetează genunchii albi, contrastând cu nămolul negru care i se usucă pe glezne și pe gambe precum pielea crăpată a unei șopârle. Apoi își trage sandalele în picioare și se

duce înapoi, să se uite la cuibul ciorilor. Peter merge în urma lui, târșându-și picioarele.

— A scris în ziar. Tata zice că era damă de companie. Știi ce-nseamnă asta? Sunt multe pe la docuri.

Peter agită țigara în timp ce vorbește.

— Femeile tuturor. Le-am văzut cu tata. Poartă mult negru. Bunicu' mi-a spus că li se zice „Doamnele nopții”.

Lui Aurek nu-i pasă cum li se zice. Își închipuie că seamănă cu niște lilieci. *Doamnele nopții*. Femei cu mantii negre, care zboară prin aer.

— Și ce dacă? zice el. În Polonia sunt crime tot timpul.

Ezită, întrebându-se dacă să-i spună lui Peter ce-a văzut. Se

hotărăște să nu-i spună. Nu vrea să se gândească la asta. Se oprește lângă ulm și-și lipește palma de trunchiul lui gros.

— În pădure sunt vrăjitoare. Chiar și aici. Rusalce. Sunt sufletele fetelor care au fost omorâte și care stau pe crengile copacilor și-i atrag pe bărbați la moarte.

Peter e impresionat, se vede. Aurek se strâmbă, rânjește.

— Le scot ochii băieților.

Peter râde.

— Mincinosule!

Își stinge țigara, strivind-o sub pantof.

— O să te urci acolo ?

Aurek dă din cap. O să urce să ia un ou de cioară. Simplu ca bună ziua. O să i-l ducă inamicului. Un cadou. Îi place ideea. E mândru de ea.

Scuipă în mâini, acceptă scărița făcută de Peter, apucă o creangă și își face vânt în sus. E mic și mlădios, mâinile și picioarele lui găsesc mici noduri și locuri de care să se prindă. E minunat să fii în copac, departe de toată lumea, legănându-te printre crengi ca Tarzan. Aurek se oprește la jumătatea drumului și se uită în jos.

— Ai pățit ceva? strigă Peter.

Aurek îi face cu mâna. Deasupra lui, cuibul e uriaș, o îngrămădire de bețe rupte și crenguțe făcute ghem, un soare murdar, prins în copac.

Se ridică până la el și cele două ciori se năpustesc asupra lui, bătându-l cu aripile peste față, ciocănindu-l furioase. Aurek se leagănă cât mai departe de copac, dar păsările nu-i dau pace. Picioarele îi alunecă și se izbește de scoarța aspră a trunchiului, lovindu-se tare la nas. Ochii i se umplu de lacrimi. Își pipăie gura și mâna i se mânjește de sânge. Îi curge sânge din nas.

I se înmoaie picioarele, nu se mai poate ține și apucă crengile la întâmplare. Are piciorul drept încolăcit de-o ramură și e astfel ancorat. Se agață de o creangă și se ridică din nou. Păsările se rotesc deasupra lui, ciugulind aerul. Aurek închide ochii și se ține strâns de copac; fâlfăitul aripilor îi răsună în urechi.

— Aurek! strigă Peter. Nu-ți da drumul!

Aurek îl aude, dar îi alunecă degetele și păsările nu se lasă. Își ascunde fața, scoarța copacului îi zgârie obrazul și încearcă să reziste, chiar dacă știe că până la urmă va cădea.

— Mama! țipă. Mama!

Stomacul i se întoarce pe dos. Nu se mai poate agăța de nimic. Dă din picioare, de parcă ar înota prin aer. Îi cade o sanda și se gândește că se prăbușește deja. Cealaltă sanda mai are puțin și cade și ea. Se uită în jos. Se vede mort pe pământ, dedesubt, o grămadă de oase și de carne juliță, un pui căzut din cuibul lui.

Încălțată doar în ciorapi, Silvana s-a ridicat și aleargă spre Peter, apucându-l de umeri. Peter arată spre vârful copacului, unde păsările se rotesc și fac scandal. Aurek se leagă înaintea și înapoi pe crengi, ținându-se doar cu o mână, iar cu cealaltă încercând să-și protejeze capul. Probabil că e la vreo șase sau șapte metri înălțime. N-ar putea să-l prindă de la distanța asta. N-au nimic de întins pe jos, care să-i amortizeze căderea. Și va cădea. A știut dintotdeauna că lumea este un loc în care totul se plătește și că, într-o zi, Aurek va fi luat de lângă ea. E pedeapsa ei. Asta-i ziua în care-l va pierde pe băiat.

— Țin-te bine! strigă Tony, ajungând în spatele Silvanei. Ia o piatră de pe jos și ocheste păsările.

Silvana îl apucă de mână.

— Nu! Ai putea să-l lovești pe Aurek!

— Dar trebuie s-alungăm păsările de-acolo.

— Fără pietre! Ajută-mă să urc în copac. Aurek! Vin! Silvana își înnoadă fusta și se întinde până la creanga cea mai de jos a copacului.

— Ai înnebunit, nu poți să te cațeri pân-acolo!

Tony încearcă să o tragă înapoi, dar Silvana îi dă un cot în stomac. Caută să apuce crengile cele mai joase ale copacului. Tony încearcă din nou să o prindă, dar ea îl lovește cu piciorul și se ridică mai sus, unde el n-o mai poate ajunge.

Se urcă repede, iară să fie atentă, disperată să ajungă la băiat. Ciorapii i se rup în timp ce se chinuie să ajungă mai sus și mai sus, scoarța aspră zgâriindu-i coapsele. Bețișoare i se prind în păr. O creangă o plesnește peste ochi, orbind-o de durere. I se pare că pleoapa i-a fost smulsă, iar obrazul îi e ud de lacrimi. Dar continuă să se cațere și, în tot acest timp, singura imagine din capul ei este cea a copilului care cade. N-o să se întâmple așa. Nu-și va pierde fiul. Nu și de data asta.

Măinile ei caută crengile și simte cum greutatea corpului îi arde mușchii brațelor. Cercetează văzduhul din fața ei.

— Aurek? Aurek, nu te mișca!

Reușește să-și bage piciorul într-o crăpătură și se chinuie să-și țină ochiul bun deschis. Deslușește silueta lui Aurek deasupra ei. Trage aer în piept și se străduiește să vorbească foarte calm.

— Ține-te bine. Ajung acum. Să nu-ți dai drumul. Ai înțeles ? Să nu-ți dai drumul.

Îi tremură picioarele, genunchii îi alunecă. Ar putea cădea și ea.

Se mișcă încet, până reușește să-și sprijine spatele de altă creangă și să-și lase greutatea pe ea.

— Așteaptă, pot să vin mai aproape. Doar să nu-ți dai drumul.

Și el își dă drumul.

Aurek a sărit. Și-a dat drumul, a avut încredere în văzduhul din jurul lui și a sărit spre ea. Cade, părul îi fâlfâie, îi vede chipul triumfător deasupra ei, brațele desfăcute ca niște aripi. Se întinde spre el, sigură că n-are să-l prindă, iar el se prinde de o

creangă, se leagănă spre interior, spre copac, și aterizează peste ea, fruntea lui intrând în obrazul ei.

— Aurek, spune ea, iar și iar, văzând stelute când închide ochii și simțind durerea săgetându-i tâmpilele. îi vine să râdă de ușurare.

— *Ja jestem tutaj*, spune Aurek, agățându-se de ea. Sunt aici, mama. Am zburat. Ai văzut ? Am zburat!

În apartamentul de deasupra magazinului de animale, Silvana stă pe canapeaua de piele, cu o pătură pe genunchi și un pahar de whisky cuibărit în palme. Băieții sunt în camera lui Peter. Tony îngenunchează în fața ei, cu un castron cu apă fierbinte alături, cu o bucată de vată într-o mână și o sticlă de gențiană violet în cealaltă. Are o expresie îngrijorată, ca o mamă care nu știe ce să-i mai facă unui copil nebunatic.

— Ar fi putut să moară, îi spune ea.

Vrea să-i explice. Să-i spună de ce-i este așa de teamă.

— Dac-ar fi căzut, ar fi putut să moară...

— Dar n-a fost așa, zice Tony. Haide, bea whisky-ul. O să ne ocupăm de tăieturile astea și pe urmă o să vă duc acasă.

Toarnă soluția violet în apa fierbinte și înmoaie vata în ea, storcând-o apoi. Ridică puțin pătura și-i atinge piciorul.

— Scoate-ți ciorapii. îi face semn cu capul. Hai. Sunt sfâșiați. Îți aduc eu unii noi. Ciorapii noi sunt doi la un penny, dacă știi unde să cauți. Iar eu știu. Hai să-i dăm pe ăștia jos, mai întâi. Trebuie să curățăm zgârieturile.

Își rulează mai întâi ciorapul de pe piciorul stâng, apoi pe cel de pe dreptul, degetele băjbăie pe

sub pătură în căutarea jartierelor, decojind ambii ciorapi până-n dreptul genunchilor.

— Doi la un penny, spune ea. Înseamnă că se găsesc ușor, nu?

— Cam așa. Ieftin sau la îndemână.

E conștientă de mâinile lui care îi ating genunchii și o ajută să-și scoată ciorapii. De plăcerea dulce a grijii pe care i-o arată. Degetele lui îi ating gleznelor și călătoresc blând în sus, pe picior, ștergându-i zgârieturile cu bucata de vată. Îi privește creștetul capului. Nu ridică privirea spre ea.

— Copiii erau doi la un leu în Polonia, în timpul războiului, spune ea. Erau orfani peste tot pe unde te duceai. N-aveau pe nimeni. Mă tot gândesc la ei. Nu-mi dau pace.

Tony îi unge zgârieturile cu alifie roz, degetele lui o ating, se oprește și o întreabă dacă doare, dacă vrea să se oprească. Nu-și ridică privirea și începe să-i scoată așchiile din tălpi.

— Nu te opri. Vorbește mai departe.

Silvana se întreabă dacă ar fi capabilă să-i oblojească toate rănilor, nu doar tăieturile și vânătăile, ci și pe cele mai adânci, care nu se văd, cele care o dor cel mai tare și care nu se mai vindecă odată. Termină cu tălpile și ridică pătura, spunându-i, cu voce blândă și curgătoare ca miera, că acum o să spele tăietura mai adâncă, de deasupra genunchiului. Își vede coapsa, pielea deschisă la culoare care se albăstrește și se pătează în jurul rănii, vede cum mâinile lui urmăresc contururile vânătăilor pe măsură ce apar.

— Am auzit de un sat care-a fost bombardat, continuă ea. Șase sute de copii au rămas orfani. Șase sute, într-un singur sătuc!

Lacrimile îi şiroiesc pe obraji.

— Orfanii aceia erau doi la un penny, cum spui tu. Nu ştiu ce s-a-ntâmpat cu copiii orfani.

Tony îşi ridică privirea spre ea. Îşi pune mâinile pe coapsele ei, iar degetele îi frământă carnea.

— Spune mai departe. Povesteşte-mi de ei.

— Mamele lor n-au vrut să-i părasească.

Îi tremură buzele şi îşi înghite lacrimile.

— Ştiu asta. Nicio mamă nu vrea să-şi piardă copilul. Şi, dacă ai găsi un copil care nu are pe nimeni... sigur c-ar trebui să-l păstrezi, nu-i aşa? Adică, dacă un copil ar avea nevoie de mamă...

— Un copil ?

Silvana se apleacă spre el, capetele li se ating.

— Ce este? întreabă el. De ce-ţi este atât de frică?

— Aurek nu e fiul meu, spune ea dintr-o suflare. Fiul meu a murit. L-am părăsit şi a murit.

O trage mai aproape, mâinile lui înlănţuindu-i talia. Îşi ridică buzele spre buzele lui. Sărutul acesta e un fel de uitare. închide ochii, strâns, gura lui e apăsătoare şi grăbită. O strânge aşa de tare, că de-abia mai poate respira. Şi nici nu vrea. Vrea ca el s-o strivească. Să-i dea lui ultima ei suflare.

Cu acul încins, Aurek face două găuri mici în capetele unui ou de lişiţă. Lângă el, Peter se joacă cu nişte beţe de chibrit, aprinzându-le unul după altul. în cameră e un miros uşor sulfuros.

Nu-şi vorbesc, fiindcă, după ce au coborât din copac, Peter i-a spus lui Aurek că mama lui e nebună, iar Aurek i-a aruncat rucsacul lui Peter în iaz şi apoi l-a lovit în stomac.

Aurek pune oul pe tavă, lângă alte trei pe care le-a pregătit în același fel.

— Nu mai face zgomot, zice Peter.

Aurek își ridică privirea. Deci Peter vorbește cu el acum.

— Nu mai ciripi. Parc-ai fi o pasăre.

Aurek îl lovește cu piciorul și apoi se ferește, ridicând tava cu ouă deasupra capului.

— Lasă-mă! Nu m-atinge. O să se spargă, îl atenționează.

— Unde te duci cu ele ?

— Mă duc să i le-arăt mamei.

Peter stă în ușa camerei.

— N-ai voie. Tata mi-a zis că trebuie să rămânem aici.

Aurek ține tava strâns în mâini, iar Peter își încleștează pumnii.

— Tata a zis că trebuie să stăm aici. Nu poți să pleci până nu-ți spun eu.

Aurek își dă seama că Peter e serios.

— Bine, spune el, întinzându-i tava. Îți dau ție ouăle, dacă mă lași să ies.

Peter ia tava.

— Bine. Dar le arăt eu ouăle, da?

Traversează palierul și Aurek îi deschide ușa de la living lui Peter, care duce tava, mergând încet, ca și cum ar căra un lighean plin cu apă. Aurek merge în urma lui.

Mama lui plânge. Cel puțin, așa i se pare lui. Stă pe canapea, cu o pătură pe picioare, iar Tony a îngenuncheat în fața ei. Nu-i vede fața, fiindcă ea se uită în jos. Aurek vrea să se urce la ea în poală și să

o consoleze, dar tocmai atunci Tony se apleacă, o îmbrățișează pe Silvana și o sărută.

Aurek scoate un scâncet de durere.

— Mama! Nu!

— Tată! strigă Peter, scăpând tava cu ouă.
Tată, ce faci ?!

Cei doi se despart. Silvana e albă la față, are gura deschisă,

iar ochiul, o vânătaie purpurie, s-a umflat deja. Ce-a făcut ? Arată ca o stafie înspăimântătoare. O rusalcă, o femeie moartă, cu ochi care-ți pot smulge inima din piept.

— Aurek! strigă ea, aruncând cât colo pătura cu care era învelită, ridicându-se și luându-și ciorapii de jos. Dragul meu, nu te uita așa...

— Nu vă-ngrijorați, băieți! Tony se îndreaptă cu pași mari spre cei doi băieți, cu brațele întinse, o siluetă imensă care o acoperă pe mama lui Aurek. Peter, ar fi trebuit să rămâneți în cameră, cum te-am rugat. Aurek, vino aici...

Aurek se dă înapoi. Tony nu trebuie să-l atingă. Trebuie să scape. Se gândește la zborul nestatornic al graurilor, la stolurile lor care întunecă cerul. Vede corbii rotindu-se, crengi negre și vârfuri de copaci. Pierdut. E pierdut. Deschide gura și scoate un țipăt de pasăre, clămpănitul coțofanelor, al fazanilor, chemarea sugrumată a ciorilor.

Își face loc pe lângă Peter, fuge prin apartament, deschide ușa din spate la perete și țâșnește în jos pe scara de incendiu, iar pașii lui răsună ca o alarmă metalică. Dar unde să se ducă ? Mama lui e o rusalcă. E singur. Acasă. Asta-i tot ce-i vine în minte, înapoi acolo unde e în siguranță, pe Britannia Road 22. înapoi la inamic. înapoi la tatăl lui.

Polonia

Silvana

Silvana scutura așternuturile din camera Marysiei, când i-a descoperit secretele. A împins salteaua de paie într-o parte și acolo, pe cadrul de lemn, a găsit fotografia unui soldat german. Un bărbat în uniformă, cu o față rotundă, netedă. Avea gene lungi, care păreau gingașe, prea frumoase, de fapt, pentru un bărbat. Gura lui era încleștată și fără urmă de zâmbet. Lângă fotografie era albumul cu staruri de cinema al Silvanei, învelit într-o pânză. Și săculețul ei căptușit era tot acolo. Marysia le găsise probabil în pădure. Dar le găsise după ce îi salvase bătrânul sau le luase în timp ce ea și Aurek zăceau în zăpadă, dându-și duhul ? Oricum ar fi fost, le păstrase și le ascunsese.

Nu erau prea multe lucruri prin cameră. Patul, un scaun de lemn. O oglindă ovală cu mâner. Un cufăr de metal într-un colț. Silvana i-a ridicat capacul și i-a cercetat conținutul. Erau acolo câteva rochii și pălării și mai multe perechi de ciorapi negri de mătase. A mai găsit un batic cu broderie încărcată. Păsări și flori traversau în lung și-n lat un imprimeu roșu. A băgat albumul la loc în săculeț și și-a pus baticul pe cap. Marysia îi furase lucrurile, și acum avea să-i ia și ea câte ceva.

Era cât pe ce să iasă pe prispă, să meargă la Marysia, în curte, și să-i ceară socoteală, când a auzit un vehicul intrând pe drumul desfundat. Un camion acoperit cu pânză de cort se îndrepta spre căsuță. S-a oprit sub castanul cel mare din curte și un soldat german a coborât din el. Silvana s-a întors și a văzut că bătrâna Ela stătea lângă ea.

Fața Elei s-a congestionat.

— Omul de-afară nu trebuie să te vadă. O să creadă că te ascundem. Nu te arăta până nu pleacă.

— E iubitul ei ?

O luase gura pe dinainte. Vederea unui soldat neamț o speriasă mai tare decât ar fi crezut. Trebuia să știe cine e.

— Poftim?

— Al Marysiei. E iubitul ei? Se culcă cu un neamț, nu-i așa?

Ela a zâmbit și Silvana a văzut o răutate în arcuirea buzelor ei pe care n-o mai observase până atunci. Bătrâna și-a dus mâna la gât și Silvana a zărit o scânteiere colorată.

— Ce-i asta?

S-a întins, iar femeia i-a dat brutal mâna la o parte. Bătrâna purta medalionul ei de sticlă. Sticla verzuie se cuibărise în adâncitura gâtului ei ridat.

Acum, că se uita mai bine, fața bătrânei părea mai dură decât ar fi crezut: nasul ascuțit vădea cruzime, ochii îi jucau nemiloși în cap.

— E al meu, a zis bătrâna. Nu uita că v-am salvat viața. Ar trebui să ai grijă ce spui. Marysia ne hrănește pe toți. Face sacrificii pentru noi. Ei îi datorezi grăsimea de pe obraji. Soldații iau mâncare de la toată lumea din sat. N-avem voie să mai ținem nici pietre de moară, să ne facem pâine. Crezi că ea și-a dorit asta?

— Deci e iubitul ei ?

— Acum un an, a venit aici cu ceilalți soldați. Ne-au luat grâul. S-a-ntors singur, după Marysia. A luat-o cu el și n-am mai văzut-o câteva zile. Vrei să-ți spun cum a mai plâns după ce s-a-ntors acasă? Zile-n șir a stat încuiată în cameră și n-a vorbit cu noi. Nu numai el o rănise. Au mai fost și alți soldați. Au împărțit-o.

Ela și-a șters nasul cu mâneca.

— Te crezi mai bună ca noi, nu ? Habar n-ai cât suferim! E o mișcare ilegalistă în sat. Știm cine face parte din ea, dar nu le spunem nimic nemților. Și cu ce mulțumiri crezi că ne-alegem? Pe Marysia au amenințat-o cu moartea, cei din rezistență, dar noi tot nu spunem nimic. Am putea să le spunem totul soldaților, despre ce se-ntâmplă prin sat, dar n-o facem. Și-atunci, cine-s ăia răi? Sătenii care l-ar omori pe unul de-al lor sau fata mea, care n-are de ales și trebuie să facă ce i se spune? Acum dispari. Ai grijă ca băiatul să tacă.

Silvana și-a amintit de soldatul din Varșovia, cel care o obligase să se întindă pe pat, luând de la ea ce poftise. Poate că Ela spunea adevărul. Poate că Marysia nu avea de ales. S-a retras încet în cameră și a rămas în umbră, urmărind-o cu privirea pe Ela, care ieșise în curte. Apoi s-a furișat la fereastră și a privit cu atenție ce se întâmpla afară.

Pădurarul era și el în curte și, împreună cu Ela, s-a apropiat de camion, ca pentru a saluta un vecin. Au ridicat mâinile și au strigat vesel, dar soldatul a tipat la ei. S-a îndreptat spre ei cu pași mari, fluturând o armă, iar ei au părut uluiți. I-a obligat să îngenuncheze și să-și pună mâinile pe cap. A strigat ceva și pânza din spatele camionului s-a ridicat. Marysia a coborât din camion. Plângea. Apoi a ieșit un bărbat. Un bărbat înalt, arătos, pe care Silvana l-a recunoscut imediat. Era Gregor. Părea mai slab ca înainte și hainele îi erau ponosite, dar el era.

Marysia îl implora pe soldat să o ierte.

— Știi că sunt a ta, spunea ea, trăgând de brațul soldatului. Voiam să-ți spun. Crede-mă! Voiam să-ți spun despre el. Să-l dau pe mâna voastră. Mamă, spune-i!

— Așa este, a strigat mama ei, ridicându-și capul. Omul ăsta ne-a zis că e doctor. Noi nu l-am crezut. Marysia voia să-ți spună.

Soldatul s-a îndreptat cu pași mari spre bătrână și a ridicat arma. S-a auzit o împușcătură și ea s-a prăbușit la pământ. Silvana a scos un strigăt, iar Aurek a țipat și a început să izbească în geam. Silvana l-a prins, punându-i mâna peste gură.

Gregor s-a uitat spre casă, direct la ea. Soldatul s-a uitat și el la ea, urmărindu-i privirea lui Gregor. O văzuseră amândoi. O teamă rece și mocirloasă a amorțit-o, i-a făcut picioarele grele ca piatra. Și-a luat mâna de pe gura lui Aurek.

— Ieși de-acolo! a strigat soldatul, agitând arma spre ea. Tu, din casă! Ieși, acum!

Silvana l-a luat pe Aurek de mână și a ieșit cu el pe prispă.

— Dacă-ți spun să fugi, i-a șoptit ea, să fugi cât te țin picioarele. Să fugi.

Soldatul era mai tânăr decât ar fi crezut. Dacă îl scoteai din uniformă și-l îmbrăcai în haine de țăran, l-ai fi luat drept fratele mai mic al Marysiei. Cu toate astea, părea dârz cu arma în mână, cu obrații roșii de furie, și toți ceilalți îl priveau în tăcere, ascultători ca niște oi în ocol.

Și-a obligat picioarele grele să mai facă un pas spre micul grup din grădină. A observat că în spatele soldatului se mișcă cineva și l-a văzut pe Antek, bătrânul, ridicându-se cu greu în picioare.

Soldatul încă îi făcea semn Silvanei. A măsurat-o din cap până-n picioare și s-a întrebat dacă nu cumva și-o imagina drept noua lui amantă. Cineva care s-o înlocuiască pe Marysia. Nu-și luase ochii de la Silvana, privirea lui târându-se pe trupul ei; nu băgase de seamă că bătrânul se apropia. Și-a

îndreptat spatele și și-a împins pieptul în față, a încercat să-și legene încet șoldurile. Poate că era nebunie curată, dar bătrânul se apropiase atât de tare, încât merita încercat.

Soldatul nu l-a văzut pe bătrân până-n clipa în care Antek l-a apucat cu mâinile de gât. Antek l-a tras în jos ca un luptător de bâlci și Marysia a fugit spre ei, lovindu-l pe soldat în spate, cu pumnii și cu picioarele. Silvana i-a dat drumul lui Aurek.

Gregor a strigat la ea.

— Fugi! Fugi cât mai poți!

El a alergat pe lângă camion și apoi pe cărare, înspre pădure.

Marysia a strigat după el. Și când a devenit evident că nu avea de gând să se oprească, a început să scuie și să țipe.

— Lua-te-ar dracu'! Fugi, lașule! Lua-te-ar dracu'!

Silvana a rămas pentru o clipă cu privirea pironită pe silueta lui de fugar. Gregor pleca? își lua tălpășița?

Aurek a început să plângă, cu fața schimonosită de frică. Antek și soldatul erau la pământ, Marysia încerca să pună mâna pe armă. Silvana s-a uitat în jur. Trebuia să-i ajute. S-a desprins de Aurek, a apucat un ghiveci de piatră și s-a grăbit spre grupul încleștat, izbind ghiveciul de spatele soldatului.

Chiar în momentul loviturii, a știut că făcuse o greșeală. Nu-l lovise destul de tare, ghiveciul sărise de pe umerii lui. Era ca și cum ar fi stricat un cuib de viespi cu un băț. Nu făcuse decât să-l înnebunească de furie și să-l facă pe Antek să-și slăbească priza.

Soldatul a apucat-o pe Silvana de fustă și a tras-o în jos, lovind-o cu putere cu patul puștii în maxilar. Silvana a văzut negru în fața ochilor. îi auzea pe Marysia țipând și pe Aurek plângând, vocea lui fiind mai ascuțită decât a celorlalți. Deci așa avea să moară, s-a gândit, în timp ce soldatul îi zdrobea coastele cu pumnii. Nu în zăpadă, ci în lumina unei zile de vară, luptându-se cu un străin în țărână.

A încercat să scape, dar el a apucat-o de picior și a tras-o înapoi. L-a lovit cu piciorul și el a apucat-o de păr. Atunci a văzut o strălucire de metal în lumina soarelui. A mijit ochii și a încetat să se mai lupte. Gregor se întorsese, cu toporul pădurarului.

Și totul a început să se miște mai lent; totul a părut limpede. Știa ce are de făcut. Toți au știut, toți au înțeles pe loc.

Soldatul i-a dat drumul și Silvana s-a târât de lângă el. A răsunat o împușcătură, apoi alta, soldatul trăgea cu arma în aer, împiedicat de Antek, care îl ținea de braț. Gregor a rămas pe loc și a ridicat toporul deasupra capului.

Silvana l-a înșfăcat pe Aurek, l-a zdrobit la pieptul ei, dar a știut că el auzea totul. Trosnetul osului lovit de metal. Iar și iar.

A simțit ceva fierbinte pe față, și-a pipăit obrazul și și-a văzut mâna plină de sânge. Aurek a alunecat de lângă ea. Avea gura deschisă, se legăna de parcă ar fi auzit muzică undeva în depărtare și și-ar fi lăsat corpul să se miște în ritmul ei. Ploua cu sânge peste ei. Aurek a slobozit un țipăt și a luat-o la fugă spre cotețul găinilor.

Gregor încă izbea cu toporul, cu frenezie, iar și iar. Ai fi putut să crezi că taie lemne și că e totul în regulă, dacă n-ar fi fost sânge și carne peste tot, iar chipul Marysiei n-ar fi fost înmărmurit și bătrânul n-

ar fi zăcut ghemuit în țărână, lângă nevasta lui moartă, cu mâinile peste cap.

Silvana s-a dat înapoi. A înșfăcat săculețul și a traversat curtea, împleticindu-se. L-a găsit pe Aurek ghemuit în coteț, băgat pe jumătate într-un cuibar. S-a lăsat în genunchi și s-a târât înăuntru, apucându-l de picior și trăgându-l spre ea, însă băiatul se împotrivea, încercând să se bage la loc în cuibar.

— Aurek! a țipat ea. Aurek, te rog! Trebuie să plecăm.

A strâns în brațe copilul care se zbătea, s-a târât afară din coteț și a luat-o la fugă.

A traversat ogorul unde familia pusese cartofi și sfeclă-de-zahăr și a continuat să alerge, până când a ajuns la un râu adânc, în care s-a aruncat, apa rece șocând-o, făcându-i dinții să clănțane și picioarele să tremure.

— E bine, i-a spus lui Aurek, printre dinții încleștați. E bine. Șșt, puiule. Șșt.

Copilul tremura, scuturat de frisoane violente, și ea l-a spălat de sânge, frecându-i părul, pielea, nebăgând în seamă țipetele lui, scuipându-i pe obraji și curățându-l apoi cu mâneca.

— E bine, a șoptit, cu lacrimile șiroindu-i pe față. S-a uitat la rochie și a văzut petele de sânge care înfloriseră pe ea. E bine, a suspinat, neștiind dacă se alină pe ea sau pe băiat. Liniștește-te.

A traversat râul cu băiatul în brațe și s-a cățărat pe malul cu muri din partea cealaltă. Legănându-l pe șold, a traversat peisajul plat de-abia ținându-se pe picioare; soarele de miez de vară era sus, deasupra lor, căldura lui uscându-le hainele. Când a căzut, s-a ridicat, alergând în continuare, până ce a crezut că o să-i explodeze

inima. În sfârșit, a ajuns la un șanț lat și adânc ce separa două ogoare cu grâu copt și a alunecat în el, incapabilă să meargă mai departe.

A zăcut în nămol, trăgându-l pe Aurek spre ea, astupându-i gura cu mâna, de frică să nu țipe, încercând să-și tragă răsuflarea.

A rămas acolo toată ziua și toată noaptea fierbinte de vară, mușcată de țânțari plângăreți. La prima geană de lumină, au ieșit din șanț și și-au croit drum înapoi în pădure. A zărit flăcări îndepărtate și o spirală de fum cenușiu. Poate că soldații dăduseră foc casei, din răzbunare. Sau poate Marysia, Gregor și pădurarul erau cei care îi dăduseră foc și fugiseră.

Sil vana a ajuns la marginea pădurii și la umbra copacilor, valuri de întuneric rostogolindu-se peste ea. Calmul pinilor, al molizilor și al mestecenilor, toți acei copaci care îi îmbiau pe ea și pe băiat, dându-le voie să devină parte din nemișcarea și din taina lor.

— Suntem în siguranță, i-a spus copilului ei, care tremura. Suntem în siguranță acum.

Pădurea a devenit din nou căminul Silvanei. O lume verde, al cărei întuneric cu miros de pin ștergea orice contur. S-a gândit că știe destule cât să poată trăi sub copaci; cum să jupoaie iepuri, cum să frigă păsări mici, arici, nevăstuici. Știa să rumenească șobolani, astfel încât să nu li se usuce carnea. Știa să facă focul și să construiască adăposturi. Știa unde să găsească fructe sălbatice și care sunt ciupercile bune de mâncat. Ea și băiatul aveau să învețe să umble printre copaci ca niște duhuri.

Au fost dați când s-a gândit să părăsească pădurea, dar amintirea lui Gregor și a celorlalți încă îl trezea pe Aurek din somn. Încetase să mai

vorbească și începuse să scoată sunete de pasăre, pe care doar el le înțelegea. Erau amândoi sperioși precum câprioarele, nervoși ca iepurii pe care îi prindeau în capcane.

Când a venit din nou iama, învățaseră să mănânce tot ce găseau, fără să strâmbe din nas a dezgust. Miroseau ca animalele și dinții Silvanei începuseră să se miște. Părul îi crescuse lung și încâlcit. Scaieții se înfășurau în vârfurile lui despicate, frunzele i se prindeau în spatele urechilor.

Silvana s-a privit în râul de lângă mica lor tabără și a încercat să-și studieze reflexia în apele ondulate. Dacă-și ridica șuvițele până în dreptul ochilor, vedea fire cenușii printre cele roșii. A băgat cuțitul în el, tăind șomoioagele de păr încâlcit de la ceafă. I-a luat o veșnicie. S-a uitat iarăși în râu. A așteptat ca apele să se limpezească și a văzut o umbră care era ea., Așa e mai bine”, s-a gândit. Apoi a făcut același lucru cu cârlionții negri ai lui Aurek. Două vietăți ale pădurii, ei doi.

Janusz

Lui Janusz i se părea că Scoția miroase a câine ud și a iarbă verde. După o săptămână petrecută într-o școală, unde au făcut duș în fiecare zi și au mâncat bine, au fost imbarcați într-un tren care se îndrepta spre sud. Vagoanele erau ticsite de soldați și de fete care urcau la fiecare stație și-și împărțeau țigările și sticlele de bere cu bărbații. Bruno s-a ridicat să se dezmoștească și s-a întors cu Jean și Ruby. Ruby, o roșcată cu nasul lung și drept, care îi dădea un aer de vulpiță, s-a așezat lângă Bruno. Janusz a zâmbit politicos.

Bruno și-a exersat aptitudinile în limba engleză.

— Bun venit. Dumnezeu să-l binecuvânteze pe Rege. Mulțumesc. Aș vrea un bilet dus până la

Doncaster. Nu, stai, stai, am o întrebare. Vii cu mine la dans?

— Se pricepe la cuvinte, a zis Ruby, râzând.
Jean, al tău are ochi frumoși, nu?

— Are. Ai niște ochi albaștri frumoși.

A arătat spre ochii ei, apoi spre ai lui.

— Ochi.

Janusz a dat din cap. Ruby a scos o sticlută de metal din poșetă.

— Pofitim, bea puțin. O să-ți încălzească inima.

Trenul s-a umplut de fum și de zarvă și de râsul femeilor străine, dar Janusz se uita pe geam la peisajul vălurit de țară, întrebându-se cum va face să se întoarcă în Franța.

Ipswich

Janusz nu se sinchisește de cauciucurile dezumflate și de capota îndoită. Mașina lui e parcată pe Britannia Road, în fața Ia numărul 22, are un aspect oficial și curat și zâmbește larg, ca un prieten vechi. Vopseaua strălucește, neagră ca tăciunele, și cu cât Janusz o lustruiește mai tare, cu atât se simte mai mândru.

Când a adus-o, jumătate dintre vecinii de pe stradă au ieșit s-o vadă și câțiva dintre ei, care de-abia dacă îl salutau pe Janusz înainte, i-au strâns mâna și i-au spus că, atunci când au văzut mașina sosind, au crezut că prim-ministrul în persoană a venit în vizită, la un ceai. Probabil că lucrează trei ture ca să-și permită o mașină ca asta, au glumit ei, și nimeni nu spune că a fost tractată până în vârful dealului, nimeni nu pomeneste de farurile sparte și

de bara din față care păstrează încă forma
trunchiului de copac de care s-a izbit.

Doris și Gilbert Holbom stau pe trotuar, lângă
Janusz.

— Minunată mașină, un Rover! spune Gilbert.
Cea mai bună mașină englezească. A fost a unui
profesor, zici ? Nu-i de mirare c-arată așa de bine.
Au avut grijă de ea. Ai început să te simți bine în
țara asta, ei ?

Janusz nu-i dă atenție. De când l-au făcut
maistru, au existat câteva plângeri din partea
muncitorilor. Un străin într-un post de conducere.
Dar Janusz a fost cel mai tare uimit și rănit când și-a
dat seama că și Gilbert e pornit împotriva lui.

— Are nevoie de ceva reparații. Sunt câteva
lucruri de făcut, dar nimic prea complicat.

— Pun pariu că băiatul o s-o adore, zice Doris.
Au plecat cu Tony în după-amiaza asta. I-am văzut
eu plecând. Ce să spun, e foarte drăguț din partea
lui că-i scoate așa des la plimbare...

— Mă gândeam și eu să-mi cumpăr o mașină,
zice Gilbert.

— Nu mai spune! Doris plescăie zgomotos.
Te-ai țăcănit de tot. Tu-ți cheltui toți banii pe bere,
pe mahorcă și pariuri. Ai luat-o de-aici, din oraș,
Jan?

— Din partea cealaltă a orașului. Vrei să vezi
cum e înăuntru, Gilbert?

Janusz deschide portiera și se așază amândoi
pe scaunele din față, examinând cadranele și
cercetând interiorul.

— Știi că Geena noastră se întâlnește cu un
băiat din Romford, spune Gilbert. Să nu afle Doris,
dar, din câte povestește Geena, cred că treaba e

destul de serioasă. M-am gândit c-ar fi bine s-avem o mașină. Dacă o s-o ceară de nevastă, o să se mute acolo. Am putea să-i vizităm în weekenduri. Mi-ar plăcea să mai plecăm și noi în excursii. Pe de altă parte, Doris zice că preferă autobuzul. Și crezi că poți să faci rost de benzină ? întreabă Gilbert, plimbându-și mâna pe bord. Cam greu, în vremurile astea... Ar trebui să vorbești cu Tony. El e omul potrivit. Poate să-ți facă rost de orice.

Janusz își odihnește mâinile pe volan. O să meargă la primărie, să afle la câtă benzină are dreptul. Nu vrea să ia nimic la negru. Nu e stilul lui să ncalce legea. Potrivește oglinda retrovizoare și-și imaginează că pornește cu mașina la vale.

— Tony ? Da, aş putea să-l rog pe el, dar cred că, dac-o să am grijă, o să mă descurc.

— Vreți niște ceai și biscuiți ? întreabă Doris, aplecându-se pe fereastra deschisă din partea șoferului.

— Aș da orice pentru o ceașcă de ceai și un biscuit, spune Gilbert.

Janusz dă din cap.

— Da, te rog.

Ies amândoi din mașină și o înconjoară încă o dată. Gilbert îl bate pe Janusz pe spate.

— Norocosule! Să știi că nu-ți port pică. La urma urmei, de ce n-ai fi maistru ? Doar muncești din greu. Dar asta e ce nu înțeleg eu la voi, străinii. Presupun că, în afară de muncă, n-aveți altă viață.

Intră în casă, continuând să vorbească, cu spatele la Janusz.

— Noi nu vrem să muncim în toate orele pe care le-a lăsat bunul Dumnezeu.

— Eu nu vreau decât să fac o treabă bună, zice Janusz. Dacă putem să producem mai mult, atunci...

Janusz tocmai intră în casă, după Gilbert, ca să ia ceaiul, când îl vede pe Aurek venind în fugă pe stradă. Băiatul pare că plânge. Se împiedică. Când se apropie de Janusz, i se văd clar obraji pătați de lacrimi. Pare că a căzut. Pantalonii scurți sunt plini de noroi uscat și cămașa are pete verzi.

— Ce s-a-ntâmpat? întreabă el, dar copilul își afundă capul în stomacul lui și-l lovește cu pumnii.

Janusz se apleacă.

— Ce este? Ce s-a-ntâmpat?

Își ia fiul în brațe.

— De ce ești plin de nămol ? Aurek ? Unde-ai fost ? Spune-mi. Ți-a făcut ceva vreun rău? Cine ți-a făcut rău? Unde-i mama?

Ce-i spune Aurek îl lasă fără suflare.

— Nu-țeleg. Mai spune o dată. Încet.

Aurek repetă aceeași poveste.

— Ești sigur?

— I-am văzut.

Janusz îi dă drumul băiatului. Se ridică și simte cum tot sângele i se adună în urechi.

— Intri ? strigă Doris din casă. Hai mai repede, se răcește ceaiul!

Janusz îl ia pe Aurek de mână.

— Liniștește-te, nu mai plânge. Să nu scoți niciun cuvânt. Bine?

— Băiatul s-a urcat într-un copac și s-a speriat, spune el când intră în salonul lui Doris. Se pare că era cât pe ce să cadă de-acolo.

Doris îl ciufulește pe Aurek.

— Păi, și mama unde e, atunci ?

— Vine și ea, explică Janusz. El a luat-o înainte. Nu-i așa, băiete?

Janusz îl privește stăruitor pe Aurek, care nu zice nimic. Doris îi dă lui Aurek o felie de pâine cu gem și tractorul, jucăria lui preferată. Janusz bea ceaiul maroniu și mănâncă biscuiți. Vorbește despre cutii de viteză și bujii și despre cum se dezassemblează motoarele în patru timpi. Și, în vremea asta, inima lui se îneacă și tușește, ca un motor din care se scurge uleiul.

— O să-l duc pe băiat acasă, spune el, ridicându-se.

— Spune-i lui Sylvie a ta să-i facă o baie când vine, zice Doris. E murdar ca un purcel.

Janusz nu-l spală pe Aurek de noroi. D bagă în pat îmbrăcat și-i spune să rămână în camera lui. Copilul îi mângâie mâna și Janusz îl sărută ușor pe fhinte.

— O să fie bine. Nu-ți fie teamă. Hai, dormi puțin, eu sunt jos.

Nu știe ce să facă, așa că iese poticnit în grădină și se apucă de plivit. Asta crede el că face, dar de fapt rupe corolele florilor și calcă pe plantele lui preferate. E neîndemânatic și neatent, dar se simte bine când strivește petalele și lujerii verzi.

Ce prost e! Probabil că se întâmplă de luni de zile. Nici măcar o dată nu s-a gândit că Silvana ar putea să facă așa ceva. Cum de fusese atât de orb ?

Încearcă să scoată un fir de măcriș, dar rădăcinile lui sunt foarte adânc înfipite în pământ, așa că face un pas în spate și calcă pe iriși, preferații lui, strivindu-i sub călcâi. De un lucru e sigur: nimeni nu-i va lua fiul. Tony nu-i va crește copilul.

— Ești bine? Gilbert se uită peste gard. Jan?
Ești bine, amice?

— Sunt foarte bine, răspunde Janusz.

— A venit doamna?

— Nu, dar o aștept. Va fi aici dintr-o clipă
într-alta, mulțumesc.

Se înclină ușor și se întoarce spre casă, călcând
pe un strat de crețișoară.

În bucătărie, caută sticla de vin pe care le-a
adus-o Tony. I-ar plăcea s-o arunce, dar simte nevoia
să bea ceva, și de ce să nu bea vinul de la bărbatul
ăla? O deschide, bea un pahar și i se pare amar.
Toarnă vinul în chiuvetă și iese din nou, poticnit, în
grădină, intră în șopron și se așază pe jos, cu capul
în mâini. Pielea îi e îmbibată de mirosul de fontă de
la lucru.

Își ridică privirea și-l vede pe Gilbert stând în
picioare, în fața lui.

— Chiar ți-e bine ?

— Nu, zice Janusz. Sunt al dracului de prost.

Silvana îl imploră pe Tony să o ducă acasă.

— Trebuie să-l găsesc pe Aurek. Trebuie să-l
găsesc înainte să ajungă la Janusz.

Tony se oprește la poalele dealului, ca să n-o
vadă nimeni coborând din mașina lui. Își ia la
revedere de la Peter, care stă pe bancheta din
spate, cu o figură speriată, cu greutatea celor
văzute apăsându-i umerii și dându-i un aer dezolat.
Așa cum stă, cu pumnii strânși în poală și cu fața
umflată de lacrimi, pare mai gras ca oricând.

— Vreau la bunica, scâncește el.

— Peter, nu mai plânge! îl admonestează
Tony. Silvana, o să te descurci ?

— Da, du-l pe Peter acasă. Te rog, lasă-mă să plec.

— Uite, pot să vin cu tine, să-i explic că băieții s-au înșelat...

— Nu. Vreau să merg singură acasă. O să mă descurc.

— Mă găsești la magazin, îi mai spune el, când iese din mașină. Silvana, o să fiu acolo dac-o să ai nevoie de mine. Silvana?

— Da. O să fie bine.

Se depărtează, simțindu-se oricum, numai bine, nu. Picioarele îi tremură și ochiul îi lăcrimează, și lasă capul în jos, sperând că n-o va vedea nimeni cum urcă dealul, țeapănă.

Mai devreme, ducea un coș de picnic și mergea cu Tony și cu copiii prin pădure. Acum, lumea ei s-a prăbușit. Trebuia să meargă chiar atunci cu Aurek acasă. Oprirea la apartamentul de deasupra magazinului a fost o greșeală. O dor genunchii și începe să șchioapete.

Îi va spune adevărul lui Janusz. Va face ceea ce- ar fi trebuit să facă încă din prima zi în care au ajuns și în care el a întâm- pinat-o la gară. Simplu ca bună ziua. Fără minciuni. Of, dac-ar fi avut pe cineva care s-o sfătuiască!

Janusz își va da seama ce dar prețios e Aurek pentru ei. Va vedea că băiatul trebuie iubit și ocrotit. Se pot muta, dacă dorește. Se pot muta și o pot lua de la capăt în altă parte. Fără Tony. Fără nimic din toate astea. Se oprește în fața casei și trage aer în piept.

În fața casei e parcată o mașină și Silvana se întreabă a cui o fi. Primul ei gând e că s-ar putea să aibă musafiri, dar îl alungă repede. Nu cunosc pe nimeni. Împinge ușa. Britannia Road 22. Asta e casa

ei. Deși habar n-are cum va fi primită, îi face un semn din cap păsării albastre de pe ușă, de parcă ar putea să-i poarte un pic de noroc, și se îndreaptă spre bucătărie, unde îl găsește pe Janusz, la masă cu Gilbert și cu Doris.

Silvana își dă seama cum trebuie să arate. Ochiul ei e umflat. Are o tăietură pe obraz. Rochia, cea pe care i-a cumpărat-o Janusz, e sfâșiată și plină de pete verzi. Încearcă să-și aranjeze puțin părul și dibuiește o crenguță cu degetele. Se hotărăște să-l lase așa cum e. Cu sau fără cuiburi de păsări în păr, știe c-ar arăta la fel de ridicol și că tot în minoritate numerică ar fi, în propria bucătărie.

Doris vorbește prima.

— Deci te-ai întors ? De ce n-ai rămas la amoretul tău ?

— Janusz, unde e Aurek?

Doris o privește crunt.

— Acum întrebi ? Tatăl lui l-a băgat pe bietul gândăcel în pat.

Gilbert e jenat și roșu la față.

— Doris, cred că trebuie să mergem acasă.

— O să merg când o să fiu gata să merg. Își șterge mâinile pe șorț. Bietul copilaș! Urât renghi le-ai mai jucat, dacă mă-ntrebi pe mine. Și când te gândești că mi-a fost milă de tine...

Silvana nu-i dă atenție lui Doris. Nu se va lăsa intimidată în propria casă. Cel puțin, nu atâta vreme cât încă e casa ei. Se întoarce spre Janusz. El îi evită privirea.

— Bietul copil, insistă Doris. Slavă Domnului c-are un tată, asta-i tot ce pot să spun!

— Calmează-te, Doris, spune Gilbert. Nu-i nevoie să faci scandal. Îmi pare rău, Jan. Noi o să plecăm.

Doris pufăie, încrețindu-și buzele. Îi dă voie lui Gilbert s-o ia de cot și s-o ridice de pe scaun. Silvana face un pas în dreapta lui Doris și trece pe lângă ea.

— Acum te înțeleg, să știi, șoptește Doris. O, da, acum văd de care-mi ești! Vise de familie, pe naiba!

— Doris!

Gilbert o împinge.

— Să-ți spun ceva! N-o să scapi așa ușor. Asta-i o stradă respectabilă. O să-ți primești pedeapsa, stai să vezi!

— Doris! spune Gilbert, ridicând tonul.

Îi evită privirea Silvanei.

— Noi o să plecăm acum.

Ușa din față se trănțește și Silvana îi aude cum se ceartă afară. Se așază la masă.

— Nu știu ce ți-a spus Aurek, dar n-a fost ce-a crezut el.

De cum îl rostește, își dă seama că e un argument slab.

Încearcă din nou. Speră să fie mai convingătoare.

— Eram speriată, iar Tony încerca să mă liniștească.

Janusz își încrucișează brațele.

— Speriată, spune el. Ce te-a mai speriat, de data asta?

— Aurek a fost cât pe ce să cadă dintr-un copac. Am crezut că moare. Am dreptul să fiu

speriată, Janusz. Lumea e un loc periculos. Poate nu pentru tine, dar eu simt asta în fiecare zi.

Janusz încă nu se uită la ea. Încearcă să-i prindă privirea și, disperată, își ia scaunul și se așază în fața lui.

El își trece degetul pe interiorul gulerului. O privește cu răceală.

— De când durează?

Trebuie să-i spună adevărul, să tragă cuvintele cu cleștele, să le oblige să iasă. E ca și cum ar scoate dintr-un râu ceva mort de multă vreme.

— Trebuie să-ți spun. Despre Aurek.

— Ce-i cu el?

— După ce ne-ai lăsat la Varșovia, am luat un autobuz ca să ieșim din oraș. Aurek era bolnav. Îți amintești că răcea mai tot timpul? Nu putea să respire bine. Plângea încontinuu. Autobuzul a făcut până și m-am luat după un grup de femei, copii și bătrâni. Mergeam cu toții la pas.

Janusz își caută țigările și chibriturile.

— N-are nicio legătură cu Tony...

— Are legătură cu noi.

Silvana se oprește. Se ridică și închide ușa bucătăriei. Aurek nu trebuie să audă ce-are ea de spus.

— I l-am dat pe Aurek unei alte femei, să-l care. Eram obosită. N-ar fi trebuit s-o fac. M-am gândit că n-are ce să se-ntâmpale, un minut sau două. Pe urmă am auzit avioanele, au zburat pe deasupra noastră. Unul dintre ele s-a prăbușit. A urmat o explozie. N-ar fi trebuit să-l dau din brațe. N-ar fi trebuit să-l pierd din ochi.

Se oprește și își trage sufletul. Acum, că i-a captat atenția lui Janusz, curajul o părăsește. Poate c-ar trebui să se oprească aici. Să-i spună că da, l-a sărutat pe Tony, și să lase lucrurile așa. Mai bine s-o creadă adulterină decât o mamă ratată.

Lacrimi fierbinți îi curg pe obraji. Cum ar putea să-i explice că trăiește cu pierderea asta din ziua în care copilul a alunecat dintre picioarele ei pe patul unor străini, sau că fiecare clipă din viața ei trecută și viitoare poartă pecetea pierderii? Pierderea îi umple inima: e în copaci, în foșnetul frunzelor bătute de vânt și în trupul viu, misterios al unui copil pe care a ajuns să-l iubească. Un copil căruia îi spune Aurek.

— L-am căutat. Eram dezorientată. L-am strigat. Eram disperată. Am găsit-o pe femeie, dar era moartă. Aurek al nostru era lângă ea. L-am învelit în haina mea și l-am legănat. Nu știu cât de mult am stat așa. După o vreme, m-am ridicat și am început să merg, pe urmă m-am așezat iar. Dar el tot rece era.

— Pentru numele lui Dumnezeu! Janusz lovește cu palma în masă. Despre ce dracului e vorba?

Violența din cuvintele lui o doare.

Se lasă pe spătar și-și ascunde fața în mâini.

— Nu voiam decât o familie normală pentru el. Te iubește, oricine poate să-și dea seama. Eu o să plec. O să vă las în pace. Fii tatăl lui, asta-i tot ce-ți cer.

— Ce-nseamnăasta?

— Băiatul nostru... spune, știind că e pe cale să-l rănească mai mult decât va putea el s-o rănească vreodată pe ea. Încerc să-ți spun. Băiatul

nostru a murit. Fiul nostru adevărat. Era mort când l-am găsit lângă femeia aia.

Janusz face ochii mari. Se strâmbă, de parc-ar fi mâncat ceva amar. Își reprimă imboldul de a întinde mâna spre el. Atingerea ei l-ar revolta.

— Minți.

— Cum aş putea să mint? Fiul nostru era mort la mine-n brațe. Nu știam ce să fac. M-am ridicat și am plecat cu el și atunci am auzit un copil mic plângând. M-am luat după plânsete și l-am găsit într-o roabă de lemn. Era cam de aceeași vârstă cu Aurek. Și-a întins mânuțele spre mine. Avea nevoie de mine, înțelegi ? El m-a ales. Plângea, singur-singurel, și eu am fost cea care l-a auzit. Sunt sigură că nu avea pe nimeni. Fusesse părăsit în mijlocul unei grămezi de pături, și băiatul meu... băiatul nostru murise. Copilul mă chema, credea că sunt mama lui. Ce era să fac? Copilul mă striga de parc-aș fi fost mama lui. Ce era să fac? L-am luat pe unul și l-am lăsat pe celălalt. L-am pus pe băiatul nostru în roabă și am luat copilul, pe care l-am numit Aurek. Mi-am spus că e fiul nostru, care se întorsese la mine.

Buzele lui Janusz se mișcă, dar nu spune nimic. Încă ține țigara neapinsă într-o mână și chibriturile, în cealaltă. Fără îndoială că acum va înțelege prin ce-a fost nevoită să treacă ea, ca să supraviețuiască. Va supraviețui mereu, pe timp de pace sau în război, nu contează. Se uită în continuare la ea și e sigură că înțelege prin ce-a trecut. E sigură că ceva, poate totul, poate fi salvat. E soția lui. Copilul poate fi al lui. Ochii Silvanei se umplu de lacrimi, dar nu se mișcă. Cât timp se uită unul la celălalt, încă există speranță.

Janusz e cel care își desprinde privirea.

— Pleacă.

— Nu vorbești serios.

— Ia băiatul și pleacă.

Se ridică și iese în grădină. Silvana îl urmează până la căsuța din copac.

— Și tu ? strigă ea. Tu și scrisorile tale de dragoste ! Ești mai bun ca mine? Tu și femeia aia! Hélène o cheamă, nu? Crezi că nu știu ? De ce ne-ai mai vrut înapoi, atunci ? De ce ne-ai mai adus aici, dac-o aveai pe ea?

— Am crezut în tine, a zis Janusz. Cum ai putut să mă minți în legătură cu... în legătură cu *fiul* meu ? Ieși afară ! Ia copilul și pleacă.

Intră în șopron și închide ușa.

Se uită înapoi, spre casă, și-l vede pe Aurek la fereastră, bătând cu degetele în geam. Silvana îi face semn cu mâna, dar el continuă să bată în geam de parcă n-ar vedea-o.

Aurek stă în capul scărilor și refuză să se miște.

— *Nie*, spune. Nu.

— Te rog. Ia-ți lucrurile.

Băiatul nu vrea să vorbească. Se leagănă pe treaptă și Silvana îl apucă de braț și-l trage în picioare, târându-l în stradă. Scâncește de ți-e mai mare mila, în timp ce ea îl obligă să coboare dealul, încearcă să se răsucească și să scape din strânsoarea ei. Cu numai câteva ore în urmă îl salva. Și acum ce-i face ?

Se întreabă dacă Janusz va veni după ei. Traversează strada și-și imaginează că-l aude alergând în urma lor, chemându-i înapoi. Se

hotărăște că va veni pe bicicletă și, când ajunge la strada principală, chiar aude zgomotul făcut de roțile unei biciclete undeva, în spatele ei. Se întoarce, și pe chipul ei înfloarește ușurarea. Dar nu e Janusz. E un străin care își ridică șapca în treacăt și îl claxonează pe Aurek.

Când ajunge la magazinul de animale al lui Tony, speranța a părăsit-o. Știe că Janusz nu va veni.
Polonia

Silvana

Într-o dimineață, devreme, au auzit oameni în pădure. Strigau, așa că Silvana și Aurek s-au ascuns printre tufe și au privit cum doi soldați germani aliniaza trei bărbați cu spatele la copaci.

Soldații nu s-au grăbit să-și omoare prizonierii. Unul dintre ei nu putea sta locului. Avea o bărbuță țepoasă, ochii goi și adânciți în orbite. Se plimba de colo-colo, ridicându-și arma la umăr și apoi lăsând-o iar jos, de parcă ar fi făcut instrucție. Gestul i se părea amuzant. Le-a atins fețele bărbaților cu țeava puștii. Arma părea să facă parte din el, ca un deget acuzator cu care îi împunea pe bărbați în piept și cu care le bătea obrații. Uneori nu-i era de ajuns și își arunca pușca pe spate de parcă l-ar fi încurcat. Apoi își ridica mâna în dreptul capului unuia dintre bărbați și, lipindu-și degetul mare de cel arătător, se prefăcea că apasă pe trăgaci.

Celălalt soldat și-a rulat o țigară și a fumat-o, sugându-și obrații atunci când trăgea cu sete din țigară și arătându-și astfel conturul craniului sub pielea cenușie.

Când i-au împușcat pe bărbați, Silvana l-a tras pe Aurek în jos și și-au îngropat amândoi fețele în țărână. Văzduhul s-a umplut de ecourile

împuşcăturilor şi pământul mirosea a putreziciune.
I-a şters lacrimile băiatului.

— Şşt, i-a şoptit. Şşt.

Când s-a lăsat întunericul, Silvana şi Aurek au ieşit din ascunzătoare şi s-au dus să se uite la bărbaţii morţi. Silvana a luat de la unul o jachetă, de la altul un palton. Unul avea un rucsac la picioare, în care erau o sticlă cu votcă pe jumătate băută şi un codru de pâine neagră.

Silvana a ridicat basca de pe jos şi a şters de noroi mica stea roşie de email prinsă de ea. Şi-a pus basca pe cap şi i-a zâmbit lui Aurek. El n-o scăpa din priviri. Şi-a mişcat capul într-o parte şi-ntr-alta şi a făcut un mic dans, cu vârfurile picioarelor scoase în afară, ca o raţă. Aurek a început să râdă. Silvana a rupt o creangă şi a folosit-o drept baston, mişcându-şi capul dintr-o parte într-alta, cu picioarele desfăcute, lovind frunzele care zburau.

— Charlie Chaplin, a şoptit ea. Sunt Charlie Chaplin.

Aurek a imitat-o, iar râsul lui semăna cu susurul unui pârâiaş sprinten.

Janusz

Janusz stă pe o pistă de aterizare, în mijlocul unui câmp din estul Angliei, în ploaia torenţială, şi vede cu ochii minţii ferma dintre dealurile de lângă Marsilia. Când escadronul lui s-a mutat la Yorkshire, mărşăluia prin zăpadă visând la Hélène, la părul ei castaniu împletit în codiţe.

În Kent, i se părea că o aude şoptindu-i la ureche. Voia să-i povestească despre fiecare lucru nou pe care îl vedea. Îi trimitea scrisori în care îi vorbea despre satele cu case frumoase din piatră, despre bisericile englezeşti cu cimitirele lor pline de verdeaţă, în vecinătatea marilor case parohiale. În

vara lui 1943, culegea trandafiri și-și imagina că sunt pentru Hélène.

Când a zburat în Italia, în primăvara lui 1944, ca să împrăstie manifeste, a reținut culorile dealurilor, ale câmpiilor, ale orașelor. Doar pentru ea.

Și Hélène îi scria. Scrisorile ajungeau cu întârziere, sau câte trei o dată, după o lungă așteptare. Le citea pe toate ; o știa pe fiecare pe de rost.

Când, în toamna lui 1944, a primit o scrisoare, a deschis-o fericit, în fața celorlalți bărbați din cantină, așezându-se mai confortabil pe scaun. A constatat cu surprindere că era în engleză. Și că nu era de la Hélène.

Dragă prietene,

Sunt fratele lui Hélène. Sper că ești sănătos. Hélène mi-a vorbit mult despre tine. Și părinții mei te vorbesc de bine. Am niște vești greu de transmis. Am încercat să-ți mai scriu, dar nu știu dacă ai primit scrisorile. Casa noastră a fost afectată de război, dar nu distrusă, și noi am rămas în continuare la fermă. Trebuie să-ți spun ce se întâmplă și cât de rău îmi pare.

Hélène și cu mine ne-am mutat în oraș. La Le Panier, lângă *vieux port*, și nemții ne-au prins într-o ambuscadă de stradă. Hélène a fost luată de mulțime și am pierdut-o acolo. N-a mai rămas nimeni în Le Panier. Soldații i-au împușcat pe toți. Am găsit-o pe Hélène la spital. Îmi pare foarte rău. Rănile ei erau grave. A întrebat de tine de multe ori. A murit la spital. Îmi pare rău să-ți dau vestea asta. Cred că ești un om bun. Închei această scrisoare cu

recunoștința mea pentru că lupți în acest război și pentru suferințele tale...

Janusz n-a mai citit, a împăturit scrisoarea și a pus-o în portofel. își asculta sângele curgând prin vene, până când i s-a părut că-l aude scurgându-se din el. Trebuie să se fi prelins din corpul lui, fiindcă nu se putea ridica în picioare. Gleznele, genunchii, coapsele i se închideau ca un evantai. Capul i se învârtea. Vântul vuia ca un glas care jelește, sau poate nu era vântul, ci propriul lui glas. Sau al ei.

Sau poate că era vuietul sângelui și al inimii lui care bătea atât de tare, când el ar fi vrut să se oprească. Și-a prins capul în mâini, conștient de fragilitatea cărnii și a sângelui, de ușurința cu care oamenii sunt uciși și sfâșiați de arme și de bombe, și se temea cumplit că el, pe de altă parte, era condamnat să scape cu viață din toate.

Ipswich

— Nu poți să rămâi aici, Silvana. Nu poți să rămâi în apartament.

Tony e hotărât. E primul lucru pe care-l spune când deschide ușa magazinului, îndemnând-o să intre repede. I se pare că citește panică în privirea ei. E sigură că știe ce gânduri îi trec prin minte. Cum de s-a căpătuit el cu femeia asta și cu copilul ei ? E un membru respectabil al comunității, în fond. Are multe cunoștințe sus puse, iar tatăl nevastei lui moarte e magistrat. Nu-și permite să fie văzut adunând de pe drumuri soții de străini și copii de pripas.

Se pregătește să-și ceară scuze că a venit, se pregătește să plece. „La docuri”, se gândește. „O să găsim un vapor și o să ne strecurăm la bord.” Atunci Tony îi ia mâinile într-ale lui. Respirația îi miroase a whisky, iar în ochi are o sclipire sălbatică. Teamă.

Asta se citește în ei. Îi spune că va avea grijă de ea. Că n-o va dezamăgi. E de acord să înnopteze la hotel ?

Silvana refuză. Nu vrea să stea într-un hotel, unde toată lumea s-ar holba la ea.

În cele din urmă, îi spune că o va duce la casa de la mare. E singurul lucru care-i vine în minte.

— Da, spune ea.

Cum ar putea să refuze? Ea nu mai are casă.

D înghiontește pe Aurek, sperând că își va exprima și el recunoștința în vreun fel, dar băiatul o lovește în fluierul piciorului și o ciupește de mână, așa că-l împinge. Regretă imediat că a făcut-o, îl trage prea brusc înapoi, iar el cade la picioarele ei.

— Mulțumesc, spune ea și Tony îi zâmbește.

— Bem ceva?

Tony trece cu grijă pe lângă Aurek, așa cum se trece pe lângă un câine periculos.

— Ca să mai prindem curaj înainte de plecare.

Tony nu vorbește în mașină, iar Silvanei îi convine situația, îl așază pe Aurek pe bancheta din spate, îl învelește cu o pătură, iar el o săgetează din priviri.

— Unde e Peter? întreabă el.

— La bunici, șoptește ea. O să vă vedeți în curând. Acum încearcă să dormi puțin.

Felixstowe e un orașel la malul mării întinse și aspre, de-a lungul unor plaje cu nisip galben-deschis. La sosire, îi întâmpină o mulțime de becuțe colorate. Marea e întunecată, ca cerneala, dar becuțele roșii și galbene aprinse pe dig și pe faleză mișcă în bătaia vântului, iar culorile lor se amestecă și se estompează în ploaie.

— Digul era mai lung înainte, spune Tony, încetinind. Parte din el a fost distrus în timpul războiului, ca să nu-l folosească nemții pe post de pistă de aterizare. Tot zic c-o să-l reconstruiască, dar mă-ndoiesc. Cu ani în urmă, obișnuiam să pescuiesc la capătul lui.

Parchează mașina și oprește motorul. Vuietul vântului sălbatic devine mai puternic, iar când pune piciorul pe trotuar, Silvana simte cum ploaia îi biciuiește obraji.

— Asta-i casa în care am locuit noi, eu și Lucy, spune Tony, luându-i bagajul și conducând-o spre casa îngustă, bătută de intemperii și vopsită roz. După ce-a murit, m-am mutat. Acum o folosesc ca depozit. Trebuie să fac puțină ordine, dar măcar o s-aveți un acoperiș deasupra capului.

Două lacăte masive atârnă la ușă, iar Silvana așteaptă în ploaie, tremurând, cât timp Tony scoate cheile din buzunar și băjbăie după lacăte pe întuneric. Aurek aleargă pe stradă, de la un capăt la altul, dar nu-l mai strigă. Oricum n-ar asculta-o. În cele din urmă, Tony îi invită înăuntru și aprinde becul din hol. Când se face lumină, Silvana clipește des, uimită.

Holul e ticsit de cutii de carton. Cutii cu săpun și detergent, biscuiți, ciocolată, dulciuri, țigări sunt stivuite până la tavan. Casa arată ca un depozit. Printre cutii șerpuiește o scară, ticsită și ea de maldăre de ziare.

— O să facem cald, spune Tony, dând o cutie din lemn la o parte. Scuze pentru cutiile astea. O să dispară cât de curând.

Și-a pierdut verva. Pare jenat și nesigur pe el, iar ea simte că asta e partea din viața lui pe care nu mulți ajung s-o cunoască.

— A ce miroase ? întreabă ea.

De undeva vine un parfum dulceag.

— A, am un container cu banane! Măine o să dispară. Hai să intrăm. Știu că e cam dezordine, dar cel puțin aveți un acoperiș deasupra capului.

Silvana și Aurek așteaptă în camera rece din față, pe cutiile de carton pline cu conserve de came de vită, în timp ce Tony iese să cumpere pește și cartofi prăjiți. Aurek se întoarce cu spatele la Silvana, furios. Încearcă să pară veselă.

— E o aventură, îi spune ea și aproape că se îneacă din pricina lacrimilor care i se adună în gât. Mi-e foame, spune din nou, când vede că nu-i răspunde. Vrei să punem masa pentru cină ?

Băiatul se face ghem și-i întoarce spatele, așa că-l lasă în pace și se duce la bucatărie, o încăpere îngustă, dar mai modernă decât a ei, cu corpuri de mobilier asortate, de un galben pai. Deschide dulapurile și sertarele, dar toate sunt pline cu conserve de fructe. În sfârșit găsește câteva farfurii și tacâmuri. Tony se întoarce, dă jos o cutie de London Gin de pe masa din bucatărie și se așază cu toții.

— Ți-e foame, Aurek, remarcă Tony. Nu știam că poți să mănânci așa mult.

Pentru Silvana nu e ceva nou. Băiatul se poartă întotdeauna de parcă mâncarea din fața lui ar putea fi ultima, iar Silvana a uitat de mult că alți copii nu se hrănesc așa. Îi privește pe Aurek. S-a schimbat în ultima vreme. S-a mai împlinit puțin, părul lui e mai lung și mai des.

— Unde bagi atâta mâncare ? întreabă Tony. Ai tenie, Aurek ?

Aurek pare dintr-odată înspăimântat.

— Teniile sunt niște viermi lungi, ca niște șerpi, care îți mănâncă mâncarea înainte ca tu să iei ce-i mai bun din ea. Mulți copii au tenii.

Silvana dă din cap și își pune mâna pe brațul lui Aurek.

— Aurek, glumește.

— Sigur că glumesc. N-am vrut să te supăr, bătrâne! Poftim, mai ia din cartofii mei. Mama ta are dreptate. Trebuie să mănânci.

După masă, Tony fumează o țigară și citește ziarul. Aurek se așază pe jos în bucătărie, în timp ce Silvana spală vasele. După ce termină cu vasele, se întoarce în camera din față cu bovindou și-l aude pe Aurek furișându-se pe lângă ea. Scrutează întunericul și deslușește luminile vapoarelor din larg. În ciuda celor întâmplare, se simte ușurată că i-a spus adevărul lui Janusz. Merita cel puțin atâta lucru. E ușurată, dar în același timp simte că e poate cel mai prostesc lucru pe care l-a făcut vreodată. Se uită la băiat și i se face frică. Unde a dispărut promisiunea pe care i-a făcut-o ? Cine va fi tatăl lui acum ?

Pregătește o baie pentru Aurek. Deschide robinetele la maximum și apa maronie țâșnește gâlgâind pe țeavă. Prin ușa deschisă, aude muzica clasică transmisă la radio. îi mulțumește lui Dumnezeu că nu e Chopin. Dacă ar auzi acum ceva polonez, ar claca. Baia se umple de aburi și Aurek apare în prag.

— Ai apărut. E gata. Să nu stai prea mult.

începe să-l dezbrace, dar o împinge.

— Nu, zice, furios. Fac eu singur. Pleacă.

— Nu vorbi așa cu mine.

Aurek o împinge din nou și Silvana renunță. Stă în picioare și se uită la el. Are încă noroi în păr și pe

picioare. în contrast cu pielea lui albă, urmele de noroi par niște șosete negre întinse până la glezne. Ar vrea să-l bage în cadă și să-l curețe bine, dar știe că n-o s-o lase.

— Bine. Oftează. Cum zici tu.

Coboară și privește din nou vasele de pescuit. Nu știe cât timp a rămas acolo, dar dintr-odată îl simte pe Aurek lângă ea, mângâindu-i mâna, lăsându-și capul pe umărul ei.

— Vreau acasă.

— Curând, îi promite ea, îmbrățișându-l. în curând o să ne-ntoarcem acasă. O să ne descurcăm, dragul meu. Ai să vezi.

Îl culcă pe Aurek în patul de campanie pe care Tony îl scoate dintr-un dulap. Îl desface dintr-o învelitoare de pânză verde, având pe partea din față o inscripție aproape ștersă, care spune că obiectul aparține armatei britanice. E un amestec foșnitor de țesătură dublă, puternică, de bumbac și fiare și lemne care se depliază și se assemblează, formând un pat.

Băiatul se urcă și-și face un cuib între pături, trăgându-le peste el, astfel că Silvana nu-l poate săruta de noapte bună. Nu-l învinuiește. Mângâie păturile și apoi coboară. Tony o așteaptă în sufragerie, în picioare.

— E-n pat, gata?

— Da. S-a culcat îmbrăcat. Am uitat să-i iau pijamalele.

— Cred că am eu unele. Într-o cutie, pe undeva. Flanelă de la Woolworths. Pot să le caut.

— Nu mai e nevoie, în noaptea asta.

Tony se îndreaptă spre ea și o ia în brațe. Îi îndepărtează o şuviță de păr de pe obraz și ea simte tandrețea atingerii lui. Picioarele îi tremură. Ultimul

lucru pe care-l merită e ca cineva să fie bun cu ea. Inima i se răsucesce și doare. Oare iubește doi bărbați? E posibil așa ceva?

— Tony, crezi că ne-a auzit?

— Cine?

— Aurek. Crezi c-a auzit ce ți-am spus ? în apartament.

Tony oftează.

— Nu. N-ar fi avut cum. Uite, eu trebuie să plec mâine la Ipswich. Duminica iau întotdeauna prânzul cu socrii și trebuie să-l văd pe Peter. Măntorc pe seară. O să te-ajut să te instalezi, dar luni după-masă trebuie să mă-ntorc la Ipswich. N-am suficientă benzină pentru un du-te-vino constant. Pot să vin înapoi vineri seara. Între timp, dacă cineva intră-n vorbă cu tine, dacă vecinii întreabă ce faci aici, cred că e mai bine să spui că ești menajera. E mai bine pentru tine. Pentru început.

— Menajera?

— Da. Sună puțin mai respectabil, nu crezi ?

Se gândește la vaporul cu care a venit în Anglia. La cele două opțiuni pe care le aveau femeile. Casnică sau menajeră.

— Mai respectabil decât ce ?

— Silvana, tu ți-ai părăsit soțul. Oamenii de pe-aici mă cunosc. Știu că locuiesc singur. Nu vreau să te bârfească. Vreau să te ocrotesc, atâta tot.

„Așa deci”, se gândește ea. „Așa deci.” Apoi își dă seama că îi e teamă ca oamenii să nu creadă cumva c-ar fi amanta lui. Începe să plângă, iar el îi dă o batistă.

— O să se rezolve, îi șoptește. Haide, nu plânge. O să fie totul bine. Știi că țin la tine.

Ascultă împreună emisiunea de la radio. Tony stă aplecat spre aparat, repetă replicile și râde, ca și cum ar fi uitat că se află în compania soției altuia. Își dă seama că obiceiurile lui sunt ale cuiva făcut să locuiască singur. Când se termină, rămân tăcuți o vreme. Silvana se uită prin cameră.

— Toate cutiile astea. Nu știam...

— Că vând marfă la negru? Nu fac asta tot timpul. Oamenii mă roagă să le fac rost de diverse lucruri, și eu îi servesc. Când o să se termine cu rațiile, o să fac altceva. Tatăl lui Lucy m-a băgat în afacerea asta. Cineva de la depozitele de pe docuri i-a oferit niște rom ieftin. E membru al clubului din Ipswich și clubul a fost de acord să cumpere romul. N-a putut să facă afacerea de unul singur, la urma urmei, e magistrat. Așa c-am intrat și eu în afacere și am împărțit profitul. Așa a început totul. Din momentul în care ajungi să cunoști oamenii potriviți, totul merge ca pe roate. Toată lumea face asta. Cineva de la Oficiul pentru Alimentație din Ipswich falsifică permise de cumpărare pentru băcani. Așa că, de exemplu, domnul Blake de la Lipton cumpără o cantitate de zahăr de zece ori mai mare decât cea pe care ar avea de fapt voie s-o cumpere. Îmi vinde mie surplusul, iar eu îl vând în afara rației. Și asta-i doar vârful aisbergului. Cum spuneam, toată lumea face asta.

Tony se ridică și merge la bucătărie.

— Cutiile astea vor dispărea într-o zi sau două! strigă el. Nu-ți face probleme.

Se întoarce cu două căni de cacao.

— Asta o să te facă să te simți mai bine, spune el, dându-i o cană. Am pus o picătură de whisky în ea. O să te ajute să dormi.

Simte că o privește. În ochii lui e o duioșie cu care ar putea s-o prindă pe picior greșit.

— De obicei îmi petrec serile singur, spune el. în apartamentul de deasupra magazinului. Obişnuiam să mă gândesc la tine şi să mă-ntreb ce faci. Şi acum eşti aici. Chiar aici, cu mine.

— N-o să rămân prea mult, spune ea repede şi-l vede cum se alarmează, cum se schimbă la faţă. îşi îndreaptă spatele, ia o înghiţitură de cacao şi-şi adună toată încăpăţânarea care i-a mai rămas.

— E foarte frumos din partea ta că vrei să ne-ajuti, dar o să ne întoarcem acasă în curând. Se ridică, îi ia cana şi merge la bucătărie. Tony o urmează, rămânând în spatele ei, în timp ce ea spală cânilor.

— Chiar vrei să te-ntorci ?

— Janusz o să vrea să-l vadă pe Aurek. E tatăl lui. O să rămânem aici câteva zile şi pe urmă o să plecăm.

— Chiar crezi asta? întreabă Tony şi ea simte tristeţea din glasul lui.

— Da, cred.

Silvana lasă apa din chiuvetă să se scurgă şi se întoarce spre el.

— Mergem sus ? întreabă Tony, oferindu-i un prosop cu care să se şteargă pe mâini.

Scările de lemn nu sunt acoperite de vreun covor, se văd doar barele de alamă cu care se fixează covorul, şi peste tot sunt grămezi de ziare şi praf.

— Catifeaua săracului, spune Tony, când vede unde se uită ea. Aşa le spunea Lucy cocoloaşelor de praf care se adună prin colţuri. E nevoie de o curăţenie generală aici.

— O să fac eu mâine, spune Silvana, încercând să nu tresară la auzul numelui soţiei lui. Asta a fost

casa soției lui și el e încă mândru de ea. Mândru și de felul în care făcea poezie din pielea moartă și firele de păr, și mizeria din gospodărie.

Tony stă cu mâna pe clanța ușii de la dormitor. Se uită la ea, iar ea ar vrea să spună: „Te rog, nu-mi cere asta acum”, deși știe că va face tot ce va dori el.

— Când m-ai sărutat azi, Silvana, de-abia m-am putut abține să nu fac dragoste cu tine, pe loc.

Deci ea l-a sărutat pe el? Asta s-a-ntâmplat? Nu așa își amintește momentul. Nu Tony a făcut prima mișcare ?

Se lipește de ea, plin de dorință, gura lui îi caută buzele. O prinde de șolduri și ea îi simte penisul prin pantaloni, cald, insistent, lipit de ea. Nu se mișcă. Rămâne rece în îmbrățișarea lui și știe că el o simte.

Amintirile îi trec ca fulgerul prin fața ochilor. Acum secretul a ieșit la iveală și ea trăiește din nou momentele morții copilului ei. Parcă o vede pe femeia căreia i l-a dat. Vede chipul femeii, obrații ei ciupiți de frig, ochii ei înlăcrimați din pricina vântului. Tot nu înțelege cum de putuse să fie așa neglijentă. Cum de putuse să i-l dea pe fiul ei altcuiva?

Tony nu o mai sărută. Își lasă buzele să mai întârzie pe obrazul ei, încă o clipă. Își trece mâna prin părul ei și face un pas înapoi.

— Îmi pare rău, șoptește ea.

— Poți să dormi în camera de lângă cea a lui Aurek, spune el. Sper că n-o să-ți fie frig acolo, singură. Pot să-ți mai dau o pătură.

Silvana e așa de ușurată, că reușește chiar să zâmbească.

— E-n regulă, spune el, întorcându-se. Ai nevoie de puțin timp, atâta tot.

Stă în camera ei, așteptând ca Tony să se instaleze în dormitorul alăturat, ascultând zgomotele pe care le face în timp ce se dezbracă: trilul unui fermoar și pocnetul capselor desfăcute; foșnetul unei cămăși scoase, despăturirea politicoasă a pijamalelor. Scârțâitul arcurilor din saltea, atunci când se urcă în pat și, în sfârșit, clicul întrerupătorului unei veioze.

Când arcurile din patul lui Tony se opresc din scârțâitul lor neliniștit, Silvana coboară tiptil și ia câteva ziare din cele stivuite pe trepte. Cu toate că e foarte obosită, somnul nu o prinde în seara asta.

Răsfoiește ziarele vechi, în salonul din față. În multe dintre ele sunt fotografii cu copii: grupuri de copii stând în gări și în săli de așteptare, cărând cutii și valize, toți etichetați ca niște bagaje pierdute. Îi cercetează ore în șir, iar ochii goi ai copiilor o privesc la rândul lor stăruitor. Dacă Aurek are o mamă, pe undeva? A salvat băiatul sau l-a furat? Dacă e pe undeva vreo femeie care așteaptă ca fiul ei să se-ntoarcă la ea?

Stinge lumina și rămâne pe întuneric, privind în gol, în direcția ferestrei, imaginându-și marea, ascuțindu-și auzul în speranța că va auzi valurile care înaintază și se retrag, ca răsufarea lui Aurek și a lui Tony în camerele de la etaj. Când o rază jalnică de lumină își face apariția pe cer și pescărușii încep să se rotească pe deasupra digului, tipând, Silvana caută o mătură și începe să curețe casa.

Ipswich

Soarele e aproape de asfințit, iar în grădină totul se topește în umbră. Toți trandafirii lui Janusz, plantele și peluza tunsă cu grijă dispar în noapte.

Janusz își reazemă capul de tocul ferestrei de la camera lui Aurek și ascultă liniștea din casa pustie, simte greutatea lugubră a tăcerii. Se întinde în pat și privește cum întunericul pătrunde în cameră, transformând dulapul într-o peșteră uriașă, tenebroasă.

Fiul lui. Fiul lui e mort de-atâția ani, și el de-abia acum a aflat. Aurek al lui. Nici măcar nu se poate gândi la băiatul pe care l-a îndrăgit în locul lui. Ea a adus un străin în familie și i-a spus că e fiul lor. Și oare băiatul știa că e un impostor? Că e și el un mincinos ?

Încearcă să-și imagineze pădurea în care a trăit Silvana. Acolo a învățat oare să fie așa de lipsită de scrupule? Chiar cu câteva zile în urmă, a citit într-un ziar despre niște soldați care, neputând să accepte că războiul s-a terminat, rătăcesc încă prin pădurile europene, cu bărbile pline de mușchi și de crenguțe, cu ochii pe jumătate orbi din pricina luminii slabe din pădure, hrănindu-se cu iepuri, șoareci și veverițe.

Ar fi trebuit să-i lase în plata Domnului. S-o fi lăsat pe Silvana în sălbăticie. Familia lui Hélène l-ar fi primit cu brațele deschise. Ar fi putut să meargă acolo, după război, să meargă în Franța și să-și găsească de lucru la Marsilia. Sau în Canada. Foștii soldați primiseră oferte de lucru în Canada. Ar fi putut să înceapă o viață nouă acolo. Asta ar fi trebuit să facă.

Își imaginase că pacea avea să-i aducă un sentiment al apartenenței. În timpul războiului, gândul la vremurile de pace fusese cel care-i dăduse puteri. Crezuse în ele ca într-un anotimp despre care știi sigur că va sosi într-o zi. Războiul fusese ca o iamă interminabilă, ani întregi de decembrie și ianuarie. Pacea ar fi trebuit să fie ca vara. Și când și-a cumpărat casa asta, când a început să trăiască

în acest orașel englezesc, cu soția și cu fiul lui, a crezut că și-a văzut în sfârșit visul cu ochii.

Îl doare capul. Se ridică și aprinde lumina. Deschide fereastra, respiră aerul nopții, adormecând mirosul de pădure, parfumul pinilor, aroma ciupercilor și a pământului reavăn. Vânticelul aduce cu el un iz slab de lemn ars și de compost. Când închide fereastra, observă că rama e putrezită în jurul mânerului. Se va ocupa mâine de asta. Casa e singurul lucru solid din viața lui și să fie-al naibii dacă o va lăsa să se prăbușească și ea.

Îi face patul lui Aurek, bătând pema și scoțând pijamalele cu dungi pe care le găsește sub ea.

Nici măcar o înmormântare creștinească. Nu poate alunga acest gând. A lăsat trupul fiului lui într-o roabă. Fiul lui. Cum ar putea s-o ierte vreodată pentru asta ?

Stă în pat, treaz, neputând să închidă ochii. Încă ține pijamalele băiatului în mână. Ar vrea să creadă că Silvana a făcut o greșală. Oare nu minte în legătură cu Aurek? Janusz aruncă pijamalele pe podea. Știe că nu minte. A văzut adevărul în ochii ei. Fiul lui a murit. Se uită la patul gol al Silvanei. Simte frica, un nod strâns în măruntaie, cum avea în război; lumea instabilă pe care o locuia Silvana a devenit a lui.

Își aprinde țigara, își arde degetele, privind cum flacăra înghite chibritul. O face din nou, unghia de la degetul mare i se înnegrește, pielea i se înroșește, durerea urcă în el și jalea e așa de mare, că ar putea să-l sfâșie, jalea nu pentru un singur fiu, ci pentru doi.

Felixstowe

Aurek ascultă pescărușii. Încă nu s-a luminat și cerul e în continuare brodat cu stele, dar păsările

scâncesc ca niște pisoi părăsiți. Deschide fereastra, se apleacă și imită țipetele pescărușilor, până ce o femeie urâtă dintr-o casă vecină iese la geam, cu o falcă în cer și cu una-n pământ, și-l amenință c-o să-i pună pielea-n băț dacă nu tace dracului din gură. Se întoarce în patul de campanie și încearcă să adoarmă, sperând că, atunci când se va trezi, va fi din nou în patul lui de pe Britannia Road.

Sunt la Felixstowe de cinci zile. E îmbrăcat tot în hainele în care a venit, iar mama lui nu mai pare să bage de seamă dacă-l are prin preajmă sau nu. Seara, stă și se uită prin ziare, arătându-i lui Aurek poze cu copii pe care el nu vrea să-i vadă. Nu-i cunoaște. De ce să se uite la ei ? De ce să-i pară rău de ei ?

Tony s-a întors în Ipswich. A zis că trebuie să țină magazinul deschis, că trebuie să-și păstreze obiceiurile, pentru a evita orice bănuială. Se uită la Aurek de parc-ar fi un băiat rău.

Când a plecat, Tony a promis c-o să se întoarcă în weekend. Aurek n-a înțeles de ce, dar, când a spus asta și i-a dat niște bani mamei lui, spunându-i că trebuie să-i ajungă toată săptămâna, pe ea a bufnit-o plânsul.

Azi-noapte, miercuri, i-au trezit niște bărbați care au bătut la ușă și au luat cutiile de carton și le-au adus baloturi cu cearșafuri de bumbac. Mama lui le-a spus că e menajera lui Tony. Bărbații și-au scos pălăriile și i-au mulțumit, apoi i-au dat și ei niște bani. Aurek s-a ascuns de ei. Și-a făcut cuib într-un balot cu cearșafuri.

Ziua, mama lui umblă ca o somnambulă. Cutreieră plajele și el merge după ea, târșându-și picioarele, lovind nisipul și culegând scoici și cioburi. Când i se face foame, îi cumpără vată de zahăr: nori roz și verzi de vată de zahăr, de la care îl

dor dinții și îi lasă gura apă. Minunata dulceață i se topește pe limbă și el mușcă sălbatic, simte cum zahărul îi mănjește obrazul, cum i se prinde în păr. Dacă mănâncă așa, mama lui se oprește și se uită la el. Uneori chiar surâde, o clipă. Apoi lasă capul în jos, își studiază picioarele și merge mai departe.

N-o întreabă nimic de inamic, dar, de fiecare dată când aude pași afară sau când vede un bărbat mergând singur pe plajă, se întreabă dacă nu e el, tatăl lui, care a venit să-i ia înapoi acasă.

Tony se întoarce vineri seara, iar sâmbătă dimineața, devreme, se plimbă cu toții într-o pădure de pini aflată la o jumătate de oră de mers de țărm. E o pădure întinsă și copacii cresc la distanțe egale unii de alții, în solul deschis la culoare. Tony îi lasă acolo, spunându-le că are treburi de rezolvat în Felixstowe.

Aurek adună ciuperci de câmp, care cresc în iarbă, la marginea pădurii. Nu-și amintește să fi învățat vreodată să recunoască ciupercile. E ceva ce a știut dintotdeauna. Depistează un ciorchine de buretele-viperei, ciuperci cu pălăriile acoperite de o pieleță netedă, și se așază pe vine, scoțând cuțitul din buzunar. Cu o mână sigură, le taie, îndepărtând sacul rotund, moale de la bază, pe care știe că îl au ciupercile otrăvitoare. Veninul provoacă moartea după aproximativ o zi. Nu există leac. Le așază pe pământ și se uită la ele. Dacă Tony ar muri, poate că el s-ar întoarce acasă. E oricum un copil rău. E vina lui că sunt aici.

— Ce faci cu ciupercile astea?

Aurek tresare. N-o auzise pe mama venind în spatele lui. îi evită privirea, dar e sigur că ea poate să-i citească gândurile; dă cu piciorul în ciuperci, calcă pe ele, până se fac terci sub tălpile lui.

— Să ai grijă să speli bine cuțitul. Sunt periculoase.

Silvana zâmbeste și-l mângâie pe obraz.

— E frumos aici, nu-i așa? Suntem doar noi doi. Ca pe vremuri.

I-ar plăcea să fie și inamicul aici, să-i spună cum funcționează telefoanele sau cum merg motoretele. Inamicul ar putea să-i construiască o casă în copac. Ar putea să le facă o casă adevărată în pădure. Aurek întinde mâna și-i atinge părul mamei, înfășu- rându-și o șuviță pe deget.

— Am făcut ceva rău ? întreabă el și ea râde tare, de parcă i-ar fi spus o glumă foarte bună.

La amurg, când Tony se întoarce să-i ia, liliicii, cei mai mari liliici pe care i-a văzut Aurek vreodată, au început să zboare printre crengi. Găsește unul mort și mama îl convinge pe Tony să-l lase să-l păstreze.

Aurek îl lasă la intrare, unde se usucă și se face tare ca pielea tăbăcită, dar după câteva zile vântul puternic îl ia pe sus și-l duce cu el. Aurek îl caută zile în șir pe malul mării, târându-se pe lângă căsuțele de pe plajă și pe lângă colibele pescarilor, printre plase verzi și coșuri de răchită pentru homari, îl caută cu degetele printre ziare umede, cârlige de pescuit și măruntaie rozalii de pește.

— Oare e bine să umble așa, de capul lui, prin oraș ? o întreabă Tony pe Silvana când sosește, vinerea următoare, și vede că Aurek a venit acasă puțind a pește.

— N-ai putea să-l aduci pe Peter să se joace cu el?

— E la bunici.

Aurek stă pe treaptele de la intrare, cu degetele în urechi, prefăcându-se că nu aude ce vorbesc. Încearcă să-și imagineze sunetele scoase de pești sub apă, se întreabă dacă își cântă unii altora, ca păsările.

— Poate c-ar trebui să meargă la școală. Sunteți aici de două săptămâni. Nu cred că vreți să vină cei de la asistența socială să ne ia la întrebări.

— Nu e pregătit pentru școală.

— Ce are în păr?

— Smoală. A fost iar pe la constructorii de bărci.

— N-ar trebui să-l lași să hoinărească așa. Aș putea să-i aduc un iepure. Sau un câine. Dacă ar avea un animal, poate c-ar sta mai mult pe-acasă.

— Nu, zice Silvana. Trebuie să așteptăm.

— Ce s-așteptăm?

— Momentul potrivit, răspunde ea.

Aurek își scoate degetele din urechi. Știe că n-o să aibă un animal. Mama lui nu e fericită la mare.

Momentul potrivit n-o să vină niciodată.

Polonia

Silvana

În arșița verii, Silvana și-a aruncat hainele. S-au uns cu rășină, ca să nu-i piște țânțarii, și au făcut cercuri din crengi de scoruș în jurul taberei lor, ca să țină soldații la distanță. Vraja a funcționat. Soldații se împuținaseră de când făcuseră cercurile.

Uneori stătea întinsă pe câte un petic de pământ până la care răzbătea lumina soarelui și simțea cum razele i se plimbă pe trup. Furnicile mișunau în jur, în șiruri lungi și negre, le auzea

piciorușele mișcându-se în grabă. Auzea câte un cărăbuș în mormanul de frunze, îl auzea cum ronțăie. Forfota carilor pe sub scoarța copacului părea un scrâșnet din dinți, undeva, foarte aproape. Bâzâitul unei muște îi rănea timpanele.

Se transforma în copac. Trupul îi era tare ca stejarul, pielea, subțire precum cojile de mesteacăn argintiu, ca niște fâșii de hârtie, pe care ea și băiatul le mâncau iama. Uneori își imagina că îmbătrânește și moare cu ochii la o bucățică de cer întrezărită printre crengi. Că cineva o găsește și-i ciocănește brațele și vede că sunt tari.

Își imagina că din corpul ei s-ar putea construi ceva. O măsuță de cafea, un cufăr pentru pături, poate. Era sigură că undeva în trup se găseau inelele vieții. Anii săraci, vindecarea treptată care îi încercuia, cu benzi late, inima frântă.

A urmărit cu degetele cărările înșorite dintre coaste, de pe stomacul ei supt, de pe coapsele slabe. Se cunoștea, se înțelegea. Nu avea nevoie de o înțelegere mai profundă decât cea a momentului. Simțea miezul tare al corpului ei de stejar, așa cum simți un nod în gât.

Aurek dansa printre razele din jurul lor, țopăind în lumina pestriță, încercând să prindă firele de praf. Capul îi devenise prea mare față de corp. Burta îi era un balon care ținea aerul sub pojghița lui subțire. Brațele și picioarele erau ca niște crengi, ca niște bețe subțiri. Omulețul copacilor, omulețul ei. Spiridușul pădurii.

— Vino-ncoa, a spus ea, ridicându-se. Vino!

L-a așezat în poală și și-a ridicat sânul la buzele lui. El a închis ochii și ea l-a legănat. A rămas așa ore în șir, lăsându-l să sugă. Când n-a mai fost lapte, a tras-o de sfârc până a țipat de durere, dar nu i-a

dat drumul din brațe, genele lui mângâindu-i pielea. O scânteie de undeva din adâncuri a început să ardă în sânii ei și laptele a curs iarăși. Aurek i s-a întins în brațe și a zâmbit, un zâmbet moale, o privire crucișă, de parcă soarele l-ar fi orbit. Sil vana i-a apăsat capul din nou la sân.

— Tu și cu mine... a șoptit. N-am murit încă.

Janusz

Janusz stătea într-un adăpost sumbru de tip Nissen, în nordul Țării Galilor, ascultând răpăitul ploii pe metalul ruginit. Rânduri de adăposturi în formă de butoi se ridicau ca niște tumuli din pământ. El și ceilalți polonezi le numeau *beczki cemiechu*, butoaiele râsului. Adăposturile aveau ferestre mici, adâncite în rame, iar vântul bătea prin geamurile prost montate. Afară, în noroi, luceau urmele roților de biciclete, care duceau la drumul ce mărginea câmpul. Janusz stătea și-l aștepta pe Bruno.

Ploaia de primăvară îmbibase pășunile noroioase, verzi ca smaraldul, iar gardurile vii erau albite de flori. Dacă ploaia n-avea să se oprească curând, câmpia avea să fie din nou inundată. Și așa, podelele de lemn băteau într-un strat subțire de apă murdară. Pe față i-a picurat un strop de ploaie, apoi încă unul. Acoperișul se spărsese din nou. A tras adânc din țigară și a aruncat chiștocul pe jos, unde s-a scufundat cu un fâsăit în pojghița de apă.

Nu-i păsa decât de starea degeraturilor lui și de următorul fel nenorocit de mâncare pe care avea să-l prepare bucătarul. S-a uitat la ceas. Bruno urma să se întoarcă din misiune în după-amiaza aceea, iar Janusz voia să meargă cu el la pubul din sat.

— Nici vorbă, a răspuns Bruno, când Janusz l-a întrebat dacă vrea să rămână în Forțele Aeriene

Regale. Să mai semnez pe încă cinci ani ? Nici vorbă.

— Eu nu știu ce să fac, a zis Janusz. În Polonia nu mai putem să ne-ntoarcem. Aș putea să-ncerc în Franța. Sau în Canada. Să-mi găsesc o slujbă acolo. Nu știu...

— Ar trebui să te gândești. Eu m-am hotărât. Războiul e pe terminate. Plec în Scoția. O să mă-nsor cu Ruby.

Janusz s-a încruntat.

— Dar ești deja însurat. Cum rămâne cu familia ta ? Cu copiii ?

Bruno a oftat.

— Ei sunt parte din altă viață. Din altă lume. Jan, bătrâne, ești al naibii de conformist. Să știi că sunt o mulțime de polonezi însurați, care și-au luat femeii de prin partea locului. Ce altceva să facă ? Să trăiască precum călugării, doar pentru că sunt căsătoriți cu niște poloneze pe care n-o să le mai vadă niciodată ? Am stat prea mult departe de țara noastră. Chiar dacă mi-aș găsi nevasta, mă-ndoiesc că m-ar recunoaște copiii. Le e mai bine fără mine. Nu pot să mă-ntorc. Am un rost aici, cu Ruby. Trebuie să iei ce ți se dă.

Bruno l-a bătut prietenește pe umăr.

— Ai trecut prin multe. De ce să nu-ți găsești o fată drăguță aici ? Ruby are o grămadă de prietene. O să-ți găsim noi o fată cumsecade.

Zgomotul făcut de un bărbat care intra în adăpost i-a întrerupt șirul gândurilor. Au vorbit despre vreme. Ploile se potoliseră și bărbații discutau despre ceața care se lăsase peste câmpie. Janusz s-a ridicat și și-a luat mantaua pe el. Bruno avea să aterizeze în curând. A ieșit afară și picioarele i s-au afundat în noroi. În jurul lui era o

ceață groasă. Cu mâinile în buzunare, cu capul în jos, Janusz și-a târât picioarele până la pista de aterizare și a așteptat la popotă sosirea avioanelor. Stătea și se uita cum se răsuțește și se îngroașă ceața de afară. Și ce să facă după război? Să se-ntoarcă în Polonia ? Bruno avea dreptate: se întâmplaseră prea multe ca să se mai poată întoarce acolo vreodată.

— Deasă și verzuie ca supa de mazăre, a zis cineva.

Janusz s-a ridicat. Și de ce să nu se mute în Scoția ? De ce să n-o ia de la capăt ? A ieșit de la popotă și aproape că a lovit un ofițer pe trepte.

— Mă scuzați, domnule, a zis Janusz. Nu v-am văzut.

— Nici nu mă mir. Oribilă vreme, a zis ofițerul în timp ce Janusz se dădea la o parte, lăsându-l să treacă.

— Sper că avioanele vor ateriza în siguranță în seara asta, domnule.

— Nu aterizează aici. Vizibilitatea e sub trei sute de metri pe pista de aterizare. Au fost dirijați către nord. O să v-anunț eu când echipajul nostru o să se afle din nou pe *terra firma*.

Janusz s-a întors în popotă. A așteptat. O oră mai târziu au sosit vești.

Escadronul zburase la vizibilitate zero, prin norii groși. Doar cinci din cele treisprezece avioane aterizaseră în siguranță. Avionul lui Bruno se prăbușise într-un lan de porumb și luase foc.

Ipswich

Janusz își păstrează obiceiurile. Lucrează cât de mult poate și apoi merge acasă și face mici treburi

prin gospodărie – repară scaunul de la bucătărie, căruia i s-a rupt o stinghie, ușa din spate, robinetul care picură, canalizarea vecinilor –, dar, la două săptămâni și trei zile de când i-a spus Silvanei să plece, tot nu găsește suficiente lucruri de făcut ca să se țină ocupat.

Sufletul îi arde, de parcă ar avea febră. Nu poate să doarmă. Mușchii i se zbat, gândurile galopează și, în zori, aruncă cât colo aștemuturile, se îmbracă și iese grabnic în grădină. E atât de îmbătat de durere, încât asta-i tot ce poate face pentru a nu hoinări pe străzi, în căutare de încăierări.

Caprifoii pe care l-a plantat lângă gardul de lemn a început să înmugurească, iar frunzele de un verde închis ale vâscului de lângă șopron strălucesc. Janusz rupe o tulpină de caprifoii, moale ca un gât vulnerabil, și-l sugrumă în pumn, azvârlindu-l peste gard. Gata cu florile. Gata cu grădinile de suburbie. Gata cu soția și cu copilul. Ia lopata și sapă cu furie la rădăcina lemnoasă a vâscului. Scoate trandafirii din pământ, ciopârțește florile cu o coasă, răstoarnă arbuștii și face din ele toate un rug funerar în mijlocul peluzei.

Grădina a fost dintotdeauna un vis. Un vis în care fiul lui se va juca în iarba verde și soția va culege trandafiri englezești, din rondurile de flori. Dar acum s-a terminat cu visele. Cade o ploaie scurtă, dar el continuă distrugerile, găsind un fel de plăcere în smulsul plantelor, întoarcerea peluzei pe dos și transformarea ei într-un petic de pământ răvășit. Vrea sol negru. Țărână goală. Vrea ca pământul să fie proaspăt și presărat cu pietre.

Poate că și-a pierdut mințile, dar nu se poate opri din săpat. Mușchii îi pompează ca niște pistoane. Pune umărul la treabă ca un cal de povară

care trage plugul prin pământul argilos. înfige lopata cu o energie distrugătoare.

După mai multe ore, stă rezemat de gard, ștergându-și transpirația de pe față.

Nu se odihnește prea mult. Aruncă lopata, intră și găsește un ziar vechi, îl înmoaie în motorina mașinii de tuns iarba și-l aruncă în rugul din mijlocul peluzei. îl aprinde și face un pas înapoi; fumul se adună gros în jurul lui și îi înțeapă ochii, mirosul plantelor care ard mocnit umple văzduhul.

Ploaia se întetește, dar încă nu poate să se rupă de munca lui. Continuă, deși inima de flăcări roșii a rugului a murit, sufocată de ploaie și de brațele de iarbă și de plante pe care le-a aruncat peste el, fără rost.

— Ce naiba faci ?

Gilbert se uită peste gard.

Janusz iese din norii de fum.

— Fac curățenie, spune el. Mă descotorosesc de tot. Lasă-mă-n pace, te rog. E treaba mea.

Și se întoarce în fumul plutitor, înecăcios.

Felixstowe

Sil vana e nesigură, dar Tony insistă. Zâmbește și gesticulează, entuziasmat ca un copil de Crăciun.

— E-n regulă. Vino sus. Am un cadou pentru tine. Ceva special.

Intră în dormitorul lui. Până acum a evitat camera asta. A evitat amintirea soției lui, care stă probabil la pândă în tapetul cu model trandafiriu și în mobila de lemn lăcuit.

— Casa asta nu te-ntristează? întreabă ea. Nu te gândești la soția ta când vii aici ?

— Nu, spune el, împingând-o înăuntru. Nu, n-am petrecut prea mult timp împreună aici. Și am avut chiriași după ce a murit. Casa a fost redecorată de câteva ori. N-a mai rămas nimic care să-i fi aparținut lui Lucy.

Silvana se așază la măsuța de toaletă îmbrăcată într-o husă de creton, care o învelește ca o fustă strâmtă. Își ține genunchii strâns lipiți și observă detaliile din cameră : așternuturile de satin roz de pe patul dublu; noptiera pe care se află o mică veioză; și, deasupra patului, un tablou cu un peisaj montan, cu dealuri verzi care coboară către un lac, pe malul căruia pasc niște oi.

Tony învârte o cheie, cu care descuie dulapul uriaș.

— Uite, spune el, deschizând ușa dulapului. Pentru tine.

Culorile sclipesc, umăr la umăr. Dulapul e plin de haine.

Roșu cărămiziu, verde ca vâscul, albastru ou de rață, nisipiu, roz somon, azuriu, negru, corai, crem, auriu și argintiu. Blănuri, mătăsuri, panglici, catifea, pene, perle, paiete. Rochii de seară, taioare, rochii de zi, costume cu pantaloni, cămăși de noapte de mătase, bluze cu nasturi făcuți din perle mici. Silvana își trece

palma peste ele. Tony râde și scoate o haină de blană, pentru ca ea să o vadă mai bine.

— Sunt toate pentru tine.

Silvana nu-și poate crede ochilor.

— De unde sunt? Poți să-ți deschizi un magazin de haine cu ele.

— Recunosc că nu sunt toate noi, dar ai să vezi că sunt purtate foarte puțin. Le-am strâns pentru

tine. Unele au fost ale unei contese. O contesă foarte frumoasă.

— Cum de-ai știut ce mărime port?

El pune haina pe pat și ridică din umeri.

— Am ghicit. Dar am ghicit bine, nu? Probează ceva, să vedem.

Silvana îl privește cum caută printre hainele agățate pe umerase. Oare a știut tot timpul că ea va ajunge aici, în casa asta, cu el? A plănuit totul cu mult timp înainte? Alungă acest gând. Oricum n-are rost să se întrebe. E aici.

— Asta, spune el, scoțând o rochie de seară din lame argintiu de pe umerășul de lemn. Asta-i preferata mea.

Îi tremură mâinile când îi dă rochia, iar ochii îi strălucesc de nerăbdare.

— Probeaz-o, spune el și vocea i se frânge. Vreau să fie a ta.

Un gând îi trece prin minte. *Lucy*.

— Hainele astea... nu cumva sunt...

Tace. Nu poate să-l întrebe așa ceva. Îl privește drept în ochi.

— Le-ai cumpărat pe toate pentru mine?

— Da. Bineînțeles. Pentru cine altcineva?

Se întoarce cu spatele în timp ce ea se dezbracă și-și bagă rochia argintie pe cap.

O clipă, s-a gândit îngrozită că ar putea să o îmbrace cu hainele soției lui moarte. Dar bineînțeles că n-ar face așa ceva.

E limpede, gândurile ei sunt mult prea morbide în ultima vreme. Rochia îi alunecă pe umeri. I se așază pe corp, grea, ca și cum ar fi făcută din bănuți de argint, din solzi de pește care clipocesc pe

șoldurile ei, lipindu-i-se de coapse. Nu îndrăznește să se uite în oglinda dulapului.

— Ești gata? Pot să mă uit?

— Da.

Tony zâmbește și-și deschide larg brațele.

— *Bella!* Uită-te la tine. Ești frumoasă.

Femeia din oglindă pare sigură pe ea îmbrăcată în rochia asta. își pune mâna în șold, se întoarce, ca să își vadă formele, își îndreaptă umerii, se uită la spate, la rotunjimile feselor. Femeia din oglindă e frumoasă. Frumoasă ca un star de cinema.

Silvana se uită în ochii lui Tony. Sunt umezi de emoție.

— Tony, ești bine?

— Sunt obosit, spune el. Când sunt obosit, îmi lăcrimează ochii.

Caută printre haine și îi sugerează să probeze o rochie de zi, din în, cu motive florale.

— Bine, îi răspunde, deși ar fi preferat rochia de mătase verde deschis de lângă ea.

O mângâie pe mână, degetele lui urmăresc conturul umărului ei, trecând peste adâncitura de deasupra claviculei.

— Să știi că te iubesc, șoptește el.

Silvana dă din cap. Ia rochia de zi și o ține la piept.

— Perfect, spune el și o sărută pe obraz cu atâta tandrețe, cu atâta finețe, încât se trezește închizând ochii și lipindu-se de el, ridicându-și buzele spre el.

Polonia

Silvana

Silvana începuse să înțeleagă cum funcționa pădurea. Era ca o busolă. Păienjenii își țeseau pânzele cu fața spre sud. Vârfurile pinilor se înclinau spre est. Veverițele își făceau cuibul în scorburile care se deschideau spre vest. Ciocănițorii aveau cuiburi cu intrarea spre nord. Pădurea era ca o hartă, dacă învățai s-o citești. Ea și băiatul făceau acum parte din ea.

Într-o dimineață, devreme, când se îmbrăcaseră și căutau un loc nou în care să-și așeze tabăra, au ieșit din întâmplare din pădure și au dat de o șosea. Aurek a adulmecat aerul și a făcut un pas înapoi. Era un drum lung și drept, care dispărea la orizont ca un V întors. În direcția opusă, dispărea într-o vale, din care se ridicau copaci.

Silvana a simțit suprafața tare a șoselei sub ghetete. Și-a închis nasturii hainei și a dat cu piciorul în pietre și Aurek a făcut la fel, ridicând un pumn de pietriș și aruncându-l în aer. Apoi au auzit un huruit prăfuit, care creștea în intensitate. Stând cu Aurek în mijlocul drumului, cu spatele la soare, au așteptat să vadă de unde venea zgomotul.

Un șir de tancuri și de camioane de armată verzi s-a ivit, ridicându-se din vale. Pe primul camion flutura un steag. Silvana l-a recunoscut. Era steagul britanic.

— Aurek, uite! a exclamat, încercând să-și potrivească baticul și trăgându-l pe băiat lângă ea. Uite!

Janusz

Janusz a luat trenul spre Stirling și s-a întâlnit cu Ruby într-un pub din sat. Părea obosită și palidă, dar era veselă.

— Îmi pare bine să te văd.

L-a strâns de braț.

— Cum stă treaba-n Anglia? Nu poate fi la fel de rău ca aici.

— Nu știi, a răspuns Janusz. Plouă de atâta vreme, încât s-ar putea să fim nevoiți să facem o arcă. Ce vrei de băut?

— Un shandy, mulțumesc.

Janusz a pus paharele pe masă. Trebuia să-i spună acum. Ce rost avea să mai aștepte ?

Ruby a luat o înghițitură din pahar și l-a așezat cu grijă la loc pe masă.

— Ai venit să-mi dai vreo veste ? S-a-ntâmpat ceva? Bruno te-a trimis ?

Janusz a tras adânc aer în piept și a început să vorbească. A fost mai ușor decât ar fi crezut. Ruby nu l-a întrerupt. Dădea din cap, ascultându-l cu atenție. Lacrimile i se prelingeau pe obraji, desenând două dungi rozalii pe fața ei fardată.

— Mai rămâi pe aici ?

— Nu, a zis Janusz. Mă-ntorc în seara asta.

S-a aplecat peste masă și a sărutat-o pe obraz.

— Nu, a spus ea, retrăgându-se. Nu, sunt bine. Și tu, Jan? Tu ce-o să faci acum?

S-a uitat la chipul obosit al lui Ruby și n-a spus nimic.

— Ai fost căsătorit, nu ? Bruno mi-a spus că ai un băiețel.

— Ți-a spus, deci ?

— Avea o părere foarte bună despre tine. De ce nu-ncerci să-ți găsești soția și copilul ? Să-ți reunești familia ?

— Nu știi. Nu știi dacă pot.

— Ascultă, a zis ea. Viața e un mare mister și habar n-am de ce se-ntâmplă lucrurile care se-ntâmplă. Lumea asta e un adevărat haos, nu crezi?

Dar uite, eu stau aici și plâng pentru că nu am pe nimeni și tu stai aici și pari mai nefericit ca mine, în timp ce soția și copilul tău sunt cine știe pe unde. Dintre noi doi, tu ești ăla norocos. Tu ai o familie. Ești al dracului de norocos.

În tren, la întoarcere, s-a gândit la vorbele ei. Avea dreptate. El avea o familie. Bineînțeles că trebuia să-i găsească.

Un ofițer înalt din Forțele Aeriene Regale l-a ajutat pe Janusz să completeze formularele pentru persoane dispărute.

— Trebuie să dați cât mai multe informații. Ultima adresă cunoscută, relații de rudenie, numele de domnișoară. Detalii despre slujbă. Scrieți tot. S-ar putea să dureze o vreme, dar, dacă pot, o să vă ajut să luați legătura cu familia.

I-a oferit o țigară și și-a aprins și el una.

— Vă doresc mult noroc, domnule Nowak.

Lui Janusz i-a făcut plăcere să-și audă numele pronunțat corect. I-a făcut plăcere să audă vocea limpede, bine articulată a bărbatului. Se mândrea la rândul lui cu accentul său. Doi englezi de la baza militară glumeau, spunând că avea un accent mai bun ca al lor. Ofițerul s-a ridicat și a deschis un dulap, scoțând din el o sticlă și două pahare delicate.

— Beți un *sherry* cu mine. Nu vă deranjează, nu? Știu că soldații preferă berea – sau, în cazul dumneavoastră, un păhărel de votcă, presupun. Eu nu beau decât *sherry*. Uitați, o să-i căutăm pe soția și pe fiul dumneavoastră în lagărele noastre. Sau poate că și-n cele americane. Asta-i tot ce putem face. Dar dacă e într-unui dintre ele, o s-o găsim. Englezii o să aibă grijă de ea. O să facem tot ce se poate, vă dau cuvântul meu de onoare.

Gentilețea bărbatului a fost pentru Janusz o ușurare. Îi spunea „bătrâne”, „prietene”, „dragă domnule”. I-a promis că va urmări personal cazul, că va avea grijă ca treburile birocratice să nu dureze prea mult.

I-a strâns mâna lui Janusz, cu fermitate.

— Mult noroc.

Își turna deja alt pahar de *sherry*.

— Să sperăm că vă veți regăsi.

— Mulțumesc, a zis Janusz. Mulțumesc foarte mult, domnule.

Ipswich

După ce iese de la muncă și în weekenduri, Janusz își petrece timpul săpând în grădină, până e sigur că n-a mai rămas nimic, nicio rădăcină cărnosă, niciun lăstar, niciun fir de iarbă. Chiar și în lumina palidă a asfințitului, grădina pare aridă ca un ogor pe timp de iarnă. Stejarul e singura pată de verde rămasă în ea. Janusz stă sub scara de frânghie care duce la căsuța din copac și se uită în sus. I-ar lua prea mult să demonteze totul.

Ia un ciocan cu vârf spintecat și un ferăstrău din șopron. Le pune la loc. Nu poate să facă una ca asta. Nu-l lasă inima să se atingă de căsuța din copac.

Pentru prima dată de când a plecat Silvana, se simte obosit. Epuizat. Acum, că grădina a fost curățată, se poate odihni. Îl dor mușchii, îi țiue urechile. Are nevoie de somn. Intră împleticindu-se în casă, se întinde în patul băiatului și doarme profund toată după-amiaza și toată noaptea, trezindu-se a doua zi de dimineață, știind fără umbră de îndoială ce are de făcut mai departe.

E luni și e sărbătoare națională, așa că are o zi întreagă la dispoziție. Se încălță cu cizmele de

cauciuc de lângă ușa de la intrare, iese în aerul umed și gri al dimineții și merge repede pe străzile tăcute.

Când se urcă în autobuz, șoferul îl privește bănuitor.

— Trebuie să o lăsați la bagaje, domnule, spune el, arătând spre lopata pe care o cară Janusz.

Autobuzul se oprește la fabrica de hârtie; e singurul călător care coboară. Știe că șoferul se uită bănuitor la el. Își aruncă lopata pe umăr, îi face semn cu mâna bărbatului și se îndepărtează.

La marginea pădurii, între câmp și tufele de muri, Janusz răscolește pământul noroios cu lopata, scoțând râmele și lăsându-le la suprafață, pentru păsări. De la atâta săpat, palmele i se umplu de bășici. Țărâna îi intră pe sub unghii, înnegrindu-le. Soarele răsare pe cerul albastru și îi încălzește spatele.

Acel prim copac îl face să transpire. Rădăcinile sunt mai încăpățănate decât credea. Își petrece dimineața săpând, dar e o muncă grea. Pământul e învelit cu o pătură deasă de iarbă. Îi ajunge până la genunchi și formează un fel de piele încălțată care acoperă solul, refuzând să-i facă loc pentru a scoate copacul.

Când reușește să scoată la lumină încrengătura de rădăcini a mestecănelui, descoperă că e prins printre rădăcini de urzici, înnodate ca niște funii galbene pe care nu le poate descâlci. Așa e și el. Prins în pământul Angliei. Ia lopata, o înfige cu putere în pământ și apasă cu piciorul pe ea, dezgropând cea din urmă rădăcină. Cu grijă, scoate puietul din pământ.

Autobuzul întârzie. Când sosește, Janusz urcă, iar șoferul dă din cap.

— N-aveți voie să-l urcați în autobuz, domnule.

— Dar dacă-l pun la bagaje...

Se trezește că nu-și găsește cuvintele, accentul polonez îl încurcă. N-a mai avut asemenea probleme. Pronunția lui englezească e impecabilă. Acum, ca din senin, cuvintele lui sunt pline de sunete poloneze. Încearcă din nou și aude același accent puternic.

— Am *zpălat* rădăcinile. E curat.

— Ce-o s-aduceți data viitoare, găini ? Nu suntem în nenorocita aia de Europă. Poftim, e plin de noroi. Ce vor spune ceilalți călători ?

Janusz se uită pe culoarul autobuzului. Mai e un singur pasager, un bătrân care pare adormit.

— În regulă, spune Janusz. Dacă sunteți *vociferant*, nu voi călători cu autobuzul dumneavoastră.

„Ia să vedem dacă știi cuvântul”, își spune Janusz, în timp ce autobuzul demarează. Saltă copăcelul pe umăr și se îndreaptă spre casă pe jos.

Mai târziu, în aceeași zi, stă în grădină, cu grămezi mari de pământ în jur. Odată ce groapa e suficient de adâncă, împrăștie făină de oase prin ea. Copacul ăsta va fi hrănit, va fi ocrotit până ce rădăcinile vor fi suficient de puternice ca să-l poată susține singure. Nu-l va dezamăgi. Copacul ăsta e doar începutul. Doar începutul.

Va fi parte din acest loc, dar în termenii lui. A luptat pentru englezi, a purtat uniforma lor și a învățat cântecele și glumele lor. Și a trăit aici destul ca să știe că această casă e castelul lui, că poate să facă ce pofteste aici. Cine se credea el, chiar așa, când încerca să aibă o familie perfectă de englezi, într-o grădină englezească de țară? Ducă-se toate

dracului! Cu grijă, cu grijă, poziționează copăcelul frav. Așterne pământul la loc, bătătorindu-l cu călcâiul, îngropând rădăcinile adânc, ca pe un secret.

Îl udă în fiecare zi și îi numără firunzele, atent la orice semn de boală sau de slăbiciune. Acest prim copac e pentru Aurek. Fiul care a murit. Următorul va fi pentru cel care trăiește.

Felixstowe

Silvana, Tony și Aurek se plimbă pe plajă și ascultă țipetele pescărușilor și sunetul de du-te-vino grăbit al valurilor. Tony își dă jos ghetele și șosetele, își suflecă pantalonii și se postează la marginea apei cu Aurek, retrăgându-se în pas săltat când un val mai mare se sparge lângă ei. Aurek chiuie și aleargă înapoi, pe nisip.

— Bine, mă duc să înot! strigă Tony, încercând să acopere vuietul vântului, scoțându-și cămașa și pantalonii și dându-i-le Silvanei. Sigur nu vrei să vii și tu ?

— Nu, spune ea și-l privește cum își potrivește șnurul costumului de baie. O să rămânem aici. Te așteptăm.

Silvana și Aurek stau la poalele unei movile de pietriș argintii. Sunt apărați de vânt, e călduț și liniște. Tony intră în marea cafenie, iar picioarele lui vânjoase, păroase se opintesc împotriva curentului; se luptă să nu fie doborât. Intră sub apă și apare din nou, scuturându-și părul ca un câine ud. Silvana urmărește cum capul i se mișcă în sus și în jos, apărând și dispărând cu fiecare val, până ce devine un punct mic, la mare depărtare de plajă.

Deschide poșeta și scoate o carte poștală, o imagine colorată cu faleza și digul cel lung care se avântă departe, în apă. E o vedere drăguță, cu mult

cer albastru, cu nisipul ca un gălbenuș pătat. îi scrie un mesaj scurt lui Janusz, același pe care i l-a transmis cu fiecare vedere. O vedere pe săptămână, pe care e trecută adresa lui Tony. Janusz n-a răspuns. Au trecut două luni de când au plecat de pe Britannia Road. Asta va fi ultima vedere pe care o va trimite. Apoi va încerca să-l uite. A mai reușit cândva, în Polonia. Va reuși din nou.

își strânge mai bine gulerul în jurul gâtului, iar degetele i se afundă în lâna moale, albastră. Haina e căptușită cu satin și se simte minunat pe piele. Pe margini are o cusătură decorativă cu fir de mătase, cafeniu deschis, și e închisă în nasturi mari, cu care se joacă Aurek. Poartă o pereche de cercei cu perle, despre care Tony spune că merg perfect cu haina. Pe dedesubt, are o bluză din crep, ușor plisată, cu un rând de nasturi, închiși până la gât. Fusta cu talie înaltă e din tweed, puțin demodată, dar de calitate. Ghetele strălucesc ca niște castane. „Piele italiană”, a spus Tony când le-a scos din dulapul din dormitor și i le-a dat să le probeze. Atunci l-a întrebat despre Lucy. Nu s-a putut abține.

— Tony, trebuie să știu. Poți să-mi spui. Au fost ale lui Lucy ?

— Nu, a spus el simplu, luându-i mâna într-a lui. Bineînțeles că nu. Am dat hainele ei cu ani în urmă. Sunt ale tale. Doar ale tale.

își întoarce piciorul, ca să vadă cum strălucește pielea în lumina soarelui. Niciodată n-a avut niște ghete așa de bune.

Tony se întoarce din apă, înfometat. îi duce la un restaurant, unde o fată îi servește cu cartofi fierți și pește în sos de pătrunjel, care picură pe fața de masă când așază farfuriile.

— Aurek, te-ai înnegrit ca o mură, bătrâne, zice Tony. Arăți ca un mic italian. Ce zici, Silvana ?

„Nu”, se gândește ea.,Arată ca un mic polonez.”

— Absolut, răspunde, ștergând sosul de pe marginea farfuriei cu un șervețel.

Tony își termină vinul și mai comandă un pahar. Silvana ia o înghițitură de vin și le zâmbeste lui Tony și lui Aurek.

— Sănătate! *Na zdrowie!* spune, ridicând paharul în cinstea lor.

„Iată-ne împreună”, se gândește. Simte atâta duioșie pentru

Tony, se lasă purtată de ea, de plăcerea pe care i-o trezesc perlele de la gât și ciorapii de mătase pe care îi are de la el, de gustul mâncării pe care le-o oferă. Poate că este efectul vinului, fiindcă nu este obișnuită să bea, dar se uită la Tony și la băiatul ei bronzat și are impresia că pot fi o familie.

După un prânz lung, tihnit, se plimbă prin grădinile Massey. Tony îl învață pe Aurek să joace golf, iar Silvana se așază și îi privește. La șase după-amiaza, când oamenii își strâng șezlongurile de pe plajă și încep să se îndrepte spre casele lor, Tony se duce la bar, iar Aurek și Silvana se plimbă pe faleză. Cele două pahare de vin pe care le-a băut mai devreme îi dau o senzație de amorteală plăcută. Coliere de becuri colorate strălucesc deasupra chioșcurilor în care se vând fructe de mare și dulciuri și vederi. Aerul e tare și miroase a oțet. Silvana îi cumpără lui Aurek o jucărie care zbârnâie în vânt și niște ciocolată. îi dă și ei o bucată, vârându-i-o în gură. Simte textura dulce, lăptoasă. Râde și își dă capul pe spate. Chiar în clipa aceea, observă că o femeie o privește de pe partea cealaltă

a străzii. Când vede cine e, efectul vinului dispare imediat.

— Ia uite! spune Doris, venind către ea. A dat norocul peste tine.

Silvana nu se va lăsa intimidată. Ar putea să se facă că n-o

cunoaște. I-ar plăcea, chiar. I-ar plăcea să se răsucescă pe călcâie și poate chiar să-și fluture poalele hainei albastre și elegante pe sub nasul ei. O mișcare scurtă din cap ar fi de ajuns. Dar Doris poate să-i dea vești despre Janusz.

— Carevasăzică, tu trăiești pe picior mare aici, la plajă, în timp ce bărbatu-tău, bietul de el, a luat-o razna și a-nceput să scoată trandafirii din rădăcini ?

Silvana își dă părul de pe față.

— Te-ai întâlnit cu el ?

Doris nu răspunde imediat. Se apleacă puțin, ca o actriță care, înainte de a-și rosti replica cea mai importantă, își ține publicul în tensiune. Iar Silvana e un public cum nu se poate mai bun. Se agață de tăcerea femeii, așteptând veștile despre Janusz. Un miros de prăjeală se ridică din hainele lui Doris.

— Bărbatul tău și-a distrus grădina mult-iubită înainte să plece, spune Doris, în cele din urmă.

— Înainte să plece?

— Nu știai ? Bărbatul tău a plecat de pe Britannia Road. S-a mutat.

Face un pas înapoi, de parcă ar fi gata să facă o plecăciune, acum, că și-a rostit replica.

— Ești pe cont propriu, domnișoară. Cum ți-ai așternut, așa o să dormi.

Și pleacă, țănoșă, cu capul sus și cu un aer triumfător.

Aurek o trage pe Silvana de mânecă. A mâncat toată ciocolata.

— Îți mai cumpăr, spune Silvana, uitându-se după Doris, care dispare în mulțime. Putem să mai rămânem puțin pe-afară.

Se opresc în fața unui chioșc albastru de pe plajă și privesc cum norii întunecați înfășoară cerul, în timp ce soarele își aruncă luminile roșietice peste orizont. Cerul devine turcoaz, iar Aurek spune că e de culoarea unui ou de mierlă.

Când apar stelele, Silvana și Aurek se ghemuiesc unul lângă altul, pe plajă. Janusz a plecat. Ea a greșit față de el, față de băiat și față de bietul ei copilăș mort. Îl vede pe Tony pe dig, căutându-i. Nu se poate preface că totul e-n regulă în seara asta. El se oprește sub un felinar, uitându-se la ceas și apoi se îndreaptă spre casă. Îl vede cum se îndepărtează.

Silvana îl trage pe băiat în poală și rămân acolo până ce hainele li se îmbibă de umezeala sărată, iar Aurek spune că vrea în pat.

Ușa de la intrare e deschisă, iar un bec de pe hol a fost lăsat aprins. Silvana și Aurek urcă scările pe vârfuri. În vreme ce Aurek se bagă în patul lui de campanie, ea deschide ușa dormitorului principal. Tony sforăie ușor. Silvana coboară, strânge câteva ziare dintre cele stivuite prin toată casa și caută prin sertarele de la bucătărie. Găsește o foarfecă și o ia în sufragerie, unde deschide ziarele și începe să decupeze imagini cu copii. Își face treaba cu mare seriozitate, cercetând fiecare pagină în parte. Când găsește o fotografie cu un copil, se oprește și cercetează articolul alăturat. Încă nu poate citi prea bine în engleză, dar recunoaște repede câteva

cuvinte și expresii. *Orfani... dispăruți... pierduți... văzuți ultima oară... o poveste tragică... durerea unei mame.* Uneori, copiii zâmbesc în fotografii, ca și cum fantomele părinților ar fi pe undeva, prin preajmă. Fiecare chip o face să plângă după propriul ei copil mort.

Lucrează în tăcere, până ce în fața ei se strânge o grămăjoară de fotografii decupate. Face o pauză ca să-și odihnească ochii și vede luminile de pe faleză. Nici măcar în pădure nu s-a simțit așa de pierdută ca acum.

Polonia

Silvana

Un soldat a coborât din primul camion, cu mâinile în aer, de parcă s-ar fi apropiat de două animale încolțite.

— E-n regulă, a răsunat vocea soldatului. Știți ?
Ați aflat deja ?

Silvana a făcut un pas în spate, luându-l pe Aurek în brațe.

— Războiul. S-a terminat. Vorbiți engleză? *Polsku?*
— *Polsku ? Tak.*

Le-a făcut semn altor doi bărbați, care s-au dat jos din camioane și s-au îndreptat spre ei. Un soldat i-a dat Silvanei un recipient de metal, iar ea l-a luat, precaută.

— Nu-ți fie teamă, e apă, a zis el. Bea! Uite. Așa.
Și-a dus mâna la buze și s-a prefăcut că bea.

Silvana l-a luat și l-a înclinat, cum îi arătase soldatul. Apa i-a curs pe bărbie. A ridicat sticla și și-a turnat apa rece pe față.

— Foarte bine, dar poți să și bei, dacă-ți place.

Și-a dus degetul mare la gură și a scos un gălgâit. Aurek a chicotit și a pufnit. A început să alerge în cercuri, cu degetul mare la buze. Silvana a privit înapoi, spre pădure. Toți bărbații din șirul de camioane se uitau la ei. Aurek râdea în continuare și Silvana a început și ea să râdă. Când s-a oprit și a privit chipurile acelor oameni, a fost surprinsă. Păreau nefericiți. Ca și cum ar fi văzut prea multe filme triste. Sau poate că la fel credeau și ei despre ea.

Unul dintre soldați s-a apropiat și i-a vorbit în poloneză.

— Cum te cheamă?

S-a gândit puțin. Cine să spună că e? Marysia? Hanka? A tușit și a simțit că i se usucă gâtul când a făcut efortul de a vorbi. S-a hotărât să fie ea însăși.

— Silvana Nowak.

— Ai acte de identitate ?

S-a uitat la Aurek, care se juca alături, în țărână, l-a ridicat în picioare și l-a tras lângă ea.

— Fiul meu.

— Bine, a spus soldatul. Poți să-mi arăți actele ?

— Fiul meu, a repetat Silvana.

Soldatul și-a încrucișat brațele și a privit-o întrebător.

— Unde locuiești ?

— În ce an suntem?

— 1945. De unde sunteți?

Silvana s-a uitat în urmă, la pădure și la copaci. Nu mai era nevoie să se ascundă.

— Din Varșovia, a spus, întrebându-se dacă mai exista orașul. Suntem din Varșovia.

Ipswich

Janusz pune zece copăcei în mașină. Aceștia sunt ultimii pe care îi va lua, deși îi pare rău să murdărească tapiseria de noroi. Grădina e plină acum și, cu toate că știe că mestecenii nu sunt deranjați de înghesuială, vrea totuși ca ei să crească în cele mai bune condiții. Ar fi vrut să poată lua copacii fără să-și umple mașina de noroi, dar Gilbert spune că-l va ajuta să o curețe când se vor întoarce acasă.

Scoate un mestecăn din pământ, iar Gilbert îl așteaptă cu o perdea veche, cu care va înveli rădăcinile.

— Tot mai cred c-ar trebui să-i arzi vreo două.

— Și eu credeam la fel. La început. Acum, pur și simplu nu vreau să-l văd. Nu-mi place să-mi rezolv problemele cu pumnii.

— îl știu pe Tony de ani de zile. N-aș fi crezut că o să fie-n stare să facă ceva atât de meschin.

— îmi dai lopata, te rog ?

— Ea și copilul sunt la Felixstowe, știi? Doris s-a-ntâlnit cu ei.

Janusz simte cum tot sângele îi urcă în obraji. Se oprește.

— S-a-ntâlnit cu ei ?

— Așa se pare.

— Și?

— I s-a părut că le merge bine. Gilbert îl bate pe Janusz pe umăr. Nu știu ce s-a-ntâmplat, dar Doris parcă a luat foc. Știi cum face când o apucă. Mi-a spus că se mută.

— Se mută?

Janusz nu-și poate ascunde panica din glas.

Gilbert pare nesigur.

— Bine, știi că Doris are tendința să exagereze.

— Unde se mută?

— Vezi, tocmai asta e. Doris nu vrea să-mi spună. E încăpățânată ca un catâr. E foarte supărată. Zice că Sylvie i-a trădat încrederea. Dar de ce nu te duci să-l vezi pe băiat cât se mai poate ? Pot să-ți fac rost de adresă.

Janusz se gândește la vederile pe care le-a primit. A trecut cu mașina pe lângă casă, dar n-a îndrăznit niciodată să oprească. S-ar simți umilit dacă i-ar vedea pe Silvana și pe Tony împreună. Nu știe dacă ar putea să accepte așa ceva.

— O am deja, spune el, cu fermitate. Și nu vreau să-i văd. Dacă Silvana e fericită cu Tony, atunci nu vreau să-i văd. N-are decât să trăiască cum îi place. De ce trebuie să vorbim despre asta?

Gilbert oftează.

— În regulă, te înțeleg. Nu mai insist. Auzi, oare e legal să iei copaci, cum facem noi ? Nu aparțin nimănui ?

— Sunt puieți. Sunt sălbatici. Nu-i vrea nimeni. Îndreaptă lanterna în partea asta.

— Mai spune-mi o dată, atunci, de ce trebuie să facem asta pe întuneric, dacă e legal ?

Înapoi acasă, pe Britannia Road, Janusz descarcă copăceii, îi pune în pământ, în grădină, face curățenie în mașină și apoi intră în sfârșit în casă și încuie ușa.

În baie, își dă hainele jos și se spală încet, cu capul în jos, ca un om bătut de ploaie. Când închide

ochii, poate să jure că o aude pe Silvana urcând scările și pe Aurek jucându-se în hol. Casa e bântuită de zgomotele făcute de soția și copilul lui. Și dacă ce spune Doris e adevărat, dacă într-adevăr se mută, atunci nu mai e nicio speranță. Înșfacă un prosop și se șterge.

„Lasă-i să plece”, se gândește, în timp ce se îmbracă. Nu e el de vină. Poate că i-a alungat, dar ea e cea care a distrus totul.

N-are nimic să-și reproșeze. Absolut nimic. Dacă ea vrea să plece, atunci ce poate să facă el ?

Intră în camera băiatului, aranjează cărțile pe raft. Netezește așternuturile și îndreaptă tabloul de pe perete. Apoi se așază pe pat, își lasă capul în mâini și plânge.

Silvana

Vasul a intrat în portul englezesc odată cu fluxul, despicând întunericul și ceața. Silvana sosise pe tărâmul norilor. Totul era înecat într-o ceață fumurie, care se întindea peste întreg peisajul și estompa contururile clădirilor. În timp ce înainta lent pe pasarelă, în mulțimea de trupuri foșnitoare, își privea ba picioarele, ba spinările celor din fața ei.

Contactul cu pământul a fost șocant după atâta vreme petrecută pe mare. În timp ce mulțimile de oameni debarcau și picioarele lor atingeau solul, Silvana și Aurek se împleticeau și se clătinau ca și cum ar fi coborât dintr-un montagne russe, incapabili să meargă în linie dreaptă. Au fost împinși în cozi șerpuitoare și li s-au dat cărți de identitate. Aurek a primit o pereche de patine din piele roșie, legate una de alta. Un bărbat i le-a agățat pe umeri, iar Aurek s-a cocoșat sub greutatea lor.

Silvana s-a uitat la cutiile cu patine și jucării din fața ei.

Bărbatul a zâmbit.

— Îți plac?

A arătat spre patine.

Aurek se zbătea, încercând să și le dea jos de pe umeri.

A îndreptat o cutie spre ei.

— Vrei să te uiți ?

Cutia cu jucării era plină cu ursuleți și puzzle-uri, mașinuțe și păpuși. O morișcă mică de lemn stătea în vârful grămezii. Simplă și lustruită. Silvana a luat-o. Bărbatul a râs.

— Asta vrei ? E cam mare pentru jucării de bebeluși, nu crezi ?

Silvana a dat din cap. A luat patinele de pe umerii băiatului

și i-a dat morișca. S-a gândit la tatăl ei, la morișca pe care o

făcuse pentru ea și la cât de mult o păstrase. Ce s-o fi ales de ea ? O lăsase oare la Varșovia ? Nu-și amintea și nici nu voia să-și amintească. S-a uitat la Aurek și a zâmbit.

— E a ta. Ai înțeles? E o morișcă fermecată. Să ai mare grijă de ea și-ți va aduce noroc.

I-a încheștat degetele pe mâner. Când le-a dat drumul, a văzut urma albă a degetelor ei pe mâna băiatului. El a strâns morișca la piept și a dat din cap; ochii lui mari și negri erau încrezători.

Dar călătoria nu se terminase încă. Au fost mânați spre un tren care îi aștepta și care s-a umplut cu oamenii de pe vapor. Când au ajuns la Londra, Silvana l-a luat pe Aurek în brațe și l-a ținut bine. Trenul huruia și zdrăngănea și s-a oprit cu un

scrâșnet de frâne. Ușile au început să se deschidă, iar văzduhul s-a umplut de strigăte, de chemări și de plânsete de copii. Silvana s-a așezat la coadă pentru a ieși din tren și a ajuns în cele din urmă la o ușă deschisă. A șovăit. Gara părea uriașă. Un gardian de pe peron i-a întins mâna.

— Haideți, domnișoară. Trebuie să coborâți.

Silvana a coborât din tren. Și-a aranjat baticul și s-a uitat prin mulțime, încercând să-l găsească pe Janusz.

— Am ajuns, a șoptit ea, mai mult pentru sine decât pentru băiat. Am ajuns.

Felixstowe

Silvana stă întinsă în pat, cu ochii deschiși, și ascultă vuietul furtunii de vară. Tunetele se rostogolesc zgomotos și ploaia cade în rafale pe străzi. II aude pe Tony răsucindu-se în pat, aude arcurile saltelei scâncind. „Are un somn foarte agitat”, se gândește Silvana. Atâtea nopți la rând l-a ascultat zvârcolindu-se, aruncându-și mâna peste așternuturi, întorcându-și pernele, oftând din când în când.

Se dă jos din pat și-și pune halatul pe ea. Știe bine că o dorește. Acum, că Janusz a plecat și nu mai are nicio speranță, nu mai are rost să stea amândoi treji, încercând, așa cum zice Tony, să se poarte decent.

Încalță cu greutate o pereche de papuci care-i sunt strâmți. Tony i-a scos dintr-o cutie acum două zile: mătase neagră, chinezească, brodată cu trandafiri roșii, roz și portocalii, printre care sunt brodate frunze verzi, ca de iederă.

Lipăie încetișor prin cameră, deschide ușa, traversează micul palier și intră în camera lui Tony. În afara ploii, nu aude nimic, își ține respirația,

oare ? Nu aude nimic. Urmează un tunet, iar un fulger luminează camera pentru o clipă. Se îndreaptă spre pat. îl zărește pe Tony la lumina fulgerului, cu capul pe pernă, stând pe spate, cu mâinile încrucișate pe piept. Se așază lângă el și îi simte mirosul, căldura trupului.

- Ești treaz?
- în sfârșit, spune el.
- Tony?
- În sfârșit.

Când se ridică din pat, pare să crească, iar atunci când umbra lui uriașă o acoperă cu întuneric, are impresia că seamănă cu un urs. Trage aer în piept și în clipa următoare el o îmbrățișează, o sărută pe gât și îi scoate cămașa de noapte. O ia în brațe și o așază pe pat, goală, cu excepția papucilor pe care, oricât s-ar chinui, nu poate să și-i dea jos.

Totul se termină repede, dar, în timp ce trupul greu al lui Tony o apasă, făcând-o să simtă că e într-adevăr un urs, iar ea, prada mult așteptată, Silvana se gândește la papuci. își proptește călcâiul în gamba lui și, la momentul propice, chiar își prinde piciorul cu mâna și încearcă să scoată papucul. Reușește să-și elibereze degetele de la picioare exact în clipa în care el oftează și se oprește.

Se prăbușește lângă ea, cu răsuflarea tăiată. Ea își scoate repede și celălalt papuc încăpățânat și îl aruncă în partea cealaltă a camerei, gâfâind.

- Ești bine ? întreabă el, căutându-i mâna.

O apucă de mână și o strânge tare. Ea are senzația că a trecut printr-un mic cutremur. Afară, ploaia se întetește și fulgerul luminează din nou camera.

- Sunt bine, da.

Stau întinși unul lângă altul și ascultă ploaia și vântul și el îi pune întrebări despre Polonia. Și despre ce-a lăsat în urmă.

— Povestește-mi despre familia ta. Despre părinții tăi.

— Nu-mi amintesc, spune ea, hotărâtă. Nu-mi amintesc absolut nimic.

El se întoarce pe o parte, cu fața la ea.

— Nu vreau să știu, de fapt. Cred că-mi plăci așa, misterioasă, în orice caz, am ceva important să-ți spun.

„Janusz ?” se gândește ea. „Vreo veste de la el ?”

— Cineva mi-a făcut o ofertă pentru magazinul de animale.

— Magazinul de animale ?

— Sunt dispuși să-mi dea o sumă frumoasă. Prețurile caselor din zonă cresc. Trebuie să te descurci cum poți, ca să faci profit în ziua de azi. Socrul meu e de părere că a venit timpul ca Peter să plece la internat. Vrea să meargă la școala la care a învățat și el. E departe, la Wiltshire. Socrul meu o să plătească. Dar nu e vorba doar de taxe, înțelegi ? Trebuie să ai tot pachetul, mașina potrivită, hainele potrivite. Accentul. Despre asta e vorba. Asta e ceea ce vor ei să-i ofere. Peter n-are deloc nevoie de mine.

Îi vorbește despre clasele sociale și despre bani și despre așteptările britanicilor, întorcându-și trupul greoi, mângâindu-i din când în când sânul sau coapsa.

— Lucrurile nu vor rămâne așa la nesfârșit. Nu-mi place să te las singură toată săptămâna și să merg la Ipswich să văd de magazin și m-am săturat să vând marfă la negru. E timpul să mă retrag.

îi mângâie mâna.

— Mă gândesc să cumpăr o casă la Londra. în septembrie, când pleacă Peter la internat. Acolo nu ne cunoaște nimeni. Am putea spune că suntem căsătoriți.

— Și Aurek?

Tony tace. E limpede că la Aurek nu s-a gândit.

— O să meargă cu noi.

Silvana tremură. Se dă jos din pat și își caută cămașa de noapte. Tony aprinde veioza de pe noptieră. Se uită la ea.

— Vino la loc sub pătură.

— Nu, mă duc în patul meu. Nu vreau să se trezească Aurek și să mă găsească aici.

Tony dă pătura la o parte, o trage pe Silvana spre el, iar ea cedează și se întoarce în așternut. Nu vrea să se întoarcă singură în patul ei rece. Canalele gâlgâie și ploaia care șiroiește pe burlane înspre gurile de scurgere o face pe Silvana să-și imagineze că marea însăși soarbe casa cu totul în adâncurile ei.

— Deci ce părere ai ? Facem o încercare cu Londra ? O să am grijă de tine ca de o prințesă. O să ai tot ce-ți dorești, promit.

Silvana își odihnește capul pe umărul lui. Tony are o grămadă de idei de-astea. A învățat că fiecare săptămână aduce un plan nou, și fiecare plan implică promisiuni.

— Eu și Aurek...

Se oprește. Aproape că i-a spus că se vor întoarce acasă în curând. Ar trebui să renunțe o dată pentru totdeauna la gândurile astea. Mai ales acum, că Janusz a plecat.

El îi mângâie blând părul.

— Și dacă spui da acum, promit că mâine îți aduc o pereche de papuci care să-ți vină bine. închide ochii.

— Da, spune. Da.

Aurek stă cu lanterna sub pătură. Scrie. îi ia mult, pictează fiecare literă în parte, încearcă să controleze stiloul. Se chinuie, dar e important și nu vrea să se dea bătut. Are cerneală pe față și pete albastre pe dinți și pe buze. Efortul îl obosește în asemenea măsură, încât atunci când alunecă epuizat în vise, cu stiloul care-i pătează pijamalele în mână, doarme adânc până dimineața, ghemuit cu genunchii la gură, ca un cerculeț liniștit.

A doua zi, mama îi povestește de furtuna de noaptea trecută, îl întreabă dacă n-a auzit-o. îi spune că n-a auzit nimic.

— Nici măcar cum urla vântul pe la ferestre ?

Dă din cap că nu.

— Nimic.

— Bine, spune ea. Asta-i foarte bine. De ce ai cerneală pe față?

Aurek ridică din umeri.

— Și ai dormit neîntors toată noaptea ?

— Toată noaptea, își dă el cuvântul.

Are grijă să nu-l vadă când ia timbrele din secreterul lui Tony. Are grijă să se strecoare afară neobservat.

Ipswich

E miezul verii și Janusz are șaptezeci de mesteceni argintii în grădina din spate. Șaptezeci de copaci cresc în pământul cafeniu, în timp ce în grădinile tuturor vecinilor sunt tufe de vâsc, trandafiri, pyracantha și pitici de grădină. Copacii sunt subțiri, dar puternici și deja se înalță spre

ceruri ca niște tineri încă firavi, dar care promit mult. Toți puieții au prins rădăcini și s-au umplut de frunze delicate. Janusz va veghea ca toți să aibă trunchiurile groase și puternice.

Îi udă. Le presară în fiecare săptămână făină de oase la rădăcină, sânge uscat și îngrășământ din oase de pește. Ca o mamă care culege lăcrimile din părul copilului ei, așa cercetează el frunzele și crengile, curățându-le de insecte. Smulge buruienile care cresc în jurul lor. Vorbește cu ei seara și își bea cafeaua cu ei dimineața. Nu mai știe exact de ce i-a plantat. Știe doar că au nevoie de el pentru a supraviețui. Pentru moment, e un motiv suficient.

Se așază sub copacii lui și se gândește la Hélène, dându-și seama că-i e greu să-și amintească exact cum arăta. În lipsa scrisorilor, imaginea ei se topește treptat. Nu mai știe cum răsuna vocea ei. Fiorul din inimă pe care îl simțea când se gândea la ea e încă acolo, dar e mai blând acum. Îl doare mai puțin. „Așa e viața”, se gândește. Amintirile intră la apă. Ca un săpun folosit de multe ori, se deformează, mirosul lor dispare, se subțiază și alunecă printre degete.

Janusz intră în salon și se uită la fotografia înrămată de pe poliță. El și Silvana și băiatul.

Nu poate să nu admire felul în care s-a descurcat ea. Că l-a crescut pe băiat în condițiile alea. Că a venit în Anglia pentru ca el să aibă o familie. E o femeie cu un singur scop în viață. Sau cel puțin a fost, înainte de a se îndrăgosti de Tony Benetoni. Îi studiază chipul Silvanei din fotografie. Expresia ei nu spune nimic. Sau spune ? Oare nu încăpățănare se numește trăsătura de caracter care se vede în felul în care i se ridică colțurile gurii ? Și ochii ei, așa de mari și de întunecați. Ce spun pupilele ei, mărite ca lentila unui aparat atunci când

își privește casa cea nouă, când îl privește pe străinul care a fost soțul ei și când contemplă viața viitoare, pe care abia dacă o poate ghici ?

Și dacă într-o zi rudele lui din Polonia ar lua legătura cu el ? Ce le-ar spune ? Ei nu știu că fiul lui a murit. Trebuie să le spună părinților. Au dreptul să știe. Până să găsească o coală de hârtie și un stilou, nu mai e așa de sigur. Începe să scrie, pune adresa în colțul de sus, data.

Dragă mamă și tată,

Sper că sunteți bine, sănătoși. Am vești...

împăturește hârtia de trei ori și o bagă în buzunarul cămășii, cu stiloul. Își ia țigările, aprinde una și se plimbă din nou prin grădină. Cum să le spună că le-a murit nepotul? Dacă cumva vor primi scrisoarea, le va frânge inimile. Se uită la copacii lui și la cerul albastru de deasupra lor și își amintește de prima zi în care și-a ținut fiul în brațe. Își amintește dragostea pe care a simțit-o atunci.

Stând sub stejar, împinge scara de frânghie înainte și înapoi. Trage un ultim fum din țigară, aruncă mukul pe jos, stabilizează scara, pune piciorul pe treapta cea mai joasă și își face vânt în sus. Nu e prea priceput, dar reușește să se cațere pe platformă. Se târăște în ascunzătoarea lui Aurek și așteaptă ca ochii să i se obișnuiască cu întunericul. Și atunci vede morișca. E așezată pe ramura care trece prin căsuță. O fi chiar cea făcută de tatăl Silvanei? Mai contează?

Acum își amintește că nu i-a răspuns nimic când a întrebat-o. El a fost cel care a crezut că era jucăria moștenită.

O ia. Pe o parte, e gravată o mică inscripție.
Made in England. Janusz învârtește morișca.

Crengile copacului scârțâie, bătute de vânt, ca un glas care răspunde.

Stând în căsuța din copac, cu genunchii îndoiți, rezemat de scoarța aspră a trunchiului, scoate scrisoarea și stiloul și începe din nou să scrie.

Am construit o căsuță în copac pentru Aurek și lui îi place tot așa de mult cum îmi plăcea și mie când eram copil. De fapt, nepotul vostru e mai sprinten decât îmi amintesc să fi fost eu vreodată. Mi-ar plăcea să vedeți ce repede se cațără pe scara de sfoară. Ați fi mândri de el.

Felixstowe

Aproape toate cutiile au dispărut. Singura încăpere în care Tony mai depozitează lucruri e bucătăria, dar în curând vor dispărea și cele de acolo. Se vor muta la Londra, fiindcă Tony lichidează afacerea cât de repede poate. Silvanei îi place harababura din bucătărie. Restul casei e lună, dar bucătăria e plină de cutii cu pudră de săpun și cu pachete de Bird's Custard. A mutat teancurile de ziare de pe scări în bucătărie. Trebuie să se strecoare printre ele ca să ajungă la ușa din spate.

În timpul săptămânii, când Tony e la Ipswich, la magazinul de animale, și aranjează lucrurile în vederea mutării, ea petrece ore în șir sortând ziarele, cu foarfeca într-o mână, iar cu cealaltă dând paginile. Se culcă târziu, gândindu-se la Janusz și încercând să-și imagineze durerea lui, dar are la rândul ei atâta durere în suflet, încât nu se poate pune în locul lui.

Ia dosarul cu articolele decupate din ziare în pat cu ea și doarme cu el sub pernă în fiecare seară. Se simte ca o cloșcă, știind toate fețișoarele acelea adunate sub capul ei. Cerneala din fotografii rămâne

pe fața de pernă și copiii își lasă urmele pe material.
Nu spală niciodată fețele de pernă din pricina lor.
Atâția copii, dar ea îi va aduna pe toți.

Noaptea, pipăie tăieturile din ziare, în timp ce sunetul slab, ca de pietriș măcinat al mării și al vântului de afară o leagănă, purtând-o într-un somn neliniștit. În visele ei, copiii îi ies de prin păr și dansează pe pat, prinzându-se de mâini și cântând, iar băiețelul ei se ridică din roaba care i-a fost mormânt, cu păturile curgând pe lângă el.

Așternuturile sunt grele de copii. Toți bebelușii, băieței și fetițe, inocenții, vin la ea și ea își cere iertare de la fiecare în parte. Se ridică din mormintele lor subțiri, din casele bombardate, din celulele închisorilor și din pădurile oarbe, uitând trecutul, liberi și la adăpost de orice pericol.

Dimineața dispar din nou sub pernă și Silvana se ridică, se spală cu apă rece și întâmpină noua zi cu fața curată.

Ipswich

Peste vitrine sunt trase obloanele și pe pancarta agățată pe ușă scrie că destinația imobilului se va schimba. Magazinul de animale se transformă într-un salon de coafură. Janusz se răsuște pe călcăie și se îndepărtează cu pași repezi. Merge pe strada pietruită și ajunge în piață, o traversează întins, deranjând porumbeii. Își cumpără o cană de ceai și un biscuit de orz de la Debenhams.

Și dacă s-ar duce la Felixstowe și ar ruga-o să se întoarcă la el? Ce-ar face dacă l-ar refuza? Trânțește cana pe masă și varsă o bună parte din ceai. Sigur că nu poate să se ducă. Doris a spus că arăta bine. Ce-nseamnă asta? Înseamnă că e îndrăgostită de Tony ?

Și-i imaginează pe Silvana cu Tony și cu Aurek, zâmbindu-i cu toții. Geme destul de tare, ca și cum ar fi primit o lovitură în cap. O, Doamne! De ce se chinuie singur? Și ce altceva să facă? Dacă tot se torturează singur, măcar să o facă cum trebuie.

Și-l închipuie pe Aurek așezat la Tony în poală. Imaginea asta îl doare. Și îl vede apoi pe Aurek construind o casă în copac cu Tony, îi vede pe toți trei răsând de el atunci când o roagă pe Silvana să se întoarcă acasă. Nu. Nu poate să o roage pe Silvana să se întoarcă. E acolo unde-și dorește să fie. Se ridică și pleacă.

La jumătatea dealului, își dă seama că n-a plătit consumația la cafenea și e nevoit să se întoarcă în oraș, ca să îndrepte lucrurile.

Felixstowe

Silvana tocmai curăță cuptorul, când aude soneria. Ciulește urechile și aude iarăși soneria. N-ar fi mai bine să nu răspundă? Nimeni nu face vizite la ora asta. Se aud bătăi insistente în ușă, iar Silvana își scoate șorțul, își aranjează părul și iese pe hol. Oricine-ar fi, se pare că n-are de gând să plece. Crapă puțin ușa.

— A, spune ea, deschizând-o mai mult.

Bunica lui Peter intră fără să fi fost invitată. Își scoate mănușile și se uită prin hol la pardoseala lustruită și la vaza cu flori de pe masă.

— Deci Tony a făcut în sfârșit curățenie, spune ea. Silvana îl vede pe Aurek în celălalt capăt al holului și-i face

semn să vină lângă ea. Roșește și-i întinde mâna.

— Eu sunt doamna Nowak, spune ea. Sunt menajera. Și el... el e băiatul meu, Aurek.

— Știu cine sunteți, spune bunica lui Peter, ignorând mâna întinsă a Silvanei. Cred că și tu știi cine sunt eu. Te vedeam când îți duceai fiul la școală. Poți să-mi spui Moira. Sunt soacra lui Tony. Și el e prietenul lui Peter? Bună.

Bagă mâna în poșetă și scoate o mică pungă de hârtie.

— Peter mi-a spus că-ți plac dulciurile. Îndrăznește, tinere! Ți-am adus o pungă cu șerbet.

Cum Aurek nu dă semne c-ar vrea să se apropie, Moira întinde pur și simplu punga. Silvana e sigură că îi va da drumul, așa că se întinde și o prinde ca pe o minge aruncată brusc în direcția ei. Pune punga pe masa din hol și în clipa în care face acest lucru, femeia profită ca să o studieze. Are o curiozitate stranie în ochi și o surprinzătoare iritare, pe deasupra. Silvana nu are nici cea

mai vagă idee de ce a venit această femeie aici. N-ar trebui oare să-i spună că Tony e la Ipswich?

— Peter spune că sunt prieteni ?

— Da.

Moira își bagă mânușile în poșetă.

— E timid, nu? Și Peter al meu e un copil foarte sensibil. Doamne, ce zi îngrozitoare! Mult prea cald. Ai putea să-mi faci o ceașcă de ceai ? Sunt de-a dreptul deshidratată.

Silvana îi duce ceaiul în camera din față. Moira a tras draperiile, astfel că soarele pătrunde în cameră ca o lamă ascuțită.

Ea stă în umbră, subțire și nemișcată ca un corp de mobilier lustruit și vocea i se ridică dintre pliurile draperiei.

— Spune-mi, știi să joci cărți ?

— N-am mai jucat de multă vreme.

— Așa ceva nu se uită. Toarnă ceaiul și apoi așază-te lângă mine să jucăm o partidă.

Moira e o jucătoare abilă. Joacă mai întâi o partidă de rummy și apoi una de whist (o învață pe Silvana regulile Portland Club), iar Silvana o învață mizerka și tysiacy, pe care obișnuia să le joace în Polonia.

Trec mai multe ore, iar soarele se rotește pe cer. Silvana trebuie să tragă draperiile pentru a lăsa lumina după-amiezii să inunde camera. Moira tocmai a câștigat a nouă rundă și succesul a îmbujorat-o.

— Tony e ca un fiu pentru mine, spune ea, din senin. Nu sunt obișnuită să-l văd așa de ocupat. De obicei, petrece mai mult timp cu noi. Știi că i-am crescut fiul? Peter e singurul nostru nepot. Fata mea a murit când el era foarte mic.

Deci de-aia a venit bătrâna. Ca să vorbească despre familia ei.

— Tony mi-a spus cât de mult ți-neți la Peter, zice Silvana, cu grijă.

— Așa ți-a spus? Ți-a spus și că i-am cumpărat casa asta fiicei noastre drept cadou de nuntă ? E pe numele lui Peter acum, știai ? Tony n-a investit nici măcar un bănuț aici.

Silvana își dă cărțile pe față. A pierdut din nou.

— Da, știu, minte ea.

Nu-i va permite bătrânei să creadă că e o proastă. Se întreabă dacă bătrâna a aflat despre planurile lor de a pleca la Londra, dacă a aflat că Tony a dat deja un acout pentru un apartament. Oare el îi vorbește bătrânei despre lucrurile astea?

— Problema cu Tony, spune Moira, aruncându-și cărțile cu fața în sus, e că e prea bun. Oamenii profită de el.

Silvana ia pachetul, amestecă și împarte cărțile. Ale ei sunt din nou îngrozitor de proaste. Se uită înspăimântată la ele.

— Deci povestește-mi despre tine, zice bătrâna, așezând o pereche de dame pe masă.

Zâmbește binevoitor.

— Înțeleg că ești măritată.

Silvana roșește.

— Așa este.

— Ai de gând să rămâi multă vreme aici ? Ai discutat termenii contractuali cu Tony ?

— *Termenii contractuali*

— Da. Ești menajeră, nu ?

— Păi, da, dar...

Silvana se uită în jur, căutând ceva de care să se agațe. Ceva care să pună capăt acestei discuții. N-o va lăsa pe femeia asta să aibă ultimul cuvânt.

— Tony m-a rugat să rămân pe termen nelimitat, spune ea. Aceștia sunt termenii contractuali.

I-ar plăcea să adauge și că el vrea să se prefacă că sunt căsătoriți, dar se abține.

Bătrâna își așază cărțile pe masă. Silvana mai trage o carte. De data asta, norocul îi surâde. Aproape că izbucnește în râs. De data asta, nu poate pierde. Nu cu o asemenea mână. Își arată cărțile și se uită la Moira.

— Am câștigat.

Moira își drege glasul, adună cărțile, se lasă pe spătarul scaunului și începe să le amestece.

— Mai jucăm unul, de acord?

împarte cărțile și se uită la ale ei.

— Căsătoriile sunt niște chestiuni bizare, draga mea, dar trebuie să ne ținem cu dinții de ele. Ți-a povestit Tony ceva de vacanța de vară ?

Silvana ezită. Nu spune nimic, iar Moira nu pare să observe. Bătrâna continuă să vorbească.

— Avem rude la Sidmouth. În mod normal, Tony ne duce acolo cu mașina, pentru două săptămâni. Peter adoră vestul Angliei.

Silvana încearcă să-și amintească dacă Tony i-a pomenit vreodată de asta. Dacă a făcut-o, i s-a șters din memorie.

— Știu despre vacanțele de vară, spune ea.

Moira își arată cărțile și îi zâmbeste.

— Știi, deci. Asta-nseamnă că știi și că Tony n-o să ne poată însoți anul acesta. Se pare că e prea ocupat.

Silvana trage o carte. O damă. Îi studiază chipul Moirei, ochii înguști, cenușii, buzele delicate. Ce bine ar fi fost dacă n-ar fi deschis ușa. Dacă s-ar fi ascuns și ar fi așteptat ca bătrâna să plece.

Moira continuă.

— Sigur, eu aș fi zis că, odată ce va vinde magazinul, va avea mai mult timp liber, nu mai puțin. Nu ești de acord ?

Silvana nu spune nimic. Așteaptă ca bătrâna să-și arate cărțile, dar Moira le pune la loc în pachet și se întinde să-și ia pălăria de pe masă.

— Am cam obosit. Trebuie să prind trenul spre Ipswich și nu-mi place să-l iau pe cel de ora șase. Sunt mult prea mulți oameni în el.

Pe hol, Silvana vede că punga cu dulciuri e tot acolo. Speră că Aurek nu s-a cuibărit în ultimele

baloturi de bumbac pe care le-a depozitat Tony în bucătărie. Când se va întoarce Tony, îi va spune că vrea să plece cât mai repede la Londra. Deschide ușa și iese, lăsând-o pe Moira să treacă pe lângă ea.

Lumina după-amiezii e aurie și aerul călduț aduce cu el un miros de alge uscate. Fete cu capetele descoperite și băieți pistruiați aleargă pe nisip, făcând roata, făcând echilibristică pe bordurile înguste de lemn de pe plajă, ocolind cazematele care sunt încă

acolo și bulgării de sârmă ghimpată adunată în movile ruginite. Silvana urmărește scena pentru câteva clipe.

— Lucy iubea marea, spune Moira, ca și cum și-ar aminti o zi anume.

Se întoarce spre Silvana.

— Sper că Tony va reuși să vină cu noi la Devon. Ar fi mare păcat dacă n-ar reuși să petreacă ceva timp cu fiul lui, vara asta. Ar fi de neiertat.

— Nu știu, spune Silvana.

Nu se va lăsa călcată în picioare de Moira și discuția asta a obosit-o.

— Poate c-ar fi mai bine să vorbești cu el. Până la urmă, eu sunt doar menajera.

— Da, e adevărat. Tu ești doar menajera. Poate că m-am înșelat.

Moira coboară pe trotuar și aruncă o privire de-a lungul străzii.

— Apropo, spune ea. Felul în care ai combinat bluza cu fusta aia de mătase... Nu e prea plăcut să văd că altă femeie poartă hainele lui Lucy, dar trebuie să recunosc că-ți vin bine. Ai cam aceleași măsuri ca ea.

Aruncă din nou o privire de-a lungul străzii și iese de pe trotuar.

— Înțeleg de ce te place Tony. Semenii cu ea, într-un fel.

Silvana simte un fior rece. Tremură, cu toate că stă în bătaia

razelor soarelui. O urmează pe bătrână.

— Ce-ai spus ?

— Bluza și fusta. Lucy nu le purta niciodată împreună.

— Cred că vă-nșelați, spune Silvana cu răceală.

S-a săturat de Moira și de remarcile ei răutăcioase.

— Sunt hainele mele. Tony le-a cumpărat pentru mine.

— Într-adevăr, știam eu că trebuie să vin aici. S-a ajuns prea departe. Porți hainele fiicei mele. Doar știi foarte bine. De ce ești ridicolă? Ți-a dat și nurca? Sper că nu. Era un cadou de la noi.

— Nurca? Haina de blană cu căptușeală de mătase cafenie?

Silvana simte că i se înmoaie picioarele.

Moira a ajuns în mijlocul străzii. O mașină trece încet printre ele și pălăria ei neagră cu o singură pană de fazan e tot ce mai poate Silvana să vadă.

Se întoarce pe trotuar. își recapătă echilibrul. Duce mâna la gât, simte perlele mărunte cusute pe bluză și își retrage repede degetele, de parcă s-ar fi ars.

Intră în bucătărie și spală ceștile, rotindu-și mâinile prin apa înspumată. Aurek se întoarce cu un mănunchi de pene albe.

— Unde-ai fost?

— La plajă.

— Să nu mai pleci așa, de unul singur. Mi-am făcut griji pentru tine.

O trage de fustă până se oprește din spălat, își șterge mâinile pe șorț și se întoarce spre el.

— Ce dorești ? Ceva de mâncare ?

— Acasă, spune el, dându-i penele.

— Acasă, ce?

Aurek se uită la ea, cu fața plină de pistrui.

— Când mergem acasă ?

— Eu și tu... Suntem întotdeauna acasă.

Suntem niște supraviețuitori, mai știi?

Silvana bagă penele în buzunarul șorțului.

— Mulțumesc. Și mai demult îmi aduceai pene. Când trăiam printre copaci. Mai ții minte ?

Aurek ridică din umerii lui mici și ea se întreabă dacă se îndoieste de ea. E posibil să știe că nu e mama lui ?

— Te iubesc, spune și simte în sfârșit că e sinceră. Că în inima ei nu e nicio minciună. Și ce-i trece prin cap? Bineînțeles că e mama lui.

În noaptea aceea, Silvana stă cu Aurek în camera din față, privind marea, bucuroasă că în casă e liniște. Când adoarme în poala ei, îl duce în brațe până sus și-l bagă în pat. Apoi merge în dormitorul ei și ia dosarul cu fotografii de sub pernă. A venit timpul să se despartă de copii.

Deschide fereastra și briza care bate neîncetat le ia cu ea. Toate bucățelele de hârtie zboară, vântul i le smulge dintre degete. Nu știe ce vor face, ea și Aurek, dar nu mai pot rămâne în Felixstowe.

Se îmbracă în rochia în care a venit, cea pe care i-a cumpărat-o Janusz. Singurul lucru pe care îl

are și care n-a fost al altcuiva înainte. Stă pe pat și recapitulează totul. E totul limpede acum. Va trăi pe cont propriu, împreună cu fiul ei.

Ipswich

E de datoria lui Janusz, ca maistru, să nu plece până ce culoarele nu se golesc de muncitorii care ies din tura de noapte. De multe ori rămâne mai mult decât ar trebui, bucurându-se de cele câteva clipe liniștite dinaintea începerii turei următoare, când în fabrică se reia activitatea. îi place să privească mașinile liniștite și aerul limpede. Deși atelierele sunt goale, o vreme persistă în ele o umezeală caldă, ca răsufierea unui om adormit care respiră în guler, o umezeală care îl face pe Janusz să simtă că aparține unui loc. E un lucru mare pentru el, să simtă că aparține lumii muncitorilor.

Înainte de a pleca, discută politicos cu paznicul despre vreme și despre fotbal și apoi iese fără prea mare tragere de inimă în aerul rece al dimineții, în lumina zorilor care brăzdează cerul cu dungi roșii.

Se hotărăște să se întoarcă pe jos acasă, nu cu mașina, fiindcă ar fi păcat să nu profite de diminețile astea frumoase de vară. Adevărul e că îi ia mai bine de patruzeci de minute să ajungă acasă. Patruzeci de minute înainte de a se trezi din nou în confortul casei lui goale.

Când deschide ușa, vede că poștașul a trecut deja pe la el. Pe podeaua plcată cu gresie roșie a holului se află o scrisoare și o vedere. Se apleacă și le ridică. În plic e factura de la compania de electricitate. Nimic interesant. Se uită la vedere. O imagine alb-negru, intitulată „Vedere din grădinile Wosley”.

Întoarce vederea și aproape că o scapă din mână de uimire. Scrisul e oribil. E aproape un

miracol că a ajuns. Adresa de-abia dacă se înțelege. Cifrele din numărul 22 arată mai mult ca niște cârlionți decât ca niște cifre. „B”-ul din Britannia aproape că acoperă celelalte litere, ascunzându-le pe jumătate dintre ele.

Nu e trecut niciun mesaj, doar o semnătură, ca un păianjen. *Aurek Nowak*. Numele băiatului. Simte că amețește când îl vede scris. Numele copilului său. Ștampila e din Felixstowe. Vederea a fost trimisă cu trei zile în urmă. Janusz o ține strâns în mână. E obosit după tura de noapte, corpul lui tânjește după somn, dar mintea îi merge prea repede. Se duce în bucătărie, își face o cană de ceai și se așază la masă. Își bea ceaiul și se uită din nou la vedere, nu-și poate lua ochii de la ea, și se minunează.

Felixstowe

— Știu că a fost Moira pe-aici, spune Tony când ajunge acasă în seara aceea.

Pare precaut și nesigur. Silvana și-a propus să rămână calmă. Și-a propus să discute rațional. îi întinde un braț de haine, hainele care i-au aparținut lui Lucy. Expresia de pe chipul lui spune tot ce voia să știe.

— Cum ai putut! strigă, aruncându-le spre el. Cum ai putut să mă minți ?

El ridică o bluză, o împăturește cu grijă, își îndreaptă ochii căprui spre ea.

— Nu sunt decât niște haine.

— Ba nu. Sunt hainele lui Lucy.

— Silvana, te rog. Știi că te iubesc, nu ?

— Pe cine iubești ? întreabă. Pe cine? Pe mine sau pe Lucy ? Ai mințit, ce naiba! Pe cine iubești? Pe mine sau pe femeia aia moartă?

îi pare imediat rău că a spus asta. Tony o privește fix, firân- gându-și mâinile.

— Nu vrei să ne culcăm? întrebă el. Sunt obosit. Hai să vorbim mâine. Vino-n pat acum. E târziu. Te rog, vino-n pat și lasă-mă să te țin în brațe.

— Nu.

— Iubește-mă. Vino lângă mine, te rog.

— Aruncă hainele, spune ea.

— Să le arunc ?

— Arde-le! Scapă de ele! Aruncă-le!

— Nu pot...

— Trebuie.

Stă pe pat și îl privește mutând maldăre de rochii. Pare distrus, e ca și cum ar duce pe brațe trupul soției lui moarte, învelit în straturi de mătase, bumbac și jerseu. Îi e milă de el, dar nici nu-i vine să-l oprească. După ce a golit dulapul, rămâne în picioare, așteptând următoarele instrucțiuni, dar ea se întoarce pe o parte, își trage pătura peste cap și se preface că doarme.

A doua zi se trezește devreme, cu rochia șifonată și mototolită. Deschide ochii și se simte calmă și hotărâtă. Se dă jos din pat, se încalță și ia eșarfa de pe masă. Casa lui Lucy. A lui Peter. A lui Tony. Casa oricui, numai a ei, nu.

— Silvana?

Tony stă pe scaun în colțul camerei și se uită la ea. Are niște cearcăne roșii și e tras la față. La picioarele lui zace o sticlă de whisky goală.

— Unde te duci, Silvana?

Pe fața lui plutește umbra albastră, aspră a bărbii care a început să crească, iar hainele par la fel de șifonate ca ale ei. E clar că n-a dormit deloc.

Se freacă la ochi.

— La o plimbare. Și tu ? Când pleci la Devon ?

— Nu e obligatoriu să mă duc...

Dar se va duce cu fiul și cu socrii lui. Se va duce la Devon. Bineînțeles că se va duce. E al lor. Nu al ei. El știe asta. Și știe și că între ei totul s-a terminat deja. Încă din clipa în care i-a spus că a aflat despre haine, a văzut asta pe fața lui. A fost ca atunci când, la cinema, filmul se termină și se aprind luminile.

O privește rugător, cu ochii lui căprui înlăcrimați, și în sfârșit înțelege și ea ce înseamnă privirea aceea. Dorul din privirea lui, dorința despre care crezuse că e îndreptată spre ea sunt cele ale unui om care vrea cu disperare ceva ce nu poate avea. Silvana le cunoaște prea bine. În sfârșit, ceva îi unește: dorința copleșitoare de a-i găsi pe cei morți în cei vii.

Ar vrea să-i spună că nu se consideră mai presus de el. N-a luat ea un copil, doar ca să poată crede că fiul ei trăiește mai departe ? Asta a făcut. Și pentru ea filmul s-a terminat. Aurek nu este fiul ei mort. E un băiat care trebuie iubit pentru cine este el cu adevărat. Și Silvana nu e Lucy.

— Vor să merg cu ei mâine, spune el, cu greu. O să stăm două săptămâni. O să te gălesc aici, nu-i așa? Când mă-ntorc.

— Nu știu, răspunde ea. Mă duc să mă plimb pe plajă. Vrei să vii ?

Tony dă din cap.

— Trebuie să predau niște marfă.
Cearșafurile de bumbac. Le-am vândut în sfârșit. Le
duc la un hotel din Ipswich în dimineața asta.
Spune-mi că o să te găsesc aici când o să mă-ntorc.

Nu-i răspunde. Simte perfect distanța care îi
desparte acum. O prăpastie s-a căscat între ei peste
noapte.

— Mai vorbim după-amiază, spune el și ea își
dă seama că încearcă să-și recupereze tonul
încrezător pe care îl are de obicei. Gesticulează.
Trebuie să mă ridic. Să rezolv lucrurile. Ne vedem
mai târziu. Plimbare plăcută.

Jos, bucătăria strălucește în lumina soarelui,
deși e devreme, își mută scaunul de lângă fereastră
și se așază la o cafea.

Spală cana, o șterge și o agață în suportul de
lemn de lângă chiuvetă. Mătură, deschide ușa
cămării și pune borcanele, pachetele și conservele
în ordine, cu eticheta în afară. Apoi face același
lucru cu oalele și tigăile de sub chiuvetă, așezându-
le cu cozile spre interior, așa cum făcea mama lui
Janusz. Vrea să lase lucrurile în ordine.

La ieșire, inspiră profund aerul mării, se
îndepărtează puțin și se uită în sus, către fereastra
de la dormitor. Aurek e acolo și se uită după
pescăruși. îi face cu mâna, iar ea îi răspunde.

— Nu stau mult. Să nu pleci nicăieri! Vreau
să te găsesc acasă când mă-ntorc.

Se plimbă pe plaja pustie. Începe să alerge,
ridicând nisipul. Baticul cel roșu îi flutură în jurul
feței și Silvana aleargă până ce nu mai poate respira
și e nevoită să se oprească, cu mâinile pe genunchi,
și să aștepte ca inima să i se domolească și ca
respirația să-i revină la normal. În cele din urmă, se
ridică, inspiră adânc, urcă scările de ciment până la

trotuarul de deasupra plajei și se îndreaptă spre casă.

Janusz conduce încet. S-a oprit deja de două ori, neștiind exact ce are de gând să facă. Și dacă ea nu vrea să-l vadă? De două ori s-a dat jos din mașină, s-a uitat la vederea de la Aurek și apoi a intrat la loc în mașină și a mers mai departe spre Felixstowe. Când intră în oraș, al cărui nume e scris pompos la marginea șoselei cu flori roșii, pe un fundal alb de margarete, întâlnește o mașină care se îndreaptă spre Ipswich.

E prima pe care o vede pe drum în dimineața aceea. Șoferul încetinește când trece pe lângă el. Cei doi bărbați se uită unul la altul.

E Tony.

Pare obosit și nebărbierit, gulerul îi e desfăcut, cravata înnodată neglijent, iar Janusz de-abia dacă-l recunoaște. Are de gând să-l lovească, așa că încetinește. Opresc amândoi. Janusz își încleștează pumnii și se dă jos din mașină.

Tony lasă geamul jos.

— Ieși din mașină! spune Janusz, ridicând pumnii.

Tony dă din cap.

— N-are rost să ne luăm la bătaie. Te așteaptă.

Arată atât de jalnic, încât Janusz uită o clipă că i-ar plăcea să-l lovească. Iar când își aduce aminte, mașina lui Tony se îndepărtează deja, cu un scrâșnet de cauciucuri. Janusz îl privește cum accelerează pe șoseaua pustie și dispare.

Silvana observă mașina care trece pe lângă ea doar pentru că merge foarte încet. Trebuie să fie cineva care a ieșit să se plimbe dimineața devreme.

Mașina e foarte curată, lustruită, un Rover negru, strălucitor. Când ajunge în dreptul ei, bărbatul de la volan o privește. Trece mai departe și apoi se uită în urmă, neștiind ce să facă. Puțin mai jos, pe stradă, mașina oprește. Silvana mai face câțiva pași și apoi se întoarce. Nu mai e nimic între ea și soțul ei acum, nici măcar un copil nu-i mai unește. Ea știe asta, și-a spus-o de atâtea ori. Dar când îl vede pe Janusz stând și așteptând în mașina lui, o doare inima și se duce la el.

Janusz deschide portiera și Silvana se urcă lângă el în mașină, încearcă să rămână calm. Silvana atinge bordul, se uită în jur.

— Lui Aurek i-ar plăcea mașina asta. îi plac mult mașinile.

Rămân pe scaune, tăcuți, cu soarele sclipind pe parbriz, cu

pecărușii aterizând și luându-și zborul în fața lor. Șiragurile de becuri agățate de-a lungul falezei se leagănă, zornăind în bătaia neînteruptă a vântului. În sfârșit, Janusz vorbește.

— Am cunoscut-o pe Hélène în timpul războiului.

Tușește, își netezește mustața cu degetul mare și cu arătătorul.

— A murit. A murit în 1944. N-ar fi trebuit să păstrez scrisorile de la ea. Ar fi trebuit să-ți explic. Să fi vorbit mai mult. Am tăcut și am ținut în mine.

Se întoarce și vede că ochii ei sunt plini de lacrimi. Își scoate batista din buzunar și i-o întinde.

— Ce voiam să spun, băiatul... Mi-ar plăcea să-l văd.

— Crezi că sunt un om rău pentru că-am făcut ce-am făcut?

Janusz dă din cap. Nu știe dacă ea vorbește despre Tony sau

despre Aurek.

— Sunt o ucigașă? întreabă ea.

O privește. Ochii ei au aceeași privire fixă, grea pe care a văzut-o la soldați. La cei care au fost martori la prea multe. În spatele buzelor ei sunt mai multe întrebări care-și așteaptă răspunsul.

Îl întreabă, rugătoare:

— Mă vei ierta vreodată?

Iar el răspunde „Nu” și apoi „Da, cred că da”, răspunsurile pe care se pare că Silvana și le dorea.

Stau în mașină și privesc cum vântul suflă nisipul în stradă, modelându-l, cum șerpuiesc liniile de nisip galben, iar Silvana îi spune lui Janusz povestea războiului ei. E ca o carte pe care o deschide, îi dă detalii, mișcându-se înainte și-napoi prin timp, până ce a povestit tot ce s-a întâmplat în fiecare dintre cei șase ani în care au fost despărțiți. Unele lucruri sunt greu de ascultat, dar le ascultă. Nu-și întoarce privirea de la ea. Ea spune că nu mai vrea să existe secrete între ei.

Poveștile lui sunt greu de spus. Încearcă să-i explice anumite lucruri, dar nu vrea să-și amintească de război. Amintirile lui sunt îngropate adânc și nu se poate decide să le aducă la suprafață. Nu poate vorbi despre Hélène. Silvana nu insistă să-i dea detalii. Schimbă subiectul. Îi e recunoscător.

— Poate că nu e așa de important, spune ea, când el ezită și își pierde locul în propria povestire. Trecutul... poate că noi îl facem să fie mai mult decât este. N-avem nevoie decât de clipa asta.

Dar Janusz știe că e nici ea nu crede ce spune. Bineînțeles că trecutul contează. Se uită la ea și

vede în ochii ei țara pe care a lăsat-o în urmă. Ea îi cunoaște anii tinereții și el o iubește pentru asta. Se simte ca atunci când repară mașini, când toate acele piese pe care le poți încurca atât de ușor sunt așezate la locul lor, căldute și unse și merg perfect.

Silvana se zgribulește.

— N-avea mamă. Sunt sigură. Avea părul murdar și răni pe tot corpul. Trebuia să-l îngrijesc. N-avea pe nimeni. Iar copilul meu, copilul nostru era...

— Oprește-te, spune Janusz.

Coboară geamul, lasă aerul mării să năvălească înăuntru, inspiră profund.

— Asta, nu. Povestește-mi cum a crescut.

Îi povestește despre fiul lor crescut în pădure. Îi spune despre jocurile preferate ale băiatului și despre cum a învățat să se urce în copaci ca să vâneze.

Vorbesc încetișor, până ce, în mintea lui Janusz, cei doi copii devin unul. Așa e cel mai bine. Știe că băiatul pe care-l iubește nu e cu adevărat cel care a înghițit un nasture, dar îi va dăruia lui aceste amintiri. Vor fi ale lui Aurek. Nu va mai exista niciun mister. E fiul lor. Și asta va fi povestea lui.

E ciudat să te îmbrățișezi în mașină. Janusz se apleacă spre Silvana, dar volanul îl încurcă și schimbătorul de viteze stă între ei. Silvana se apleacă mai mult, mutându-se pe marginea scaunului și reușesc să se sărute stângaci, lovindu-se nas în nas.

O dorește. Respirația ei în timpul nopții. Felul în care fredonează câte un cântecel când se crede singură. Toate lucrurile astea. Dorința crește în el. Inima îi bate precum cea a unui om tânăr, plină de

dorință. În același timp, se simte bătrân. Suficient de bătrân cât să înțeleagă că durerea nu va dispărea peste noapte. Când se gândește la Tony, ar vrea să o respingă, să o acuze din nou. Dar o trage mai aproape.

— Intoarce-te, șoptește el. Te rog, întoarce-te la mine.

— Casa e lângă faleză, spune Silvana. Și faci la...

— Știu, spune el și pornește motorul.

Aurek stă afară, pe marginea ferestrei, și vede mașina care oprește în fața casei. O vede pe mama ieșind și apoi îl vede pe tata. A venit! Stau amândoi lângă mașină și se uită la el. Aurek le face cu mâna, mai întâi timid, apoi din ce în ce mai agitat. Se ridică în picioare, ținându-se de rama ferestrei, pierzându-și puțin echilibrul, făcând un pas mic în față. Trebuie să apuce mânerul ferestrei, ca să nu alunece și să cadă. Silvana și Janusz ridică amândoi mâinile spre el, alarmați.

— Nu! strigă ei. Nu!

Britannia Road 22

Călătoria cu mașina e lungă și lentă și Aurek se foiește tot drumul pe bancheta din spate, alunecând de la o fereastră la alta. Câmpia rămâne în urmă, iar în locul ei apar loturile private și șinele înnegrite de cale ferată. Aurek privește metalul ruginit al sondelor, ochii lui se preumblă peste gardurile din sârmă ghimpată, peste terenurile galbene, defrișate, peste rândurile de case lipite.

Simte cum umbrele magnoliilor și ale tufelor de tisă apasă trecător geamul, blocând lumina soarelui, și se ține bine de scaun, ca să nu piardă nimic din priveliște. Trec pe lângă cimitir și Aurek vede șirurile ordonate de cruci albe ca sarea, în spatele

copacilor întunecați de tisă. S-a jucat acolo uneori, prinzând șopârle și șerpi de casă, punându-le apoi în borcane de gem, cu puțină iarbă și pietricele de cuarț roz și granit verde. Arde de nerăbdare să meargă din nou acolo, să stea nemișcat, așteptând ca șopârlele să iasă și să se așeze pe morminte, la soare.

Trec cu mașina peste un pod arcuit, pe lângă zidul unei case pe care, de curând, a fost pictată, cu vopsea albastră, o reclamă la Lăptăria Colman, iar în C-ul de la Colman stă cuibărită o sticlă de lapte. Aurek face ochii mari, observând totul. E ca un marinar care ajunge în port și care se uită după stâncile patriei lui, are ochii plini de imaginile orașului, de cerul vast, cu micii nori albi, cu pânza murdară de porumbei care se așază pe acoperișuri.

La urcare, pe Britannia Road, accelerează, iar mașina se zdruncină pe strada pietruită. Trec peste o ridicătură și Aurek zboară în față, intrând prin spațiul dintre cele două scaune.

— Aurek! țipă mama.

El o apucă de umăr și-și face loc, așezându-se în poala ei, pe scaunul din față. Ajung la numărul 22, iar Aurek sare din mașină, alergând spre casă, bătând la ușa de parcă cineva ar putea să-i deschidă și să-l lase să intre.

— Am ceva să-ți arăt, spune Janusz, descuind ușa.

Trec prin hol, spre bucătărie și apoi ies pe ușa din spate.

În grădină, lumina e albicioasă. Scoarța copacilor e încă și mai deschisă la culoare, precum luna nouă și dinții de bebeluș. Frunzișul freamătă, verde. Aurek inspiră adânc aerul zilei călduțe. Se duce la stejar, sub căsuța lui dintre crengi. Mama

stă lângă el, tata, în partea cealaltă. Felul în care îl privesc îl face să se simtă în siguranță. E ca și cum el e tot ce și-au dorit vreodată.

Asta îi spune tata mamei. Tu și băiatul sunteți totul pentru mine.

Aurek închide ochii și ascultă ciripitul păsărelor din copaci. De undeva, dintr-o altă grădină, sau din ogoarele de dincolo de case și de fabrici, vara îl cheamă. Un refren de cuc, de prin păduri, care se repetă la nesfârșit. Aurek nu rezistă la chemarea aceasta simplă. Deschide gura și începe să cânte.

Uitarea vine blând, cu trecerea anilor. Cu timpul, Aurek va crește cu gândul că Anglia e casa lui. Și totuși, la maturitate, când își vede mama uitându-se pe geam, cu privirea pierdută undeva în depărtări, sau tatăl stând tăcut în fotoliu, se întreabă cât de greu le-a fost oare să părăsească Polonia pentru a-i oferi lui o viață mai sigură. Umbra unei amintiri trece atunci fulgerător prin mintea lui, ca un băiețel care se joacă de-a v-ați ascunselea, alergând desculț prin camerele de pe Britannia Road 22.

E stafia vechii lor țări, care, crede el, îi bântuie pe toți.

Mulțumiri

Le mulțumesc din inimă lui Rachel Calder și lui Juliet Annan, lui Jenny Lord, Pamelei Dorman și lui Julie Miesionczek. Îi mulțumesc, de asemenea, și lui Sarah Hunt Cooke.

Îi sunt foarte recunoscătoare lui Kathy Burrell, profesor de istorie la Universitatea De Montfort din

Leicester, pentru că a citit cu multă generozitate romanul și a făcut observații referitoare la contextul istoric.

Mulțumiri speciale lui Kit Hibianic, pentru că a citit primele variante. De asemenea, le mulțumesc lui Deborah Goodes, Marcia Edwards, Gill Hamer și tuturor scriitorilor talentați care m-au ajutat, la excelentul refugiu pentru scriitori al lui Lorraine Mace. Mulțumiri din inimă lui Richard Butler, care a fost maestrul meu într-ale computerelor, și lui Delyth Potts, care a crezut întotdeauna în mine. Mulțumesc, Melanie Watson, Aimy Kersey și Annie Benoit, pentru prietenia și ajutorul vostru.

Și, în sfârșit, mulțumesc, dragii mei Katya, Nancy și Guy.

Epigraful face parte din poemul „The Forest of Arden” de Zbigniew Herbert, *Collected Poems: 1956-1998*. Cu permisiunea generoasă a Atlantic Books.

Cuprins

1946, primăvara. Spre Anglia.....	11
-----------------------------------	----

Britannia Road 22, Ipswich..... 15

Polonia, 1937..... 24
Silvana.....24

Polonia, 1939..... 32
Janusz.....32

Ipswich.....39

Polonia.....	50
<i>Silvana</i>	50
<i>Janusz</i>	52

Ipswich.....	59
--------------	----

Polonia.....	68
<i>Silvana</i>	68
<i>Janusz</i>	72

Ipswich.....	75
--------------	----

Polonia.....	85
<i>Silvana</i>	85
<i>Janusz</i>	91

Ipswich.....	95
--------------	----

Polonia.....	110
<i>Silvana</i>	110
<i>Janusz</i>	113

Ipswich.....	117
--------------	-----

Polonia.....	127
<i>Silvana</i>	<i>127</i>
<i>Janusz</i>	<i>129</i>

Ipswich.....	132
--------------	-----

Polonia.....	138
<i>Silvana</i>	<i>138</i>
<i>Janusz</i>	<i>140</i>

Ipswich.....	144
--------------	-----

Polonia.....	154
<i>Silvana</i>	<i>154</i>
<i>Janusz</i>	<i>158</i>

Ipswich.....	162
--------------	-----

Polonia.....	170
<i>Silvana</i>	<i>170</i>
<i>Janusz</i>	<i>171</i>

Ipswich.....	176
--------------	-----

Polonia.....	185
<i>Silvana</i>	185
<i>Janusz</i>	186

Ipswich.....	189
--------------	-----

Polonia.....	199
<i>Silvana</i>	199
<i>Janusz</i>	201

Ipswich.....	205
--------------	-----

Polonia.....	216
<i>Silvana</i>	<i>216</i>
<i>Janusz</i>	<i>220</i>

Ipswich.....	222
--------------	-----

Polonia.....	231
<i>Silvana</i>	<i>231</i>
<i>Janusz</i>	<i>232</i>

Ipswich.....	237
--------------	-----

Polonia.....	248
<i>Silvana</i>	248
<i>Janusz</i>	255

Ipswich.....	256
--------------	-----

Polonia.....	267
<i>Silvana</i>	267
<i>Janusz</i>	268

Ipswich.....	270
--------------	-----

Ipswich.....279

Felixstowe.....281

Polonia.....285

Silvana.....285

Janusz.....286

Ipswich.....289

Felixstowe.....291

Polonia.....294

Silvana.....294

Janusz.....295

Ipswich.....297

Felixstowe.....300

Polonia.....	305
<i>Silvana</i>	<i>305</i>

Ipswich.....	307
--------------	-----

Silvana.....	310
--------------	-----

Felixstowe.....	312
-----------------	-----

Ipswich.....	316
--------------	-----

Felixstowe.....319

Ipswich.....321

Felixstowe.....322

Ipswich.....329

Felixstowe.....331

Britannia Road 22	338
<i>Mulțumiri</i>	343

EDITURA Ș ALLFA

Strada Ficțiunii – CoMvmpvrn

Unul dintre cele mai bune debuturi literare ale anului 2011 (Waterstones) Cea mai bună carte a lunii aprilie 2011 pe Amazon.com Roman publicat în peste douăsprezece țări

Rnfanj/in Riwi 22 pi>v<erca unei familii polonei destrămate dc război, este Cil O fotografic ălb-ncngt de un romantism sofisticat Jiitiuic își părăscjcc tjiăra soție, țv Silvana. și pe tini lor, Aurek. L-a si lupte iacei dc-aj Doiivi R&fcoi Mondial. După șase am, cei doi se reîntâlnesc hi Londra: Janusz e pe cale sii devină un gentleman endiaz respectabil, pc and Silvani» si copiii par dor si blizitici, egali pe cila in ompluc vizizibil. Pe lungul ic profileaza o vedie idili rurtunoasa: un colimb<idi*utahan si multi uwnprwnisuri laCule peni/u Supravictului.

^ulu> U nu I di ntre cele ma I va loraase debutu ri din ultimii ani, *Britannia Road*z are un rafinement natural, un romantism pictural ji un superb umor al detaliilor cotidiene. Dragostea și (in)fidelitatea sunt sondate cu o prospețime care aduce aminte de Margaret Atwood sau Irene Nemirowsky.

„L'ci debut britanic uimilor du nialuf... Atnandu IldgkinSon inJia pe un lenluriu stilsibil ^i distinge prin cruspetrnic Si empafe „ Kirkus Rcvlws

Un prim roman remarcabil, o pnvesle pulemică și o evocare cal ic poate de ainvmțaloarc a Angliei pn&mbchw. I xceptional!

Pcnelope Lively

¹ Infanterist francez în Primul Război Mondial. (N. tr.)